

З.С. | Зовнішні справи

*Заснований у 1991 році
Випускається 6 разів на рік*

**Том 34, № 1
2024**

ISSN: 2663-2675
E-ISSN: 2663-2683

**Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації**
Серія: KB № 24816-14756 ПР від 31.03.2021 р.

Журнал включено до
Переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б»)
з історичних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 1188 від 24 вересня 2020 р.)

Журнал представлено
у таких наукометричних базах:
Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського,
Фахові видання України, Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Зовнішні справи / Ред. кол.: Т. В. Сидорук та ін. – Київ: Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи», 2024. – Том 34, № 1. – 99 с.

Засновник і видавець:
Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи»
01001, пров. Рильський, 6, Київ, Україна
E-mail: info@uaforeignaffairs.com
<https://uaforeignaffairs.com/uk>

F.A. | Foreign Affairs

*Founded in 1991
Published six times per year*

**Volume 34, No. 1
2024**

ISSN: 2663-2675
E-ISSN: 2663-2683

**Certificate of state registration
of the print media**

Series: KV No. 24816-14756 PR dated 31.03.2021

Journal included in List of scientific professional publications of Ukraine (Category “B”)
in Historical Sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine
No. 1188 of September 24, 2020)

**Journal is presented
in the following scientometric databases:**

Google Scholar, VNLU, Professional publications of Ukraine,
Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Foreign Affairs / Ed. col.: T. V. Sydoruk et al. – Kyiv: Public Union Editorial Board of the Journal
“Foreign Affairs”, 2024. – Volume 34, No. 1. – 99 p.

Founder and publisher:

Public Union Editorial Board of the Journal “Foreign Affairs”
01001, 6 Rytskyi Ln., Kyiv, Ukraine
E-mail: info@uaforeignaffairs.com
<https://uaforeignaffairs.com/en>

Редакційна колегія

Головний редактор

Тетяна Віталіївна Сидорук Доктор політичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія», Україна

Національні члени редколегії

Валерій Власенко Кандидат історичних наук, доцент, Сумський державний університет, Україна

Валерій Грицюк Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Україна

Ірина Тимейчук Кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет «Острозька академія», Україна

Володимир Трофимович Доктор політичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія», Україна

Міжнародні члени редколегії

Канат Єнсенов Доктор історичних наук, доцент, Інститут історії держави Комітету науки МОН Республіки Казахстан, Республіка Казахстан

Автанділ Сілагадзе Доктор економічних наук, професор, Тбіліський державний університет ім. Івана Джавахішвілі, Грузія

Єрмек Бурібаєв Доктор юридичних наук, професор, Казахський Національний педагогічний університет ім. Абая, Республіка Казахстан

Жанна Хамзіна Доктор юридичних наук, професор, Казахський Національний педагогічний університет ім. Абая, Республіка Казахстан

Артур Атанесян Доктор політичних наук, професор, Єреванський державний університет, Республіки Армєнія

Наталія Чабан Доктор філософії, професор, Кентерберійський університет, Нова Зеландія

Нагіма Кала Доктор філософії, доцент, Євразійський національний університет імені Гумільова, Республіка Казахстан

Аліма Аунасова Доктор історичних наук, професор, Інститут історії держави Міністерства науки і вищої освіти Республіки Казахстан, Республіка Казахстан

Пауль Луїф Доктор політичних наук, лектор, Віденський університет, Австрія

Бойка Стефанова Доктор політичних наук, доцент, Техаський університет у Сан-Антоніо, США

Editorial Board**Editor-in-Chief**

Tetiana Sydoruk Doctor of Political Sciences, Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine

National Members of the Editorial Board

Valeriy Vlasenko PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Sumy State University, Ukraine
Valerii Hrytsiuk PhD in Historical Sciences, Senior Researcher, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Ukraine
Iryna Tymeichuk PhD in Philological Sciences, Associate Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine
Volodymyr Trofymovych Doctor of Political Sciences, Professor, National University of Ostroh Academy, Ukraine

International Members of the Editorial Board

Kanat Yensenov Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Institute of the State History Ministry of Education and Science of Kazakhstan, Republic of Kazakhstan
Avtandil Silagadze Doctor of Economic Sciences, Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia
Yermek Buribayev Doctor of Law, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Republic of Kazakhstan
Zhanna Khamzina Doctor of Law, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Republic of Kazakhstan
Arthur Atanesyan Doctor of Political Sciences, Professor, Yerevan State University, Republic of Armenia
Natalia Chaban Doctor of Philosophy, Professor, University of Canterbury, New Zealand
Kala Nagima Doctor of Philosophy, Associate Professor, Gumilyov Eurasian National University, Republic of Kazakhstan
Alima Auanasova Doctor of Historical Sciences, Professor, Institute of State History of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan, Republic of Kazakhstan
Paul Luif Doctor of Political Science, Lecturer, University of Vienna, Austria
Boyka Stefanova PhD in Political Science, Associate Professor, University of Texas at San Antonio, USA

ЗМІСТ/CONTENTS

Л. Д. Чекаленко

Російський синдром збереження.....8

L. Chekalenko

Russian preservation syndrome12

А. В. Миронович

Реалізація зв'язків з громадськістю в інтересах воєнних операцій:

стандарти НАТО та досвід ЗС України.....17

A. Myronovych

Implementation of Public Affairs in the interests of military operations:

NATO standards and Ukrainian Armed Forces experience26

В. В. Юрченко

Протистояння США та СРСР у країнах Близького Сходу: геополітичний аспект35

V. Yurchenko

Confrontation between the USA and the USSR in the Middle East: Geopolitical aspect43

С. П. Дмитренко

Протидія шпигунству як парадигма національної безпеки ХХІ століття51

S. Dmytrenko

Espionage counteraction as national security paradigm of 21st century.....57

І. М. Дзюбленко, Н. В. Жабінець

Сучасні тенденції міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю63

I. Dziublenko, N. Zhabinets

Current trends in international organised crime combating cooperation71

Т. А. Стоян

Китайський досвід інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці: успіхи та протиріччя.....79

T. Stoian

China's experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa: Successes and contradictions88

DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.12

Людмила Дмитрівна Чекаленко*

Доктор політичних наук, професор

Інститут всесвітньої історії Національної Академії Наук України

01033, вул. Леонтовича, 5, м. Київ, Україна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

01033, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-2819-9424>

Російський синдром збереження

Російський загарбник готувався до приєднання України, починаючи з розпаду СРСР 1991 р. Протягом тридцяти років вкидалися в політичний простір пропозиції Україні приєднатися до різноманітних російських об'єднань проєктів із створення міжнародних організацій, поспіхом «зклеєних» з учасників бувшого союзу. Серед таких структур Росією, за активної участі України і Білорусі, 8 грудня 1991 р. було створено Співдружність незалежних держав (СНД), з 1995 р. Митний Союз, що переріс 2001 р. в Євразійське Економічне Співтовариство, який названо союзом, з'явився Єдиний економічний простір. Безпекове питання перебувало під особливим контролем російського керівництва, яке вже 1992 року оголошено про появу військового об'єднання армій колишніх республік – Ташкентський договір, пізніше – Договір колективної безпеки, який врешті був оголошений організацією (ОДКБ). За 1992 рік вже всі нитки впливу були в руках Росії, яка майже повернула колись виплекану радянську сітку глибокої залежності окраїн – республік колишнього СРСР. Ці ініціативи, хоча й проголошували рівноправну участь учасників, однак мали єдину мету – якомога скоріше приєднати до цих організацій Україну по всіх безпекових, економічних і політичних параметрах. Для досягнення цієї мети Росія застосовувала тиск і багатогодовий шантаж. Так, без попередження зростали ціни на російську сировину і готову продукцію, ігнорувались домовленості, тривав тиск по всіх міжнародних організаціях, де Україна здобула членства; підкупам, обладками, махінаціями, фейковою інформацією про начебто «неспроможність українського партнера» російською стороною блокувались вже узгоджені широкомасштабні промислові і сільськогосподарські контракти і проєкти України з зарубіжними країнами.

Керівництво України, сподіваючись на вигідність економічної співпраці з Росією і колишніми радянськими республіками, було неспроможним одразу

перерубати радянські економічні важелі і зв'язки, що поповнювали державний бюджет, покращували статистику і давали обнадійливі результати в різноманітних промислових галузях. Тодішній Президент України Леонід Кравчук активно, водночас обережно, укладав різноманітні угоди з колегами по СНД, однак не підписував Статут цієї організації, що містить статті 11 і 12 про право втручання армій колег-учасниць «в разі необхідності» у внутрішні справи одне одного. З особливою обережністю ставився і до військового об'єднання ОДКБ, на перших документах якої серед підписів інших бачимо і його примітку: «Не відповідає інтересам України», або «Протирічить Конституції України». Вже інший президент, що зірвав європейсько-український сценарій, незважаючи на сітку євроінтеграційних зобов'язань України, разом з прем'єром уклали десятки проросійських документів про співпрацю, чим щільніше прив'язали українську економіку до російської, додавши зокрема і пролонгацію перебування військового флоту Росії на десятки років в українських чорноморських водах.

Підготовка російського загарбника до війни тривала по всіх напрямках: політичному (затягування часу з юридичним визнанням України, з підписанням базових документів; тиск з питання ядерної зброї, ліквідація оборонного і наступального потенціалу України, розхитування всіх адміністратур призначенням на державні посади російських службовців, втручанням у внутрішні справи, «призначення» проросійських президентів тощо); безпековому (просування на територію України російських військових для створення п'ятої колонії, засылка зброї, підготовка зрадників, збирання тактичної інформації тощо); економічному (неповернення боргів, загарбання всієї радянської нерухомості і власності СРСР, піднесення на недосяжну висоту цін на енергоносії, відмова від української солі, металу, вугілля, перехід на ринкові ціни по всіх складових та ін.); дипломатичному (відмова від розподілу

Отримано: 08.11.2023, Перевірено: 06.02.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Chekalenko, L. (2024). Russian preservation syndrome. *Foreign Affairs*, 34(1), 12-16. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.12.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

нерухомоті диппредставництв СРСР, блокування українських міжнародних ініціатив, перешкоджання відносинам України з іншими країнами тощо); інформаційному (загарбання інформаційного простору СРСР, сітки частот радіо і ТВ, супутникового-космічного зв'язку, друкованого потенціалу тощо).

Відповідна робота велась в інформаційній сфері із підготовки світової думки, перекручувалась історія обох країн і СРСР, піддавались забороні українські підручники з історії, міжнародних відносин і зовнішньої політики України. Паралельно велась антиукраїнська широкомасштабна інформаційна робота, вкидалися фейки сумнівного змісту, розраховані на всі верстви населення і у першу чергу молодь. На це російська держава не жаліє колосальних мільярдних грошових сум.

Українському керівництву вдалося відмовитись від участі в безпекових російських структурах, напротивагу тискові навіть створити ГУ(У)АМ, але в низці економічних питань залишатись в російських обіймах. Російська сторона продовжувала розігрувати роль миротворця і стратегічного партнера України, навіть впровадила специфічну «заманилівку» для українського владного бомонду у період тимчасового президентства Медведева, що запевняв всіх і вся про начебто дозвіл Росії крокувати Україні до ЄС, оскільки це утворення є економічним. Водночас, жодним чином Україні заборонялося навіть згадувати про наміри наближення до НАТО, а тим більше про членство в Альянсі.

Не досягнувши бажаного, 2014 року Росія переходить до жорстких активних дій: частинами «поглинає» українську територію. Захід мовчить. Українське суспільство захищає свою гідність і право на незалежність, виходить на Майдани. Тодішній український очільник за вказівкою московії розстрілює своїх громадян за висловлене бажання бути в цивілізованій Європі.

Отже, остання спроба приєднати – поглинути Україну мирним шляхом провалилася. Росія втрачала Україну – свого стрижневого васала, який століттями рятував Російську імперію від розвалу. А без України, за оцінками провідних міжнародних аналітиків, імперія не виживе.

Поняття імперія походить від *Imperium* і означає наказ, верховна влада, управління однією особою – монархом на певній території, одну з історичних форм державно-політичного утворення (Hutchinson, 2017). До теперішнього часу цим терміном називали одноосібний суверенітет над численними та розсіяними політичними суспільствами (Stroschein, 2015). D. Lieven (2000) запропонував визначати імперію як державу «з чітко розмежованою територією, що здійснює суверенітет над своїми підданими, які на різних рівнях перебувають під її прямим адміністративним наглядом». Термін «імперія» викликав багато суперечок і застосовувався до багатьох різних політичних утворень. Так, імперія може охоплювати не лише формальні, але й неформальні процеси. Професор Оксфордського університету J. Darwin (2008) говорить про неофіційну імперію «як про найвищу форму імперіалізму». За його визначенням, імперії – це «системи впливу або правління, в яких етнічні, культурні чи екологічні кордони перекривалися або ігнорувалися». Слід зазначити, що термін «імперія» стосується центральної держави подібних утворень, яка здійснює

політичний контроль над значною територією, що містить багато різноманітних груп населення.

Дослідники визначили кілька різновидів імперій, простежуючи їхній шлях від зародження і до розпаду. J. Hutchinson (2017) розповідає, що Імперія Маур'їв для розширення свого панування використовувала комбінацію політичного саботажу і релігійного навернення, а Перська імперія Ахеменідів була побудована шляхом жорсткого загарбання чужих територій. Водночас Рим, захопивши територію, пропонував підкореним громадянство в обмін на лояльність. Так, держава Олександра Македонського вважається класичним прикладом імперського утворення. Олександр не знищував існуючі адміністративні системи, а адаптував їх для зміцнення власного державного утворення. Аналазуючи китайську династію Цинь, учений підкреслює, що зцементувала її розгалужена імперська бюрократія і конфуціанство, закладені в її основу. Таким чином задля зростання і зміцнення імперій застосовувались різноманітні засоби і форми.

Подібні інструменти були використані і у створенні Російської імперії: привласнення, загарбання, жорстка експлуатація природних ресурсів і місцевих жителів, перетворених на рабів. Реалізації мети сприяли підкуп, шантаж, нищення незадоволених, повна асиміляція захоплених народів тощо. Російська імперія активно зростала територіально за правління Петра I-го, царя «всєї Русі», що оголосив себе Всеросійським імператором у 1721 році. Розпаду імперії в 1917 р. сприяла Перша світова війна і активізація підкорених народів. Причини розвалу імперій закладені у низці об'єктивних і суб'єктивних факторів. Перші пов'язані з неспроможністю центральної влади володарювати, наступні викликані війнами і військовими переділами територій. До зазначеного додамо економічні і політичні причини, а також гуманітарні негаразди.

M.R. Sarkees *et al.* (2003) головною причиною розпаду імперій називають націоналізм. Таке твердження може бути спірним, оскільки нові держави з'являються у першу чергу в результаті військових зіткнень. Це доводять і результати двох світових війн. До того ж за умови сильної влади і жорсткої внутрішньої політики (що спостерігали за часів СРСР), прояви націоналізму можна легко приборкати. Так, в результаті Другої світової війни на географічній мапі світу з'явилися три десятка нових держав. Із розпадом Радянського союзу постали ще 15 країн з колишніх радянських республік.

Протягом минулих століть московська держава продовжувала розширюватися. Її розпад 1917 року був врятований створенням радянського союзу. Таким чином радянська імперія на колишній території імперії Романових пережила революцію і громадянську війну. Втратила Фінляндію, балтійські і польські території. Офіційно це була федерація рівноправних національних республік російського, білоруського, українського і транскавказьких народів, але фактично російською вотчиною, що відверто і безкарно експлуатувала населення оновленої імперії. У владних структурах і державних установах домінували росіяни, а в культурному і освітньому просторі – російська історія, культура і мова. У подальшому Радянський Союз зміцнився

перемогою над Німеччиною в 1945 році і отримав кілька маріонеткових держав у Східній і Центральній Європі (Rieber, 2014). Радянську імперію Т. Мартін (2001) називає «імперією позитивних дій», на противагу переконанню президента США Рональда Рейгана, який сприймав Росію не інакше, як «Імперію зла».

Влада цієї імперії поширилася на Східну та Центральну Європу після Другої світової війни, а з сателіт-держав було утворено соціалістичний табір. J.A. Hobson (1894) обґрунтував мотивацію закордонної експансії необхідністю для розвинених капіталістичних держав експортувати свій надлишок капіталу. Ця тема також була основою роботи радянського вождя «Імперіалізм: найвища стадія капіталізму», опублікованої в 1917 році. Пізніше неомарксистки стверджували, що військово-промисловий комплекс та інші особливості капіталістичних держав створюють потребу в капіталі і задля його нарощування запроваджують війни (Magdoff, 2003).

Відносини всередині колоніальних держав підтверджують периферичні теорії, що привертають увагу до сил, які втягують імперіалістів у ієрархічні стосунки зі світом. Водночас, метроцентричні теорії зосереджені на поясненні причин прагнення імперіалістичних країн до експансії. Про це D. Gallagher & R. Robinson (1953) розповідають в своїй книзі «The Imperialism of Free Trade». Політика імперіалістичних країн щодо колоній, на думку авторів, змінювалася залежно від умов на периферії. Де периферійні утворення мали стабільні режими та ефективних колабораціоністів, імперіалісти могли керувати ними опосередковано. Там, де периферійні суспільства були політично нестабільними або не мали еліт, готових захищати власні інтереси, метрополії створювали офіційну імперську владу і керували ними безпосередньо.

У Російській, потім «Радянській імперії» такі республіки, як Татарстан, Інгушетія, Башкортостан мали стабільні режими, що працювали на центральну владу. Ними центр керував опосередковано через місцевих керівників. У регіонах «сірої зони», які не мали державних традицій, як, наприклад, Ямало-Ненецький округ, Комі, Калмикія, Якутія та ін., центральна влада створювала спеціальну систему установ з чиновників центрального апарату, призначаючи на керівні посади своїх людей, а пізніше і через офіційно призначеного представника президента, якого було наділено найширшими повноваженнями для керування «сірою зоною» (Collins & Amabile, 1999). Боротьба за виживання та вплив створює дедалі ширший простір конкуренції між великими державами, що спонукає метрополії захоплювати нові території.

Таким чином, імперська стабільність базується на поєднанні завоювання, ідеологічної легітимації, примусу та кооптації національних еліт меншин, оскільки через еліти меншин загарбник отримує повний контроль над суспільством. У першу чергу це стосується владних структур меншин, диференціації в армії, за якої певні етнічні групи центральної держави є обраними як «військові раси», а також специфічну демографічну політику, за якої домінуюча етнічна група країни загарбника використовується для контролю над корінним населенням. Так, з фронтових

повідомлень можна дізнатись про диференціацію у війську російського агресора, протистояння простих солдат «окраїнного» походження та офіцерів. Спостерігається колонізація корінного українського місцевого населення, його асиміляція.

На переконання R. Collins (2011), війна є центральною подією для легітимності держав, а геополітичні принципи керують етнічним поглинанням або фрагментацією країни. Держави, пише аналітик, які мають перевагу в розмірі та ресурсах над своїми конкурентами, матимуть тенденцію до територіального розширення. Однак це явище має і негативні наслідки: з розширенням такі держави страждають від нестачі ресурсів і подальшої фрагментації, оскільки вони породжують на своїх кордонах безліч ворогів. Більше того, кумулятивні процеси імперської експансії провокують масштабні гонки озброєнь і війни, які породжують найвищий рівень ненависті і люті. Всі ці характеристики імперії, як бачимо, збігаються з сучасною РФ. Її здатність нав'язувати культуру панівної групи через державні інституції призводить або до асиміляції, або контрмобілізації етнічної меншини для створення окремої держави (приклад України). Здатність держави прив'язувати, у даному випадку українське населення до панівної російської групи пов'язане з зовнішнім успіхом у війні. Коли держава розширюється в результаті війни, вона більш здатна поглинати етноси меншин у свою насаджувану меншинам культуру. Американський дослідник R. Collins (2011) вивчивши балканську кризу, виявив в її розвитку три стадії або триступеневу модель активізації національних груп. Третя стадія полягає у фазі мобілізації людей, в яких в результаті кризи народжуються інтенсивні емоції та концепції ідентичності. Доповнюючи, W. Hiers & A. Wimmer (2013) стверджують, що націоналістична мобілізація є рушійною силою в усіх випадках краху імперії. Аргументи R. Collins частково спираються на статистичні дані, які він поєднує з детальним історичним аналізом. За деякими винятками, націоналістичні організації, які претендують на репрезентацію населення або його частини, були відповідальними як за падіння імперії, так і за перехід до національного суверенітету.

Націоналістичні визвольні війни в інших частинах імперії як «поширення ефекту націоналізму», підвищували ймовірність створення національних держав. Чим більше територій вдасться відокремити, щоб утворити національні держави, тим більша ймовірність, що решта територій підуть тим самим шляхом. Іншими важливими факторами може бути слабка міжнародна позиція імперського центру, створення національних держав по сусідству і, нарешті, війни в самій державі. Як приклад, дві Чеченські війни або війна проти Грузії, а також війна РФ проти України. Внутрішні війни, як визнають W. Hiers & A. Wimmer (2013), є особливо впливовим фактором, що розхитує імперії.

Це підтверджує також історія XX ст.: серед нових держав, що постали на початку минулого століття, Українська Народна Республіка, Грузія, Азербайджан та середньоазійські республіки не змогли відстояти свою незалежність. Водночас в Європі з'явилися

Польща, Фінляндія, Литва, Латвія, Естонія, Чехо-Словаччина, Угорщина, Австрія, Сербо-хорватська-словенська держава. Колапс імперій ХХ століття призвів до розпаду колоніальних володінь провідних країн світу: Німецької імперії, а також Японії, Італії, Франції і Великої Британії. Ці країни позбулись імперських амбіцій. Домінуючі місця на світовій арені посіли ті, які вийшли з війни військово і політично зміцнілими: США, Велика Британія, СРСР.

Холодна війна завершилась перерозподілом сфер впливу на користь НАТО, появою нових держав, погіршенням зовнішньополітичного становища центру російської імперії – РФ, становленням США як гегемона світового економічного та політичного розвитку, що охоче допомагали новим посталим державам. Однак, характерно, що нові держави часто з етнічно змішаного населення не є позитивним явищем як для окремих стабільних спільнот, так і для світового загалу. Поява нових об'єктів/суб'єктів міжнародних відносин зміщує стабільність і рівновагу, спричинює руйнівні наслідки широкомасштабного входження таких держав до міждержавної системи стабільного простору (Interview with Ambassador..., 2003). Враховуючи зазначене, а також спостерігаючи ознаки формування нових, зокрема і тоталітарних союзів, ми не виключаємо вірогідність появи нових імперій вже в іншій якості в епоху глобальної взаємозалежності.

У зв'язку з викладеним вище, виникає питання про роль «окраїнних земель» імперського російського простору, зокрема України. Нагадаємо, що колишні радянські республіки – країни Російської імперії – зіграли в тих подіях ледь не визначальну роль. Саме вони допомогли зберегти російську імперію з 1917 року, не спричинивши відповідного спротиву загарбниці, розколовшись по два боки барикади (в Україні), коли війська генерала Муравйова грабували Київ і потопили в крові територію України. Рятуння Росії реалізувало керівництво української республіки і після Другої світової війни. УРСР було ошчасливлено подачкою Сталіна – місцем для республіки – УРСР в Організації Об'єднаних Націй (1945), внаслідок чого українська делегація активно голосувала за всі рішення центру – Москви вже з «високої» трибуни ООН.

Слід згадати також 1990-1991 роки – розпад Радянського союзу, коли всі «друзі Росії» – «братні республіки» були перелякані подіями перевороту ГКЧП. Врятували імперію від розпаду український президент, який створив разом із колегами новий союз – Співдружність незалежних держав. Отже, Україна врятувала нову сатрапію, оновлену імперію від знищення, імперію, яка добре підготувалася до війни, спрямованої на знищення самої України. Як бачимо, відродження «Московської імперії» кількаразово здійснюють її «васали» – підкорені народи, серед яких і українці. Цей феномен нагадує скандинавський синдром, коли

жертви починають захищати і рятувати свого мучителя, що скоїв їм непоправне зло і наніс тяжкі травми.

Росія, ще будучи російською і радянською, ніколи не полишала ідеї загарбання українських земель. У періоди, коли вона була слабкою, на такий крок не наважувалась, оскільки Україна за деякими ознаками була навіть сильнішою за сусідку. Територіальні зазіхання вже в роки незалежності російська владно-військова машина намагалася реалізувати в Криму (1992), Севастополі (1993), острові Коса Тузла (2003) тощо (Chekalenko, 2016).

У деяких наукових колах існує думка про невідповідність Росії до війни, що категорично не відповідає історичним документам. До несподіваного для українського суспільства марш-броску з Київського моря Вишгородського району на столицю України Росія готувалася дуже ретельно. Зазначимо, що всіма аналітичними центрами РФ стратегію війни було розроблено заздалегідь, як тільки Україна заявила про незворотній курс на Євроінтеграцію і НАТО. Агресор за час незалежності виявив найслабкіші місця в українській обороні, добре вивчив місцевість і точки дислокації українських збройних сил, а потім наніс удар в ніч з 23 на 24 лютого 2022 року – на день радянської армії і флоту. Напад, подібний до Другої світової війни, який нанесла Союзові фашистська Німеччина 22 червня 1941 р. Такі ж самі підходи бліц-кригу і розрахунки – захопити Україну за пару тижнів.

Проаналізувавши фактори, що впливали на розвиток і збереження Російської імперії, авторка статті дійшла висновку: російську імперію протягом століть рятували від розпаду її васали – підкорені та експлуатовані народи, серед яких і українці. Отже, у 1917 р. більшовицьку Росію врятували українські більшовицькі уряд і армія. 1922 рік – більшовицька Росія (РСФРР) створила СРСР за підтримки Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР), Білоруської Соціалістичної Радянської Республіки (БСРР), Закавказької Соціалістичної Радянської Республіки (ЗСРР). 1945 рік – перемога у Другій світовій війні зцементувала СРСР. 1991 рік – на радянських руїнах Росія, Україна і Білорусь творять новий союз під назвою Співдружність незалежних держав, де головує Росія. Бувші радянські республіки фактично відновили оновлений Радянський союз на чолі з Росією.

Позиція України була, переважно, послідовною: держава відмовлялася майже від всіх пропонуваніх Росією організацій і варіантів ущільнити взаємовідносини, крім військових (Chekalenko, 2021). Вичерпавши різноманітні аргументи і варіанти залучення України до єднання з Росією, спостерігаючи за успішним розвитком політики й економіки України, поглибленням відносин з Євросоюзом і НАТО, перші особи Росії приймають рішення повернути Україну в російську імперію жорстокою війною.

UDC 94(5):327.5
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.12

Liudmyla Chekalenko*

Doctor of Political Sciences, Professor

Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine

01033, 5 Leontovich Str., Kyiv, Ukraine

Taras Shevchenko National University of Kyiv

01033, 60 Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-2819-9424>

Russian preservation syndrome

Russia has been planning to annex Ukraine since the collapse of the USSR in 1991. For thirty years, proposals to Ukraine to join various Russian unification projects aimed at creating international organisations hastily “glued together” from the members of the former Soviet Union have been floated in the political space. Among these structures, Russia, with the active participation of Ukraine and Belarus, created the Commonwealth of Independent States (CIS) on 8 December 1991, the Customs Union in 1995, which grew into the Eurasian Economic Community in 2001, and the Common Economic Space in 2001. The security issue was under the special control of the Russian leadership, which already in 1992 announced the emergence of a military association of the armies of the former republics – the Tashkent Treaty, and later the Collective Security Treaty, which was eventually declared an organisation (CSTO). By 1992, all the strands of influence were in the hands of Russia, which had almost restored the Soviet network of deep dependence of the former Soviet republics on the outskirts of the country. These initiatives, although proclaiming equal participation of the participants, had a single goal – to bring Ukraine into these organisations as soon as possible in all security, economic and political terms. To achieve this goal, Russia used pressure and multi-pronged blackmail. Thus, without warning, prices for Russian raw materials and finished products increased, agreements were ignored, and pressure continued in all international organisations where Ukraine gained membership; bribes, fraud, fraud, and fake information about the alleged “insolvency of the Ukrainian partner” blocked already agreed large-scale industrial and agricultural contracts and projects of Ukraine with foreign countries.

Ukrainian leaders, hoping for the benefits of economic cooperation with Russia and the former Soviet republics, were unable to immediately cut off Soviet economic levers and ties that were replenishing the state budget, improving statistics and producing encouraging results in various industrial sectors. The then President of Ukraine Leonid

Kravchuk actively, yet cautiously, signed various agreements with his CIS colleagues but did not sign the organisation’s Charter, which contains Articles 11 and 12 on the right of the member states’ armies to intervene “if necessary” in each other’s internal affairs. He was also particularly cautious about the CSTO military association, whose first documents, among other signatures, bears “Does not meet the interests of Ukraine” or “Contradicts the Constitution of Ukraine” notes. The next president, who thwarted the European-Ukrainian scenario despite Ukraine’s European integration commitments, together with the prime minister signed dozens of pro-Russian cooperation documents, tying the Ukrainian economy more closely to the Russian one, including the extension of the Russian military fleet’s stay in Ukrainian Black Sea waters for decades.

The Russian invasion was planned in all directions: political (delaying the legal recognition of Ukraine and the signing of basic documents; pressure over nuclear weapons; eliminating Ukraine’s defence and offensive potential; undermining all administrative structures by appointing Russian officials to public office, interfering in internal affairs, “appointing” pro-Russian presidents, etc.); security (sending Russian military into Ukraine to create a fifth column, sending weapons, training traitors, gathering tactical information, etc.); economic (non-repayment of debts, seizure of all Soviet real estate and property, raising energy prices to unattainable heights, refusal to buy Ukrainian salt, metal, coal, transition to market prices for all components, etc.); diplomatic (refusal to distribute real estate of the USSR diplomatic missions, blocking Ukrainian international initiatives, obstructing Ukraine’s relations with other countries, etc.); information (seizure of the USSR information space, radio and TV frequency grid, satellite and space communications, printing potential, etc.).

The corresponding efforts were made in the information sphere to shape global opinion, distorting the history of both countries and the USSR, and banning Ukrainian

Received: 08.11.2023, Revised: 06.02.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Chekalenko, L. (2024). Russian preservation syndrome. *Foreign Affairs*, 34(1), 12-16. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.12.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

textbooks on history, international relations and Ukraine's foreign policy. At the same time, large-scale anti-Ukrainian information campaigns were conducted, with fakes of dubious content aimed at all segments of the population, especially young people. Russia spares no expense in terms of billions of dollars for this.

The Ukrainian leadership managed to refuse to participate in Russian security structures, even creating the GU(U)AM despite the pressure but remained under Russian control in several economic issues. Russia continued to play the role of a peacekeeper and strategic partner of Ukraine, even introducing a specific "lure" for the Ukrainian ruling elite during the interim presidency of Medvedev, who assured everyone that Russia was allowing Ukraine to join the EU because it was an economic entity. At the same time, Ukraine was in no way allowed to even mention its intentions to approach NATO, let alone become a member.

Having failed to achieve the desired, in 2014 Russia moved to violent active actions: it "absorbed" Ukrainian territory in parts. The West is silent. Ukrainian society defends its dignity and right to independence, taking to the Maidans. The then Ukrainian leader, on the instructions of Moscow, shot their citizens for expressing their desire to be in civilised Europe.

Thus, the last attempt to annex and absorb Ukraine peacefully failed. Russia was losing Ukraine, its core vassal, which had been saving the Russian Empire from collapse for centuries. And without Ukraine, according to leading international analysts, the empire will not survive.

The concept of empire comes from *Imperium* and means order, supreme power, and rule by one person – a monarch in a certain territory, one of the historical forms of state and political formation (Hutchinson, 2017). Until now, this term has been used to refer to the sole sovereignty over numerous and dispersed political societies (Stroschein, 2015). D. Lieven (2000) defined an empire as a state "with a demarcated territory exercising sovereignty over its subjects, who are at various levels under its direct administrative supervision". The term "empire" has caused much controversy and has been applied to many different political entities. Thus, an empire can encompass not only formal but also informal processes. Oxford University professor J. Darwin (2008) speaks of informal empire "as the highest form of imperialism". According to his definition, empires are "systems of influence or rule in which ethnic, cultural or ecological boundaries were overlapped or ignored". It should be noted that the term "empire" refers to the central state of such entities, which exercises political control over a large territory containing many diverse population groups.

Researchers identified several types of empires, tracing their path from birth to collapse. J. Hutchinson (2017) notes that the Mauryan Empire used a combination of political sabotage and religious conversion to expand its dominance, while the Achaemenid Persian Empire was built through the brutal conquest of foreign territories. At the same time, Rome, having seized territory, offered citizenship to the conquered in exchange for loyalty. Thus, the state of Alexander the Great is considered a classic example of an imperial formation. Alexander did not destroy the existing administrative systems but adapted them to strengthen his state formation. Analysing the Qin Dynasty

of China, the scholar emphasises that it was cemented by an extensive imperial bureaucracy and Confucianism, which were at its core. Thus, various means and forms were used to grow and strengthen empires.

Similar methods were used in the creation of the Russian Empire: appropriation, seizure, and brutal exploitation of natural resources and local people turned into slaves. Bribery, blackmail, extermination of dissatisfied people, complete assimilation of the conquered peoples, etc. contributed to the realisation of the goal. The Russian Empire grew rapidly in territory under the rule of Peter the Great, the Tsar of All Russia, who declared himself the All-Russian Emperor in 1721. The collapse of the empire in 1917 was facilitated by the First World War and the activation of the conquered peoples. The reasons for the collapse of empires lie in several objective and subjective factors. The former is related to the inability of the central government to rule, while the latter is caused by wars and military redistribution of territories. To this, we can add economic and political reasons, as well as humanitarian problems.

M.R. Sarkees *et al.* (2003) identified nationalism as the main cause of the collapse of empires. This statement may be controversial, as new states emerge primarily because of military conflicts. The results of two world wars prove this. In addition, with a strong government and strict domestic policy (as seen in the Soviet era), nationalism can be easily curbed. For example, because of the Second World War, three dozen new countries appeared on the world map. With the collapse of the Soviet Union, 15 more countries emerged from the former Soviet republics.

Over the past centuries, the Moscow state continued to expand. Its collapse in 1917 was saved by the creation of the Soviet Union. Thus, the Soviet Empire on the former territory of the Romanov Empire survived the revolution and the civil war. It lost Finland and the Baltic and Polish territories. Officially, it was a federation of equal national republics of the Russian, Belarusian, Ukrainian and Trans-Caucasian peoples, but it was a Russian fiefdom that openly and with impunity exploited the population of the renewed empire. Russia dominated the power structures and state institutions, and Russian history, culture and language dominated the cultural and educational space. Later, the Soviet Union was strengthened by the victory over Germany in 1945 and gained a ring of puppet states in Eastern and Central Europe (Rieber, 2014). T. Martin (2001) calls the Soviet empire an "empire of positive action", in contrast to the belief of US President Ronald Reagan, who perceived Russia as nothing less than an "evil empire".

The power of this empire spread to Eastern and Central Europe after the Second World War, and a socialist camp was formed from the satellite states. J.A. Hobson (1894) justified the motivation for foreign expansion as the need for advanced capitalist states to export their surplus capital. This theme was also the basis of the Soviet leader's work *Imperialism: The Highest Stage of Capitalism*, published in 1917. Later, neo-Marxists argued that the military-industrial complex and other features of capitalist states create a need for capital and wage wars to build it up (Magdoff, 2003).

Relations within colonial powers confirm pericentric theories, which focus on the forces that draw imperialists

into hierarchical relations with the world. At the same time, metrocentric theories focus on explaining the reasons for the desire of imperialist countries to expand. D. Gallagher and R. Robinson (1953) described this in their book "The Imperialism of Free Trade". According to the authors, the policy of imperialist countries towards colonies varied depending on the conditions on the periphery. Where peripheral entities had stable regimes and effective collaborators, imperialists could control them indirectly. Where peripheral societies were politically unstable or lacked elites willing to defend their interests, metropolises created official imperial authorities and ruled them directly.

In the Russian and later Soviet empires, republics such as Tatarstan, Ingushetia, and Bashkortostan had stable regimes that worked for the central government. They were governed indirectly by the centre through local leaders. In the grey zone regions that had no state tradition, such as the Yamalo-Nenets, Komi, Kalmykia, Yakutia, etc., the central government created a special system of institutions from central apparatus officials, appointing its people to leadership positions, and later through an officially appointed presidential representative who was given the broadest powers to govern the grey zone (Collins & Amabile, 1999). The struggle for survival and influence has created an ever-widening space of competition between the great powers, which has encouraged metropolises to seize new territories.

Thus, imperial stability is based on a combination of conquest, ideological legitimization, coercion and co-optation of minority national elites, as the invader gains full control over society through minority elites. This primarily concerns minority power structures, differentiation in the army, where certain ethnic groups of the central state are selected as "military races", and specific demographic policies, where the dominant ethnic group of the invader country is used to control the indigenous population. Thus, from the frontline reports, the differentiation in the Russian army, and the confrontation between ordinary soldiers of "marginal" origin and officers can be seen. The colonisation of the indigenous Ukrainian local population and its assimilation is observed.

According to R. Collins (2011), war is a central event for the legitimacy of states, and geopolitical principles govern the ethnic absorption or fragmentation of a country. States that have an advantage in size and resources over their competitors will tend to expand territorially, the analyst writes. However, this phenomenon also has negative consequences: with expansion, such states suffer from a lack of resources and further fragmentation, as they create many enemies on their borders. Moreover, the cumulative processes of imperial expansion provoke large-scale arms races and wars that generate the highest levels of hatred and rage. All these characteristics of an empire, as we can see, coincide with the modern Russia. Its ability to impose the culture of the dominant group through state institutions leads to either assimilation or counter-mobilisation of the ethnic minority to create a separate state (the example of Ukraine). The ability of a state to bind, in this case, the Ukrainian population to the dominant Russian group is linked to external success in war. When a state expands because of war, it is more able to absorb minority ethnic groups into its minority-

imposed culture. American researcher R. Collins (2011), having studied the Balkan crisis, identified three stages or a three-stage model of the activation of national groups in its development. The third stage consists of the mobilisation phase of people, who develop intense emotions and concepts of identity because of the crisis. In addition, W. Hiers and A. Wimmer (2013) argue that nationalist mobilisation is the driving force in all cases of empire collapse. The arguments of R. Collins's arguments are partly based on statistical data, which he combines with a detailed historical analysis. With some exceptions, nationalist organisations claiming to represent the population or a part of it were responsible for both the fall of the empire and the transition to national sovereignty.

Nationalist wars of liberation in other parts of the empire, as a "spreading effect of nationalism", increased the likelihood of nation-states. The more territories that succeed in seceding to form nation-states, the more likely it is that the remaining territories will follow suit. Other important factors may include the weak international position of the imperial centre, the creation of nation-states in the neighbourhood, and finally, wars within the state itself. For example, the two Chechen wars, the war against Georgia, as well as the Russian war against Ukraine. Internal wars, as recognised by W. Hiers and A. Wimmer (2013) recognise that internal wars are a particularly influential factor in the destruction of empires.

This is also confirmed by the history of the twentieth century: among the new states that emerged at the beginning of the last century, the Ukrainian People's Republic, Georgia, Azerbaijan and the Central Asian republics failed to defend their independence. At the same time, Poland, Finland, Lithuania, Latvia, Estonia, Czechoslovakia, Hungary, Austria, and the Serbo-Croatian-Slovenian state emerged in Europe. The collapse of the twentieth-century empires led to the disintegration of the colonial possessions of the world's leading countries: The German Empire, as well as Japan, Italy, France and the United Kingdom. These countries lost their imperial ambitions. The dominant positions on the world stage were occupied by those that emerged from the war militarily and politically stronger: The United States, Great Britain, and the USSR.

The Cold War ended with the redistribution of spheres of influence in favour of NATO, the emergence of new states, the deterioration of the foreign policy position of the centre of the Russian Empire - Russia, and the emergence of the United States as a hegemon of global economic and political development, which willingly helped the newly emerging states. However, it is noteworthy that new states, often with ethnically mixed populations, are not a positive phenomenon for either individual stable communities or the world at large. The emergence of new objects/subjects of international relations shifts stability and balance, causing destructive consequences of the large-scale entry of such states into the interstate system of stable space (Interview with Ambassador..., 2003). Given the above, as well as the signs of the formation of new, including totalitarian, alliances, we do not exclude the possibility of new empires emerging in a different capacity in the era of global interdependence.

The above raises the question of the role of the "fringe lands" of the imperial Russian space, including Ukraine.

It is worth recalling that the former Soviet republics, the countries of the Russian Empire, played an almost decisive role in those events. They helped to preserve the Russian empire since 1917, without putting up any resistance to the invader, splitting on two sides of the barricade (in Ukraine) when General Muravyov's troops sacked Kyiv and drowned the territory of Ukraine in blood. The leadership of the Ukrainian Republic also managed to save Russia after the Second World War. The Ukrainian SSR was blessed with Stalin's gift of a seat for the Ukrainian SSR at the United Nations (1945), because of which the Ukrainian delegation actively voted for all decisions of the centre-Moscow from the "high" rostrum of the UN.

The years of 1990-1991 should also be mentioned – the collapse of the Soviet Union, when all of Russian "friends" – the "brotherly republics" – were frightened by the events of the SCSE coup. The empire was saved from collapse by the Ukrainian president, who, together with his colleagues, created a new union – the Commonwealth of Independent States. Thus, Ukraine saved a new satrapy, a renewed empire from destruction, an empire that was well prepared for a war aimed at destroying Ukraine itself. As can be seen, the revival of the "Moscow Empire" is repeatedly carried out by its "vassals" – conquered peoples, including Ukrainians. This phenomenon is reminiscent of the Scandinavian syndrome when victims begin to defend and save their tormentor, who has done them irreparable harm and caused severe injuries.

Russia, while still being Russian and Soviet, has never abandoned the idea of seizing Ukrainian lands. At times when it was weak, it did not dare to take such a step, as Ukraine was in some respects even stronger than its neighbour. Already during the years of independence, the Russian power and military machine tried to implement territorial encroachments in Crimea (1992), Sevastopol (1993), Kos Tuzla (2003), etc.

In some academic circles, there is an opinion that Russia was unprepared for the war, which is categorically contrary to historical documents. Russia had been

preparing for the march from the Kyiv Sea, Vyshgorod district, to the capital of Ukraine, which was unexpected for Ukrainian society, carefully. It should be noted that all Russian analytical centres had developed a war strategy in advance, as soon as Ukraine declared its irreversible course towards European integration and NATO. Since independence, the aggressor has identified the weakest points in Ukrainian defence, studied the terrain and locations of the Ukrainian armed forces, and then struck on the night of 23-24 February 2022, the day of the Soviet army and navy. The attack was similar to the World War II attack launched by Nazi Germany on 22 June 1941, with the same blitzkrieg approach and calculations to capture Ukraine in a couple of weeks.

After analysing the factors that influenced the development and preservation of the Russian Empire, the author of the article concludes that for centuries the Russian Empire was saved from collapse by its vassals – conquered and exploited peoples, including Ukrainians. Thus, in 1917, Bolshevik Russia was saved by the Ukrainian Bolshevik government and army. In 1922, Bolshevik Russia (RSFSR) created the USSR with the support of the Ukrainian Socialist Soviet Republic (USSR), the Belarusian Socialist Soviet Republic (BSSR), and the Transcaucasian Socialist Soviet Republic (TSR). In 1945, the victory in World War II cemented the USSR. In 1991, Russia, Ukraine, and Belarus formed a new union called the Commonwealth of Independent States on the Soviet ruins, with Russia as its chair. The former Soviet republics effectively restored a renewed Soviet Union led by Russia.

The Ukrainian position was mostly consistent: the state refused all organisations and options offered by Russia to tighten relations, except for the military ones (Chekalenko, 2021). Having exhausted various arguments and options for involving Ukraine in uniting with Russia, observing the successful development of Ukraine's politics and economy, and deepening relations with the European Union and NATO, Russian leaders decided to return Ukraine to the Russian empire through a brutal war.

References

- [1] Chekalenko, L.D. (2016). *Foreign policy of Ukraine*. Kyiv: LAT&K.
- [2] Chekalenko, L.D. (2021). *Public history: Challenges of the 21 century*. Kyiv: ArtEk.
- [3] Collins, M.A., & Amabile, T.M. (1999). *Nationalism and war. European war-making and the rise of nation states*. Retrieved from https://is.muni.cz/el/1423/jaro2015/MVZ102/um/porter_105_148.pdf.
- [4] Collins, R. (2011). Time-bubbles of nationalism: Dynamics of solidarity rituals in lived time. *Nations and Nationalism*, 18(3), 383-97. doi: 10.1111/j.1469-8129.2011.00530.x.
- [5] Darwin, J. (2008). *After Tamerlane: The rise and fall of global empires, 1400-2000*. London: Penguin.
- [6] Gallagher, J., & Robinson, R. (1953). Imperialism of free trade. *The Economic History Review. New Series*, 6(1), 1-15. doi: 10.1111/j.1468-0289.1953.tb01482.x.
- [7] Hiers, W., & Wimmer, A. (2013). *Is nationalism the cause or consequence of the end of empire?* In J.A. Hall & S. Malešević (Eds.), *Nationalism and war* (pp. 212-254). Cambridge: Cambridge University Press.
- [8] Hobson, J.A. (1984). *Evolution of modern capitalism*. Retrieved from <https://archivshub.jisc.ac.uk/search/archives/b87afc96-c219-3c6d-a229-8dea4696dbd4>.
- [9] Hutchinson, J. (2017). Warfare, imperial collapse, and the mass creation of nation states get access arrow. In *Nationalism and war* (pp. 86-124). Oxford: Oxford Academic Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780198798453.003.0004.
- [10] Interview with ambassador William Green Miller. (2003). Retrieved from <https://tile.loc.gov/storage-services/service/mss/mfdip/2007/2007mil02/2007mil02.pdf>.
- [11] Lieven, D. (2002). *Empire: The Russian Empire and its rivals*. New Haven: Yale University Press.
- [12] Magdoff, H. (2003). *Imperialism without colonies*. New York: Monthly Review.

- [13] Martin, T. (2001). [An affirmative action empire: The Soviet Union as the highest form of imperialism](#). In R. Suny & T. Martin (Eds.), *A state of nations: Empire and nation-making in the age of Lenin and Stalin* (pp. 67-90). Oxford: Oxford University Press.
- [14] Rieber, A.J. (2014). [The struggle for the Eurasian borderlands: From the rise of early modern empires to the end of the First World War](#). Cambridge: Cambridge University Press.
- [15] Sarkees, M.R., Wayman, F.W., & Singer, J.D. (2003). Inter-state, intra-state, and extra-state wars: A comprehensive look at their distribution over time, 1816-1997. *International Studies Quarterly*, 47, 49-70. [doi: 10.1111/1468-2478.4701003](#).
- [16] Stroschein, S. (2015). *Ethnic struggle, coexistence, and democratization in Eastern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press. [doi: 10.1017/CBO9780511793769](#).

Антон Вікторович Миронович**Здобувач PhD, начальник навчально-наукового центру мовної підготовки**Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного**79026, вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів, Україна**<https://orcid.org/0000-0003-2324-2515>*

Реалізація зв'язків з громадськістю в інтересах воєнних операцій: стандарти НАТО та досвід ЗС України

Анотація. Актуальність статті обумовлена необхідністю глибокого розуміння стратегій зв'язків з громадськістю в сучасних воєнних конфліктах, де інформаційний простір стає ареною боротьби не менш важливою, ніж саме поле бою. У контексті ролі медіа та інформаційних технологій, що стрімко зростає, ефективна реалізація зв'язків з громадськістю може визначати успіх воєнних операцій та формування сприятливої громадської думки. Метою дослідження є аналіз чинних підходів до реалізації зв'язків з громадськістю у військовій сфері, з акцентом на досвід Збройних Сил України та впровадженні стандартів НАТО, для визначення ефективних стратегій та методик у цій галузі. Методологічна основа дослідження ґрунтується на наступних методах: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація. Результати дослідження включають огляд нормативно-правових актів, організаційної структури, засобів та методів зв'язків з громадськістю, які використовуються в Збройних Силах України та країнах НАТО. Особлива увага приділена аналізу викликів та проблем, з якими стикаються фахівці зв'язків з громадськістю в сучасних умовах ведення гібридної війни, а також перспективам розвитку цього напрямку діяльності в контексті посилення інформаційної безпеки держави. Наголошується на значенні інтеграції зв'язків з громадськістю, у загальній системі стратегічних комунікацій, у структуру військового управління та необхідність забезпечення активної участі прес-офіцерів у плануванні та реалізації воєнних операцій. Акцентується важливість розвитку професійних навичок фахівців у галузі зв'язків з громадськістю та використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності стратегічних комунікацій. Практичне значення дослідження зумовлене його внеском у розвиток підходів та стандартів реалізації ефективних зв'язків з громадськістю в контексті воєнних операцій, виявленням проблем та викликів у цій сфері, рекомендаціями для розвитку професійних навичок фахівців та підвищенням рівня інформаційної безпеки держави

Ключові слова: стратегічні комунікації; інформаційна війна; гібридна війна; засоби масової інформації; інформаційні операції; пропаганда

Вступ

На тлі стрімкого розвитку та широко залучення інформаційно-комунікаційних процесів у сучасному світі одну з ключових ролей у забезпеченні проведення воєнних операцій відіграють зв'язки з громадськістю (ЗГ) у військовій сфері. Важливими в цьому контексті є реалізація цієї функції військового управління за стандартами армій країн-членів Організації Північно-атлантичного договору (НАТО, Альянс), а також досвід Збройних Сил України (ЗСУ), набутий за час відсічі російської воєнної агресії, зокрема протистояння деструктивним діям країни-агресора у інформаційному вимірі. ЗГ є важливою складовою стратегічних комунікацій, оскільки вони сприяють формуванню позитивного іміджу Збройних сил, підтримці довіри та

розуміння між військовими та цивільними суб'єктами, а також протидії інформаційній агресії противника.

В XXI ст. зв'язки з громадськістю стали предметом широкого інтересу як для науковців, так і серед практиків. Попередні дослідження у цій царині, здійснені як у межах наукових спільнот, так і в рамках військових організацій, зробили значний внесок у розуміння процесів реалізації ЗГ. Однак, існують прогалини та недоліки, які необхідно врахувати для подальшого розвитку цієї галузі. Тема ЗГ є актуальною та досить добре вивченою в науковій літературі, особливо в контексті стандартів та політики НАТО. Багато дослідників звертають увагу на важливість та складність цієї сфери діяльності, яка вимагає високого рівня

Отримано: 30.10.2023, Перевірено: 31.01.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Myronovych, A. (2024). Implementation of Public Affairs in the interests of military operations: NATO standards and Ukrainian Armed Forces experience. *Foreign Affairs*, 34(1), 26-34. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.26.

*Corresponding author

професіоналізму, координації, синхронізації та адаптації до змінюваних умов та викликів.

Багато наукових досліджень присвячені аналізу організаційної структури, методів та інструментів зв'язків з громадськістю в арміях країн-членів НАТО, а також особливостям їх застосування в умовах мирних та кризових операцій. Наприклад, О.Ф. Salnikova *et al.* (2019) розглядають основні компоненти функціонування системи стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО, такі як директиви, доктринальні документи, плани, звіти, організаційно-штатна структура, підготовка кадрів, моніторинг тощо. Автори також акцентують увагу на стандартах та політиці стратегічних комунікацій НАТО, які визначають цілі, принципи, завдання, функції, ролі та відповідальність суб'єктів комунікаційного процесу. Щодо досвіду ЗГ в ЗСУ, то він також є предметом наукового дослідження, особливо в контексті реформування воєнної сфери та забезпечення ефективності курсу з набуття Україною членства у НАТО. Наприклад, Н. Myronovych & I. Kolosovska (2022) розглядають зв'язки з громадськістю у системі стратегічних комунікацій Збройних Сил України як типову модель комунікації у публічному управлінні.

Окрім того, суттєвий внесок у дослідження цієї теми зробили вітчизняні науковці та комунікаційні практики. Так, D.V. Dubov & A.V. Barovska (2017), досліджуючи вплив правових та організаційних аспектів на створення ефективної системи стратегічних комунікацій, розглядають роль зв'язків з громадськістю як ключовий елемент цієї системи, що дозволяє ефективно комунікувати з громадянами, формувати публічну думку та забезпечувати підтримку державних ініціатив. У своєму дослідженні О. Melenko (2023) окреслює правовідносини у сфері стратегічних комунікацій і підходить до формування їхніх складових, підкреслює важливість ЗГ у формуванні та реалізації стратегічних комунікацій, що спрямовані на досягнення стратегічних цілей держави через цілеспрямовану узгоджену синхронізацію діяльності всіх суб'єктів стратегічного процесу.

Як вказують у своєму дослідженні R. Poroniyuk & O. Nareieva (2022), робота пресслужб Збройних Сил України у контексті воєнних операцій та інформаційної війни зробила значний внесок у забезпечення інформаційної безпеки держави, підтримку високого морального духу військовослужбовців. Це, зокрема, стало можливим завдяки розвитку інформаційно-медійних структур у сфері оборони та безпеки держави, заснуванню і розвитку прес-центрів, оптимізації чисельності військових друкованих видань та еволюції відносин із громадськістю в контексті гнучкого інформаційного простору.

Значний внесок у дослідження розвитку та реалізації зв'язків з громадськістю зробили фахівці RAND Corporation. D. Porch (2002) проаналізував, як впродовж історії військові лідери та уряди використовували зв'язки з громадськістю та медіа для формування громадської думки, легітимізації воєнних кампаній, отримання підтримки від населення. Він, зокрема, дослідив низку історичних періодів, включаючи обидві світові війни, війну у В'єтнамі, та більш сучасні конфлікти. Він аргументував, що ефективне управління інформацією та її подання можуть мати вирішальне значення для

здобуття стратегічної переваги та забезпечення довгострокової підтримки конфлікту з боку громадськості. Водночас, його робота висвітлює потенційні негативні наслідки невірної використання зв'язків з громадськістю у воєнних цілях, зокрема ризики дезінформації та маніпуляції громадською думкою, які можуть підірвати довіру до урядів та військового керівництва. За висновками С. Paul & J. Kim (2004) існує певне напруження у стосунках через розбіжності в місіях та цілях медіа та військових при виконанні завдань в межах воєнних операцій, особливо щодо дотримання оперативної безпеки. Попри це, спільні професійні цілі та завдання щодо служіння громадськості свідчать про можливість та необхідність ефективної співпраці.

Однак, попри наявні численні дослідження з цієї теми, існують також певні недоліки чи прогалини, які потребують подальшого вивчення та удосконалення. Це, зокрема, недостатня увага до історичного розвитку ЗГ, їх еволюції та трансформації в умовах зміни геополітичної ситуації, впливу нових інформаційних технологій та масових комунікацій, а також вимог сучасного суспільства до відкритості та прозорості військової сфери. Також є потреба у належному порівняльному аналізі зв'язків з громадськістю різних країн-членів НАТО, їх специфіки, схожості та відмінності, увазі до вивчення кращих практик та успішних кейсів зв'язків з громадськістю у військовій сфері зарубіжних армій. Окрім того, існує необхідність аналізу ефективності та результативності ЗГ, їх впливу на формування позитивного іміджу Збройних сил, підтримку довіри, взаємопорозуміння між військовими та цивільними суб'єктами, а також протидію інформаційній агресії противника.

Мета статті – дослідження та аналіз реалізації зв'язків з громадськістю в контексті військової сфери, зокрема під час воєнних операцій, з урахуванням стандартів НАТО та досвіду ЗС України. Дослідження спрямоване на вивчення ключових аспектів та принципів взаємодії з громадськістю у воєнних операціях, виявлення найефективніших практик та розробку рекомендацій для підвищення ефективності цього процесу в контексті сучасних воєнних конфліктів.

Матеріали та методи

Вибір методів дослідження ґрунтувався на потребі глибокого розуміння теми, здатності до аналізу та синтезу значних обсягів різноманітної інформації, а також необхідності порівняння та узагальнення досвіду різних країн. Ці методи дозволили ефективно працювати з науковими даними, нормативно-правовими документами, статистикою, стандартами, аналітичними звітами та іншими первинними джерелами, що забезпечило комплексний підхід до дослідження. Під час здійснення дослідження використано такі методи як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація. За їх допомогою проводилось вивчення наукової літератури, нормативно-правових актів, статистичних даних, документів і звітів НАТО та ЗСУ, матеріалів ЗМІ та інтернет-ресурсів. Аналіз і синтез допомогли виявити основні компоненти ефективної системи зв'язків з громадськістю в арміях країн-членів Альянсу та України. Порівняння використовувалося для оцінки відмінностей та спільного

у підходах НАТО та ЗСУ до реалізації ЗГ в інтересах воєнних операцій. Узагальнення дозволило формулювати основні виклики та проблеми, з якими стикаються фахівці в галузі зв'язків з громадськістю. Класифікація і систематизація були використані для побудови основних ознак, ключових аспектів планування та основних завдань ЗГ у військовій сфері.

Дослідження складалося з трьох етапів. Під час евристичного пошуку матеріалів дослідження відбувся огляд наявної літератури, нормативно-правових актів, статистичних даних та аналітичних звітів для визначення обсягу теми й встановлення мети дослідження. На наступному етапі джерела були проаналізовані, що дозволило у хронологічній послідовності розглянути досвід організації зв'язків з громадськістю Альянсу та ЗСУ. Вивчення досвіду НАТО, стандартів, стратегій та ключових документів цієї організації та Збройних Сил України дозволило надати рекомендації щодо більш ефективного налагодження стратегічних комунікацій.

В дослідженні було проаналізовано діючі положення ЗСУ щодо організації зв'язків з громадськістю (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 127..., 2017; Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 44..., 2020) та стандарти НАТО у відповідній сфері (NATO Strategic Communications Policy No. SG(2009)0794..., 2009). Ключові аспекти процесу планування ЗГ в НАТО були виокремлені шляхом аналізу документу NATO Standard: AJP-5 (2019), в якому сформульована доктрина Альянсу щодо планування операцій. Для дослідження заходів зв'язків з громадськістю під час операції НАТО «Allied Force» було залучено інтерв'ю Jamie Shea (NATO, 2008) року. Аналіз цих матеріалів допоміг у розкритті теми шляхом огляду чинних підходів та методів реалізації ЗГ, визначення викликів та проблем, а також перспектив розвитку цієї сфери.

Результати

У сучасному світі, де інформаційний простір давно став повноцінним місцем конфліктів і впливів, значення зв'язків з громадськістю набуває нового виміру. У Збройних Силах України вони є однією зі складових стратегічних комунікацій (Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. ВКП- 10-00(49)..., 2020), а також функцією управління, яка полягає у заходах, спрямованих на формування сприятливої громадської думки щодо діяльності ЗС України та підтримання позитивного іміджу шляхом постійного інформування суспільства про їхню діяльність (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 127..., 2017).

Ця галузь, як важлива складова стратегічних комунікацій, виконує критичну роль у формуванні громадської думки, а також має на меті створення, підтримку та розвиток позитивного іміджу військової організації, зміцнення довіри та підтримки її з боку громадськості, а також ефективне інформування про діяльність, завдання та досягнення ЗСУ. Ця сфера включає в себе широкий спектр заходів і технік комунікації, спрямованих на взаємодію з громадськістю, ЗМІ, громадськими та міжнародними організаціями тощо (Güleç, 2021; Stivachtis, 2023).

Згідно стандартів НАТО, зв'язки з громадськістю є однією зі складових Strategic Communications у військовій сфері, разом з психологічними операціями (PSYOPS), інформаційними операціями (InfoOps), військовою дипломатією (MD) (NATO Strategic Communications Policy..., 2009). Втім, варто наголосити, що ЗГ відрізняється від інших видів військової комунікації за такими ознаками: мають ширшу та більш різноманітну аудиторію, яка включає медіа, громадські організації, наукову спільноту, державні установи, міжнародних партнерів, місцеве населення тощо; базуються на принципі правдивості та прозорості, тобто надають достовірну та перевірену інформацію, не вводячи в оману аудиторію, не приховуючи фактів, не спотворюючи даних, не використовуючи підроблені докази тощо; спрямовані на підтримку довіри та розуміння між НАТО та її цільовими аудиторіями, а не на зміну їхньої свідомості, поведінки та ставлення в інтересах воєнних операцій, як це роблять психологічні операції; використовують переважно відкриті та легальні канали та формати комунікації, такі як прес-конференції, прес-релізи, інтерв'ю, соціальні мережі, веб-сайти, брошури, плакати тощо, а не приховані та нелегальні, як це часто роблять інформаційні та майже завжди психологічні операції; відбуваються на всіх етапах воєнних операцій, а не лише на підготовчому та завершальному, як це здебільшого реалізують інші складові стратегічних комунікацій.

Розуміння цих особливостей, функцій, та принципів ЗГ дає можливість проаналізувати, усвідомити роль та місце цієї складової стратегічних комунікацій не лише в межах всього спектру функціонування військових організацій, а, насамперед, в інтересах воєнних операцій. У арміях країн-членів НАТО зв'язки з громадськістю визначаються як життєво важлива функція, що забезпечує двостороннє спілкування між військовими та цивільним населенням, ЗМІ, міжнародною спільнотою. Ця функція спрямована на підтримку місії через забезпечення прозорості та розуміння дій військ (United States of America Field Manual No. FM 3-61..., 2015).

Використання сучасних засобів комунікації, включаючи соціальні мережі, офіційні веб-сайти, медіа-заходи, дозволяє досягти широкої аудиторії та забезпечити своєчасне розповсюдження інформації. За результатами вивчення "NATO Public Affairs Handbook" (NATO, 2020) можна зробити висновок, що інтеграція офіцерів зв'язків з громадськістю (ОЗГ) у штабні структури та їх залучення до проведення медіа-операцій, внутрішніх комунікацій та налагодження відносин з громадами є ключовим аспектом ефективних комунікацій в НАТО. Фахівці зв'язків з громадськістю відіграють важливу роль у плануванні та виконанні місій, забезпечуючи реалізацію комунікативних процесів у порядку їхньої безпосередньої інтеграції в загальні плани операцій. На основі аналізу цього документу можна зробити висновок, що процес планування зв'язків з громадськістю у НАТО є детально структурованим і інтегрованим елементом військового планування та виконання операцій. Важливі аспекти цього процесу розкриті у Таблиці 1.

Таблиця 1. Ключові аспекти процесу планування зв'язків з громадськістю в НАТО

Інтеграція з процесом планування командування	ЗГ є важливою частиною планування операцій, місій, навчань та інших заходів з підготовки, забезпечуючи злагодженість всіх комунікаційних зусиль командування.
Раннє включення у процес планування	Забезпечує те, що цілі функції командування у сфері зв'язків з громадськістю адекватно інтегровані у загальне планування, а необхідні ресурси враховуються належним чином.
Взаємодія з іншими сферами комунікації	ЗГ координуються з інформаційними та психологічними операціями, але реалізуються окремо від виконання цих завдань, забезпечуючи єдність інформаційної лінії.
Належне планування зв'язків з громадськістю	Кожна операція або місія НАТО має супроводжуватися детальним планом зв'язків з громадськістю, який відповідає загальним цілям місії та стратегічній комунікаційній концепції. Цей план включає цілі, підходи, інструменти та ресурси для комунікації.
Цикл планування	Процес планування відбувається визначеними етапам, які включають розробку стратегічних та оперативних планів згідно з Директивою з комплексного оперативного планування (COPD). До прикладу, у «Союзній спільній доктрині планування операцій» описано, як інтегруються та координуються діяльність і процеси планування для підтримки ухвалення рішень і підготовки планів, наказів і директив для всіх видів операцій. Цикл зосереджений на оперативному рівні, хоча він також корисний на стратегічному і тактичному рівнях.
Ієрархія планування	Планування ЗГ керується вказівками вищого рівня, включаючи стратегії та плани, які забезпечують чіткі завдання і координаційні інструкції.
Координація з вищим та підпорядкованим штабами	Забезпечується постійним обміном інформацією для співпраці та паралельного планування.

Джерело: систематизовано автором на основі NATO Standard: AJP-5 (2019)

У розділі згаданої вище «Спільної доктрина планування операцій» (NATO Standard: AJP-5..., 2019), присвяченому інформації, наголошується на важливості координації стратегічних комунікацій, в цілому, та зв'язків з громадськістю, інформаційних операцій та психологічних операцій, як її складових, через спільний функціонал персоналу, що виконує ці завдання. Основна мета залучення стратегічних комунікацій до процесу планування операцій полягає в досягненні спільного розуміння інформаційно-комунікативної діяльності в межах груп планування та інших елементів для координації та злагодженості заходів, пов'язаних з інформаційним середовищем. У підсумку це сприяє реалізації всієї комунікаційної стратегії.

Роль підрозділів зв'язків з громадськістю у військових операціях за стандартами НАТО полягає в поширенні інформації, наданні відповідей на запити ЗМІ, проведенні брифінгів і сприянні доступу медіа до залучених підрозділів (Wright & Bergman, 2021). Взаємодіючи зі ЗМІ, ОЗГ допомагають формувати громадську думку і підтримувати прозорість щодо діяльності НАТО. Ця роль має важливе значення для здобуття громадської підтримки і розуміння військових зусиль. Функції служб зв'язків з громадськістю в операціях НАТО включають цифрову взаємодію через веб-сайти і соціальні мережі для охоплення різних аудиторій і зацікавлених сторін. Використовуючи цифрові платформи, фахівці зі зв'язків з громадськістю можуть посилити ефект комунікаційних стратегій і забезпечити донесення інформації до широкого кола аудиторій згідно із цілями НАТО у контексті реалізації стратегічних комунікацій. Важливо, що загальне керівництво і управління комунікаційною та інформаційною діяльністю НАТО здійснює Північноатлантична рада (ПАР), а конкретне керівництво і управління – Генеральний секретар. Військові командування і Міжнародний військовий штаб (*International Military Staff*) також здійснюють комунікацію з питань, що належать до їхньої компетенції, відповідно до узгодженої політики НАТО. Водночас, відділ публіч-

ної (громадської) дипломатії (*Public Diplomacy Division, PDD*) в штаб-квартирі НАТО координує діяльність з громадської дипломатії, а також комунікаційну діяльність в масштабах усього Альянсу НАТО.

Механізм взаємодії цих структур виглядає наступним чином. Загальний напрямок комунікацій для цивільної та військової аудиторій Альянсу визначають Північноатлантична рада та Генеральний секретар. Комітет заступників керує стратегічними комунікаціями від імені ПАР, а специфічні комітети НАТО надають детальніші вказівки з різних питань, що потребують комунікації. Комітет публічної дипломатії є консультативним органом для ПАР у питаннях комунікації, взаємодії медіа та громадськістю, надає рекомендації щодо можливих шляхів підвищення розуміння та підтримки цілей Альянсу серед громадськості.

У штаб-квартирі НАТО фахівці Відділу публічної дипломатії, що відповідають за програми комунікацій та публічної дипломатії в рамках Міжнародного штабу, тісно співпрацюють з Міжнародним військовим штабом, зокрема з радником з питань зв'язків з громадськістю та стратегічних комунікацій при голові Військового комітету (*Military Committee, MC*). Цей відділ також співпрацює з персоналом двох стратегічних командувань – Командування союзних сил з операцій (*Allied Command Operations – ACO*) та Командування союзних сил з трансформації (*Allied Command Transformation – ACT*) (NATO, 2020), які комунікують з цих питань в межах проведення воєнних операцій, навчань та інших заходів, що належать до їхньої компетенції. Важливо, що взаємодія між цивільною та військовою групами цільових аудиторій є ключовою для забезпечення узгодженого та послідовного підходу до комунікацій в межах НАТО (*Communications and public diplomacy, 2022*).

Одним із прикладів з військової історії, коли зв'язки з громадськістю відіграли значну роль в операціях НАТО, є операція «Allied Force» 1999 року у Косово (Sayers, 2019). Тоді ОЗГ виконали важливе завдання у наданні своєчасної і точної інформації представникам медіа і громадськості, формуючи наратив про участь

НАТО у цій операції (Latawski & Smith, 2018). Ефективно інформуючи про цілі і дії НАТО, відділ зв'язків з громадськістю допомагав забезпечити громадську підтримку місії та прозорість процесу оперативного планування. Кампанія була організована в умовах значної міжнародної уваги та потребувала ефективного використання зв'язків з громадськістю для досягнення стратегічних цілей. Основні заходи ЗГ під

час цієї операції представлені в Таблиці 2. Ці та інші заходи зв'язків з громадськістю були спрямовані на підтримку легітимності операції «Allied Force», зміцнення довіри до НАТО та забезпечення прозорості військових дій. Забезпечення точної та вчасної інформації було визнано ключовим елементом для зменшення можливих непорозумінь та критики з боку міжнародної спільноти (Meilinger *et al.*, 2002).

Таблиця 2. Заходи зв'язків з громадськістю під час операції НАТО «Allied Force»

Щоденні прес-конференції	Проводилися з метою інформування міжнародних ЗМІ та громадськості про хід операцій, досягнуті цілі та опрацювання запитів журналістів. Ці щоденні брифінги допомогли створити прозорий і відкритий канал комунікацій між військовим командуванням та громадськістю.
Спеціальні медіа-тури та візити	НАТО організовувало спеціальні тури та візити для журналістів до ключових локацій, пов'язаних з операцією, щоб надати їм можливість з перших рук ознайомитися з умовами та викликами, з якими зустрічалися військові.
Випуск прес-релізів та інформаційних бюлетенів	Регулярне розповсюдження письмових матеріалів, включаючи прес-релізи та інформаційні бюлетені, забезпечувало додатковий канал для донесення офіційної позиції та інформації НАТО до широкої аудиторії.
Використання Інтернету та соціальних медіа	НАТО намагалося використовувати доступні онлайн-платформи для розповсюдження інформації та взаємодії з громадськістю.

Джерела: систематизовано автором на основі інтерв'ю Jamie Shea (НАТО, 2008)

Зв'язки з громадськістю грали ключову роль й у інших місіях та операціях НАТО. Зокрема, під час операції «Enduring Freedom», 2001-2014 рр. у Афганістані, яка була ініційована як відповідь на терористичні атаки «Аль-Каїди» 11 вересня 2001 року в США. Сили та засоби ЗГ НАТО виконували свої завдання з метою інформування громадськості про цілі, хід та результати операції, а також для протидії пропаганді та дезінформації з боку «Талібану» та «Аль-Каїди» (Lambeth, 2005). Основними завданнями органів зв'язків з громадськістю під час цієї операції були: підтримка легітимності та обґрунтування операції, забезпечення її прозорості та відкритості, відновлення та підтримка мирного життя в Афганістані тощо (Johnston, 2019). Фактично ці та інші, схожі за змістом, завдання можна вважати невід'ємними складовими місії ЗГ НАТО, зокрема під час проведення воєнних операцій.

Сама ж місія чітко була визначена керівними документами НАТО, що регламентують та врегульовують питання зв'язків з громадськістю в межах виконання завдань як повсякденної діяльності, так і під час воєнних операцій. Вона полягає в просуванні військових цілей та завдань НАТО шляхом вчасного комунікування, донесення точної інформації до різних цільових аудиторій. Завдяки цьому зростає рівень обізнаності та розуміння військових аспектів ролі Північноатлантичного альянсу, його операцій, інших видів діяльності та проблем, що підсилює рівень довіри до організації (НАТО, 2020). Місія також включає планування та реалізацію основних функцій ЗГ, зосереджуючись як на зовнішньому, так і на внутрішньому спілкуванні в межах політики, визначеної НАТО (НАТО Military Public Affairs Policy..., 2011).

Важливою роль зв'язків з громадськістю під час воєнних операцій НАТО є у контексті проведення інформаційних операцій. Стратегічні комунікації накладають на командування завдання щодо розробки ефективних стратегій, процесів та структур організації

для дієвого обміну інформацією. У контексті воєнних операцій в Іраку та Афганістані, військове керівництво ініціювало створення нових структур для оптимізації комунікаційних процесів, маючи на меті досягнення конкретних оперативних результатів. Відтак, зародилась дискусія між теоретиками та практиками у сферах зв'язків з громадськістю, інформаційних та психологічних операцій щодо розробки єдиної стратегії, що інтегрувала б в собі всі три аспекти для створення координованого та всебічного підходу до комунікації. Перед командирами стояли три ключові питання: яка роль призначена зв'язкам з громадськістю, яким чином вони мають бути інтегровані в організаційну структуру та як зробити ЗГ більш ефективними (Keeton & McCann, 2008).

Теоретично, концепція об'єднання ЗГ, інформаційних та психологічних операцій виглядає обґрунтовано, однак на практиці завдання цих трьох напрямків суттєво різняться. Зв'язки з громадськістю спрямовані на надання об'єктивної, достовірної інформації громадськості, тоді як інформаційні та психологічні операції мають за мету впливати на аудиторію з подальшою зміною їх сприйняття або поведінки. Згідно з доктринальними положеннями, функції інформаційних операцій та психологічних операцій інтегровані в оперативну діяльність штабів, у той час як ЗГ виступають як незалежний спеціальний сегмент, що безпосередньо підпорядковується командувачам та командирам. Зв'язки з громадськістю мають завдання бути голосом військового керівництва та інформаційним посередником між командуванням, внутрішніми й зовнішніми аудиторіями, включаючи медіа.

Як проміжний висновок, спираючись на досвід армій країн-членів НАТО, можна резюмувати, що основною функцією ЗГ є забезпечення правдивої та своєчасної інформації, не з метою впливу на громадську думку через громадські ініціативи чи лобіювання, а для того, аби аудиторія могла формувати власні

усвідомлені думки та позицію. А однією з основних вимог в межах реалізації зв'язків з громадськістю є те, що слід уникати використання медіа для зміни громадської думки, адже це суперечить їхній основній місії. Важливим є усвідомлення того, що у прагненні виграти інформаційну війну, не можна втратити стратегічної перспективи та довіру людей, чияю підтримкою потрібно скористатися.

Досвід ЗС України щодо реалізації зв'язків з громадськістю до 2014 року, коли розпочалась російська воєнна агресія, здебільшого полягав у здійсненні інформаційно-комунікаційної діяльності контингентами Українського війська в межах міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, НАТО та інших міжнародних організацій, зокрема на Балканах, в країнах Африки, в Іраку та Афганістані.

Низка керівних документів дуже стисло визначала завдання для структурних підрозділів Міністерства оборони України щодо реалізації ЗГ. До прикладу, чинний на сьогоднішній день Order of the Ministry of Defence of Ukraine No. 23 (2017) окреслює завдання для Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України щодо проведення інструкторсько-методичних занять з офіцерами, які призначаються на посади помічників командирів національних контингентів по роботі із засобами масової інформації (прес-секретарями), щодо практичних аспектів інформаційного забезпечення діяльності національних контингентів у міжнародних операціях. Втім, не вдалось віднайти керівних документів чи інших нормативно-правових актів, які регламентували чи регламентують сьогодні реалізацію ЗГ в межах таких операцій на тактичному рівні.

Колишній очільник прес-служби Міноборони України О.О. Kluban (2013) зазначає, що фактично перше десятиліття від моменту проголошення незалежності України та створення ЗС України військові фахівці, які опікувались інформаційним супроводом, не володіли видатними навичками реалізації зв'язків з громад-

ськістю, зокрема з організації роботи медіа в зонах бойових дій та інших екстремальних умовах. Адже ці фахівці пройшли школу військової журналістики, яка ґрунтувалась на вишколі офіцерів-пропагандистів радянського штибу. А стандарти й підходи армій НАТО на той час ще не розглядались як перспективні робочі механізми у впровадженні ефективної інформаційно-комунікаційної діяльності.

Такий стан справ у зазначеній галузі існував фактично до самого початку російської воєнної агресії проти України навесні 2014 року. На той час у складі військових частин у форматі бригад (полків) та нижче не існувало штатних підрозділів, які безпосередньо реалізовували зв'язки з громадськістю – пресслужб. Частково це завдання покладалось на органи по роботі з особовим складом (Klochko, 2023). Відповідно, низькою була і кваліфікація таких фахівців, як і саме усвідомлення командирами ролі цього напрямку інформаційної діяльності.

З анексією Криму, окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей, активізацією бойових дій на сході України значно зріс запит громадськості, як української, так й іноземної, на інформацію про перебіг тих подій, а самі Збройні Сили України та інші складові Сил безпеки й оборони потребували ефективного інформаційно-комунікаційного супроводу. Це і стало однією з причин оперативного введення до складу військових частин штатних пресслужб. Втім, головними їхніми завданнями на той час було інформування громадськості власними каналами комунікації та у співпраці з медіа (Таблиця 3). Прес-офіцерів зазвичай не залучали ані до планування та супроводу операцій, ані до реалізації конкретних завдань в межах інших заходів, на кшталт інформаційних операцій. Надалі ситуація суттєвих змін не зазнала. Прес-служби бригад продовжували виконувати завдання, здебільшого зосереджуючись на роботі з представниками медіа, а також створюючи власний медіаконтент та новини.

Таблиця 3. Пріоритетні завдання підрозділів зв'язків з громадськістю в органах військового управління

Інформування	Інформування громадськості та засобів масової інформації про діяльність військових частин, важливі події, участь в операціях, перебіг заходів з підготовки (навчання) та інші заходи.
Інформаційний супровід	Організація інформаційного супроводу діяльності військових частин, включаючи підготовку та розповсюдження прес-релізів, статей, відеоматеріалів тощо.
Кризові комунікації	Реалізація кризових комунікацій, у разі виникнення кризових ситуацій чи з метою їхньої превенції.
Взаємодія з медіа	Організація прес-конференцій, брифінгів, інтерв'ю з командирами та військовослужбовцями, супровід представників ЗМІ в районі виконання завдань тощо.
Моніторинг	Постійний та глибокий аналіз публікацій у ЗМІ та соціальних мереж на предмет виявлення різного роду інформації про діяльність військових частин, виявлення неправдивої або негативної інформації, реагування на неї.
Архівування	Ведення архіву фото- та відео контенту, а також інших матеріалів, пов'язаних з діяльністю військових частин.
Адміністрування ресурсів	Підтримка офіційних електронних ресурсів (соціальних мереж), оновлення інформації, взаємодія з користувачами.
Медіа-контент	Виробництво власного медіа-контенту (фото-, відео-, аудіо-матеріалів) з метою їх подальшого поширення на власних інформаційних ресурсах та передачі медіа.

Джерело: систематизовано автором

Окремі положення щодо реалізації цього напрямку інформаційно-комунікаційної діяльності в умовах правового режиму воєнного стану та особливого періоду, що передбачають проведення воєнних операцій на території держави, визначені у Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. BKP-18(00).01 (2020) та у "Regulation On Public Affairs Department of the Armed Forces of Ukraine" (2020). В останньому положенні, зокрема, йдеться про те, що в умовах воєнного стану Управління зв'язків з громадськістю забезпечує оприлюднення наказів вищого військового керівництва, які стосуються цивільного населення і військових адміністрацій, за винятком інформації з обмеженим доступом. Воно також бере участь у інформаційному супроводі бойових дій, організації роботи засобів масової інформації та інших суб'єктів медіавиробництва й трансляції медіаконтенту для військових потреб, роз'яснювальної роботи. Окрім того, організовує взаємодію з іншими складовими сектору безпеки та оборони, військово-цивільними адміністраціями для забезпечення інформаційно-комунікаційних потреб правового режиму воєнного стану, розробляє пропозиції щодо залучення до цих заходів структур зв'язків з громадськістю інших сил оборони (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 44..., 2020).

Підсумовуючи вище викладене, можна сформулювати особливості, завдання та обмеження в межах реалізації зв'язків з громадськістю під час воєнних операцій. Так, найбільш притаманними особливостями реалізації ЗГ під час воєнних операцій, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану (особливого періоду), є те, що існує необхідність адаптації інформаційних-комунікаційних заходів до умов бойових дій, зосередженні на забезпеченні точності та оперативності інформації, що поширюється серед громадськості та військовослужбовців. Особлива увага приділяється збереженню морального духу військовослужбовців і цивільного населення, підтриманню довіри до Збройних сил та військового керівництва країни. У цьому контексті важливо усвідомлювати, що процес планування зв'язків з громадськістю детально структурованим і інтегрованим елементом військового планування та виконання операцій. Промовистим прикладом є досвід та стандарти армій країн-членів НАТО.

До завдань органів ЗГ варто включити підтримку постійного інформаційного зв'язку між військовим керівництвом та цивільним населенням, інформування про хід бойових дій з дотриманням вимог безпеки, протидію дезінформації та ворожій пропаганді, а також координацію з іншими державними органами та міжнародними партнерами для забезпечення єдності в межах стратегічних комунікацій. На противагу чинним у ЗС України підходам, особлива увага під час реалізації ЗГ має бути приділена інтересам всіх цільових аудиторій, зокрема й внутрішньої.

Водночас, мають місце й перестороги, що передбачають дотримання інформаційної безпеки, обмеження доступу до конфіденційної інформації, необхідність уникнення поширення даних, що можуть нашкодити своїм підрозділам чи сприяти противнику. Ці положення відображають стратегічний підхід до управління інформацією та комунікаціями в особливо складних

умовах воєнного стану, вимагаючи від зв'язків з громадськістю ЗС України гнучкості, відповідальності та орієнтованості на забезпечення національної безпеки, підтримки військових і цивільних осіб у контексті воєнних операцій.

На основі проведеного аналізу, можна сформулювати наступні висновки та рекомендації щодо подальшого вдосконалення реалізації зв'язків з громадськістю в інтересах воєнних операцій, зокрема в контексті стандартів НАТО та досвіду Збройних Сил України. Важливо забезпечити тісну інтеграцію зв'язків з громадськістю з іншими аспектами стратегічних комунікацій, зокрема з інформаційними та психологічними операціями, для формування єдиної інформаційної політики в межах воєнних та миротворчих операцій.

Військові фахівці зв'язків з громадськістю (прес-офіцери) на рівні військових частин (бригад, полків, окремих батальйонів, загонів тощо) мають бути залучені на ранніх етапах до планування воєнних операцій для забезпечення узгодженості інформаційних повідомлень та належної реалізації стратегічних комунікацій. Їхня участь дозволить врахувати потенційні реакції громадськості та медіа на воєнні дії, а також планувати заходи з протидії дезінформації та пропаганді ворога. На рівні органів військового управління прес-офіцери повинні забезпечувати координацію комунікаційних стратегій між різними частинами та підрозділами, використовуючи злагоджені інформаційно-комунікаційні підходи для досягнення стратегічних цілей. Це включає розробку та реалізацію загальновійськових та міжвидових інформаційних кампаній, спрямованих на підтримку воєнних операцій, зміцнення іміджу Збройних сил та підтримку морального духу військовослужбовців й населення.

Офіцери зв'язків з громадськістю повинні підпорядковуватись безпосередньо командуванню військових частин, забезпечуючи тісну взаємодію з командирами та штабами для точного розуміння ходу операцій, оперативних та стратегічних завдань. Водночас їм необхідно постійно взаємодіяти з різними підрозділами, зокрема з розвідкою, оперативними, логістичними та іншими відділами, для збору актуальної інформації, яка буде використана у комунікаційному процесі. Фахівці зв'язків з громадськістю мають бути залучені до процесів розробки та реалізації комунікаційних планів, планування медіа-операцій, кризових комунікацій, а також моніторингу та аналізу інформаційного простору. Важливо встановити чіткі процедури для взаємодії з громадськістю та ЗМІ, а також порядок оперативного реагування на запити медіа і кризові ситуації. Окремою потребою є зміцнення внутрішніх каналів комунікації всередині військових структур, щоб забезпечити своєчасне і точне інформування особового складу про важливі рішення, зміни та події.

Керівні документи та настанови в ЗС України, які містять положення щодо реалізації зв'язків з громадськістю під час воєнних операцій, можуть не враховувати всі сучасні вимоги та потреби в контексті швидкозмінного інформаційного простору та в умовах гібридної війни (Caliskan & Liégeois, 2021). Важливим є постійне оновлення цих документів, включення більш деталізованих настанов щодо взаємодії з медіа,

кризових комунікацій, роботи в соціальних мережах та контрпропаганди. До прикладу, варто розглянути доцільність розробки Польового статуту ЗС України зі зв'язків з громадськістю, аналогічного до американського "Communication Strategy and Public Affairs Operations" (2022). Це могло б стати значним кроком у стандартизації підходів та методик роботи у сфері реалізації зв'язків з громадськістю в ЗС України. Такий документ, зокрема, міг би систематизувати досвід, накопичений під час ведення бойових дій, пов'язаних із відбиття російської військової агресії проти України, врахувати специфіку гібридних воєн взагалі.

Необхідно продовжувати роботу над підвищенням професійної підготовки фахівців у галузі зв'язків з громадськістю, використовуючи для цього як наявні національні, так і іноземні ресурси, програми навчання та стажувань. На окрему увагу заслуговує впровадження та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема соціальних мереж, для забезпечення ефективної взаємодії з громадськістю та медіа. Слід розвивати міжнародну співпрацю та обмін досвідом у сфері ЗГ з країнами-членами НАТО та іншими партнерами для підвищення ефективності власних комунікаційних стратегій для уникнення непорозуміння, які можуть виникати між союзниками (Vykliský & Divišová, 2021). З урахуванням зазначених вище висновків та рекомендацій, можливо значно підвищити ефективність зв'язків з громадськістю в ЗС України в інтересах воєнних операцій, забезпечити більшу прозорість та відкритість військової сфери.

Отримані результати цього дослідження в повній мірі відображають висновки, зроблені O.F. Salnikova *et al.* (2019), підкріплюючи ідею про критичну роль зв'язків з громадськістю в сучасних воєнних операціях. Дослідники проаналізували основні компоненти стратегічних комунікацій у країнах-членах НАТО. Автори вказують на важливість інтеграції зв'язків з громадськістю в загальну систему управління та комунікацій. Водночас, у дослідженні R. Poronyuk & O. Nareieva (2022) зроблено акцент на проблематиці використання соціальних медіа для зв'язків з громадськістю в умовах військових конфліктів. Хоча збіг з цими висновками про значення соціальних медіа є досить очевидним, це дослідження додатково вказує на необхідність комплексного підходу, що охоплює не лише соціальні медіа, але й традиційні канали комунікації. Розбіжності у висновках можуть бути зумовлені специфікою досліджуваних конфліктів або відмінностями у методологічних підходах. Водночас, варто наголосити, що зазначений успіх інформаційно-комунікаційних структур ЗСУ та Міністерства оборони України впродовж 1991-2014 років не зовсім відповідає дійсності, про що свідчать результати наукового опрацювання становлення системи зв'язків з громадськістю в Україні. На важливості стратегічних комунікацій під час війни наголошують і D.V. Dubov & A.V. Barovska (2017). Вчені фокусують увагу на загальних правових та організаційних аспектах комунікації, які, як вказано в даному дослідженні, вже частково застосовуються в практиці ЗСУ.

Дослідження O. Melenko (2023) виокремлює роль стратегічних комунікацій в досягненні стратегічних

цілей держави через узгоджену діяльність різних суб'єктів, що цілком підтверджується висновками даного дослідження. На це, зокрема, вказує те, що успіх зв'язків з громадськістю залежить не лише від технологій та каналів комунікації, але й від їхньої інтеграції в ширший контекст стратегічних комунікацій. Водночас, це дослідження розширює цю ідею, демонструючи, як конкретні практики і стандарти НАТО можуть сприяти цій інтеграції.

Нарешті, аналіз D. Porch (2002), який досліджує історичну еволюцію військових комунікацій, вказує на тривале значення зв'язків з громадськістю для військового лідерства. Результати ж цієї роботи перегукуються з цими висновками, укріплюючи ідею про постійну актуальність і потребу адаптації зв'язків з громадськістю до сучасних умов. Однак, це дослідження додає новий вимір, фокусуючись на сучасних технологіях та стандартах НАТО, що могло б стати причиною невеликих розбіжностей у наших оцінках історичної та сучасної ЗГ.

В цілому, порівняльний аналіз з іншими дослідженнями підкреслює, що результати цього наукового пошуку вписуються в ширший науковий контекст, одночасно вносячи у нього нові акценти, зокрема щодо використання стандартів НАТО та досвіду ЗС України. Розбіжності з іншими авторами часто зумовлені різницею в методологічних підходах або фокусі дослідження, що лише збагачує дискусію та дозволяє глибше зрозуміти складність теми. Ці розбіжності не лише вказують на поліморфізм у підходах до зв'язків з громадськістю в умовах воєнних операцій, але й стимулюють подальше наукове дослідження для уточнення найбільш ефективних стратегій і тактик.

Висновки

Результати цього дослідження дають можливість визначити роль зв'язків з громадськістю в сучасних воєнних конфліктах, з акцентом на стандарти НАТО та досвід Збройних Сил України. Аналізуючи різноманітні першоджерела, включаючи стандарти, інтерв'ю, законодавчу базу, було виявлено, що ефективна реалізація зв'язків з громадськістю є ключовим фактором у формуванні громадської думки в інтересах інформаційної підтримки воєнних операцій. Важливим висновком дослідження стало те, що інтеграція стандартів НАТО та впровадження передових практик ЗГ сприяють підвищенню ефективності комунікаційних стратегій Збройних Сил України. Це, своєю чергою, дозволяє краще координувати дії, підвищувати прозорість та надійність інформації, що досягається завдяки професійному розвитку фахівців та застосуванню новітніх технологій.

Результати дослідження підкреслюють необхідність подальшого вивчення та розвитку зв'язків з громадськістю як важливого інструменту в сучасних воєнних конфліктах, з метою забезпечення ефективної підтримки воєнних дій та зміцнення інформаційної безпеки держави.

Дослідження також виявило, що існує потреба в більш глибокому аналізі психологічних аспектів взаємодії з громадськістю, особливо у контексті гібридних війн, де інформаційна війна і пропаганда стають

ключовими інструментами впливу на суспільство. Важливо розуміти, яким чином можна ефективно використовувати ЗГ для захисту національних інтересів, зміцнення державної безпеки та водночас забезпечення поваги до демократичних цінностей та прав людини. Наукова спільнота має також звернути увагу на вивчення ефективності різних каналів комунікації, включаючи традиційні медіа, соціальні мережі, і навіть нетрадиційні платформи, які можуть використовуватися для досягнення ширшої аудиторії. Зрештою, вивчення міжнародного досвіду та кейсів успішного використання зв'язків з громадськістю у військових конфліктах інших країн може надати цінні уроки та рекомендації для розвитку власних стратегій. Це допоможе не лише удосконалити існуючі підходи, а й забезпечити прогресивний розвиток у сфері ЗГ, адаптованих до сучасних викликів і загроз.

Подальші дослідження у цій галузі повинні бути спрямовані на аналіз впливу новітніх технологій комунікації та соціальних медіа на зв'язки з громадськістю у воєнних умовах. Також необхідно зосередитись на вивченні міжнародного досвіду в області інформаційної безпеки, щоб визначити найефективніші методи протидії дезінформації та маніпуляцій громадською думкою. Важливим напрямом є також розробка механізмів залучення громадянського суспільства до процесу стратегічних комунікацій, що дозволить зміцнити довіру між військовими та цивільним населенням.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC 94(5):327.5
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.26

Anton Myronovych*

PhD Student, Head of the Educational and Research Centre for Language Training

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy

79026, 32 Heroiv Maidanu Str., Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2324-2515>

Implementation of Public Affairs in the interests of military operations: NATO standards and Ukrainian Armed Forces experience

Abstract. The research relevance is determined by the need for a deep understanding of Public Affairs strategies in modern military conflicts, where the information space becomes an arena of struggle no less important than the battlefield itself. In the context of the growing role of media and information technology, the effective implementation of Public Affairs can determine the success of military operations and the formation of public opinion. The study aims to analyse current approaches to Public Affairs in the military sphere, with a focus on the experience of the Armed Forces of Ukraine and the implementation of NATO standards, to identify effective strategies and methodologies in this area. The methodological basis of the study is based on the following methods: analysis, synthesis, comparison, generalisation, classification, and systematisation. The results of the study include a review of regulations, organisational structure, means and methods of Public Affairs used in the Armed Forces of Ukraine and NATO countries. Analysis of the challenges and problems faced by Public Affairs professionals in the current conditions of hybrid warfare, as well as the prospects for the development of this area of activity in the context of strengthening the information security of the state, is given special attention. The author emphasises the importance of integrating Public Affairs into the overall system of Strategic Communications in the structure of military command and the need to ensure the active participation of Public Affairs Officers in the planning and implementation of military operations. The importance of developing the professional skills of Public Affairs professionals and using the latest information and communication technologies to improve the effectiveness of Strategic Communications is emphasised. The practical significance of the study is due to its contribution to the development of approaches and standards for the implementation of effective Public Affairs in the context of military operations, identification of problems and challenges in this area, recommendations for developing the skills of specialists and improving the level of information security of the state

Keywords: strategic communications; information warfare; hybrid warfare; mass media; information operations; propaganda

Introduction

Given the rapid development and widespread use of information and communication processes in the modern world, Public Affairs (PA) in the military sphere plays a key role in supporting military operations. In this context, it is important to implement this function of military command according to the standards of the armies of the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) member states, as well as the experience of the Armed Forces of Ukraine (AFU) gained during the repulsion of Russian military aggression countering the destructive actions of the aggressor country in the information dimension. Public Affairs is an important component of Strategic Communications in the military sphere, as it contributes to the formation of a positive image of the Armed Forces, maintaining trust and

understanding between military and civilian actors, and countering the enemy's information aggression.

In the twenty-first century, Public Affairs have become a subject of widespread interest for both academics and practitioners. Previous research in this area carried out both within the academic community and within military organisations, has made a significant contribution to the understanding of the processes of implementing PA. However, some gaps and shortcomings need to be addressed for the further development of this field. The topic of PA is relevant and well-studied in the academic literature, especially in the context of NATO standards and policies. Many researchers point out the importance and complexity of this area of activity, which requires a high level of

Received: 30.10.2023, Revised: 31.01.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Myronovych, A. (2024). Implementation of Public Affairs in the interests of military operations: NATO standards and Ukrainian Armed Forces experience. *Foreign Affairs*, 34(1), 26-34. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.26.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

professionalism, coordination, synchronisation and adaptation to changing conditions and challenges.

Many studies addressed the organisational structure, methods and tools of Public Affairs in the armies of NATO member states, as well as the specifics of their application in peace and crisis operations. For instance, O.F. Salnikova *et al.* (2019) examined the main components of the Strategic Communications system in NATO member states, such as directives, doctrinal documents, plans, reports, organisational and staffing structure, training, monitoring, etc. The authors also focused on NATO Strategic Communications standards and policy, which define the goals, principles, objectives, functions, roles and responsibilities of the communication process. As for the experience of the General Staff in the Armed Forces of Ukraine, it is also the subject of scientific research, especially in the context of reforming the military sphere and ensuring the effectiveness of Ukraine's NATO membership course. For instance, H. Myronovych & I. Kolosovska (2022) addressed Public Affairs in the Strategic Communications system of the Armed Forces of Ukraine as a typical model of communication in public administration.

In addition, domestic scholars and communication practitioners have made a significant contribution to the study of this topic. For example, D.V. Dubov & A.V. Barovska (2017) studied the impact of legal and organisational aspects on the creation of an effective Strategic Communications system and considered the role of Public Affairs as a key element of this system, which provides effective communication with citizens, shaping public opinion and ensuring support for government initiatives. In his study of legal relations in the field of Strategic Communications and approaches to the formation of their components, O. Melenko (2023) emphasises the importance of the PA in the formation and implementation of Strategic Communications aimed at achieving the strategic goals of the state through targeted, coordinated synchronisation of the activities of all Strategic Communication actors.

As R. Poronyuk & O. Hapeieva (2022) note, the press services of the Armed Forces of Ukraine made a significant contribution to ensuring the information security of the state and maintaining the high morale of the military in the context of military operations and information warfare. This was made possible by the development of information and media structures in the field of defence and security, the establishment and development of press centres, the optimisation of the number of military publications and the evolution of Public Affairs in the context of a changing information space.

A significant contribution to the study of the development and implementation of Public Affairs was made by the RAND Corporation. D. Porch (2002) analysed how military leaders and governments have used Public Affairs and the media throughout history to shape public opinion, legitimise military campaigns, and gain support from the population. He examined numerous historical periods, including both World Wars, the Vietnam War, and more recent conflicts. He has argued that effective information management and presentation can be crucial to gaining strategic advantage and securing long-term public support for a conflict. At the same time, his work highlights the potential negative consequences of misusing Public

Affairs for military purposes, including the risks of disinformation and manipulation of public opinion that can undermine trust in governments and military leadership. According to C. Paul & J. Kim (2004), there is some tension in the relationship due to the divergence of missions and goals of the media and military in performing tasks within military operations, especially in terms of maintaining operational security. Nevertheless, the common professional goals and objectives of serving the public demonstrate the possibility and necessity of effective cooperation.

However, despite numerous studies on this topic, certain shortcomings or gaps require further study and improvement. There is insufficient attention to the historical development of PA, its evolution and transformation in the context of the changing geopolitical situation, and the impact of new information technologies and mass communications, as well as the requirements of modern society for openness and transparency of the military sphere. There is also a need for a proper comparative analysis of the Public Affairs of different NATO member states, their specifics, similarities and differences, and attention to the study of best practices and successful cases of Public Affairs in the military sphere of foreign armies. In addition, there is a need to analyse the effectiveness and efficiency of Public Affairs, their impact on building a positive image of the armed forces, maintaining trust and understanding between military and civilian actors, and countering enemy information aggression.

The study aims to investigate and analyse the implementation of Public Affairs in the context of the military sphere, during military operations, taking into account NATO standards and the experience of the Armed Forces of Ukraine. Our research focuses on the key aspects and principles of Public Affairs in military operations, identifying the most effective practices and developing recommendations to improve the effectiveness of this process in the context of modern military conflicts.

Materials and Methods

The choice of research methods was based on the need for a deep understanding of the topic, the ability to analyse and synthesise a large amount of diverse information, and the need to compare and generalise the experience of different countries. These methods effectively addressed scientific data, regulatory documents, statistics, standards, analytical reports and other primary sources, which ensured a comprehensive approach to the study. The methods used in the study included analysis, synthesis, comparison, generalisation, classification, and systematisation. They were used to study scientific literature, regulations, statistics, documents and reports of NATO and the Armed Forces of Ukraine, media and online resources. Analysis and synthesis helped to identify the main components of an effective Public Affairs system in the armies of NATO member states and Ukraine. The comparison was used to assess the differences and similarities in the approaches of NATO and the Ukrainian Armed Forces to implementing Public Affairs in the interests of military operations. The generalisation allowed us to formulate the main challenges and problems faced by Public Affairs professionals. Classification and systematisation were used to build the main features, key

aspects of planning and main tasks of Public Affairs in the military sphere.

The research consisted of three stages. The heuristic search for research materials included a review of available literature, regulations, statistics, and analytical reports to determine the scope of the topic and set the research goal. In the next stage, the sources were analysed, which allowed us to consider the experience of organising Public Affairs of the Alliance and the Armed Forces of Ukraine in chronological order. The study of NATO's experience, standards, strategies and key documents of this organisation and the Armed Forces of Ukraine provided recommendations for more effective Strategic Communications.

The study analysed the current provisions of the Armed Forces of Ukraine on the organisation of Public Affairs (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 127..., 2017; Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 44..., 2020) and NATO standards in the relevant field (NATO Strategic Communications Policy No. SG(2009)0794..., 2009). Key aspects of the NATO Public Affairs planning process were identified through the analysis of the NATO Standard: AJP-5 (2019), which formulates the Alliance's doctrine for planning operations. To study the Public Affairs activities during NATO's Operation Allied Force, an interview with Jamie Shea (NATO, 2008) was used. The analysis of these materials helped to reveal the topic by providing an overview of existing approaches and methods of implementing Public Affairs, identifying challenges and problems, as well as prospects for the development of this area.

Results

In today's world, where the information space has long been a full-fledged place of conflict and influence, the importance of Public Affairs is gaining a new dimension. In the Armed Forces of Ukraine, they are one of the components of Strategic Communications (Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. VKP-10-00(49)..., 2020), as well as a management function that consists of measures aimed at forming a favourable public opinion about the activities of the Armed Forces of Ukraine and maintaining a positive image by constantly informing the public about their activities (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 127..., 2017).

As an important component of Strategic Communications, this area plays a critical role in shaping public opinion and aims to create, maintain and develop a positive image of the military organisation, strengthen public trust and support, as well as effectively inform about the activities, tasks and achievements of the Armed Forces. This sphere includes a wide range of communication activities and techniques aimed at interacting with the public, media, civil society international organisations, etc. (Güleç, 2021; Stivachtis, 2023).

According to NATO standards, Public Affairs is one of the components of Strategic Communications in the military sphere, along with Psychological Operations (PSY-OPS), Information Operations and Military Diplomacy (MD) (NATO Strategic Communications Policy..., 2009). However, it should be emphasised that Public Affairs differ from other types of military communication in the following ways: have a wider and more diverse audience, including the media, civil society organisations, academia, government agencies, international partners, local populations, etc.; are based on the principle of truthfulness and transparency, i.e. provide reliable and verified information without misleading the audience, concealing facts, distorting data, using fake evidence, etc; are aimed at maintaining trust and understanding between NATO and its target audiences, rather than at changing their minds, behaviour and attitudes in the interests of military operations, as Psychological Operations do; use mostly open and legal channels and formats of communication, such as press conferences, press releases, interviews, social media, websites, brochures, posters, etc., rather than covert and illegal ones, as information, and almost always Psychological Operations often do; take place at all stages of military operations, not just at the preparatory and final stages, as other components of Strategic Communications are mostly implemented.

Understanding these features, functions, and principles of Public Affairs makes it possible to analyse and understand the role and place of this component of Strategic Communications not only within the entire spectrum of military organisations but primarily in the interests of military operations. In the armies of NATO member states, Public Affairs are defined as a vital function that ensures two-way communication between the military and civilians, the media, and the international community. This function is aimed at supporting the mission by ensuring transparency and understanding of the actions of the troops (United States of America Field Manual No. FM 3-61..., 2015).

The use of modern means of communication, including social media, official websites, and media events, allows reaching a wide audience and ensuring timely dissemination of information. The NATO Public Affairs Handbook (NATO, 2020) concludes that the integration of Public Affairs Officers (PAOs) into headquarters structures and their involvement in media operations, internal communications, and community relations is a key aspect of effective communications in NATO. Public Affairs professionals play an important role in mission planning and execution, ensuring that communication processes are implemented and directly integrated into overall operations plans. Based on the analysis of this document, it is possible to conclude that NATO's Public Affairs planning process is a well-structured and integrated element of military planning and execution. Important aspects of this process are shown in Table 1.

Table 1. Key aspects of NATO's Public Affairs planning process

Integration with the command planning process	The PA is an important part of planning operations, missions, exercises and other training activities, ensuring that all communication efforts of the command are coordinated.
Early involvement in the planning process	Ensures that the objectives of the command's Public Affairs function are adequately integrated into overall planning and that the necessary resources are properly considered.

Table 1. Continued

Interaction with other areas of communication	Public Affairs are coordinated with Information and Psychological Operations but are implemented separately from these tasks, ensuring the unity of the information line.
Proper Public Affairs planning	Each NATO operation or mission should be accompanied by a detailed Public Affairs plan that is consistent with the overall mission objectives and Strategic Communications concept. This plan includes communication objectives, approaches, tools and resources.
Planning cycle	The planning process follows defined stages, which include the development of strategic and operational plans by the Comprehensive Operational Planning Directive (COPD). For example, the Allied Joint Operations Planning Doctrine describes how planning activities and processes are integrated and coordinated to support decision-making and the preparation of plans, orders and directives for all types of operations. The cycle focuses on the operational level, although it is also useful at the strategic and tactical levels.
Planning hierarchy	PA planning is guided by higher-level guidance, including strategies and plans that provide clear objectives and coordination instructions.
Coordination with higher and subordinate headquarters	This is ensured by a constant exchange of information for cooperation and parallel planning.

Source: systematised by the author based on NATO Standard: AJP-5 (2019)

The information section of the Joint Operations Planning Doctrine (NATO Standard: AJP-5..., 2019) emphasises the importance of coordinating Strategic Communications in general and Public Affairs, Information Operations and Psychological Operations as its components through the common functionality of personnel performing these tasks. The main goal of involving Strategic Communications in the operations planning process is to achieve a common understanding of information and communications activities within planning groups and other elements to coordinate and coordinate activities related to the information environment. This contributes to the implementation of the overall communications strategy.

The role of Public Affairs units in NATO-standard military operations is to disseminate information, respond to media inquiries, provide briefings, and facilitate media access to the units involved (Wright & Bergman, 2021). By interacting with the media, Public Affairs officers help shape public opinion and maintain transparency about NATO's activities. This role is essential for gaining public support and understanding of military efforts. Public Affairs functions in NATO operations include digital engagement through websites and social media to reach diverse audiences and stakeholders. By using digital platforms, Public Affairs professionals can amplify the impact of communication strategies and ensure that information is delivered to a wide range of audiences in line with NATO's Strategic Communications objectives. Importantly, the overall direction and management of NATO's communications and information activities are provided by the North Atlantic Council (NAC), with specific direction and management by the Secretary-General. Military commands and the International Military Staff also communicate on matters within their competence, following agreed NATO policy. At the same time, the Public Diplomacy Division (PDD) at NATO Headquarters coordinates all public diplomacy activities, as well as communications activities across the Alliance.

The mechanism of interaction between these structures is as follows. The North Atlantic Council and the Secretary-General set the overall direction for communications to civilian and military audiences of the Alliance. The Committee of Deputies manages Strategic

Communications on behalf of the NAC, and NATO-specific committees provide more detailed guidance on various communication issues. The Public Diplomacy Committee is an advisory body to the Alliance on communications, media and Public Affairs, and provides recommendations on how to increase public understanding and support for Alliance objectives.

The Public Diplomacy Division at NATO Headquarters, which is responsible for communications and public diplomacy programmes within the International Staff, works closely with the International Military Staff, particularly with the Public Affairs and Strategic Communications Adviser to the Chairman of the Military Committee (MC). It also cooperates with the staff of two strategic commands, Allied Command Operations (ACO) and Allied Command Transformation (ACT) (NATO, 2020), which communicate these issues in the context of military operations, exercises and other activities within their competence. Importantly, the interaction between civilian and military target audience groups is key to ensuring a coherent and consistent approach to communications within NATO (Communications and Public Diplomacy, 2022).

One example from military history where Public Affairs played a significant role in NATO operations is the 1999 Operation Allied Force in Kosovo (Sayers, 2019). At the time, Public Affairs Officers played an important role in providing timely and accurate information to the media and the public, shaping the narrative of NATO's involvement in the operation (Latawski & Smith, 2018). By effectively communicating NATO's objectives and actions, the Public Affairs Department helped to ensure public support for the mission and transparency in the operational planning process. The campaign was organised in the context of significant international attention and required the effective use of Public Affairs to achieve strategic objectives. The main Public Affairs activities during the operation are presented in Table 2. These and other Public Affairs activities were aimed at supporting the legitimacy of Operation Allied Force, building trust in NATO, and ensuring transparency of military operations. Providing accurate and timely information was recognised as a key element in reducing misunderstandings and criticism from the international community (Meilinger *et al.*, 2002).

Table 2. Public Affairs activities during NATO Operation Allied Force

Daily press conferences	Held to inform the international media and the public about the progress of operations, and the goals achieved and to process journalists' requests. These daily briefings helped to create a transparent and open channel of communication between the military command and the public.
Special media tours and visits	NATO organised special tours and visits for journalists to key locations related to the operation to provide a first-hand look at the conditions and challenges faced by the military.
Press releases and newsletters	The routine dissemination of written materials, including press releases and newsletters, provided an additional channel for communicating NATO's official position and information to a wide audience.
Use of the Internet and social media	NATO attempted to use available online platforms to disseminate information and engage with the public.

Source: systematized by the author based on Jamie Shea's (NATO, 2008) interview

Public Affairs have also played a key role in other NATO missions and operations. During Operation Enduring Freedom, 2001-2014 in Afghanistan, which was initiated as a response to the 11 September 2001 terrorist attacks in the United States. NATO's Public Affairs capabilities were tasked with informing the public about the objectives, progress and results of the operation, as well as countering propaganda and disinformation from the Taliban and al-Qaeda (Lambeth, 2005). The main tasks of the Public Affairs units during this operation were to support the legitimacy and justification of the operation, ensure its transparency and openness, restore and maintain peaceful life in Afghanistan, etc. These and other similar tasks can be considered integral components of NATO's Public Affairs mission, particularly during military operations.

The mission was defined by NATO governing documents, which regulate and govern Public Affairs in both day-to-day activities and military operations. It aims to promote NATO's military goals and objectives through timely communication and delivering accurate information to different target audiences. This raises awareness and understanding of the military aspects of the Alliance's role, operations, other activities and issues, and enhances the credibility of the organisation (NATO, 2020). The mission also includes the planning and implementation of core Public Affairs functions, focusing on both external and internal communication within the framework of NATO's policies (NATO Military Public Affairs Policy..., 2011).

Public Affairs play an important role in NATO military operations in the context of Information Operations. Strategic Communications impose on the command the task of developing effective strategies, processes and organisational structures for the effective exchange of information. In the context of military operations in Iraq and Afghanistan, military leaders initiated the creation of new structures to optimise communication processes to achieve specific operational results. This led to a debate among Public Affairs, Information and Psychological Operations theorists and practitioners to develop a unified strategy that would integrate all three aspects to create a coordinated and comprehensive approach to communication. Commanders faced three key questions: what role Public Affairs should play, how it should be integrated into the organisational structure, and how to make Public Affairs more effective (Keeton & McCann, 2008).

In theory, the concept of combining Public Affairs, Information and Psychological Operations looks reasonable, but in practice, the tasks of these three areas differ significantly. Public Affairs aim to provide objective,

reliable information to the public, while Information and Psychological Operations aim to influence the audience with the subsequent change in their perception or behaviour. According to the doctrinal provisions, the functions of Information Operations and Psychological Operations are integrated into the operational activities of headquarters, while Public Affairs acts as an independent special segment directly subordinate to commanders and officers. Public Affairs are tasked with being the voice of the military leadership and an information intermediary between the command, internal and external audiences, including the media.

As an intermediate conclusion, based on the experience of NATO member states' armies, it is possible to summarise that the main function of the Public Affairs function is to provide truthful and timely information, not to influence public opinion through public initiatives or lobbying, but to enable the audience to form their own informed opinions and positions. One of the main requirements of Public Affairs is that the media should not be used to change public opinion, as this contradicts their main mission. It is necessary to realise that to win the information war, one must not lose the strategic perspective and trust of the people whose support one wants to use.

The experience of the Armed Forces of Ukraine in implementing Public Affairs before 2014, when the Russian invasion started, was focused on information and communication activities of Ukrainian army contingents in international peacekeeping operations under the auspices of the UN, NATO and other international organisations, in particular in the Balkans, Africa, Iraq and Afghanistan.

Several guiding documents very briefly defined the tasks for the structural units of the Ministry of Defence of Ukraine in terms of implementing the PA. For example, the current Order of the Ministry of Defence of Ukraine No. 23 (2017) outlines the tasks for the Department of Communications and Press of the Ministry of Defence of Ukraine to conduct instructional and methodological classes with officers appointed to the positions of assistant commanders of national contingents for work with the media (press secretaries) on practical aspects of information support for the activities of the national contingents. However, it was not possible to find any guiding documents or other legal acts that regulate or currently regulate the implementation of the PA within such operations and at the tactical level.

The former head of the press service of the Ministry of Defence of Ukraine O.O. Kluban (2013) notes that in fact, for the first decade after Ukraine's independence and the creation of the Armed Forces of Ukraine, military

specialists who were responsible for information support did not have outstanding skills in Public Affairs in organising the work of the media in combat zones and other extreme conditions. These specialists had been trained in a school of military journalism based on the training of Soviet-style propaganda officers. At that time, the standards and approaches of NATO armies were not yet considered as promising working mechanisms for implementing effective information and communication activities.

This situation in this area existed until the very beginning of Russia's military aggression against Ukraine in the spring of 2014. At that time, military units in the format of brigades (regiments) and below did not have staff units that directly implemented Public Affairs – press services. This task was partly entrusted to the personnel management units (Klochko, 2023). Accordingly, the qualifications of such specialists were low, as was the commanders' awareness of the role of this area of information activity.

With the annexation of Crimea, the occupation of certain districts of Donetsk and Luhansk regions, and the intensification of hostilities in eastern Ukraine, the public, both Ukrainian and foreign, demand for information about the course of those events increased significantly, and the Armed Forces of Ukraine and other components of the Security and Defence Forces needed effective information and communication support. This was one of the reasons for the prompt introduction of full-time press services in military units. However, their main tasks at that time were to inform the public through their communication channels and in cooperation with the media (Table 3). Press Officers were usually not involved in the planning and support of operations, nor the implementation of specific tasks within other activities, such as information operations. The situation has not changed significantly since then. The brigade Press Offices continued to perform their tasks, mostly focusing on working with media representatives and creating their own media content and news.

Table 3. Priority tasks of Public Affairs units in the military administration

Informing	Informing the public and the media about the activities of military units, important events, participation in operations, training activities (exercises) and other events.
Information support	Organising information support for the activities of military units, including the preparation and distribution of press releases, articles, videos, etc.
Crisis communications	Implementation of crisis communications in case of a crisis or for crisis prevention.
Media Relations	The organisation of press conferences, briefings, interviews with commanders and servicemen, escorting media representatives in operations, etc.
Monitoring	Continuous and in-depth analysis of publications in the media and social networks to identify various types of information about the activities of military units, detect false or negative information, and respond to it.
Archiving	Maintaining an archive of photo and video content, as well as other materials related to the activities of the military unit.
Resource management	Support of official electronic resources (social networks), updating information, and interaction with users.
Media content	Production of media content (photo, video, audio materials) for further distribution on its information resources and media outlets.

Source: systematised by the author

Separate provisions on the implementation of this area of information and communication activities in the legal regime of martial law and a special period providing for military operations on the territory of the state are defined in the Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. VKP-18(00).01 (2020) and in the Regulation on Public Affairs Department of the Armed Forces of Ukraine (2020). The latter regulation, in particular, states that under martial law, the Public Affairs Department ensures the publication of orders of senior military commanders concerning the civilian population and military administrations, except for information with restricted access. It is also involved in information support of combat operations, organising the work of the media and other media production entities broadcasting media content for military purposes, and conducting public outreach. In addition, it organises interaction with other components of the security and defence sector, military and civilian administrations to ensure the information and communication needs of the martial law regime, develops proposals for the involvement of Public Affairs structures of other Defence Forces in these activities (Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 44..., 2020).

Summing up the above, the features, tasks and limitations of implementing Public Affairs during military operations can be identified. Thus, the most inherent features of the implementation of Public Affairs during military operations, under the legal regime of martial law (special period), are that there is a need to adapt information and communication measures to the conditions of hostilities, focusing on ensuring the accuracy and efficiency of information disseminated to the public and military personnel. Particular attention is devoted to preserving the morale of military personnel and civilians and maintaining trust in the Armed Forces and the military leadership of the country. In this context, it is important to recognise that the Public Affairs planning process is a highly structured and integrated element of military planning and operations. A good example is the experience and standards of NATO member states' armies.

The tasks of the Public Affairs units should include maintaining constant information communication between the military leadership and the civilian population, informing about the course of hostilities in compliance with security requirements, countering disinformation and enemy propaganda, and coordinating with other state organisations and international partners to ensure unity in

Strategic Communications. In contrast to the current approaches of the Armed Forces of Ukraine, special attention in the implementation of the GP should be paid to the interests of all target audiences, including the domestic one.

At the same time, some restrictions require compliance with information security, restrictions on access to confidential information, and the need to avoid disseminating data that could harm their units or assist the enemy. These provisions reflect a strategic approach to managing information and communications in particularly difficult martial law conditions, requiring the Public Affairs of the Armed Forces of Ukraine to be flexible, responsible and focused on ensuring national security and supporting the military and civilians in the context of military operations.

Based on the analysis, the following conclusions and recommendations can be made to further improve the implementation of Public Affairs in the interests of military operations, in the context of NATO standards and the experience of the Armed Forces of Ukraine. It is necessary to ensure close integration of Public Affairs with other aspects of Strategic Communications, including Information and Psychological Operations, to form a unified information policy within military and peacekeeping operations.

Military Public Affairs specialists (Press Officers) at the level of military units (brigades, regiments, separate battalions, detachments, etc.) should be involved in the early stages of planning military operations to ensure consistency of information messages and proper implementation of Strategic Communications. Their involvement allows them to consider the potential reactions of the public and media to military operations, as well as to plan measures to counteract disinformation and enemy propaganda. At the level of military command and control bodies, Press Officers should ensure coordination of communication strategies between different units and subdivisions, using coordinated information and communication approaches to achieve strategic goals. This includes the development and implementation of military-wide and interservice information campaigns aimed at supporting military operations, strengthening the image of the Armed Forces and maintaining the morale of the military and the population.

Public Affairs Officers should report directly to the command of military units, ensuring close interaction with commanders and staff to accurately understand the course of operations, and operational and strategic tasks. At the same time, they need to interact with various units, including intelligence, operations, logistics and other departments, to gather relevant information that will be used in the communication process. Public Affairs specialists should be involved in the development and implementation of communication plans, media operations planning, crisis communications, and monitoring and analysis of the information field. It is important to establish clear procedures for interacting with the public and the media, as well as a procedure for promptly responding to media inquiries and crises. A particular need is to strengthen internal communication channels within the military structures to ensure timely and accurate information of personnel about important decisions, changes and events.

Guidance documents and manuals in the Armed Forces of Ukraine that contain provisions on Public Affairs

during military operations may not consider all modern requirements and needs in the context of a rapidly changing information space and hybrid warfare (Caliskan & Liégeois, 2021). It is important to constantly update these documents to include more detailed guidelines on media relations, crisis communications, social media and counterpropaganda. For example, it would be worth considering the feasibility of developing a Field Manual for Public Affairs of the Armed Forces of Ukraine, similar to the US Communication Strategy and Public Affairs Operations (2022). This could be a significant step in standardising approaches and methods of work in the field of Public Affairs in the Armed Forces of Ukraine. Such a document could systematise the experience gained during the fighting to repel Russian military aggression against Ukraine and address the specifics of hybrid warfare in general.

Further effort to improve the professional training of Public Affairs specialists is needed, using both domestic and international resources, training and internship programmes. Special attention should be paid to the introduction and use of modern information and communication technologies, including social media, to ensure effective interaction with the public and the media. International cooperation and exchange of experience in the field of Public Affairs with NATO member states and other partners should be developed to improve the effectiveness of their communication strategies to avoid misunderstandings that may arise between allies (Vyklický & Divišová, 2021). Given the above conclusions and recommendations, it is possible to significantly increase the effectiveness of Public Affairs in the Armed Forces of Ukraine in the interests of military operations and to ensure greater transparency and openness in the military sphere.

The findings of this study fully reflect the conclusions drawn by O.F. Salnikova *et al.* (2019), reinforcing the idea of the critical role of Public Affairs in modern military operations. The researchers analysed the main components of Strategic Communications in NATO member states. The authors point out the importance of integrating Public Affairs into the overall command and control system. At the same time, the study by R. Poronyuk & O. Hapeieva (2022) focuses on the problems of using social media for Public Affairs in military conflicts. While the convergence with these findings on the importance of social media is obvious, this study further points to the need for a comprehensive approach that includes not only social media but also traditional communication channels. Differences in conclusions may be due to the specifics of the conflicts studied or differences in methodological approaches. At the same time, it is worth noting that the reported success of the information and communication structures of the Armed Forces of Ukraine and the Ministry of Defence of Ukraine in 1991-2014 is not entirely true, as evidenced by the results of a scientific study of the development of the Public Affairs system in Ukraine. The importance of Strategic Communications in wartime is also emphasised by D.V. Dubov & A.V. Barovska (2017). The authors focus on the general legal and organisational aspects of communication, which, as indicated in this study, are already partially applied in the practice of the AFU.

O. Melenko (2023) highlights the role of Strategic Communications in achieving the strategic goals of the

state through the coordinated activities of various actors, which is fully supported by the findings of this study. This is indicated by the fact that the success of Public Affairs depends not only on technologies and communication channels but also on their integration into the broader context of Strategic Communications. At the same time, this study expands on this idea by demonstrating how specific NATO practices and standards can facilitate this integration.

Finally, the analysis of D. Porch (2002), who examines the historical evolution of military communications, points to the enduring importance of Public Affairs for military leadership. The findings of this study echo these conclusions, reinforcing the idea of the ongoing relevance and need to adapt Public Affairs to modern conditions. However, this study adds a new perspective by focusing on modern technologies and NATO standards, which could lead to a slight divergence in our assessments of the historical and contemporary role of Public Affairs.

In general, the comparative analysis with other studies emphasises that the results of this research fit into the broader scientific context while adding new emphasis to it on the use of NATO standards and the experience of the Armed Forces of Ukraine. Disagreements with other authors are often due to differences in methodological approaches or research focus, which only enriches the discussion and allows for a deeper understanding of the complexity of the topic. These differences not only point to the polymorphism in approaches to Public Affairs in military operations but also stimulate further research to clarify the most effective strategies and tactics.

Conclusions

The results of this study provide an opportunity to define the role of Public Affairs in modern military conflicts, with a focus on NATO standards and the experience of the Armed Forces of Ukraine. By analysing various primary sources, including standards, interviews, and legislation, it was found that the effective implementation of Public Affairs is a key factor in shaping public opinion for information support for military operations. An important conclusion of the study was that the integration of NATO standards and the implementation of best practices in Public Affairs contribute to the effectiveness of communication strategies of the Armed Forces of Ukraine. This, in

turn, provides better coordination, increased transparency and reliability of information, which is achieved through professional development of specialists and the use of the latest technologies.

The results of the study highlight the need for further study and development of Public Affairs as an important tool in modern military conflicts, to ensure effective support for military operations and strengthen the information security of the state.

The study also demonstrated that there is a need for a deeper analysis of the psychological aspects of Public Affairs, especially in the context of hybrid wars, where information warfare and propaganda are becoming key tools of influence on society. It is important to understand how Public Affairs can be effectively used to protect national interests, strengthen state security, and at the same time ensure respect for democratic values and human rights. The academic community should also pay attention to studying the effectiveness of different communication channels, including traditional media, social media, and even non-traditional platforms that can be used to reach a wider audience. Finally, studying international experience and cases of successful use of Public Affairs in military conflicts in other countries can provide valuable lessons and recommendations for developing domestic strategies. This will help not only to improve existing approaches but also to ensure progressive development in the field of Public Affairs adapted to modern challenges and threats.

Further research in this area should analyse the impact of new communication technologies and social media on Public Affairs in wartime. It is also necessary to focus on studying international experience in the field of information security to identify the most effective methods of countering disinformation and manipulation of public opinion. Another important area is the development of mechanisms to engage civil society in the process of Strategic Communications, which will help build trust between the military and civilians.

Acknowledgements

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Caliskan, M., & Liégeois, M. (2021). The concept of "hybrid warfare" undermines NATO's strategic thinking: Insights from interviews with NATO officials. *Small Wars & Insurgencies*, 32(2), 295-319. doi: 10.1080/09592318.2020.1860374.
- [2] Communications and public diplomacy. (2022). NATO. Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69275.htm?selectedLocale=en.
- [3] Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. БКП- 10-00(49) "Of Strategic Communications". (2020, October). Retrieved from <https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/БКП-10-0049.01-Доктрина-зі-стратегічних-комунікацій.pdf>.
- [4] Doctrine of the Armed Forces of Ukraine No. БКП-18(00).01 "Of Public Communication". (2020, August). Retrieved from <https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%92%D0%9A%D0%9F-18-0001.01-%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>.
- [5] Dubov, D.V., & Barovska, A.V. (2017). *Organizational and Legal Problems of Implementing a Strategic Communications System in Ukraine*. *Information Security of the Individual, Society and State*, 1, 10-16.
- [6] Güleç, C. (2021). *NATO and public diplomacy: Opportunities and constraints of 21st century*. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 26(1), 100-120.

- [7] Johnston, S. (2019). [NATO's Lessons from Afghanistan](#). *Parameters*, 49(3), 11-26.
- [8] Keeton, P., & McCann, M. (2008). [Information operations, united states strategic command, and Public Affairs](#). In *Media Relations. Tactics, Tactics, Techniques, and Procedures* (pp. 63-68). Leavenworth: Center for Army Lessons Learned (CALL).
- [9] Klochkov, V. (2023). [Experience of formation and development of military and humanitarian structures of the Armed Forces of Ukraine in the period from 1991 to 2014](#). Kyiv: Research Centre for Humanitarian Problems of the Armed Forces of Ukraine.
- [10] Kluban, O. (Ed.). (2013). [Journalists do not shoot bullets](#). Kyiv: ANT.
- [11] Lambeth, B. (2005). Operation enduring freedom: An assessment. Santa Monica: RAND Corporation. doi: 10.7249/RB9148.
- [12] Latawski, P., & Smith, M.A. (2018). Kosovo and NATO's post-Cold War adaptation. In *The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security*. (pp. 39-65). Manchester: Manchester University Press. doi: 10.7765/9781526137784.00008.
- [13] Meilinger, P.S., Lambeth, B.S., & Hosmer, S.T. (2002). NATO's air war for Kosovo: A strategic and operational assessment. *The Journal of Military History*, 66(2), 639-640. doi: 10.2307/3093154.
- [14] Melenko, O. (2023). Legal relations amidst Strategic Communications: Approaches to shaping components. *Law Herald*, 4, 202-211. doi: 10.32782/yuv.v4.2023.26.
- [15] Myronovych, H., & Kolosovska, I. (2022). Public Affairs in the system of Strategic Communications of the Armed Forces of Ukraine as a typical model of communication in public government. *Democratic Governance*, 29(1), 57-70. doi: 10.23939/dg2022.01.057.
- [16] NATO Military Public Affairs Policy No. MC 0457/2. (2011, February). Retrieved from <https://www.nato.int/ims/docu/mil-pol-pub-affairs-en.pdf>.
- [17] NATO Standard: AJP-5 "Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations". (2019, May). Retrieved from https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-5_EDA_V2_E_2526.pdf.
- [18] NATO Strategic Communications Policy No. SG(2009)0794. (2009, September). Retrieved from <https://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Policy.pdf>.
- [19] NATO. (2008). *NATO Review – Jamie Shea: Kosovo, then and now 1/4*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=9SD7sE11d-0>.
- [20] NATO. (2020). [Allied Command Operation \(ACO\) / Allied Command Transformation \(ACT\)](#). NATO Public Affairs handbook. Brussels: NATO.
- [21] Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 127 "Regulation on Public Affairs Units (Press Services) of the Armed Forces of Ukraine". (2017, April). Retrieved from https://www.mil.gov.ua/content/standarts/zbirnyk_zakon_03122020.pdf.
- [22] Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine No. 44 "Regulation on Public Affairs Department of the Armed Forces of Ukraine". (2020, June). Retrieved from https://www.mil.gov.ua/content/standarts/zbirnyk_zakon_03122020.pdf.
- [23] Order of the Ministry of Defence of Ukraine No. 23 "On Approval of the Instruction on the Preparation and Use of National Contingents and National Personnel in International Peacekeeping and Security Operations". (2016, January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0206-16#Text>.
- [24] Paul, C., & Kim, J. (2004). [Reporters on the Battlefield: The embedded press system in historical context](#). Santa Monica: RAND Corporation.
- [25] Porch, D. (2002). [No bad stories](#). *Naval War College Review*, 55, article number 6.
- [26] Poronyuk, R., & Hapeieva, O. (2022). The origin and development of information and media structures of the Armed Forces of Ukraine in 1991-2014. *Modern Era*, 10, 213-223. doi: 10.33402/nd.2022-10-213-223.
- [27] Salnikova, O.F., Kushnir, V.O., & Chernobay, O.Y. (2019). Development of a Strategic Communications system: NATO's experience. *Investments: Practice and Experience*, 21, 84-89. doi: 10.32702/2306-6814.2019.21.84.
- [28] Sayers, W. (2019). Operation "Allied Force". *Air & Space Forces Magazine*. Retrieved from <https://www.airandspaceforces.com/article/operation-allied-force-how-airpower-won-the-war-for-kosovo/>.
- [29] Stivachtis, Y.A. (2023). From national to international actorness: International organizations and the transformation of public diplomacy – the cases of the European Union and NATO. In F. Onditi, K. McLarren, G. Ben-Nun, Y.A. Stivachtis & P. Okoth (Eds.), *The Palgrave handbook of diplomatic thought and practice in the digital age*. Cham: Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-031-28214-0_21.
- [30] United States of America Field Manual No. FM 3-61 "Communication Strategy and Public Affairs Operations". (2015, November). Retrieved from https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_61.pdf.
- [31] Vyklický, V., & Divišová, V. (2021). Military perspective on Strategic Communications as the "New kid on the block": Narrating the Czech military deployment in Afghanistan and the Baltic States. *International Journal of Strategic Communication*, 15(3), 231-252. doi: 10.1080/1553118X.2021.1906681.
- [32] Wright, K.A.M., & Bergman R.A. (2021). NATO's strategic narratives: Angelina Jolie and the Alliance's celebrity and visual turn. *Review of International Studies*, 47(4), 443-466. doi: 10.1017/s0260210521000188.

Володимир Валерійович Юрченко*

Магістр, голова правління

Громадська організація «Український альянс»

01001, вул. Хрещатик, 10, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0008-4052-0525>

Протистояння США та СРСР у країнах Близького Сходу: геополітичний аспект

Анотація. Актуальність дослідження полягає у тому, що протягом останніх двох століть історії людства геополітика відігравала значну роль в житті окремих регіонів, а методи геополітичної гри залишалися ті самі, тому вивчення досвіду минулого є важливим для запобігання новим помилкам. Метою даної наукової роботи є дослідження військово-політичних процесів на території Близького Сходу у період Холодної війни, та визначення того, які політичні прийоми було використано представниками різних сторін. Основними методами у ході історичного дослідження були такі: аналіз джерел з метою визначення їх достовірності; синтез їх з іншими працями, створення нових поглядів на проблему; методаналогії; також було використано метод узагальнення. У результаті аналізу багатьох історичних праць та джерел було визначено те, що територія Близького Сходу мала велике значення як для США, так і для СРСР. Протягом періоду Холодної війни, на землях Близького Сходу відбувалось багато серйозних конфліктів. Ці конфлікти мали витоки з давнього протистояння арабів та євреїв, а також, з поширенням сучасних на той час ідей, внаслідок чого відбувалась боротьба між соціалізмом і демократією. Це призвело до значного втручання з боку зовнішніх сил у внутрішні справи країн Близького Сходу, що спричинило загострення конфліктів і нестабільність у регіоні. Геополітичні баталії між різними суперечливими силами, а також розгортання військових операцій і спонсорство різних конфліктних груп призвели до глибоких розділень та навіть збройних сутичок. Це також сприяло посиленню екстремізму, релігійних ідеологій та терористичних дій, що мали подальший вплив на стабільність і безпеку не тільки на регіональному рівні, а й на всесвітньому. Результати даної статті будуть корисними для всіх, хто займається вивченням історії та геополітики. На прикладі протистояння на території Близького Сходу, можна визначити загальні тенденції політики наддержав у період Холодної війни, та визначити певні прийоми геополітики

Ключові слова: арабські країни; доктрина; бойові дії; релігійні сутички; військові конфлікти

Вступ

Протягом всього 20 ст. геополітика так чи інакше мала значний вплив у різних країнах світу. Важливими елементами геополітики були наддержави, які відстоювали свої інтереси та впливали на перебіг політичних процесів слабших країн. Друга половина 20 ст. характеризується боротьбою таких країн як США та СРСР. В історіографії ця боротьба отримала назву Холодної війни (Ashford, 2018), тому метою даної наукової роботи є визначення загальних тенденцій та прийомів геополітики.

Станом на сьогодні відносини між США та Росією також можна охарактеризувати як напружені. Обидві країни залишаються ключовими гравцями на світовій арені і ведуть багатопланове протистояння, включаючи політичні, економічні, військові та інформаційні аспекти. Питання, такі як конфлікт на Україні, анексія Криму, втручання у внутрішні справи інших країн,

кібератаки, взаємна санкційна політика і боротьба за вплив у різних регіонах світу, є ключовими складовими напружених відносин між цими країнами, що справляє великий вплив на геополітичну ситуацію у світі та міжнародну безпеку.

Протягом кінця XX ст. – початку XXI ст. була написана ряд історичних праць, які описують загальний перебіг подій Холодної війни (McCormack, 2018; Ashford, 2018; Burke & Matisek, 2020) також є ряд наукових статей, у яких детально досліджується тема політичних подій на території Близького Сходу. Зокрема, можна знайти багато матеріалів на тему першої війни арабських країн з Ізраїлем (також в історіографії зустрічається назва як Ізраїльська війна за незалежність) (Keefe, 2018; De Vita, 2019). Важливим аспектом є діяльність комуністичних партій на території країн

Отримано: 03.11.2023, Перевірено: 04.02.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Yurchenko, V. (2024). Confrontation between the USA and the USSR in the Middle East: Geopolitical aspect. *Foreign Affairs*, 34(1), 43-50. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.43.

*Corresponding author

зазначеного регіону, оскільки цей фактор прямо впливав на відносини з Радянським союзом (Feliu, 2019). Також, протягом періоду, який розглянуто в статті, на території Близького Сходу відбувся ряд так званих криз, тобто періодів, коли була висока ймовірність розв'язання масштабної війни (Andrews, 2020).

У роботі E. Ashford (2018) переосмислюються підходи США до політики у Близькому Сході. Автор вказує на незбалансованість та необґрунтованість цього зобов'язання та пропонує нові шляхи взаємодії. Зокрема, йдеться про політичну, економічну та військову підтримку, угоди про безпеку та інші форми співпраці. У статті R. Burke & J. Matisek (2020) також розглядається непослідовність стратегічної логіки втягнення США у події на Близькому Сході. Автори чітко аргументують потребу у новому підході до американської зовнішньої політики в регіоні. Окрім того, вони наводять приклади невдалих стратегій та ситуацій, що підкреслюють неефективність діючих підходів, а також пропонують альтернативні шляхи дії. У дослідженні K. McCormack (2018) розглядається питання управління «некерованими» просторами через гуманітаризм, громадянство та цивільну сферу в практиках територіального озброєного сектору національного безпеки США. Автор аналізує вплив цих практик на геополітичний ландшафт та роль США у світі.

Стаття P.R. Keefe (2018) присвячена розгляду кар'єри генерала Г. Макмастера та його впливу на американську зовнішню політику. Автор висвітлює ключові події та рішення, прийняті Макмастером, які відіграли значну роль у визначенні курсу США в геополітичних конфліктах. У центрі аналізу – реалізація конкретних політичних та військових заходів, які сприяли формуванню американської позиції у геополітичних питаннях. L. Feliu (2019) надає історичний огляд розвитку комуністичних партій у регіоні протягом останніх століть. Вона охоплює період від початку XX століття до сучасних часів, розглядаючи різноманітні аспекти їхньої історії. Автор досліджує їхню роль, вплив та еволюцію в контексті політичних та соціальних змін на Близькому Сході. Крім того, книга ставить перед читачем запитання про майбутнє комуністичних партій у Близькому Сході та їхню потенційну роль у подальшому розвитку регіональної політики та суспільства. У роботі T. Andrews (2020) розглядається дискусія в НАТО щодо втручання у позанатовські регіони та криза в Сирії 1957 року. Автор аналізує дебати в НАТО щодо можливого втручання в конфлікти поза межами території членів альянсу та їх вплив на рішення щодо кризи в Сирії 1957 року. Він також досліджує, які аргументи висувалися під час цих дебатів та як вони вплинули на стратегію дій НАТО у відповідь на конкретну кризу в Сирії.

Мета дослідження полягає у вивченні військово-політичних процесів, які відбувалися в регіоні Близького Сходу під час періоду Холодної війни, а також у визначенні політичних стратегій, використаних представниками різних сторін.

Матеріали та методи

У процесі цього історичного дослідження було використано методи теоретичного блоку: аналіз, синтез інформації, конкретизація, аналогія та узагальнення.

На першому етапі написання статті було здійснено пошук та підбір інформації. На другому етапі, після аналізу та підбору інформації, було використано метод синтезу. Шляхом використання даного методу можна об'єднати дослідження різних джерел і, таким чином, досягти нових висновків. Зокрема, досліджуючи передумови війни арабських країн з Ізраїлем, необхідно звернути увагу на перебіг подій з історії занепаду Британської імперії, адже складовою цієї імперії була територія, на якій відбувалися події зазначеного конфлікту. Слід звертати увагу на законодавство США та СРСР, адже на цьому рівні ухвалювались рішення, які визначали розвиток союзницьких відносин, а також часто проголошували на офіційному рівні надання озброєння (зокрема, Доктрина Ейзенхауера). Окрім цього, варто зважати на діяльність такої інституції як ООН, адже вона часто ставала майданчиком, на якому приймалися важливі рішення щодо подальших дій в регіоні Близького Сходу. Важливо також звертати увагу на економічний фактор, адже на території Близького Сходу знаходяться великі нафтові родовища, тобто, речовини, яка мала важливе значення для розвитку провідних держав. Слід відмітити, що на зазначеній території знаходиться Суецький канал, який має важливе значення, оскільки через нього проходять морські шляхи Середземномор'я та Індійського океану.

На третьому етапі важливим методом є метод аналогії, оскільки Близький Схід був не єдиною територією, на якій відбувалась боротьба між США та СРСР. Зокрема у статті розглянуто приклад Югославії, та те, як ця країна співпрацювала з Ізраїлем, яка була у схожій ситуації. Окрім цього, у даній науковій роботі розглянуто Суецьку та Сирійську кризи, які в багатьох аспектах схожі між собою, проте також мають значні відмінності. Таким чином можна визначити загальні та різні тенденції перебігу боротьби у різних країнах світу.

Джерельна база дослідження включала законодавчі акти, звіти, міжнародні договори та інші документи, що стосувалися подій на Близькому Сході та геополітичних відносин. Foreign Assistance Act (1961), також відомий як Закон США під номером 87-195, є важливим документом, прийнятим Конгресом Сполучених Штатів. Він визначає політику країни та програми, пов'язані з наданням закордонної допомоги, економічної допомоги та військової допомоги іншим націям. Цей закон встановив різні агентства та механізми для надання допомоги та сприяння інтересам США за кордоном. Він відображає зобов'язання уряду США підтримувати союзників, сприяти економічному розвитку та зміцненню стабільності та безпеки в регіонах, таких як Близький Схід.

Іншим важливим у контексті даної теми документом є Annual report of Middle East Institute (2022). Він містить інформацію про діяльність та досягнення інституту протягом 2022 року. Звіт охоплює огляд програм, досліджень, подій та інших ініціатив, які спрямовані на сприяння миру та партнерства в регіоні Близького Сходу. Серед цих ініціатив, зокрема, програми сприяння міжнародній безпеці, розвитку демократії та громадянського суспільства, а також опис заходів, що спрямовані на вирішення гострих проблем у регіоні, таких як конфлікти, бідність та нерівність.

Результати

Холодна війна – це відкрите протистояння, яке почалось після Другої світової війни між США та СРСР та їхніми союзниками у світі. Холодна війна велася на різних фронтах, зокрема, політичному, економічному та пропагандистському, окрім цього країни мали обмежений доступ до використання зброї. Після капітуляції нацистської Німеччини в травні 1945 року наприкінці Другої світової війни непростий воєнний союз, з одного боку – США та Британії, а з іншого – з Радянським Союзом, почав руйнуватися. Холодна війна посилилася до 1947-1948 років, коли допомога США, надана західній Європі за планом Маршалла, привела ці країни під американський вплив, а Радянський Союз встановив відкрито комуністичні режими у Східній Європі. Але протистояння не обмежувалось лише територією Європи. Згадані наддержави проводили свою політику й на території інших регіонів, зокрема на території Близького Сходу. Холодна війна тривала з 1945 по 1989 рр. (Burke & Matisek, 2020).

Близький Схід – назва регіону навколо південного та східного берегів Середземного моря, яка охоплює Аравійський півострів, Іран, Північну Африку, а іноді й за її межі. Назву Близький Схід цим землям дали одні перших сучасних західних географів та істориків, які прагнули розділити те, що вони називали Сходом, на три регіони. Близький Схід відноситься до регіону найближчої Європи, що простягається від Середземного моря до Перської затоки (Massimiliano, 2012).

В історіографії Холодна війна поділяється на фази, тобто протистояння між США та СРСР в певні періоди загострювалось, а в інші – послаблювалось. У даній науковій праці розглянуто період 1946-1964 рр. – це період, коли протистояння між наддержавами на території країн Близького Сходу сягнуло свого апогею. Ще до берлінської блокади 1948 року, під час якої Радянський Союз перекрив наземний доступ до міста західним союзникам, намагаючись змусити їх відмовитися від контролю над Західним Берліном і який загалом визнається відправною точкою біполярного суперництва, одна з перших серйозних криз холодної війни фактично відбулася у 1946 році на східному кінці Близького Сходу. Витоки кризи сягають ранніх воєнних років, коли в 1941 році британські та радянські війська окупували Іран з метою не допустити приєднання країни до держав Осі. Англо-радянська окупація Ірану, що відбулася всього через кілька тижнів після вторгнення Німеччини в Радянський Союз (операція «Барбароса»), мала вирішальну геостратегічну мету – забезпечити безперервне постачання військової техніки до СРСР протягом усіх років війни. За згодою новоствореного шаха Ірану Мохаммеда Рези Пехлеві близько п'яти мільйонів тон боєприпасів надійшло до Радянського Союзу між 1941 і 1945 роками.

Однак після завершення бойових дій серед союзників почали виникати проблеми. Як ставало все більш зрозумілим, радянські війська не мали наміру припиняти окупацію північної частини країни. Кремль навіть підтримував азербайджанських і курдських сепаратистів, які домагалися відокремлення, і підтримував створення двох незалежних соціалістичних республік – Уряд Азербайджану та Курдської

Республіки Махабад (Annual report of Middle East..., 2022). Сталін розумів, що співпраця з західними державами у подальшому не буде можливою, тому він розглядав новостворені курдську та азербайджанську держави як важливий актив для захисту радянських інтересів у нафтових об'єктах і ресурсах цього району. Знадобилося кілька місяців інтенсивного дипломатичного тиску – здійснюваного як на двосторонніх, так і на багатосторонніх форумах, таких як нещодавно заснована Організація Об'єднаних Націй – щоб підштовхнути Радянський Союз до виходу з Ірану, але до кінця 1946 року за підтримки Сполучених Штатів, Іранські війська відновили контроль над Махабадом та Азербайджаном. Їхній сепаратистський експеримент закінчився поразкою, місцевих лідерів повісили або змусили бігти, рятуючи життя (Massimiliano, 2012).

Значний період історії на території Близького сходу панувала Британська імперія, проте після Другої світової війни імперія, яка майже була виставлена на продаж у 1945 році, роздробилась, замість того, щоб перейти у спадок; була ліквідована, замість того, щоб знайти нового власника (Rezek, 2013). На початковому етапі «холодної війни» уряди Британської імперії не розглядали активно своє існування як альтернативи впливу між США та Радянським Союзом. Проте з часом у Лондоні виникали об'єктивні труднощі щодо забезпечення силового контролю над політичною єдністю численних колоніальних територій. Незважаючи на це, британці продовжували прагнути зберегти вплив у певних регіонах. (Laqueur, 2021).

У 1946 році протистояння між арабами та євреями в Палестинському регіоні, який досі перебував під владою Британії, посилилось. У цьому ж році англо-американська комісія, яка досліджувала це питання, дійшла до висновку, що в зазначеному регіоні не слід допускати створення незалежних держав, щоб запобігти пануванню однієї ворогуючої групи над іншою. Проте в наступному році дане питання розглядали на засіданні генеральної асамблеї ООН, за рішенням якої було створено окрему комісію, яка займалась дослідженням палестинського питання. Через декілька місяців роботи, комісія представила доповідь, згідно з якою було рекомендовано створити окрему єврейську та арабську незалежні держави (McCormack, 2018).

У 1948 році, після того, як єврейські лідери оголосили про створення держави Ізраїль, розпочалася війна. Багато палестинців виступили проти цього рішення, що призвело до вторгнення військ з сусідніх арабських держав. Сотні тисяч палестинців були змушені покинути свої домівки або були виселені – це подія, яку вони називають Аль-Накба (або «Катастрофа»). У наступному році бойові дії завершилися припиненням вогню, і на той момент Ізраїль контролював більшу частину території. Західний берег був окупований Йорданією, а смуга Газа – Єгиптом. Місто Єрусалим було розділене між ізраїльськими силами на заході і Йорданією на сході.

Важливим фактором перемоги Ізраїлю у війні стала військова підтримка з боку США та СРСР. Ці країни дотримувались кардинально протилежних точок зору, тому залучення їх у війну на одному боці не означало спільність інтересів. Метою Радянського союзу, як вже

зазначалось, було послаблення позицій Британії, в той час як США прагнули встановити свій контроль у цьому регіоні (McCormack, 2018). Також важливо зазначити, що євреї, які проживали на території Радянського союзу, сприяли тому, що СРСР підтримував Ізраїль у війні за незалежність (Burke & Matisek, 2020).

Таємні контакти югославської Управління державної безпеки (УДБ) з єврейськими організаціями, що ведуться з 1946 року, були встановлені з метою нелегальної імміграції східноєвропейських євреїв до Палестини. Під час першої арабо-ізраїльської війни та під час югославського конфлікту з Радянським Союзом таємне співробітництво між двома країнами ще більше зміцнилося, а ранні післявоєнні зв'язки між Едо Брайником, головою п'ятого відділу Югославської УДБ, а ізраїльський агент Шайке Дан розширив повноцінне політичне, військове, розвідувальне та економічне співробітництво (Keefe, 2018).

Результати війни суттєво вплинули на подальший розвиток мусульманських країн, оскільки поразка у Війні за незалежність викликала гнів у арабського населення не тільки до самого Ізраїлю, але й до корумпованих арабських режимів, які вважалися прозахідними. Це призвело до виникнення революційних угруповань на політичній арені, які провели військові перевороти в своїх країнах. Так, у 1949 році був повалений уряд Сирії, у 1951 році був убитий король Йорданії Абдалла I, а в 1952 році в Єгипті був повалений режим. Керувати країною почала група так званих «вільних офіцерів» під проводом Гамалі Абдель Насера (Yaakov, 2018).

Після утворення НАТО, радянська влада виявила вельми негативне ставлення до зусиль цього військово-політичного блоку щодо розширення впливу на Близький Схід. У кінці 1940-х років, під час переговорів з арабськими та ізраїльськими дипломатами, представники Радянського Союзу висловлювали невдоволення ініціативи зі сторони Британії та США щодо створення «Середземноморської Антанти» або «Близькосхідного пакту». Сирійський уряд при цьому мав непохитну позицію, що сприяло його добрим відносинам з Москвою. З іншого боку, суперечливий підхід Ізраїлю, навпаки, відштовхував радянське керівництво від єврейської держави. У листопаді 1951 року, у листі до країн Близького Сходу, заступник міністра закордонних справ Радянського Союзу А.А. Громико відзначився різко негативною позицією стосовно планів регіонального командування, запропонованих США. Радянські дипломати розглядали ці ідеї як проекти інтеграції, сприймаючи їх як загрозу (Kott & Schayegh, 2021).

Революційні події в арабських країнах сприяли налагодженню стосунків між цими країнами та Радянським союзом. Хоч ці уряди були націоналістичними, проте для них були близькими соціалістичні ідеї. Таким чином карта регіону поділилась на Ізраїль, який був союзником США, та арабські країни, які були союзниками СРСР. У цих арабських країнах Радянський союз співпрацював з комуністичними партіями та сприяв тому, щоб вони отримали владу в країні (Dadouch, 2019).

Подібно до спроб розширення впливу НАТО, установлення миру між Ізраїлем і арабськими державами з боку США та Великої Британії було сприйнято в СРСР як намагання втрутитися у регіон та розширити

американський вплив. Москва, таким чином, не була зацікавлена у вирішенні близькосхідного конфлікту, що могло би призвести до зміцнення позицій Заходу в регіоні. Завершення конфлікту арабських країн із Ізраїлем за участю СРСР та його військово-технічної допомоги не було б вигідним для Москви. Ці обставини підштовхнули Радянський Союз до встановлення союзу з тими, хто не мав інтересу до швидкого примирення із сіоністами на західних умовах, а саме – арабськими націоналістами (De Vita, 2019).

У той же час, незважаючи на розпад Британської імперії, Англія не хотіла втрачати позицій на території Близького Сходу. Відносини між Великою Британією та Єгиптом погіршувалися поступово після липневої революції 1952 року. Нова каїрська влада не бажала дозволити британським військам та військовим базам залишитися на території Єгипту, а також відмовилася від участі в західних організаціях колективної оборони. У відповідь на це, Велика Британія заморозила 10 мільйонів фунтів стерлінгів з єгипетських рахунків у лондонських банках. Пізніше було укладено договір про виведення військ Сполученого Королівства з країни та заморожування суецької бази, що лише поглибило взаємну неприязнь (Burke & Matisek, 2020).

У 1953-1954 роках Єгипет проводив зондаж стосовно можливості переговорів з СРСР про можливе придбання засобів на суму близько 1 мільярда карбованців. Щоб тиснути на Захід, у єгипетській пресі поширювали повідомлення про те, що СРСР намагається надати допомогу. Міністр закордонних справ М. Фаузі навіть звертався до нового посла Є. Д. Кисельова з проханням не відповідати на ці звинувачення. У відповідь на радянські поставки зброї США активізували переговори з Великою Британією та Міжнародним баном реконструкції та розвитку щодо фінансування проекту. Також важливо відзначити зростання популярності соціалістичних ідей серед суспільства в Єгипті, що збільшувало значення Радянського Союзу в цій країні (Zavada & Dudarchiuk, 2021).

Всі ці дії привели до того, що у 1956 почалась Суецька криза. Це міжнародна криза на Близькому Сході, виникла 26 липня 1956 року, коли президент Єгипту Гамаль Абдель Насер перевів Суецький канал у власність держави. Канал належав компанії Suez Canal Company, яка контролювалася французькими та британськими інтересами. Суецька криза була спровокована рішенням Америки та Великобританії не фінансувати Єгиптом будівництво Асуанської греблі, як вони обіцяли, у відповідь на зростаючі зв'язки Єгипту з комуністичною Чехословаччиною та Радянським Союзом. Насер відреагував на рішення США та Великобританії, оголосивши військовий стан у зоні каналу та захопивши контроль над компанією Суецького каналу, передбачивши, що мита, зібрана з кораблів, що проходять через канал, оплачуватимуть будівництво дамби протягом п'яти років. Великобританія та Франція побоювалися, що Насер може закрити канал і припинити поставки нафти з Перської затоки до Західної Європи. Коли дипломатичні зусилля по врегулюванню кризи зазнали невдачі, Британія та Франція таємно підготували військові дії, щоб відновити контроль над каналом і, якщо можливо, скинути Насера. Вони знайшли готового

союзника в Ізраїлі, чия ворожість до Єгипту посилювалася через блокаду Насером Тіранської протоки (у гирлі затоки Акаба) і численних рейдів підтримуваних Єгиптом спецназівців на Ізраїль протягом 1955-1956 років.

7 серпня Кремль отримав інформацію від зовнішньої розвідки про плани Великої Британії та Франції щодо негайної окупації Суецького каналу після конференції, за умови дотримання доброзичливого нейтралітету з боку США. Цю ж інформацію надали і чехословацькі спецслужби. За даними, отриманими 13 серпня в ленінградському аеропорту, офіцер розвідки зафіксував розмову посла США Ч. Болена з Ізраїльським представником І. Авідаром. Згідно зі звітами, американський дипломат нібито закликав Ізраїль до провокативних дій з метою показати агресивність Єгипту, обіцяючи при цьому підтримку британських збройних сил, розташованих на Кіпрі (Isaev, 2010).

29 жовтня 1956 року 10 ізраїльських бригад вторглися в Єгипет і просунулися до каналу, розгромивши єгипетські сили. Велика Британія та Франція, дотримуючись свого плану, вимагали, щоб ізраїльські та єгипетські війська вийшли з каналу, і вони оголосили, що втрутяться, щоб забезпечити припинення вогню за наказом Організації Об'єднаних Націй. 5 і 6 листопада британські та французькі війська висадилися в Порт-Саїд і Порт-Фуад і почали окупувати зону каналу. Невдовзі цей крок зустріли зростаючою опозицією всередині країни та резолюціями ООН за підтримки США (частково зробленими для протидії радянським загрозам втручання), які швидко припинили англо-французькі дії. 22 грудня ООН евакуювала британські та французькі війська, а ізраїльські війська вийшли в березні 1957 року (Feliu, 2019).

Як можна помітити, основний перебіг подій Суецької кризи відбувався в площині військових дій, проте ряд істориків відкидають цю думку, акцентуючи увагу тільки на економічному факторі. Зокрема, про це говорить Д. Кунз. Авторка стверджує, що саме економічні, а не військові фактори відіграли вирішальну роль (Hosseini, 2022). Проте, як ми побачили вище, у ході Суецької кризи відбувалися активні бойові дії, і саме вони вплинули на результат конфлікту.

Щойно завершилися бойові дії проти Єгипту, англо-франко-ізраїльська коаліція зрозуміла, що геополітична ситуація на Близькому Сході радикально змінилася. Вплив Великої Британії був остаточно підірваний. Тепер виникло питання, хто буде володіти більшим впливом у цих регіонах. Напруга між СРСР та США зростає як ніколи раніше. 5 січня 1957 року в «Спеціальному посланні Конгресу щодо ситуації на Близькому Сході» (Hosseini, 2022) було прийнято Доктрину Ейзенхауера – це політика, проголошена президентом Дуайтом Д. Ейзенхауером (Macías, 2019). Згідно з цією доктриною, будь-яка країна Близького Сходу могла б просити американську економічну допомогу або допомогу від збройних сил США, якщо їй загрожувала збройна агресія. Ейзенхауер виділив радянську загрозу у своїй доктрині, дозволивши військам США «гарантувати та захищати територіальну цілісність і політичну незалежність таких націй, вимагаючи такої допомоги у випадку відкритої збройної агресії від будь-якої нації, яка контролюється міжнародним

комунізмом». Фраза «міжнародний комунізм» робила доктрину набагато ширшою, ніж просто відповідь на радянські військові дії. Небезпека, яка може бути пов'язана з комуністами будь-якої нації, могла б імовірно посилатися на доктрину. 9 березня 1957 р. конгрес США прийняв відповідний закон, що давав президенту право під приводом захисту незалежних країн Близького Сходу використовувати об'єднані «військові сили, що надавали б допомогу будь-якій країні або коаліції країн, які потребують цього, у разі збройної агресії з боку будь-якої країни, що контролюється комуністичним режимом». Фактично це положення було базовим у доктрині Ейзенхауера (Eisenhower, 1957).

У відповідь на ініціативу США, яка була висунута 11 лютого 1957 року, радянська сторона обрала наступну позицію. По-перше, було висловлено пропозицію збереження миру шляхом мирного вирішення спірних питань через переговори. По-друге, було підтверджено принцип невтручання у внутрішні справи країн Близького і Середнього Сходу, а також поваги до їх суверенітету і незалежності. По-третє, була підтверджена відмова від спроб залучення цих країн до військових блоків, включаючи великі держави. По-четверте, було запропоновано ліквідувати іноземні військові бази та вивести іноземні війська з території країн Близького і Середнього Сходу. По-п'яте, було обговорено взаємну відмову від поставок зброї цим країнам (The Eisenhower Doctrine, 1957). І нарешті, було запропоновано сприяти економічному розвитку країн регіону без будь-яких політичних, військових чи інших умов, несумісних з їх гідністю і суверенітетом. Більшість близькосхідних держав не офіційно висловлювали свою належність до американської або радянської доктрини, намагаючись збалансувати між суперечностями міжнародних сил для своєї власної вигоди. Наприклад, Сирія виявила свою невпевненість у «доктрині Ейзенхауера» і уклала угоду з Чехословаччиною про будівництво заводу з переробки нафти (Burke & Matisek, 2020). Ці позиції призвели до спроби США втрутитися в сирійські справи, що призвело до виникнення нових конфліктів і непорозумінь між країнами (Andrews, 2020).

Американська адміністрація вважала такі сценарії неприйнятними. Вони більше не могли покладатися на військову підтримку Великої Британії, незважаючи на те, що американські дипломати розглядали її як головний стримуючий фактор анексії, а визнання арабами – другорядним. Американці наполягали на тому, що присутність військ Ліги арабських держав (ЛАД) в Кувейті, замість британських, була б сприятливішою для Кувейту. Держдепартамент розглядав різні сценарії військових конфліктів між іракською армією і британськими або коаліційними арабськими силами. Проте, працівники держдепартаменту дійшли висновку, що без радянської підтримки Багдад не міг би досягти успіху, що вимагало рішучого стримування можливих намірів Москви. Крім того, розглядалася можливість надання молодій державі широкої економічної допомоги від різних джерел, включаючи МВФ, МБРР, уряд США та інші західні країни (Lesch, 2016).

У липні 1961 року Рада ЛАД ухвалила саудівську резолюцію стосовно вирішення кризи в Кувейті,

приймаючи кілька рішень. Серед них були: невтручання інших держав у внутрішні справи Кувейту, виведення британських військ, прийняття молоді країни в ООН та інші. У вересні військовослужбовці з арабських країн прибули до Кувейту, після того як британці залишили цю територію. Хоча адміністрація демократів вважала це позитивним розвитком подій у загальному, співробітники Держдепартаменту зауважували, що присутність арабської коаліції в Кувейті символічно гарантувала суверенітет, але не мала реальної сили протистояти іракським танкам, які були доставлені з СРСР. 9 вересня держсекретар Д. Раск у своєму меморандумі Дж. Ф. Кеннеді закликав президента підняти консульство в Кувейті до статусу посольства, але відкласти призначення посла. Д. Раск наголошував, що 5 вересня уряд Кувейту, статус якого Сполучені Штати визнали, прохав про встановлення дипломатичних відносин. Зазначалося, що новий посол Великобританії в Кувейті мав отримати дипломатичні грамоти 12 вересня, відповідно до угоди між Сполученим Королівством та Кувейтом від 22 серпня про обмін послами. Решта країн повинні були налагодити дипломатичні відносини з Кувейтом у найближчому майбутньому. Після цього, під час засідання Ради Безпеки ООН 30 листопада, Сполучені Штати і 9 інших членів проголосували за проект резолюції, який був представлений ОАР, що рекомендував прийняти Кувейт в ООН. Проте Кувейт прийняли в ООН тільки 14 травня 1963 р. (Benedict, 2015).

Протягом всього періоду, який було розглянуто в статті, політична ситуація на Близькому Сході сильно змінилась. Усе це було зумовлено дипломатичною боротьбою між СРСР та США, в ході якої ці країни відстоювали власні інтереси. У результаті на цій території було встановлено баланс, коли обидві наддержави мали свій вплив в регіоні.

Обговорення

Серед істориків, які займаються вивченням перебігу подій Холодної війни, немає однозначної думки щодо значення Близького Сходу. Одні історики не надають особливого значення цьому регіону, акцентуючи увагу на інших країнах, як, наприклад, V. Vuzan (2010). Проте у даній науковій роботі буде показано те, наскільки важливим був цей регіон у ході протистояння США та СРСР. Для обох цих наддержав Близький Схід мав важливе значення, оскільки на цій території знаходились великі нафтові родовища. У другій половині XX ст. нафта була необхідним ресурсом для розвитку різних видів промисловості, зокрема, військової (Massimiliano, 2012).

Створення спільної англо-американської комісії було вдалим дипломатичним кроком для Британії, проте на думку історика N. Degli (2022) таке твердження не відповідає дійсності, оскільки такі дії наклали багато обов'язків на Сполучене королівство. Представник Радянського союзу в ООН А. Громик також підтримував цю ідею. Цікавим є той факт, що сталінському режиму був притаманний антисемітизм, проте створення незалежної єврейської держави на території Близького сходу було вигідним, оскільки таким чином

можна було послабити становище Британії (Burke & Matisek, 2020). Ці дві роботи досліджують важливість Близького Сходу у контексті геополітичних стосунків між США та СРСР, зокрема зазначають роль нафти як важливого ресурсу. Перша робота зосереджується на важливості Близького Сходу для обох суперників у контексті військово-промислового комплексу. Автор A. Macias (2019) наголошує на тому, що нафта була стратегічно важливим ресурсом для обох країн, оскільки вона забезпечувала потрібне паливо для промисловості та військового потенціалу. Зокрема, робота відзначає важливість нафти у другій половині 20 століття та її вплив на геополітичні процеси (Macias, 2019).

Дослідження K. Krysak (2020) зосереджується на аналізі дипломатичних відносин між Англією та США у контексті створення спільної англо-американської комісії. Вона звертає увагу на різні оцінки даного дипломатичного кроку істориками. Водночас, робота вказує на несподівану підтримку з боку Радянського Союзу створенню незалежної єврейської держави, що може бути розглянуто як спроба послаблення становища Британії (Burke & Matisek, 2020). Отже, обидві статті розглядають важливі аспекти геополітики Близького Сходу та його вплив на відносини між світовими державами, проте кожна з них фокусується на різних аспектах історичних подій та різних оцінках їхнього значення.

Варто зазначити, що багато істориків, особливо з англomовних країн, схильні до того, щоб не акцентувати увагу на дружніх відносинах Ізраїлю та СРСР, зокрема одним з таких представників такого погляду є M. Landler *et al.* (2018). Після проголошення незалежності Ізраїль позиціонував себе як демократична держава, з відповідними інституціями та поділом влади. Тому ця країна обрала курс на співпрацю з США, оскільки вони були ідеологічно ближчими для Ізраїлю, ніж СРСР. Проте цікавим є факт співпраці Ізраїлю з соціалістичною Югославією (Dadouch, 2019).

Утім, на думку I. Isaev (2010), після створення НАТО, ця організація не хотіла поширювати свій вплив на весь регіон Близького Сходу. У 1953 році СРСР продовжував утримувати баланс між Ізраїлем та арабськими державами на Близькому Сході. На той момент арабський світ не був головним пріоритетом у зовнішній політиці СРСР. У російській пропаганді, зокрема у газеті «Правда», матеріали про Близький Схід з'являлися дуже рідко, переважно на останній сторінці у вигляді коротких нотаток, що стосувалися загального стану справ у світі. Публікації про інші країни-сусіди Близького Сходу, такі як Греція, Туреччина, Іран, Афганістан, Пакистан і країни Північної Африки, були не менш поширеними. Проте після 1953 політика Радянського союзу була спрямована на покращення стосунків з арабськими країнами (Annual report of Middle East..., 2022).

Обидві вище вказані роботи вивчають роль СРСР у відносинах з країнами Близького Сходу, проте кожна з них зосереджується на різних аспектах цих відносин. У першій роботі зазначається, що багато англomовних істориків ухиляються від акцентування уваги на дружніх відносинах між Ізраїлем та СРСР. S. Dadouch (2019) вказує на те, що Ізраїль обрав співпрацю з США, оскільки вони були ближчі ідеологічно, проте також зазначає

цікавий факт співпраці Ізраїлю з Югославією. У дослідженні A. Hrubinko & N. Buhrai (2020), натомість, наголошується на тому, що після створення НАТО ця організація не прагнула розширювати свій вплив на весь регіон Близького Сходу, а СРСР продовжував балансувати між Ізраїлем та арабськими державами (Hrubinko & Buhrai, 2020). Друга робота також звертає увагу на те, що після 1953 року політика Радянського Союзу була спрямована на покращення стосунків з арабськими країнами.

Якщо підсумувати, перша робота досліджує вибір Ізраїлем співпраці зі США та співпрацю з іншими країнами, в той час як у другій статті аналізується стратегія НАТО та зміни в політиці СРСР щодо арабських країн. Обидві роботи розкривають складність відносин між країнами Близького Сходу та СРСР в контексті геополітичних реалій того часу.

Проте американський історик D. Lesch (2016) вважає, що створення ОАР було вигідним для СРСР, оскільки таким чином посилювались позиції цієї наддержави. Але це не так, оскільки, як було зазначено вище, до влади у арабських країнах прийшли націоналісти, які відстоювали власні інтереси, у союзі з Радянським союзом. Після створення ОАР, мусульмани вже не потребували підтримки з боку СРСР, чим послаблювали його позиції в регіоні. 60-і роки XX століття стали важливим періодом у міжнародних відносинах. У цей час Велика Британія почала повністю відходити від району Перської затоки. У рамках процесу деколонізації, однією з останніх хвиль якої була надання незалежності Кувейту у 1961 році, а пізніше Південному Ємену у 1963 році, Лондон втратив свої позиції впливу на Близький Схід. Це сталося попри військову операцію у Кувейті та спроби втрутитися у події у Південному Ємені.

В історіографії можна зустріти думки про те, що отримання незалежності Кувейтом було лише формальністю, оскільки Британія і далі мала вплив на політику цієї країни, зокрема, таку ідею відстоює R. Wood (2020). Проте ця думка не є правильною, оскільки весь світ співпрацював з Кувейтом як з рівноцінним союзником. В результаті, під час конфлікту Іраку з Кувейтом, США виступили проти намірів Іраку. Окрім дипломатичної підтримки Кувейту, Сполучені Штати були готові надіслати війська. Проте провідна роль належала економічній допомозі з боку США. Ці події вплинули на ставлення США до А. Касема, оскільки вони підтвердили їм нестійкість і недовговічність його влади. За сприяння американської розвідки було вбито генерала, що стало причиною для Іраку відкинути свої зазіхання щодо Кувейту, в результаті чого конфлікт було завершено. Зважаючи на мінливі стосунки з Єгиптом, СРСР одразу після революційних подій 1958 р. в Іраку почав налагоджувати стосунки з Багдадом (Kleeman, 2019).

Якщо порівнювати два останні дослідження, вони обидва вивчають історичні події у Близькому Сході, зокрема вплив зовнішніх держав на політичні процеси у регіоні. Проте перша робота аналізує створення та функціонування Організації арабських держав (ОАР) у контексті боротьби за вплив між СРСР і США. Вона надає докази того, що створення ОАР спричинило

послаблення впливу СРСР у регіоні, а не його посилення, оскільки націоналістичні уряди арабських країн були більш зацікавлені у збереженні власної незалежності. Натомість друга робота розглядає процес деколонізації у Близькому Сході, зокрема набуття незалежності Кувейтом і Південним Єменом. Вона розбирає думки про те, наскільки формальною була незалежність Кувейту та як ця незалежність вплинула на міжнародні відносини, зокрема на конфлікт Іраку з Кувейтом та реакцію США на цей конфлікт. Обидві статті вказують на складність політичної ситуації у регіоні та різні фактори, що впливають на неї, такі як відносини зі СРСР, США, а також самі внутрішні політичні та економічні процеси.

Висновки

За результатами проведеного дослідження можна зробити ряд наступних висновків. Взаємовідносини між СРСР та західними країнами на території Близького Сходу почалися ще під час Другої світової війни, оскільки контроль територією Ірану мав стратегічно важливе значення у війні з Нацистською Німеччиною. Проте після поразки Німеччини, на території Ірану виникли протиріччя між СРСР та його колишніми союзниками. Після закінчення Другої світової війни, Британська імперія почала розпадатися, проте британці не хотіли втрачати свій вплив у регіоні Близького Сходу, тому було вирішено тримати цю територію під своїм контролем, але з часом це стало все важче зробити, в результаті чого було прийнято рішення надати змогу країнам стати незалежними. Це рішення призвело до розгортання конфлікту між новоствореним Ізраїлем та арабськими країнами. Араби переважали ізраїльтян у цій війні, проте це було до того часу, як інші країни не втрутились у війну. США та СРСР виступили на боці Ізраїлю, але представники цих країн відстоювали різні погляди: представники США прагнули зберегти новостворену демократичну державу, в той час як політики СРСР хотіли зменшити вплив британців у цьому регіоні. Протягом війни Ізраїль отримав велику кількість зброї від союзників, також представники цієї країни співпрацювали з представниками Югославії, оскільки останні були у схожій ситуації. Поразка у війні стало поштовхом для арабського населення, щоб скинути консервативний уряд. Радянському союзу було вигідніше співпрацювати з революційними урядами арабів, ніж з демократичним Ізраїлем. Таким чином відбувся поділ на зони впливу. На території Близького Сходу було багато нафтових родовищ, тому такі країни як США та СРСР хотіли втримати контроль над цими землями.

Важливою подією стала Суецька криза, в ході якої Британія, Франція та Ізраїль прагнули військовим шляхом приватизувати Суецький канал. Проте їхні спроби провалились і Британія остаточно втратила вплив у цьому регіоні. Таким чином, посилилась конфронтація між США та СРСР. Сполучені Штати прийняли ряд законопроектів, які передбачали надання озброєння своїм союзникам в регіоні, Радянський союз робив відповідні кроки. У ході Сирійської кризи, можливість війни досягла максимуму. Перша половина 1960-х стала періодом жорсткої диплома-

тичної боротьби, та локальних воєн. У цей час відбувалась війна Іраку з Кувейтом, в якій США та СРСР також брали участь, шлях надання військової допомоги. Таким чином, можна зазначити, що протистояння між наддержавами не було прямим. США та СРСР намагались боротись опосередковано через інші країни. Для цього було використано ряд різноманітних методів, зокрема, надання військової допомоги союзникам, жорстка дипломатична боротьба, підтримка певних політичних сил у союзних країнах, та просування м'якої сили.

Перспективи цього дослідження полягають у його потенційній важливості для подальшого розуміння геополітичних процесів та їх впливу на регіон Близького Сходу, а також розробці стратегій безпеки й стабільності в цьому регіоні.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC 94(5):327.5
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.43

Volodymyr Yurchenko*

*Magistr degree, Chairman of the board
Public organisation "Ukrainian Alliance"
01001, 10 Khreshchatyk Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0008-4052-0525>*

Confrontation between the USA and the USSR in the Middle East: Geopolitical aspect

Abstract. The research relevance is determined by the significant role of geopolitics in the life of certain regions over the past two centuries of human history, while the methods of geopolitical play remained the same, thus studying the experience is important to prevent new mistakes. The study aims to investigate the military and political processes in the Middle East during the Cold War and to determine what political methods were used by the representatives of different parties. The main methods used in the historical research were the following: analysis of sources to determine their reliability; synthesis with other works, creating new views on the problem; the method of analogy; and the method of generalisation. The analysis of many historical works and sources determined that the territory of the Middle East was of great importance to both the United States and the USSR. During the Cold War, many serious conflicts took place in the Middle East. These conflicts had their origins in the long-standing confrontation between Arabs and Jews, and, with the spread of modern ideas at the time, the struggle between socialism and democracy. This led to significant interference by external forces in the internal affairs of the Middle East, which led to escalating conflicts and instability in the region. Geopolitical battles between various conflicting forces, as well as the deployment of military operations and sponsorship of various conflict groups, have led to deep divisions and even armed clashes. It also contributed to the rise of extremism, religious ideologies and terrorist activities, which have had a further impact on stability and security not only at the regional level but also at the global level. The study results will be useful for all those who study history and geopolitics. Using the example of the confrontation in the Middle East, it is possible to identify general trends in the policy of superpowers during the Cold War and to define certain methods of geopolitics

Keywords: Arab countries; doctrine; fighting; religious clashes; military conflicts

Introduction

Throughout the 20th century, geopolitics had a significant impact on different countries of the world. Important elements of geopolitics were superpowers that defended their interests and influenced the political processes of weaker countries. The second half of the 20th century was characterised by the struggle between the USA and the USSR. In historiography, this struggle is called the Cold War (Ashford, 2018), thus the study aims to identify general trends and methods of geopolitics.

As of today, relations between the United States and Russia can also be described as tense. Both countries remain key players on the world stage and are engaged in a complex confrontation, including political, economic, military and information aspects. Issues such as the conflict in Ukraine, the annexation of Crimea, interference in the internal affairs of other countries, cyber-attacks, mutual sanctions policy and the struggle for influence in different

regions of the world are key components of the tense relations between these countries, which have a major impact on the geopolitical situation in the world and international security.

During the late 20th and 21st centuries, several historical studies were published describing the general course of the Cold War (McCormack, 2018; Ashford, 2018; Burke & Matisek, 2020), and numerous scientific articles explore in detail the topic of political events in the Middle East. Many materials can be retrieved on the topic of the first war between Arab countries and Israel (also known in historiography as the Israeli War of Independence) (Keefe, 2018; De Vita, 2019). An important aspect is the activity of communist parties in the countries of the region, as this factor directly affected relations with the Soviet Union (Feliu, 2019). Furthermore, during the period considered in the article, several so-called crises took place in

Received: 03.11.2023, Revised: 04.02.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Yurchenko, V. (2024). Confrontation between the USA and the USSR in the Middle East: Geopolitical aspect. *Foreign Affairs*, 34(1), 43-50. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.43.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

the Middle East, i.e. periods when there was a high probability of a large-scale war (Andrews, 2020).

E. Ashford (2018) reassessed the US approach to policy in the Middle East. The author highlighted the imbalance and unreasonableness of this commitment and suggested new ways of interaction. Political, economic, and military support, security agreements, and other forms of cooperation are discussed. R. Burke & J. Matissek (2020) also discussed the inconsistency of the strategic logic of US involvement in the Middle East. The authors argue for a new approach to US foreign policy in the region. In addition, they provide examples of failed strategies and situations that highlight the ineffectiveness of current approaches and suggest alternative ways of action. The study by K. McCormack (2018) examines the issue of managing “ungovernable” spaces through humanitarianism, citizenship and the civilian sphere in the practices of the territorial armed sector of the US national security. The author analyses the impact of these practices on the geopolitical landscape and the role of the United States in the world.

P.R. Keefe (2018) addressed the career of General H.R. McMaster and his influence on American foreign policy. The author highlights the key events and decisions made by McMaster that played a significant role in determining the US course in geopolitical conflicts. The focus of the analysis is on the implementation of specific political and military measures that contributed to the formation of the American position on geopolitical issues. L. Feliu (2019) provides a historical overview of the development of communist parties in the region over the past centuries. It covers the period from the early twentieth century to the present day, examining various aspects of their history. The author examines their role, influence and evolution in the context of political and social change in the Middle East. In addition, the book raises questions about the future of communist parties in the Middle East and their potential role in the further development of regional politics and society. T. Andrews (2020) examines the NATO debate on intervention in non-NATO regions and the 1957 Syrian crisis. The author analyses the NATO debate on intervention in conflicts outside the territory of the alliance and its impact on the decision to deal with the 1957 Syrian crisis. He also examines the arguments put forward during this debate and how they influenced NATO's strategy in response to the specific crisis in Syria.

The study aims to examine the military-political processes that took place in the Middle East during the Cold War, as well as to identify the political strategies used by the different parties.

Materials and Methods

The study employed the theoretical methods: analysis, synthesis of information, specification, analogy and generalisation. The first stage of the study involved the search and selection of information. In the second stage, after the analysis and selection of information, the synthesis method was used. This method was used to combine research from different sources and thus reach new conclusions. When studying the preconditions of the Arab countries' war with Israel, the events of the British Empire's decline were addressed, as the territory where the events of this conflict took place was part of this empire. The legislation

of the United States and the USSR was examined, as decisions that defined the development of allied relations were made at this level, and the provision of weapons was often officially proclaimed (in particular, the Eisenhower Doctrine). Furthermore, the United Nations' actions were addressed, as it often served as a forum for making important decisions on further actions in the Middle East. The economic factor was also important, as the Middle East is home to large oil fields, a substance that was important for the development of the leading powers. It is worth noting that the Suez Canal is in this area, which is of great value as it is the route to the Mediterranean and Indian Ocean.

The third study stage involved the analogy method as the Middle East was not the only area where the US and the USSR fought. In particular, the case of Yugoslavia and how this country cooperated with Israel, which was in a similar situation, is considered in the article. In addition, this study discussed the Suez and Syrian crises, which are similar in many aspects but also have significant differences. Common and different trends during the struggle in different countries of the world were thus identified.

The source base of the study included legislative acts, reports, international treaties and other documents related to events in the Middle East and geopolitical relations. The Foreign Assistance Act (1961), also known as US Public Law 87-195, is an important document adopted by the United States Congress. It defines the country's policies and programmes related to the provision of foreign aid, economic assistance, and military assistance to other nations. It established various agencies and mechanisms to assist and promote US interests abroad. It reflects the US government's commitment to supporting allies, promoting economic development, and enhancing stability and security in regions such as the Middle East.

Another important document in the context of this topic is the Annual report of the Middle East Institute (2022). It contains information on the activities and achievements of the Institute in 2022. The report includes an overview of programmes, research, events and other initiatives aimed at promoting peace and partnership in the Middle East region. These initiatives include programmes to promote international security, democracy and civil society, as well as a description of activities aimed at addressing the region's most pressing challenges, such as conflict, poverty and inequality.

Results

The Cold War was an open confrontation that began after World War II between the United States, the Soviet Union and their allies. The Cold War was waged on various fronts, including political, economic, and propaganda, while in some country's ordnance was used in limited numbers. After the surrender of Nazi Germany in May 1945 at the end of World War II, the complex military alliance between the United States and Britain on the one hand and the Soviet Union on the other began to collapse. The Cold War intensified until 1947-1948, when US aid to Western Europe under the Marshall Plan brought these countries under American influence and the Soviet Union established openly communist regimes in Eastern Europe. However, the confrontation was not limited to the territory of Europe. These superpowers also pursued their policies in

other regions, including the Middle East. The Cold War lasted from 1945 to 1989 (Burke & Matisek, 2020).

The Middle East is the name given to the region around the southern and eastern shores of the Mediterranean Sea, which includes the Arabian Peninsula, Iran, North Africa, and sometimes beyond. The name Middle East was given to these lands by some of the first modern Western geographers and historians who sought to divide what they called the East into three regions. The Middle East refers to the region of immediate Europe, stretching from the Mediterranean Sea to the Persian Gulf (Massimiliano, 2012).

In historiography, the Cold War is divided into phases, i.e. the confrontation between the US and the USSR escalated in certain periods and weakened in others. This study focuses on the period of 1946-1964 when the confrontation between the superpowers in the Middle East reached its peak. Even before the Berlin blockade of 1948, during which the Soviet Union cut off land access to the city to the Western Allies to force them to relinquish control of West Berlin and which is generally recognised as the beginning of the bipolar rivalry, one of the first major crises of the Cold War took place in 1946 at the eastern end of the Middle East. The origins of the crisis go back to the early war years, when in 1941 British and Soviet forces occupied Iran to prevent the country from joining the Axis powers. The Anglo-Soviet occupation of Iran, which took place just a few weeks after Germany invaded the Soviet Union (Operation Barbarossa), had a decisive geostrategic goal - to ensure a continuous supply of military equipment to the USSR throughout the war. With the consent of the newly installed Shah of Iran, Mohammad Reza Pahlavi, about five million tonnes of ammunition were delivered to the Soviet Union between 1941 and 1945.

However, after hostilities ended, issues among allies emerged. As was becoming increasingly evident, Soviet troops had no intention of ending their occupation of the northern part of the country. The Kremlin even backed Azerbaijani and Kurdish separatists seeking secession and supported the creation of two independent socialist republics - the Government of Azerbaijan and the Kurdish Republic of Mahabad (Annual report of Middle East..., 2022). Stalin was aware that cooperation with the Western powers would not be possible in the future, so he viewed the newly created Kurdish and Azerbaijani states as an important asset for protecting Soviet interests in the oil facilities and resources of the area. It took several months of intense diplomatic pressure - applied in both bilateral and multilateral forums, such as the newly founded United Nations - to push the Soviet Union to withdraw from Iran, but by the end of 1946, with the support of the United States, Iranian forces had regained control of Mahabad and Azerbaijan. Their separatist experiment ended in defeat, with local leaders hanged or forced to flee (Massimiliano, 2012).

For a significant period of history, the Middle East was dominated by the British Empire, but after World War II, the empire, which was almost put up for sale in 1945, was divided instead of being inherited; it was liquidated instead of finding a new owner (Rezek, 2013). At the initial stage of the Cold War, the governments of the British Empire did not actively consider their existence as an alternative to the influence between the United States and the Soviet Union. However, over time, London faced objective

difficulties in ensuring forceful control over the political unity of numerous colonial territories. Despite this, the British continued to seek to maintain influence in certain regions (Laqueur, 2021).

In 1946, the confrontation between Arabs and Jews in the Palestinian region, which was still under British rule, intensified. In the same year, the Anglo-American commission that studied the issue concluded that independent states should not be allowed to be established in the region to prevent the domination of one warring group over the other. However, the following year, the issue was considered at a meeting of the UN General Assembly, which decided to set up a separate commission to study the Palestinian question. After several months of work, the commission presented a report that recommended the creation of separate Jewish and Arab independent states (McCormack, 2018).

In 1948, after Jewish leaders announced the creation of the state of Israel, war broke out. Many Palestinians opposed this decision, which led to the invasion of neighbouring Arab states. Hundreds of thousands of Palestinians were forced to flee their homes or were evicted, an event they call al-Nakba (or "The Catastrophe"). The following year, the fighting ended with a ceasefire, and by then Israel controlled most of the territory. The West Bank was occupied by Jordan and the Gaza Strip by Egypt. The city of Jerusalem was divided between Israeli forces in the west and Jordan in the east.

An important factor in Israeli victory in the war was military support from the United States and the Soviet Union. These countries held radically opposing views, so their involvement in the war on the same side did not mean that they had common interests. The goal of the Soviet Union, as already noted, was to weaken Britain's position, while the United States sought to establish its control in the region (McCormack, 2018). It is also worth noting that Jews living in the Soviet Union contributed to the Soviet Union's support for Israel in the War of Independence (Burke & Matisek, 2020).

Secret contacts between the Yugoslav State Security Administration (UDBA) and Jewish organisations dating back to 1946 were established to illegally immigrate Eastern European Jews to Palestine. During the first Arab-Israeli war and the Yugoslav conflict with the Soviet Union, covert cooperation between the two countries was further strengthened, and early post-war ties between Edo Brajnik, head of the fifth department of the Yugoslav KGB, and Israeli agent Shaike Dan expanded into full-fledged political, military, intelligence, and economic cooperation (Keefe, 2018).

The outcome of the war had a significant impact on the further development of Muslim countries, as the defeat in the War of Independence caused anger among the Arab population not only against Israel itself but also against corrupt Arab regimes that were considered pro-Western. This led to the emergence of revolutionary groups in the political arena, which carried out military coups in their countries. Thus, in 1949, the government of Syria was overthrown, in 1951, King Abdullah I of Jordan was assassinated, and in 1952, the regime in Egypt was overthrown. A group of so-called "free officers" led by Gamal Abdel Nasser began to rule the country (Yaakov, 2018).

After the formation of NATO, the Soviet authorities demonstrated an intensely negative attitude to the efforts of this military and political bloc to expand its influence in the Middle East. In the late 1940s, during negotiations with Arab and Israeli diplomats, representatives of the Soviet Union expressed dissatisfaction with the British and US initiatives to create a "Mediterranean Entente" or "Middle East Pact". The Syrian government maintained an unwavering position, which contributed to its good relations with Moscow. On the other hand, Israel's contradictory approach, on the contrary, pushed the Soviet leadership away from the Jewish state. In November 1951, in a letter to the countries of the Middle East, Deputy Foreign Minister of the Soviet Union A.A. Gromyko expressed a sharply negative position on the plans for a regional command proposed by the United States. Soviet diplomats viewed these ideas as integration projects, perceiving them as a threat (Kott & Schayegh, 2021).

The revolutionary events in the Arab countries contributed to the establishment of relations between these countries and the Soviet Union. Although these governments were nationalist, they shared socialist ideas. Thus, the map of the region was divided into Israel, which was an ally of the United States, and the Arab countries, which were allies of the USSR. In these Arab countries, the Soviet Union cooperated with communist parties and helped them gain power in the country (Dadouch, 2019).

Similar to attempts to expand the influence of NATO, the establishment of peace between Israel and the Arab states by the United States and the United Kingdom was perceived by the USSR as an attempt to intervene in the region and expand American influence. Moscow was thus not interested in resolving the Middle East conflict, which could have led to a strengthening of the West's position in the region. The end of the conflict between Arab countries and Israel with the participation of the USSR and its military and technical assistance would not be beneficial for Moscow. These circumstances pushed the Soviet Union to establish an alliance with those who had no interest in a quick reconciliation with the Zionists on Western terms, namely Arab nationalists (De Vita, 2019).

At the same time, despite the collapse of the British Empire, the UK did not want to surrender its position in the Middle East. Relations between the UK and Egypt deteriorated progressively after the July 1952 revolution. The new Cairo government was unwilling to allow British troops and military bases to remain on Egyptian territory and refused to participate in Western collective defence organisations. In response, the UK froze £10 million from Egyptian accounts in London banks. Later, an agreement was signed to withdraw UK troops from the country and freeze the Suez base, which only deepened mutual hostility (Burke & Matisek, 2020).

In 1953-1954, Egypt was probing the possibility of negotiations with the USSR on the possible acquisition of funds worth about 1 billion rubles. To pressure the West, the Egyptian press spread reports that the USSR was trying to assist. Foreign Minister M. Fawzi even asked the new ambassador, Y. Kiselyov, not to respond to these accusations. In response to Soviet arms supplies, the United States intensified negotiations with the United Kingdom and the International Bank for Reconstruction and

Development to finance the project. It is also worth noting the growing popularity of socialist ideas in Egyptian society, which increased the importance of the Soviet Union in this country (Zavada & Dudarchiuk, 2021).

All these actions caused the Suez Crisis in 1956. It was an international crisis in the Middle East that began on 26 July 1956, when Egyptian President Gamal Abdel Nasser transferred the Suez Canal to state ownership. The canal was owned by the Suez Canal Company, which was controlled by French and British interests. The Suez Crisis was triggered by the decision of the United States and the United Kingdom not to finance Egypt's construction of the Aswan Dam, as they had promised, in response to Egypt's growing ties with communist Czechoslovakia and the Soviet Union. Nasser responded to the US and UK decisions by declaring martial law in the canal area and seizing control of the Suez Canal Company, stipulating that tolls collected from ships passing through the canal would pay for the dam's construction for five years. Britain and France feared that Nasser might close the canal and cut off oil supplies from the Persian Gulf to Western Europe. When diplomatic efforts to resolve the crisis failed, Britain and France secretly prepared military action to regain control of the canal and, if possible, overthrow Nasser. Israel was a willing ally, and its hostility to Egypt had been exacerbated by Nasser's blockade of the Strait of Tiran (at the mouth of the Gulf of Aqaba) and the numerous raids by Egyptian-backed commandos on Israel during 1955-1956.

On 7 August, the Kremlin received information from foreign intelligence about the plans of the United Kingdom and France to immediately occupy the Suez Canal after the conference, provided that the United States maintained benevolent neutrality. The same information was also provided by Czechoslovakian intelligence services. According to data obtained on 13 August at the Leningrad airport, an intelligence officer recorded a conversation between US Ambassador Ch. Bolen and Israeli representative I. Avidar. According to reports, the American diplomat allegedly called on Israel to take provocative actions to show Egypt's aggressiveness, while promising support for the British armed forces stationed in Cyprus (Isaev, 2010).

On 29 October 1956, 10 Israeli brigades invaded Egypt and advanced to the canal, defeating Egyptian forces. Great Britain and France, sticking to their plan, demanded that Israeli and Egyptian troops withdraw from the canal, and they announced that they would intervene to enforce a ceasefire ordered by the United Nations. On 5 and 6 November, British and French troops landed in Port Said and Port Fuad and began to occupy the canal area. This move was soon met with growing opposition at home and U.S.-backed UN resolutions (partly to counter Soviet threats of intervention) that quickly halted Anglo-French actions. On 22 December, the UN evacuated British and French troops, and Israeli forces withdrew in March 1957 (Feliu, 2019).

As can be noted, the main course of events of the Suez crisis took place in the plane of military operations, but several historians reject this opinion, focusing only on the economic factor. In particular, D. Coons refers to this. The author argues that it was economic rather than military factors that played a decisive role (Hosseini, 2022). However, as noted above, active hostilities took place during the Suez Crisis, and they influenced the outcome of the conflict.

As soon as the fighting against Egypt ended, the Anglo-French-Israeli coalition realised that the geopolitical situation in the Middle East had changed radically. British influence was finally undermined. Now the question arose as to who would have more influence in these regions. Tensions between the USSR and the US increased drastically. On 5 January 1957, the Eisenhower Doctrine was adopted in the "Special Message to Congress on the Situation in the Middle East" (Hosseini, 2022), a policy proclaimed by President Dwight D. Eisenhower (Macias, 2019). According to this doctrine, any country in the Middle East could request American economic aid or assistance from the US armed forces if it was threatened by armed aggression. Eisenhower singled out the Soviet threat in his doctrine, allowing US forces to "guarantee and defend the territorial integrity and political independence of such nations, requesting such assistance in the event of open armed aggression from any nation controlled by international communism". The phrase "international communism" made the doctrine much broader than just a response to Soviet military actions. The danger that could be associated with communists in any nation could be invoked by the doctrine. On 9 March 1957, the US Congress passed a law that gave the president the right to use a combined "military force to assist any nation or coalition of nations in need in the event of armed aggression by any country controlled by a Communist regime" under the pretext of defending the independent countries of the Middle East. This provision was the basis of the Eisenhower Doctrine (Eisenhower, 1957).

In response to the US initiative, which was put forward on 11 February 1957, the Soviet side adopted the following position. First, the Soviet Union proposed to preserve peace by peacefully resolving disputes through negotiations. Secondly, it reaffirmed the principle of non-interference in the internal affairs of the countries of the Middle East and respect for their sovereignty and independence. Thirdly, the rejection of attempts to involve these countries in military blocs, including the great powers, was confirmed. Fourthly, it was proposed to eliminate foreign military bases and withdraw foreign troops from the territory of the Middle East. Fifth, the mutual refusal to supply arms to these countries was discussed (The Eisenhower Doctrine, 1957). Finally, it was proposed to promote the economic development of the countries of the region without any political, military or other conditions incompatible with their dignity and sovereignty. Most Middle Eastern states have not officially expressed their affiliation with the US or Soviet doctrine, trying to balance the contradictions of international forces for their benefit. For example, Syria showed its lack of confidence in the Eisenhower Doctrine and signed an agreement with Czechoslovakia to build an oil refinery (Burke & Matisek, 2020). These positions led to an attempt by the US to intervene in Syrian affairs, which led to new conflicts and misunderstandings between the countries (Andrews, 2020).

The American administration deemed such scenarios unacceptable. They could no longer rely on British military support, even though American diplomats considered it the main deterrent to annexation and Arab recognition a secondary factor. The Americans insisted that the presence of Arab League troops in Kuwait, instead of

British troops, would be more favourable to Kuwait. The State Department considered various scenarios of military conflicts between the Iraqi army and British or coalition Arab forces. However, State Department officials concluded that Baghdad could not have succeeded without Soviet support, which required a decisive deterrence of Moscow's intentions. In addition, the possibility of providing the young state with broad economic assistance from various sources, including the IMF, IBRD, the US government and other Western countries, was considered (Lesch, 2016).

In July 1961, the Arab League Council adopted a Saudi resolution to resolve the crisis in Kuwait, making several decisions. Among them were the non-interference of other states in the internal affairs of Kuwait, the withdrawal of British troops, the admission of the young country to the UN and others. In September, military personnel from Arab countries arrived in Kuwait after the British had left the territory. Although the Democratic administration considered this a positive development in general, State Department officials noted that the presence of the Arab coalition in Kuwait symbolically guaranteed sovereignty but had no real power to resist Iraqi tanks delivered from the USSR. On 9 September, Secretary of State D. Rusk, in his memorandum to JFK, urged the President to raise the consulate in Kuwait to the status of an embassy but to postpone the appointment of an ambassador. D. Rusk stressed that on 5 September, the government of Kuwait, whose status was recognised by the United States, requested the establishment of diplomatic relations. The new British ambassador to Kuwait was to receive his diplomatic credentials on 12 September, following the agreement between the United Kingdom and Kuwait of 22 August on the exchange of ambassadors. Other countries were to establish diplomatic relations with Kuwait in the near future. After that, during a meeting of the UN Security Council on 30 November, the United States and 9 other members voted in favour of a draft resolution submitted by the AU, which recommended Kuwait's admission to the UN. However, Kuwait was not admitted to the UN until 14 May 1963 (Benedict, 2015).

The political situation in the Middle East has changed significantly throughout the period covered in this article. All this was due to the diplomatic struggle between the USSR and the United States, during which these countries defended their interests. As a result, a balance was established in this area, when both superpowers had their influence in the region.

Discussion

There is no unanimous opinion among historians who study the course of the Cold War on the significance of the Middle East. Some historians do not attribute much importance to this region, focusing on other countries, such as V. Buzan (2010). However, this study shows how important this region was in the confrontation between the US and the USSR. For both superpowers, the Middle East was important because of the large oil fields located in the region. In the second half of the 20th century, oil was a necessary resource for the development of various industries, including the military (Massimiliano, 2012).

The creation of the joint Anglo-American commission was a successful diplomatic step for Britain, but according

to historian N. Degli (2022), this statement is not true, as such actions imposed many responsibilities on the United Kingdom. The Soviet Union representative to the UN, A. Gromik, also supported this idea. It is interesting to note that Stalin's regime was characterised by anti-Semitism, but the creation of an independent Jewish state in the Middle East was beneficial, as it could weaken Britain's position (Burke & Matisek, 2020). These two papers examine the importance of the Middle East in the context of geopolitical relations between the US and the USSR, particularly the role of oil as an important resource. The first paper focuses on the importance of the Middle East for both rivals in the context of the military-industrial complex. A. Macias (2019) emphasises that oil was a strategically important resource for both countries, as it provided the necessary fuel for industry and military capabilities. In particular, the author notes the importance of oil in the second half of the 20th century and its impact on geopolitical processes (Macias, 2019).

K. Kryszak (2020) focuses on the analysis of diplomatic relations between England and the United States in the context of the creation of a joint Anglo-American commission. She notes the different assessments of this diplomatic step by historians. At the same time, the study highlights the unexpected support from the Soviet Union for the creation of an independent Jewish state, which can be seen as an attempt to weaken Britain's position (Burke & Matisek, 2020). Thus, both articles address important aspects of the geopolitics of the Middle East and its impact on relations between world powers, but each focus on different aspects of historical events and different assessments of their significance.

It is worth noting that many historians, especially from English-speaking countries, tend not to focus on the friendly relations between Israel and the USSR, and one of the representatives of this view is M. Landler *et al.* (2018). After declaring its independence, Israel positioned itself as a democratic state, with appropriate institutions and separation of powers. Therefore, the country chose to cooperate with the United States, as it was ideologically closer to Israel than the USSR. However, the fact of Israel's cooperation with socialist Yugoslavia is interesting (Dadouch, 2019).

However, according to I. Isaev (2010), after the creation of NATO, this organisation did not want to extend its influence on the entire Middle East region. In 1953, the USSR continued to maintain a balance between Israel and the Arab states in the Middle East. At that time, the Arab world was not a top priority in Soviet foreign policy. In Russian propaganda in the newspaper *Pravda*, materials about the Middle East were rare, mostly on the last page as short notes on the general state of affairs in the world. Articles about other neighbouring countries of the Middle East, such as Greece, Turkey, Iran, Afghanistan, Pakistan and North Africa, were no less common. However, after 1953, the Soviet Union's policy was aimed at improving relations with Arab countries (Annual Report of the Middle East..., 2022).

Both of the foregoing studies examine the role of the USSR in relations with the Middle East, but each focus on different aspects of these relations. The first study notes that many English-speaking historians avoid focusing on the friendly relations between Israel and the USSR.

S. Dadouch (2019) points out that Israel chose to cooperate with the United States because they were closer ideologically, but also notes the interesting fact of Israel's cooperation with Yugoslavia. A. Hrubinko and N. Buhrai (2020), on the other hand, emphasise that after the creation of NATO, this organisation did not seek to expand its influence on the entire Middle East region, and the USSR continued to balance between Israel and the Arab states (Hrubinko & Buhrai, 2020). The second study also highlights that after 1953, the Soviet Union's policy was aimed at improving relations with Arab countries.

To summarise, the first paper examines Israel's choice of cooperation with the United States and cooperation with other countries, while the second paper analyses NATO strategy and changes in Soviet policy towards Arab countries. Both papers reveal the complexity of relations between the Middle East and the USSR in the context of the geopolitical realities of the time.

However, the American historian D. Lesch (2016) believes that the creation of the UAR was beneficial for the USSR, as it strengthened the position of this superpower. But this is not the case, since, as noted above, nationalists who defended their interests came to power in Arab countries in alliance with the Soviet Union. After the creation of the UAR, Muslims no longer needed support from the USSR, which weakened its position in the region. The 1960s were an important period in international relations. At that time, the United Kingdom began to withdraw completely from the Persian Gulf region. As part of the process of decolonisation, one of the last waves of which was the granting of independence to Kuwait in 1961 and later to South Yemen in 1963, London lost its position of influence in the Middle East. This happened despite the military operation in Kuwait and attempts to intervene in the events in South Yemen.

Historiography suggests that Kuwait's independence was only a formality, as Britain continued to influence the country's policy, in particular, this idea is advocated by R. Wood (2020). However, this opinion is not correct, as the whole world cooperated with Kuwait as an equal ally. As a result, during Iraq's conflict with Kuwait, the United States opposed Iraq's intentions. In addition to diplomatic support for Kuwait, the United States was ready to send troops. However, the leading role was played by US economic assistance. These events influenced the US attitude to A. Qassem, as they confirmed the instability and short-lived nature of his power. With the assistance of US intelligence, the general was assassinated, which caused Iraq to abandon its claims to Kuwait, ending the conflict. Given the changing relations with Egypt, the USSR began to establish relations with Baghdad immediately after the 1958 revolutionary events in Iraq (Kleeman, 2019).

The two recent studies, both examine historical events in the Middle East, particularly the influence of external powers on political processes in the region. However, the first study analyses the creation and functioning of the Arab League in the context of the struggle for influence between the USSR and the United States. It provides evidence that the creation of the OAS led to a weakening of Soviet influence in the region, rather than its strengthening, as nationalist Arab governments were more

interested in preserving their independence. Instead, the second paper examines the process of decolonisation in the Middle East, in particular the independence of Kuwait and South Yemen. It examines the extent to which Kuwait's independence was formalised and how this independence affected international relations, including Iraq's conflict with Kuwait and the US response to it. Both articles point out the complexity of the political situation in the region and the various factors that influence it, such as relations with the USSR, the US, and the internal political and economic processes themselves.

Conclusions

Based on the results of the study, the following conclusions can be made. Relations between the USSR and Western countries in the Middle East began during the Second World War, as control of Iran's territory was strategically important in the war against Nazi Germany. However, after the defeat of Germany, contradictions arose between the USSR and its former allies in Iran. After the end of World War II, the British Empire collapsed, but the British did not want to lose their influence in the Middle East, so it was decided to keep the area under their control, but over time it became increasingly difficult to do so, and as a result, it was decided to allow the countries to become independent. This decision led to a conflict between the newly created Israel and the Arab countries. The Arabs outnumbered the Israelis in this war, but that was until other countries intervened. The United States and the Soviet Union sided with Israel, but the representatives of these countries had different views: the US wanted to preserve the newly created democratic state, while the USSR wanted to reduce the influence of the British in the region. During the war, Israel received many weapons from the Allies, and representatives of this country also cooperated with representatives of Yugoslavia, as the latter were in a similar situation. The

defeat in the war was the impetus for the Arab population to overthrow the conservative government. It was more profitable for the Soviet Union to cooperate with revolutionary Arab governments than with democratic Israel. Thus, there was a division into zones of influence. There were many oil fields in the Middle East, so countries like the US and the USSR wanted to keep control of these lands.

An important event was the Suez Crisis, during which Britain, France and Israel sought to privatise the Suez Canal by military means. However, their attempts failed and Britain finally lost influence in the region. Thus, the confrontation between the US and the USSR intensified. The United States passed several bills that provided for the provision of arms to its allies in the region, and the Soviet Union took reciprocal steps. During the Syrian crisis, the possibility of war reached a maximum. The first half of the 1960s was a period of fierce diplomatic struggle and local wars. At this time, Iraq's war with Kuwait, in which the US and the USSR also participated, was taking place, and the USSR provided military assistance. Thus, it is possible to note that the confrontation between the superpowers was not direct. The US and the USSR tried to fight indirectly through other countries. A variety of methods were used, including military assistance to allies, tough diplomatic struggles, support for certain political forces in allied countries, and the promotion of soft power.

Further study prospects include its potential importance for further understanding of geopolitical processes and their impact on the Middle East region, as well as for developing strategies for security and stability in the region.

Acknowledgements

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Andrews, T. (2020). An unfortunate lack of ideas: NATO's out-of-area debate and the Syrian crisis of 1957. *International History Review*, 42(2), 336-351.
- [2] Annual report of Middle East Institute Peace, Prosperity, Partnership. (2022). Retrieved from <https://www.mei.edu/sites/default/files/2023-07/2022%20Annual%20Report%20-%20Web.pdf>.
- [3] Ashford, E. (2018). *Unbalanced: Rethinking America's commitment to the Middle East*. *Strategic Studies Quarterly*, 12(1), 127-128.
- [4] Benedict, E. (2015). *Nationalism and the European Union: A critique of the EU Common security and defense policy*. *International Journal of Interdisciplinary Organizational Studies*, 9(2), 1-16.
- [5] Burke, R., & Matisek, J. (2020). *The illogical logic of american entanglement in the Middle East*. *Journal of Strategic Security*, 13(1), 1-25.
- [6] Buzan, V. (2010). *Creation of the state of Israel and the international community*. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 100(5), 4-6.
- [7] Dadouch, S. (2019). Turkey, U.S. agree to form joint operation center for Syria safe zone. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey/turkey-us-agree-to-form-joint-operation-center-for-syria-safe-zone-idUSKCN1UX0Y9>.
- [8] De Vita, L. (2019). *The Cold War in the Middle East*. *Atlantisch Perspectief*, 43(6), 34-37.
- [9] Degli, N. (2022). Land reform and Kurdish nationalism in postcolonial Iraq. *Middle East Critique*, 31(2), 147-163. doi: 10.1080/19436149.2022.2055517.
- [10] Eisenhower, D. (1957). *Special message to the Congress on the situation in the Middle East*. Retrieved from <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/special-message-the-congress-the-situation-the-middle-east>.
- [11] Feliu, L. (2019). *Communist parties in the Middle East: 100 years of history*. London: Routledge.
- [12] Foreign Assistance Act. (1961, September). Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1071/pdf/COMPS-1071.pdf>.

- [13] Hossein, D. (2022). [The role of geopolitics in escalating international crises](#). *Geopolitics Quarterly Volume*, 18(65), 225-253.
- [14] Hrubinko, A., & Buhrai, N. (2020). [The end of the era of colonialism as a factor in the European policy of Great Britain \(1940s-1950s\)](#). *Ukrainian Historical Journal*, 5(1), 103-119.
- [15] Isaev, I. (2010). [The Soviet-Zionist relations in 1941-1951](#). *Global Academic Society Journal: Social Science Insight*, 3(11), 29-46.
- [16] Keefe, P.R. (2018). McMaster and commander. *New Yorker*. Retrieved from <https://www.newyorker.com/magazine/2018/04/30/mcmaster-and-commander>.
- [17] Kleeman, R. (2019). [Suspension of P.L. 480 aid to the united arab republic in 1965](#). In *Economic coercion and U.S. foreign policy* (pp. 109-127). New York: Routledge.
- [18] Kott, S., & Schayegh, C. (2021). Introduction: Eastern European – Middle Eastern relations: Continuities and changes from the time of empires to the Cold War. *Contemporary European History*, 30(4), 463-477. doi: 10.1017/S0960777321000370.
- [19] Krysak, K. (2020). [The ideological factor in the Arab world in the second half of the twentieth century](#). In *Scientific research, discovery and development of technologies in modern science. Proceedings of the II scientific and practical conference* (pp. 80-84). Sumy: Tsioma S.P.
- [20] Landler, M., Cooper, H., & Schmitt, E. (2018). Trump to withdraw U.S. forces from Syria, declaring “We have won against ISIS”. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2018/12/19/us/politics/trump-syria-turkey-troop-withdrawal.html>.
- [21] Laqueur, W. (2021). [The Soviet Union and the Middle East](#). London: Routledge.
- [22] Lesch, D. (2016). [The 1957 American-Syrian crisis](#). New York: Routledge.
- [23] Macias, A. (2019). Here’s where John Bolton stands on Iran nuclear deal, North Korea and other national security matters. *CNBC*. Retrieved from <https://www.cnn.com/2018/03/23/where-john-bolton-stands-on-iran-nuke-deal-north-korea-russia.html>.
- [24] Massimiliano, T. (2012). [The Middle East and the Cold War: Between security and development](#). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- [25] McCormack, K. (2018). Governing “ungoverned” space: Humanitarianism, citizenship, and the civilian sphere in the territorialising practices of the US national security complex. *Critical Military Studies*, 4(2), 161-180, doi: 10.1080/23337486.2017.1371375.
- [26] Rezek, M. (2013). [Yugoslav-Israeli secret cooperation in the shadow of the first Arab-Israeli War and the conflict with Cominform \(1948-1953\)](#). *Acta Histriae*, 21(4), 825-838.
- [27] The Eisenhower Doctrine. Message from President Eisenhower to Congress. (1957). Retrieved from <https://loveman.sdsu.edu/docs/1957EisenhowerDoctrine.pdf>.
- [28] Wood, R. (2020). Promoting democracy or pursuing hegemony? An analysis of U.S. involvement in the Middle East. *Journal of Global Faultlines*, 6(2), 166-185. doi: 10.13169/jglobfaul.6.2.0166.
- [29] Yaakov, R. (2018). [Soviet decision making in practice](#). New York: Routledge.
- [30] Zavada, Y.I., & Dudarchuk, V.I. (2021). [Public diplomacy as a means of US soft power in the Middle East](#). *Political Problems of International Systems and Global Development*, 8(73), 115-121.

УДК 343.33
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.57

Степан Петрович Дмитренко*

Кандидат політичних наук, доцент

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0005-4163-0468>

Протидія шпигунству як парадигма національної безпеки XXI століття

Анотація. Актуальність досліджуваної теми зумовлена розвитком технологій у сучасному суспільстві, які розширюють можливості та способи вчинення злочинів шляхом шпигунства. Відповідно, протидія шпигунству в усіх його сучасних проявах є нагальним завданням для органів влади та правової системи. Це дослідження має на меті дослідити шпигунство, його сучасні тактики та стратегії, що застосовуються світовими лідерами для протидії йому, з особливим акцентом на правових аспектах. Основним методом дослідження є порівняльно-правовий аналіз, який дозволяє розглянути підходи держав кількох континентів до протидії шпигунству з метою захисту національної безпеки. Додатковим методом є формально-юридичний метод. В рамках дослідження було проведено юридичний аналіз поняття «шпигунство» та досліджено різні підходи держав з різним економічним статусом до боротьби з сучасними методами шпигунства. Крім того, було проведено порівняльну оцінку національних правових систем, спрямованих на виявлення нових методів шпигунства, запобігання кримінальним злочинам проти національної безпеки та пом'якшення негативного впливу шпигунства на державну, політичну, економічну та соціальну сфери. Дослідження має насамперед теоретичне значення, оскільки воно завершується порівняльним аналізом заходів протидії шпигунству в державах з різним економічним потенціалом. Ці висновки потенційно можуть стати основою для вдосконалення заходів протидії шпигунству в державних системах, де такі інструменти є застарілими і не здатні ефективно відповідати на сучасні виклики в умовах нових технологічних способів вчинення кримінальних злочинів проти національної безпеки шляхом шпигунства

Ключові слова: кіберзлочинність; шпигунство; суверенітет; кіберпростір; антишпигунські заходи; протоколи безпеки розвідки

Вступ

Політика захисту національної безпеки складається з кількох компонентів. Політика національної безпеки має першочергове значення, оскільки вона задає вектор діяльності правоохоронних органів і визначає пріоритети влади для гарантування безпеки та захисту як громадян, так і нації. Згідно з визначенням, наданим Спеціальною групою ООН з реформування сектору безпеки, ця політика охоплює перспективи уряду, різних інституцій та відповідає вимогам кінцевого бенефіціара – громадянина. Відповідальність за запобігання та протидію злочинам, що становлять загрозу національній безпеці, лежить на органах влади та правоохоронних органах. Злочини проти національної безпеки вважаються критичними за рівнем суспільної небезпеки, оскільки вони посягають на інформацію, яка містить державну таємницю, що безпосередньо створює загрозу конституційному ладу держави, її

суверенітету, у тому числі територіальній, економічній, політичній та іншій незалежності держави. Таким чином, описані вище злочини загрожують не одній чи кільком особам, а всьому населенню держави. Значення національної безпеки значно зросло у зв'язку зі зміною динаміки на світовій арені та появою тренду «відкритої держави». Однак у XXI столітті стрімкий розвиток інформаційних технологій підкреслює важливість захисту державної таємниці від зовнішніх загроз. Це особливо важливо, оскільки результати інтелектуальних зусиль у сфері інформаційних технологій можуть бути використані в незаконних цілях, що розширює можливості для шпигунства.

Z. Bederna & T. Szadeczky (2020) детально зупинилися на розширенні методів шпигунства за рахунок інформаційного простору, зосередившись на незахищеності інтернету, інфікованого ботнетами, які

Отримано: 06.11.2023, Перевірено: 05.02.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Dmytrenko, D. (2024). Espionage counteraction as national security paradigm of 21st century. *Foreign Affairs*, 34(1), 57-62. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.57.

*Corresponding author

використовуються для кібершпигунства. Важливий внесок у дослідження цієї теми зробили B.R. Early & E. Gartzke (2021), які розглянули вплив не лише інформаційних технологій на шпигунство, але й космічних технологій, а саме супутникового шпигунства. Автори стверджують, що розвідувальні супутники докорінно змінили використання розвідданих, зібраних за допомогою шпигунства, до такої міри, що до певного моменту вони утримували багато держав від участі у значних конфліктах одна з одною. Це спонукає до інтригуючого вивчення питання про те, чи є обмеження права на приватність виправданим для боротьби зі шпигунством і підтримки національної безпеки. D.A. Alba Useche (2021) провів дослідження в цій галузі, дійшовши висновку, що питання протидії шпигунству є найбільш актуальним під час холодної війни. Автор розглядає це питання на прикладах США та Росії, стверджуючи про стрімкий розвиток програмного забезпечення для моніторингу, аналізу інформації та використання кіберпростору для захисту від кібершпигунства та доводить існування порушень прав громадян на приватність в обмін на стеження «заради безпеки». Важливо зазначити, що важливість боротьби зі шпигунством, зокрема кібершпигунством, виходить за межі національних кордонів і стає помітною на міжнародному рівні. Так, R. Buchan & I. Navarrete (2021) пишуть про роль міжнародного права в регулюванні кібершпигунства, підкреслюючи, що через свою «невидимість» кібершпигунство має дестабілізуючий вплив на міжнародне співробітництво та стабільність міжнародного економічного порядку. На додаток до цього дискурсу, О.Н. Maican (2019) досліджує правові виміри економічного шпигунства. О.Н. Maican пояснює, що економічне шпигунство передбачає незаконне отримання життєво важливих економічних розвідувальних даних, включаючи комерційну таємницю та інтелектуальну власність, у різних секторах, таких як технології, фінанси та державна політика. Несанкціонований доступ до життєво важливої інформації, що є власністю, призводить до економічних втрат для постраждалих сторін.

N. Eftimiades (2019) у своїй статті надає всебічний аналіз китайського шпигунства. Як аналітик Розвідувального управління Міністерства оборони, Н. Ефтіміадіс надає глибокий аналіз організації, тактики та операцій розвідувальних служб, що діють на території Китайської Народної Республіки. Особливу увагу він приділяє Міністерству державної безпеки, ілюструючи, як воно використовує дипломатів, комерційних представників, закордонні китайські громади та студентів для збору розвідувальної інформації. Зокрема, Китай щорічно відправляє близько 40 000 студентів за кордон, що сприяє збору розвідувальної інформації. N. Eftimiades також звертає увагу на справу Ларрі Ву-Тай Чіна, колишнього співробітника ЦРУ, засудженого за шпигунство в 1986 році, щоб дати уявлення про китайські шпигунські операції в США. Визнаючи наполегливі зусилля Міністерства державної безпеки з проникнення і використання політичних, академічних, промислових і технологічних установ у західних країнах, N. Eftimiades також підкреслює бюрократичні перепони і обмеження, накладені Комуністичною

партією Китаю на розвідувальний апарат Китаю. Ця бюрократична тяганина, на думку N. Eftimiades, слугує перешкодою для ефективності розвідувальних операцій Китаю, пропонуючи певне заспокоєння на тлі занепокоєння щодо китайської шпигунської діяльності.

Отже, мета цього дослідження – дослідити сучасні методи шпигунства та стратегії протидії їм у сучасному світі, порівняти підходи до боротьби зі шпигунством, прийняті світовими лідерами, і запропонувати рекомендації щодо вдосконалення механізмів протидії шпигунству в державних системах, де існуючі інструменти є застарілими і недостатніми.

Матеріали та методи

Основним методом дослідження є порівняльно-правовий метод, який дає змогу проаналізувати підходи різних держав на різних континентах до протидії шпигунству з метою забезпечення національної безпеки. Крім того, формально-юридичний метод використовується для проведення юридичного аналізу терміну «шпигунство» та його проявів. Нормативну базу дослідження становлять міжнародно-правові акти, що стосуються протидії шпигунству, зокрема Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколи до неї (United Nations Convention against..., 2003), а також Будапештська конвенція (ETS № 185) та протоколи до неї (The Budapest Convention..., 2000). У дослідженні розглянуто доктрину у вигляді основних тлумачень шпигунства та способів його вчинення. Величезне значення мають також національні нормативно-правові акти, які дозволяють оцінити ступінь протидії держави шпигунству, механізми та сучасний інструментарій такої боротьби, а також методи зменшення негативного впливу шпигунства на політичні, економічні, соціальні та інші процеси. Проаналізовано політику національної безпеки окремих держав на предмет її відповідності міжнародно-правовим договорам. У дослідженні також використано аналітичні та статистичні довідки у сфері протидії злочинам проти національної безпеки міжнародних організацій.

Дослідження проводилося у три етапи. На початковому етапі було проведено правовий аналіз поняття шпигунства: його обсягу, способів вчинення. Розглянуто підходи різних держав до обсягу цього кримінального правопорушення. Досліджено статистику вчинення злочинів проти національної безпеки шляхом шпигунства. Висвітлено критерій розмежування посягань на право на приватність та особисту недоторканність та обґрунтованість таких обмежень прав для забезпечення національної безпеки. З'ясовано природу інформації, що становить державну таємницю, яка найчастіше є об'єктом посягання. Також були розглянуті цілі державного шпигунства та способи притягнення суб'єктів кримінального правопорушення до відповідальності. На другому етапі дослідження акцент було зміщено на вивчення глобальної загрози шпигунства, зокрема досліджено сучасні методи вчинення цього кримінального правопорушення за допомогою інформаційних технологій, кіберпростору, бот-мереж та космічного простору. Проаналізовано еволюцію шпигунства як злочину проти національної

безпеки в тандемі з технологічним прогресом. Крім того, у дослідженні були розглянуті стратегії протидії шпигунству в цифровій сфері та тактика виявлення осіб, які вчиняють шпигунські злочини. Були розглянуті особливості шпигунства у XXI столітті, включаючи різні види шпигунства: державне, економічне, мережеве та мобільне шпигунство. На третьому етапі було проведено порівняльний аналіз держав з різним рівнем економічного розвитку (Сполучені Штати Америки, Англія, Азербайджан, Індонезія, Китай, Туреччина) з точки зору їх національної політики у сфері протидії шпигунству. У дослідженні проаналізовано національну та правову політику держав щодо виявлення нових методів шпигунства, протидії кримінальним правопорушенням проти національної безпеки та впровадження механізмів пом'якшення негативних наслідків шпигунства у державній, політичній, економічній та соціальній сферах. Також було досліджено взаємозв'язок між глобальною позицією країни та рівнем її контролю над національною безпекою. На основі отриманих результатів були зроблені висновки щодо найбільш ефективних стратегій протидії шпигунству, спрямованих на вдосконалення існуючих механізмів у державних системах, які є застарілими та недостатньо оснащеними для вирішення сучасних викликів, спричинених новими технологічними методами вчинення шпигунських злочинів проти національної безпеки.

Результати

Шпигунство, як злочинний акт проти національної безпеки, має довгу історію, що охоплює весь світ. Однак з розвитком технологій і зростанням тероризму, а також відповідними контрзаходами, шпигунство стає дедалі складнішим і викликає численні міжнародні суперечки. У міжнародному праві розрізняють шпигунство в мирний і воєнний час. У мирний час дотримується принцип розмежування національної та міжнародної юрисдикції, а також принцип рівності між державами. Таким чином, будь-яка форма втручання, включаючи шпигунство, що порушує національну юрисдикцію держави, вважається незаконною. Принцип рівності між державами підкреслює невтручання у внутрішні справи одна одної. Тим не менш, міжнародно-правова база, що розвивається, визнає певні виправдані випадки втручання, включаючи шпигунство, такі як втручання, санкціоновані Радою Безпеки ООН для забезпечення глобального миру і безпеки, самооборони, втручання на запрошення, гуманітарні втручання та втручання, спрямовані на захист прав людини (United Nations Convention against..., 2003).

Під час війни, за певних умов, шпигунство визнається допустимою військовою тактикою. Існує нагальна потреба у створенні універсального документа,

який би формалізував норми, що регулюють шпигунство та його сучасні прояви, такі як кібершпигунство та шпигунство, що порушує недоторканність приватного життя. Шпигунство перетворилося на глобальну проблему, тому новий договір може окреслити випадки законного та незаконного шпигунства. Найтяжчими злочинами проти державного суверенітету в англосаксонській та романо-германській правових традиціях є державна зрада та шпигунство, які суттєво підривають національну безпеку та посягають на права і свободи населення, охоплюючи громадян, осіб без громадянства та іноземців (The Budapest Convention, 2000).

Шпигунство існувало впродовж усієї історії людства. Однак зі змінами в людській поведінці змінювалися і способи здійснення шпигунства. Нині у більшості держав шпигунство як злочин проти національної безпеки розглядається через призму такої об'єктивної сторони. Шпигунство передбачає передачу або збирання відомостей, що становлять державну таємницю, з наміром передати їх іноземній державі, організації або їх агентурі. Важливо, що ці дії, як правило, здійснюються іноземцями або особами без громадянства. Об'єктивно шпигунством, як правило, не вважається діяння, вчинене громадянином держави, від якої збирається інформація. Такі дії, вчинені громадянином, у багатьох державах вважаються державною зрадою.

Важливо, що об'єктивна сторона шпигунства не охоплює вичерпного переліку методів, за допомогою яких може здійснюватися шпигунство. Відповідно, практичне здійснення шпигунства еволюціонує відповідно до досягнень і розвитку інформаційних технологій. У сучасну епоху шпигунство стало значно доступнішим і простішим у виконанні порівняно з попередніми століттями (Alba Useche, 2021).

Особливості шпигунства у XXI столітті. Розвиток інформаційних технологій призвів до значного зростання шпигунства, оскільки воно стало більш доступним для ширшого кола держав. Разом з кількісними змінами відбулися і якісні, оскільки звичайне шпигунство було менш шкідливим і мало менший ступінь проникнення в глибини державних таємниць (Maican, 2019). З огляду на ці фактори, кібершпигунство кидает виклик міжнародній правовій системі, оскільки має унікальні особливості, які відрізняють його від звичайного шпигунства, що регулюється міжнародним співтовариством (Early & Gartzke, 2021). На цьому етапі розвитку міжнародного права суб'єкти міжнародного права можуть посилатися на принцип невтручання у внутрішні справи держави, намагаючись таким чином обмежити масштаби кібершпигунства, якому сприяють технології. Методи кібершпигунства розвиваються паралельно з появою нового програмного забезпечення. Найпоширеніші з них представлені в Таблиці 1.

Таблиця 1. Найпоширеніші методи кібершпигунства

Метод	Опис
Шкідливе шпигунське програмне забезпечення	Може поширюватися на всіх користувачів Інтернету.
Сталкерські програми	Шпигуни отримують доступ до веб-сайту або комп'ютера за допомогою спеціального програмного коду.
Цілеспрямовані атаки	Комплекс кіберзлочинних дій, спрямованих на конкретну організацію, які тягнуть за собою витік даних, доступ до інформації з обмеженим доступом тощо. Цей метод кібершпигунства є найбільш ефективним.

Джерело: B.R. Early & E. Gartzke (2021)

Розглядаючи інформацію як об'єкт шпигунства, її можна класифікувати на різні види залежно від її змісту. Державне шпигунство, як правило, спрямоване на отримання інформації, що становить державну або військову таємницю, розголошення якої безпосередньо шкодить незалежності держави та її суверенітету. Промислове шпигунство спрямоване на усунення конкурента або отримання інформації, яка вважається комерційною таємницею і містить об'єкти права інтелектуальної власності. Економічне шпигунство за своєю суттю схоже на промислове, але об'єктом посягання може бути як комерційна організація, так і держава (Maican, 2019). Досить поширеним також вважається мережеве шпигунство, яке здійснюється віддалено через Інтернет шляхом збору «cookies», що запам'ятовують поведінку користувача на веб-сайті та введену ним інформацію. Кібершпигунство кидає нові виклики міжнародному праву. Основним нормативним актом, що регулює кібероперації та кібершпигунство, є Таллінський посібник, який базується на раніше сформульованих положеннях про шпигунство, але перенесених у кіберпростір (Schmitt, 2017). Втім, Талліннське керівництво не можна назвати досконалим і таким, що враховує специфіку сфери вчинення злочинів шляхом шпигунства. Таким чином, міжнародному співтовариству необхідно виробити практику регулювання кібершпигунства, а потім розробити на основі такої практики міжнародно-правовий договір, який би передбачав відповідальність держав за кібершпигунство або бездіяльність у боротьбі з ним.

Методи протидії шпигунству в державному управлінні: міжнародний аспект. Контррозвідувальні методи є невід'ємною складовою політики національної безпеки держав, яка формується під впливом кількох факторів. Це і стабільність міжнародних відносин з ключовими світовими акторами, і наявність супротивників у міжнародних відносинах, і важливість інформації для внутрішнього розвитку держави, яка становить обсяг державної таємниці. З огляду на ці фактори, різні держави можуть мати свої особливості національної політики протидії шпигунству, однак, головна мета – захист суверенітету держави – залишається незмінною та об'єднуючою. Тому Туреччина намагається зберігати баланс як у протидії шпигунству, так і в орієнтуванні в складнощах міжнародного політичного ландшафту. Перебуваючи між двома протилежними підходами в управлінні кіберпростором і маючи тісні військові зв'язки із Заходом у сфері безпеки, внутрішня політика Туреччини більше схожа на вісь Росія-Китай, що характеризується посиленням контролю над інформацією та активізацією зусиль для встановлення «цифрового суверенітету» в національному кіберпросторі (Schmitt, 2017; Atwood, 2019).

Китай застосовує свої внутрішні антишпигунські заходи вже досить давно, що пояснюється тим, що тривалий час Китай залишався закритою державою і в політиці «відкритого» суспільства вдавався до суворих антишпигунських режимів на всіх суспільних рівнях (Efthimiades, 2019). Примітно, що Китай піднімає питання шпигунства в інформаційному полі на тлі міжнародних суперечок про посилення шпигунства щодо Китаю. Так, після розгляду справи про подвійне

шпигунство з боку США, Китай прийняв постанову, яка передбачає, що державні та партійні органи, громадські та соціальні організації, а також представники великого бізнесу несуть першочергову відповідальність за запобігання шпигунській діяльності у своїх структурах (Iasiello, 2021). Таким чином, Китай запроваджує контроль на первинному етапі доступу до державної таємниці та запобігає можливості появи шпигуна серед персоналу. Уряд приділяє велику увагу освіті як державних службовців, так і населення у сфері протидії шпигунству, оскільки вважає, що шпигуни не звужуються виключно до осіб, які мають прямий доступ до державної таємниці – жертвою шпигунства може стати будь-який активний користувач Інтернету (Rosicki, 2021).

Під час Другої світової війни Великобританія проводила політику «Необережна розмова коштує життя», а США проводили аналогічну кампанію під гаслом «Вільні вуста топлять кораблі» (Kearns, 2022). Ці ініціативи мали на меті утримати людей від поширення чуток чи правди, які могли б підірвати моральний дух або посіяти розбрат між різними групами населення. Однак з розвитком інформаційного суспільства така тактика стала менш ефективною. Британська служба безпеки MI5 класифікує шпигунство як постійну загрозу для Великої Британії. У минулому столітті об'єктом шпигунства зазвичай була інформація (державна таємниця), яка стосувалася державних організацій, оскільки метою було отримання політичної та військової інформації. У 21 столітті метою шпигунства є інформація (промислова таємниця, комерційна таємниця) комерційних організацій через їхні цінні дослідження та ноу-хау. У сучасному світі основні методи збору розвідувальної інформації, які застосовує MI-5, можна класифікувати наступним чином: таємні агентурні джерела – особа, яка збирає та передає інформацію, що містить державну таємницю; пряме спостереження (стеження та/або спостереження за об'єктами); перехоплення повідомлень (підслуховування телефонних розмов або читання електронних повідомлень); електронне спостереження (встановлення підслуховуючих пристроїв у будинку, квартирі або автомобілі об'єкта спостереження); радіоелектронне спостереження (встановлення підслуховуючих пристроїв у будинку, квартирі або автомобілі об'єкта спостереження) (Peek, 2012; 2013).

Індонезію можна назвати розвинутою правовою системою в контексті боротьби з кібершпигунством. У 2008 році ця країна прийняла законодавство про боротьбу з кіберзлочинністю на національному рівні, а також нормативні акти, що стосуються такої кібердіяльності. Це викладено в Законі про інформацію та електронні транзакції (UU ITE). Стаття 31 містить положення, що визначає перехоплення електронної інформації/електронних документів, які належать іншій особі, як незаконне. Виняток становлять випадки, коли прослуховування дозволено, коли воно відбувається під час судового процесу і розкриває вчинення злочину (Satria Unggul & Noviany, 2019).

Цікавою є думка деяких польських науковців, які пропонують внести зміни до національного законодавства, що криміналізує шпигунство в Польщі. Вони

наголошують на тотожності таких злочинів, як шпигунство та кібершпигунство (кібертероризм) і не розглядають останній як метод шпигунства. Як аргумент вони наводять той факт, що ці злочини мають різні об'єкти посягання. У першому випадку це державна (національна) безпека, а в другому – інформаційна безпека (Rosicki, 2021).

У Сполучених Штатах шпигунство у сфері інновацій є однією з найбільших проблем. Тому ФБР організовує тренінги та розробляє рекомендації для комерційних підприємств у Кремнієвій долині. Найбільшу загрозу для США в цьому плані становить Китай. Згідно зі звітом американського Центру CSIS, за останні два десятиліття Сполучені Штати закрили понад 160 справ про шпигунство за участю Китаю. Одночасно американські компанії ініціювали приблизно 1200 судових позовів за крадіжку інтелектуальної власності проти китайських суб'єктів за той самий період (Grubbs, 2019; Korniyuchuk, 2023). Таким чином, можна зробити висновок, що світовим лідерам також необхідно регулювати кіберпростір і протидіяти кібершпигунству на рівні міжнародного права, але для зміцнення національної безпеки самим державам необхідно відмовитися від шпигунства по відношенню до держав-супротивників.

Обговорення

Розглядаючи шпигунство як кримінальне правопорушення проти національної безпеки, це дослідження дійшло висновку, що об'єктивна сторона шпигунства як злочину проти національної безпеки не містить вичерпного переліку методів, за допомогою яких може здійснюватися шпигунство. Таким чином, фактичне втілення шпигунства в реальному світі може змінюватися через розвиток інформаційних технологій внаслідок використання такого прогресу зі зловмисними намірами. У сучасному суспільстві стати шпигуном набагато легше, оскільки методи шпигунства є більш доступними, ніж у минулих століттях. Z. Bederna & T. Szadeczky (2020) підтверджують розширення методів шпигунства за рахунок інформаційного простору, зосереджуючи увагу на незахищеності інтернету, зараженого ботнетами, які використовуються для кібершпигунства. Методи шпигунства не повинні обмежуватися сферою можливостей інформаційних технологій.

Цікавою є думка деяких польських науковців, які пропонують внести зміни до національного законодавства, що криміналізує шпигунство в Польщі. Вони наголошують на тотожності таких злочинів, як шпигунство та кібершпигунство (кібертероризм) і не розглядають останній як метод шпигунства. Як аргумент вони наводять той факт, що ці злочини мають різні об'єкти посягання. У першому випадку йдеться про (національну) безпеку, а в другому – про інформаційну безпеку. Однак у цій статті автор дотримується думки, що кібершпигунство – це шпигунство, яке вчиняється з використанням кіберпростору та інших інформаційних технологій, але об'єктом посягання все одно є державна таємниця, тобто національна безпека. З цього приводу I.V. Diorditsa (2020) надає своє тлумачення кібершпигунства, виокремлюючи

кілька притаманних йому ознак: Кібершпигунство характеризується наступними ознаками: Це протиправна дія, що полягає у прихованому відстеженні, збиранні, викраденні та передачі інформації. Передана інформація, як правило, становить державну таємницю і передається зовнішній державі, іноземній юридичній особі або їхнім представникам у кіберпросторі. Основним предметом цього злочину є інформація, що містить державну таємницю. Згідно з I.V. Diorditsa (2020), об'єктом кібершпигунства є зовнішня національна безпека, включаючи збереження цілісності суверенітету (територіальні, політичні та економічні аспекти), підтримання недоторканності та обороноздатності, а також забезпечення безпеки в цифровій сфері, що охоплює інформаційний та кібернетичний простір.

У своїй науковій роботі E.N. Grubbs (2019) розглядає шпигунство в новому аспекті, детально зупиняючись на академічному шпигунстві. Таким чином, автор робить висновок, що академічне шпигунство не є новою проблемою, а скоріше проблемою, якою старанно займається Конгрес США. Законодавці, урядові органи та освітні установи активно оцінюють, чи є існуючі заходи безпеки достатніми для захисту інтелектуальної власності Сполучених Штатів. E.N. Grubbs вважає, що захист академічних установ у США потребує більшої обізнаності про академічне шпигунство, ніж додаткових заходів безпеки. Кількісний і якісний аналіз статистичних даних про шпигунство в США підтвердив гіпотезу E.N. Grubbs (2019), оскільки більше злочинів пов'язано з правами інтелектуальної власності. На сьогоднішній день найбільш гострою проблемою є шпигунство у сфері інновацій. Саме тому ФБР проводить тренінги та розробляє інструкції для комерційних компаній Кремнієвої долини щодо захисту авторських та патентних прав, які можуть містити промислові секрети. За даними Центру CSIS, американські компанії подали близько 1200 позовів про крадіжку інтелектуальної власності проти китайських юридичних осіб, що підтверджує загрозу для США з боку Китаю у сфері шпигунства (Mazzocco, 2024).

Було зроблено висновок, що міжнародній спільноті необхідно виробити практику регулювання кібершпигунства, а потім розробити міжнародно-правовий договір на основі такої практики, який би передбачав відповідальність держав за кібершпигунство або бездіяльність у боротьбі з ним (Korniyuchuk, 2023). Анонімність користувача створює проблеми з ідентифікацією особи, відповідальної за правопорушення, а також з розмежуванням між кібершпигуном і агентом кіберрозвідки. На практиці надзвичайно складно достовірно визначити, чи відбувався таємний збір інформації на території противника, що тягне за собою труднощі з кваліфікацією такого діяння як кібершпигунство. Тому варто розглянути можливість визначення меж «цифрового суверенітету», що досить складно зробити через процвітання технологій блокчейн і VPN.

Теза про те, що кібершпигунство створює нові виклики для міжнародного права, була підтверджена

й іншими науковцями. Актуальність питання протидії шпигунству, особливо кібершпигунству, виходить за межі національного рівня та загострюється на міжнародному рівні. У своїх роботах R. Buchan & I. Navarrete (2021) обговорили значення міжнародного права в управлінні кібершпигунством, підкреслюючи дестабілізуючий вплив кібершпигунства на міжнародне співробітництво і стабільність глобальної економічної системи через його «невидимий» характер. Аналогічно, M. Jalali (2021) повторює цю думку у своєму дослідженні, підкреслюючи нагальну потребу в універсальному документі, який би формалізував норми, що регулюють шпигунство, включно з новими формами, такими як кібершпигунство та шпигунство, пов'язане з порушенням права на приватне життя. З огляду на те, що шпигунство перетворилося на глобальну проблему, такий новий договір міг би розмежувати випадки як законного, так і незаконного шпигунства.

Крім того, на прикладі Туреччини T. Eldem (2020) детально зупиняється на необхідності визначення меж «цифрового суверенітету». Схожу думку висловлює у своєму дослідженні M.A. Mudryak (2020), стверджуючи, що інформаційний простір став головною ареною міжнародних зіткнень, де зіштовхуються різновекторні національні інтереси держав, що супроводжується жорсткою міжнародною конкуренцією за застосування засобів інформаційної боротьби. Стрімке поширення телекомунікаційних мереж, електронних ресурсів та електронної доставки інформації вимагає від держави розробки стратегії забезпечення інформаційної безпеки приватних підприємств, яка повинна включати мету, завдання та комплекс основних заходів для її практичної реалізації. Це має бути якісно нова політика, яка за допомогою інформаційного забезпечення ефективно захищатиме всі напрями економічної політики на національному рівні.

Вивчення необхідності обмеження прав на приватність для боротьби зі шпигунством і забезпечення національної безпеки є актуальним напрямком досліджень. D.A. Alba Useche (2021) заглиблюється в цю тему, особливо зосереджуючись на її актуальності в епоху холодної війни. Аналізуючи приклади США та Росії, авторка підкреслює швидкий прогрес у технологіях спостереження, аналізу інформації та використання кіберпростору для протидії кібершпигунству. Однак цей прогрес викликає занепокоєння щодо порушення прав громадян на недоторканність приватного життя в ім'я безпеки. Зрештою, методи боротьби зі шпигунством залежать від технологічного та інтелектуального розвитку держави, а також її дипломатичної культури і практики. Тим не менш, існує нагальна потреба в глобальному консенсусі та уніфікованих стратегіях боротьби з цифровим шпигунством, особливо з кібершпигунством.

Висновки

Розгляд поняття шпигунства та його еволюції протягом історії дозволяє зробити висновок, що шпигунство не може бути здійснене громадянином держави, проти якої збирається інформація. Такі дії, вчинені громадянином, у багатьох державах вважаються державною зрадою. Крім того, було виявлено, що об'єктивна сторона шпигунства не визначає вичерпного переліку методів та механізмів, за допомогою яких може бути вчинено шпигунство. На цю обставину впливає потенційна можливість використання технологічного прогресу в неблаговидних цілях, у тому числі як поля діяльності або інструменту для шпигуна. Таким чином, сучасний світ зіткнувся з проблемою того, що шпигунство стало набагато доступнішим, ніж у минулі століття. У цій ситуації ефективними механізмами протидії можуть слугувати лише превентивні заходи. Поширеність кібершпигунства ставить нові виклики перед міжнародним правом. Найбільш глобальне занепокоєння викликає складність ідентифікації особи в цифровому світі. Так, у прагненні забезпечити приватність у цифровому суспільстві глобальний ландшафт досяг такого стану, коли збереження анонімності слугує вигідним фактором для вчинення різноманітних злочинів, у тому числі й шпигунства. Як наслідок, правоохоронні органи стикаються з проблемами ідентифікації осіб, встановлення їхньої вини у злочинній діяльності та розмежування між кібершпигуном та агентом кіберрозвідки. Тому існує нагальна потреба встановити чітке визначення терміну «цифровий суверенітет», з'ясувати його сферу дії, способи захисту та відповідальність за посягання на нього. Таким чином, міжнародній спільноті необхідно виробити практику регулювання кібершпигунства, а потім розробити на її основі міжнародно-правовий договір, який би передбачав відповідальність держав за кібершпигунство або бездіяльність у боротьбі з ним. Висновки цього дослідження можуть стати цінним ресурсом для посилення протидії шпигунству в рамках державних систем, які наразі є застарілими і погано пристосованими до сучасних викликів, пов'язаних з новими технологічними методами вчинення шпигунських злочинів проти національної безпеки.

Крім того, це дослідження поставило нові питання, які потребують вирішення. Існує потреба в подальшому дослідженні та вдосконаленні норм міжнародного права, що стосуються кібершпигунства, а також у розробці технічних рішень для ефективної протидії такій діяльності.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC 343.33
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.57

Stepan Dmytrenko*

*PhD in Political Sciences, Assistant Professor
National Pedagogical Dragomanov University
02000, 9 Pirogova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0005-4163-0468>*

Espionage counteraction as national security paradigm of 21st century

Abstract. The research relevance is determined by the advancement of technologies in contemporary society, which expand the possibilities and methods for committing espionage crimes. Accordingly, countering espionage in all its modern manifestations is an urgent task for the authorities and the legal system. The study aims to explore espionage, modern tactics, and strategies employed by global leaders to counter it, with a particular focus on the legal aspects. The primary approach utilized in this study is comparative legal analysis, which was used to analyse the approaches of states of several continents in countering espionage to protect national security. The formal legal method was also employed. The research involved a legal examination of the concept of “espionage” and explored various approaches adopted by states with differing economic statuses to combat contemporary espionage techniques. Additionally, a comparative assessment of national legal frameworks aimed at identifying new espionage methods, preventing criminal offences against national security, and mitigating the adverse effects of espionage on governmental, political, economic, and social domains was conducted. Primarily, the study holds theoretical significance, as it culminates in a comparative analysis of espionage countermeasures across states with varying economic capacities. These findings could potentially inform enhancements to espionage countermeasures within state systems, where such tools are obsolete and fail to address contemporary challenges effectively in the face of new technological ways of committing a criminal offence against national security by espionage

Keywords: cybercrime; spy; sovereignty; cyberspace; anti-spying measures; intelligence security protocols

Introduction

The policy of national security protection consists of several components. The national security policy is of foremost importance, as it sets the vector of activities for law enforcement agencies and sets priorities for the authorities to guarantee the safety and protection of both citizens and the nation. According to the definition provided by the UN Special Group on Security Sector Reform, this policy encompasses the perspectives of the government, and various institutions, and meets the requirements of the ultimate beneficiary – the citizen. The responsibility of authorities and law enforcement agencies is to prevent and combat crimes that pose a threat to national security. Crimes against national security are considered critical in terms of their level of public threat, since they encroach on information that holds state secrets, which directly endangers the constitutional order of the state, and its sovereignty, including territorial, economic, political, and independence of the state. Thus, the crimes described above threaten not one or several individuals, but the entire population of the state. The significance of national security has grown notably due to shifting dynamics on the global

stage and the emergence of an “open state” trend. Yet, in the 21st century, the rapid advancements in information technology underscore the criticality of safeguarding state secrets from external threats. This is particularly crucial as the outcomes of intellectual endeavours in information technology can be exploited for illicit purposes, which expands the ways of espionage.

Z. Bederna & T. Szadeczkzy (2020) addressed the expansion of espionage methods using information space, focusing on the insecurity of the internet due to botnets used to engage in cyber espionage. B.R. Early and E. Gartzke (2021) contributed to the exploration of this subject, discussing the impact not only of information technologies on espionage but also the space technologies, namely satellite espionage. The authors assert that reconnaissance satellites fundamentally transformed the espionage-sourced intelligence, to the extent of preventing major conflicts between many states up to a certain point. This prompts a study of whether limiting the right to privacy is warranted to combat espionage and uphold national security. D.A. Alba Useche (2021) researched this

Received: 06.11.2023, Revised: 05.02.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Dmytrenko, D. (2024). Espionage counteraction as national security paradigm of 21st century. *Foreign Affairs*, 34(1), 57-62. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.57.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

area, concluding that the issue of countering espionage was most relevant during the Cold War. D.A. Alba Useche addressed this issue on the examples of the USA and Russia, claiming the rapid development of monitoring software, information analysis, and the use of cyberspace to protect against cyber espionage and proves the existence of transgressions of the citizens' rights to privacy in exchange for surveillance "for the sake of security". The importance of addressing espionage, particularly cyber espionage, extends beyond national boundaries and becomes prominent at the international level. As such, R. Buchan & I. Navarrete (2021) note the role of international law in regulating cyber espionage, emphasising that, because of its "invisibility", cyber espionage has a destabilising effect on international cooperation and the stability of the international economic order. Adding to this discourse, O.H. Maican (2019) explores the legal dimensions of economic espionage. O.H. Maican clarifies that economic espionage involves the unlawful acquisition of vital economic intelligence, encompassing trade secrets and intellectual property, across sectors such as technology, finance, and governmental policies. The unauthorized access to vital proprietary information results in economic losses for the affected parties.

N. Eftimiades (2019) provided a comprehensive analysis of Chinese espionage. As an analyst for the Defence Intelligence Agency, N. Eftimiades provides an in-depth analysis of the organization, tactics, and operations of intelligence services operating within the People's Republic of China. He addressed the Ministry of State Security, illustrating how it utilizes diplomats, commercial representatives, overseas Chinese communities, and students to collect intelligence. Notably, China dispatches around 40,000 students abroad annually, contributing to its intelligence-gathering efforts. N. Eftimiades also highlights the case of Larry Wu-Tai Chin, a former CIA employee convicted of espionage in 1986, to provide insights into Chinese espionage operations in the United States. While acknowledging the Ministry of State Security's persistent efforts to infiltrate and exploit political, academic, industrial, and technological institutions in Western countries, N. Eftimiades also highlights the bureaucratic hurdles and constraints imposed by the Chinese Communist Party on the Chinese intelligence apparatus. The complexity of bureaucracy, according to N. Eftimiades, is an issue with the effectiveness of Chinese intelligence operations, offering some reassurance amidst concerns regarding Chinese espionage.

Hence, the study aims to explore contemporary espionage techniques and counterstrategies employed in the modern world, compare approaches to combating espionage adopted by world leaders and offer recommendations for improving counter-espionage mechanisms in state systems where existing tools are outdated and insufficient.

Materials and Methods

The primary approach employed in this study is the comparative legal method, which was used to address the approaches of different countries in countering espionage to safeguard national security. Additionally, the formal legal method is used to conduct a legal analysis of the

term "espionage" and its manifestations. The research framework incorporates international legal treaties relevant to countering espionage, including the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and its Protocols (United Nations Convention against..., 2003), as well as The Budapest Convention (ETS No. 185) and its Protocols (The Budapest Convention..., 2000). The study investigated the doctrine as basic interpretations of espionage and ways of its commission. National regulations are of immense importance in estimating the degree of the state's counteraction to espionage, mechanisms, and modern techniques, as well as methods of reducing detrimental effects of espionage on political, economic, social, and other processes. The national security policies of certain states were analysed for their compliance with international legal treaties. The study also used analytical and statistical resources in the sphere of counteracting crime against the national security of international organisations.

The study was conducted in three phases. In the initial stage, a legal analysis of the concept of espionage was performed, covering the scope and methods of commission. The approaches of various states to this criminal offence were considered. The statistics of committing crimes against national security by espionage were investigated. The study covered the criterion of differentiation of infringement upon the rights to privacy and personal inviolability and the validity of such restrictions of rights to ensure national security. The nature of the information constituting a state secret was determined, which is most frequently the object of encroachment. The goals of state espionage and ways of bringing the subjects of a criminal offence to justice were also addressed. The second phase of this study analysed the global threat of espionage, particularly exploring contemporary methods of perpetrating this criminal offence through information technology, cyberspace, botnets, and outer space. The evolution of espionage as a crime against national security in tandem with technological advancements was analysed. Furthermore, the study delved into strategies for countering espionage in the digital realm and tactics for identifying perpetrators of espionage crimes. The features of espionage in the 21st century were considered, including various types of espionage: state, economic, network, and mobile espionage. The third stage covered a comparative analysis of states of different economic development (the United States of America, England, Azerbaijan, Indonesia, China, and Turkey) in terms of national policy on countering espionage. An analysis of the national and legal policies of states concerning the detection of new espionage methods, combating criminal offences against national security, and implementing mechanisms to mitigate the negative repercussions of espionage across state, political, economic, and social domains was conducted. The correlation between a state's global standing and its level of control over national security was determined. Conclusions regarding the most effective strategies for countering espionage were drawn, aiming to enhance existing mechanisms within state systems that are outdated and inadequately equipped to address modern challenges posed by new technological methods of committing espionage offences against national security.

Results

Espionage, as a criminal act against national security, has a long global history. However, with technological advancements and the rise of terrorism, along with corresponding countermeasures, espionage has become increasingly intricate and has sparked numerous international disputes. International law differentiates between espionage during peacetime and wartime. During peacetime, the principle of the separation of national and international jurisdiction, as well as the principle of equality among states, is upheld. Thus, any form of interference, including espionage, that violates a state's national jurisdiction is deemed illegal. The principle of equality among states underscores non-interference in each other's internal affairs. Nevertheless, the evolving international legal framework recognizes certain justifiable instances of intervention, including espionage, such as UN Security Council-authorized interventions to ensure global peace and security, self-defence, interventions upon invitation, humanitarian interventions, and interventions aimed at safeguarding human rights (United Nations Convention against..., 2003).

During wartime, under specific conditions, espionage is acknowledged as a permissible military tactic. There is a pressing necessity to establish a universal document to formalize the regulations governing espionage and its contemporary manifestations, such as cyber espionage and privacy-breaching espionage. Espionage causes global concerns, thus the new treaty can outline instances of lawful and unlawful espionage. The most severe crimes against state sovereignty in both the Anglo-Saxon and Romano-German legal traditions are high treason and espionage, which significantly undermine national security and encroach upon the rights and liberties of the populace, including citizens, stateless individuals, and foreigners (The Budapest Convention, 2000). Espionage has been present throughout human history. However,

with shifts in human behaviour, the ways of engaging in espionage also changed. Presently, in most states, espionage as an offence against national security is considered through an objective paradigm. Espionage involves the transfer or gathering of information classified as a state secret, to pass it on to a foreign state, organization, or their agents. Importantly, these actions are typically carried out by foreigners or stateless individuals. Objectively, espionage is not considered to be committed by a citizen of the state from which the information is being collected. Such actions committed by a citizen are considered high treason in many states.

Significantly, the objective aspect of espionage does not cover an exhaustive list of methods by which espionage can be perpetrated. Consequently, practical espionage evolves in line with advancements and developments in information technologies. In the contemporary era, espionage is more accessible and simpler to execute compared to previous centuries (Alba Useche, 2021).

Features of espionage in the 21st century. The advancement of information technology significantly increased espionage, as it has become more accessible to more states. Due to quantitative changes, qualitative changes also occurred since conventional espionage was less dangerous and did not require any deep-state operations (Maican, 2019). Considering these factors, cyber espionage challenges the international legal system, as it has unique features, which distinguish it from conventional espionage regulated by the international community (Early & Gartzke, 2021). At this juncture in the evolution of international law, entities governed by international law can invoke the principle of non-interference in a state's internal affairs, thereby seeking to limit the scope of cyber espionage facilitated by technology. Methods of cyber espionage are developing in parallel with the advent of new software. The most common methods are presented in Table 1.

Table 1. The most common methods of cyber espionage

Method	Description
Malicious spyware	Can be used and distributed over the entire Internet.
Stalkerware	Spies gain access to a website or computer using a special program.
Targeted attacks	Set of cybercrimes aimed at a particular organisation, which entail data leakage, access to the restricted protected, etc. This method of cyber espionage is the most effective.

Source: B.R. Early & E. Gartzke (2021)

Regarding information as the target of espionage, several types can be highlighted based on its content. State espionage typically focuses on acquiring information classified as a state secret or military secret, the disclosure of which directly harms the independence of the state and its sovereignty. Industrial espionage is committed to eliminating a competitor or obtaining information that is considered a trade secret and contains intellectual property rights. Economic espionage is essentially similar to industrial espionage, but the object of encroachment can be both a commercial organisation and the state (Maican, 2019). Network espionage is also considered quite common, being committed remotely via the Internet by collecting "cookies" that store user data. Cyber espionage poses new challenges to international law.

The main regulation that governs cyber operations and cyber espionage is the Tallinn Manual, which is based on previously formulated provisions on espionage, but transposed to cyberspace (Schmitt, 2017). However, the Tallinn Manual cannot be regarded as perfect regarding the specific features of the field of committing offences by espionage. Thus, the international community needs to develop practices to regulate cyber espionage, and then develop an international legal treaty based on such practices, which would include the responsibility of states for cyber espionage or inaction in the fight against it.

Methods of combating espionage in public administration: an international aspect. Counterespionage methods are integral components of national security policies, shaped by several factors. These include

the stability of international relations with key global actors, the existence of adversaries in international relations, and the significance of information for the internal advancement of the state, which constitutes the volume of state secrets. Given these factors, different states may have their specific features of the national policy of countering espionage, however, the overarching goal of safeguarding the sovereignty of the state remains consistent and unifying. Therefore, Turkey endeavours to maintain a balance both in countering espionage and in navigating the complexities of the international political landscape. Being between two opposing approaches in managing cyberspace and having close military ties with the West in the field of security, Turkey's domestic policy is more similar to the Russia-China axis, which is described by increased control over information and increased efforts to establish "digital sovereignty" in the national cyberspace (Schmitt, 2017; Atwood, 2019).

China has been engaging its internal anti-espionage measures for a long time, as China remains a closed state and, in the policy of an "open" society, resorted to strict anti-espionage regimes at all social levels (Eftimiades, 2019). Notably, China raises espionage issues in the information field amidst the international disputes on increased espionage towards China. Thus, following the proceedings on the doubled-down espionage by the United States, China adopted a regulation that assumes that government and party bodies, public and social organisations, and representatives of large business activities are primarily responsible for preventing espionage activities within their structures (Iasiello, 2021). Thus, China introduces control at the primary stage of access to state secrets, thus preventing any spies among personnel. The government places great emphasis on the education of both civil servants and the population in the field of countering espionage, as it believes that spies are not narrowed down to individuals who have direct access to state secrets – any active Internet user can become a victim of espionage (Rosicki, 2021).

During the Second World War, Britain implemented the "Careless conversation costs lives" policy, while the USA had a similar campaign known as "Loose lips sink ships" (Kearns, 2022). These initiatives aimed to deter individuals from spreading rumours or truths that could undermine morale or create discord among different population groups. However, with the rise of the information society, such tactics have become less effective. The British Security Service MI5 classifies espionage as a persistent threat to the UK. In the last century, the object of espionage was usually information (state secrets) that concerned state organisations since the goal was to obtain political and military information. In the 21st century, the target of espionage is information (industrial secrets, commercial secrets) from commercial organisations for their valuable research and know-how. In the modern world, the main methods of intelligence gathering exercised by MI5 can be classified as follows: secret agent sources – an individual who collects and transmits information containing state secrets; direct surveillance (shadowing and/or surveillance of objects); interception of messages (eavesdropping on phone calls or reading electronic messages); electronic surveillance (installation of listening devices in the house, flat, or car of the surveillance object) (Peek, 2012; 2013).

Indonesia is an example of a country with a developed legal system in the context of combating cyber espionage. In 2008, this country enacted legislation addressing cyber-crime at the national level, along with regulations on such cyber activities. This is outlined in the Information and Electronic Transactions Law (UU ITE). Article 31 defines the interception of electronic information/electronic documents that belong to another person as illegal. Exceptions are cases when wiretapping is allowed when it occurs during a trial and reveals the commission of a crime (Satria Unggul & Noviandy, 2019).

The opinion of some Polish scientists is of interest, as they propose introducing changes in national legislation that criminalises espionage in Poland. They elaborate on the identity of crimes such as espionage and cyber espionage (cyberterrorism) and do not consider the latter as an espionage method. As arguments, they cite the fact that these offences have different objects of encroachment. In the first case, it is stated (national) security, and in the second – information security (Rosicki, 2021).

Espionage in the realm of innovation is a major concern in the United States. Consequently, the FBI organizes training sessions and creates guidelines for commercial enterprises in Silicon Valley. China poses the most significant threat to the United States in this regard. According to a report from the American CSIS Centre, the United States has closed over 160 espionage cases involving China in the past two decades. Concurrently, American companies have initiated approximately 1 200 lawsuits for intellectual property theft against Chinese entities during the same period (Grubbs, 2019; Korniychuk, 2023). Thus, it is possible to conclude that world leaders also need to regulate cyberspace and counter cyber espionage at the level of international law but to strengthen national security, states themselves need to abandon espionage towards opposing states.

Discussion

When examining espionage as a criminal offence against national security, this study concludes that the objective aspect of espionage, as a crime against national security, does not provide a comprehensive list of methods by which espionage can be carried out. Thus, the factual embodiment of espionage in the real world may change due to information technology advances as a result of using such progress with malicious intent. In contemporary society, it is much easier to become a spy since the methods of espionage are more accessible than in the past centuries. Z. Bederna & T. Szadeczky (2020) confirm the expansion of espionage methods due to the information space, focusing on the insecurity of the internet infected by botnets used to engage in cyber espionage. The methods of espionage mustn't be limited to the scope of information technology capabilities.

The opinion of some Polish scientists is of interest – they propose introducing changes in national legislation that criminalises espionage in Poland. They elaborate on the identity of crimes such as espionage and cyber espionage (cyberterrorism) and do not consider the latter as an espionage method. As arguments, they cite the fact that these offences have differing objects of encroachment. In the first case, it pertains to (national) security, while in the second case, it concerns information security. However, in

this article, the author holds the opinion that cyber espionage is espionage committed using cyberspace and other information technologies, but the object of encroachment is still a state secret, i.e., national security. On this occasion, I.V. Diorditsa (2020) provides an interpretation of cyber espionage, delineating several inherent features. As such, cyber espionage is characterised by the following attributes: illegal acts involving covert tracking, collecting, stealing, and transferring of information. The transferred information typically constitutes a state secret and is relayed to an external nation, foreign entity, or their delegates, all within cyberspace. The primary subject of this crime is information containing a state secret. According to I.V. Diorditsa (2020), the object of cyber espionage encompasses external national security, including the preservation of sovereignty integrity (territorial, political, and economic aspects), the maintenance of inviolability and defence capability, and ensuring security in the digital realm, encompassing information and cybernetic space.

E.N. Grubbs (2019) addressed espionage in a new aspect, elaborating on academic espionage. As such, the writer concludes that academic espionage is not a recent issue, but rather one that the US Congress has been diligently addressing. Lawmakers, governmental bodies, and educational institutions are actively assessing whether existing security measures are adequate to safeguard the intellectual property of the United States. E.N. Grubbs believes that the protection of academic institutions in the United States requires more awareness of academic espionage, rather than added security measures. The quantitative and qualitative analysis of statistical data on espionage in the United States confirmed the hypothesis of E.N. Grubbs since more crimes are related to intellectual property rights. Presently, the most critical issue is espionage in the realm of innovation. This is the reason why the FBI conducts training meetings and develops instructions for commercial companies in Silicon Valley to protect copyright and patent rights, which may have industrial secrets. According to the CSIS Centre, American companies have filed about 1,200 intellectual property theft lawsuits against Chinese legal entities, which confirms the threat to the United States from China in the realm of espionage (Mazzocco, 2024).

The conclusion states that the international community needs to develop practices to regulate cyber espionage, and then develop an international legal treaty based on such practices, which would include the responsibility of states for cyber espionage or inaction in the fight against it (Korniychuk, 2023). The anonymity of the user poses challenges in identifying the individual responsible for the offence, as well as in distinguishing between a cyber spy and a cyber intelligence agent. In practice, it is exceedingly difficult to conclusively determine whether the illegal gathering of information occurred within enemy territory, which entails difficulties in qualifying such an act as cyber espionage. Therefore, it is worth defining the boundaries of “digital sovereignty”, which is quite difficult to do due to the popularity of blockchain and VPN technologies.

The thesis that cyber espionage poses new challenges to international law was also confirmed by other scientists. The relevance of the issue of countering espionage, especially cyber espionage, extends beyond the national

level and escalates at the international level. R. Buchan and I. Navarrete (2021) discussed the significance of international law in managing cyber espionage, highlighting the destabilizing impact of cyber espionage on international cooperation and the stability of the global economic framework due to its “invisible” nature. Similarly, M. Jala-li (2021) echoes this statement, underscoring the pressing necessity for a universal document to formalize regulations governing espionage, including emerging forms, such as cyber espionage and espionage involving privacy violations. Given that espionage has evolved into a worldwide issue, such a new treaty could delineate instances of both lawful and unlawful espionage.

In addition, using the example of Turkey, T. Eldem (2020) elaborates on the need to define the boundaries of “digital sovereignty”. A similar opinion is expressed by M.A. Mudryak (2020) in his research, claiming that the information space has become the main arena of international clashes, where different-vector national interests of states collide, accompanied by fierce international competition for the use of information warfare. The rapid spread of telecommunication networks, electronic resources, and electronic delivery of information requires the state to develop a strategy to safeguard the information security of private enterprises, which should include the purpose, objectives, and a set of basic measures for its practical implementation. It should be a qualitatively new policy that, through information support, would effectively protect all areas of the economic policy at the national level.

Exploring the necessity of limiting privacy rights to combat espionage and ensure national security is a compelling area of study. D.A. Alba Useche (2021) delves into this topic, particularly focusing on its relevance during the Cold War era. By analysing the cases of the USA and Russia, the author highlights the rapid advancements in surveillance technology, information analysis, and cyberspace utilization in countering cyber espionage. However, this progress has raised concerns regarding infringements on privacy rights in the name of security. Counterespionage methods are influenced by technological and intellectual advancements, as well as its diplomatic culture and practices. Nonetheless, there is a pressing need for global consensus and unified strategies to combat the digital realm of espionage, particularly cyber espionage.

Conclusions

Examination of the notion of espionage and its evolution throughout history concluded that espionage cannot be committed by a citizen of the state against which information is being collected. Such actions committed by a citizen are considered high treason in many states. Additionally, the study discovered that the objective side of espionage does not define an exhaustive list of methods and mechanisms by which espionage can be committed. This circumstance is influenced by the potential for technology advancements to be exploited for nefarious purposes, including being a field of activity or a tool for a spy. Thus, the modern world faces the problem of espionage becoming much more accessible than in the past centuries. In this situation, only preventive measures can serve as effective countering mechanisms. The prevalence of cyber espionage

poses new challenges to international law. The most global concern is the complexity of personal identification in the digital world. Thus, in the pursuit of ensuring privacy in a digital society, the global landscape has reached a stage where maintaining anonymity serves as an advantageous factor for perpetrating various crimes, including espionage. Consequently, law enforcement agencies face challenges in identifying individuals, establishing their culpability in criminal activities, and discerning between a cyber spy and a cyber intelligence agent. Therefore, there is a pressing need to establish a clear definition of the term “digital sovereignty”, to determine its scope, methods of security, and responsibility for encroachment. Thus, the international community needs to develop practices to regulate cyber espionage, and then develop an international legal treaty based on such practices, which would include the responsibility of states for cyber espionage or

inaction in the fight against it. The findings of this study could serve as valuable resources for enhancing espionage countermeasures within state systems that are currently outdated and ill-equipped to address modern challenges posed by new technological methods of committing espionage offences against national security.

Furthermore, this study has raised new questions that require resolution. There is a need to further research and refine the norms of international law on cyber espionage and propose technical solutions to effectively counter such activities.

Acknowledgements

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Alba Useche, D.A. (2021). Espionage and Security Agencies: The United States and the Russian Federation. *Science and Air Power*. Retrieved from <http://repositorio.crai-fac.com/handle/20.500.12963/191>.
- [2] Atwood, R. (2019). *Combatting Chinese cyber economic espionage on the global stage*. (Doctoral dissertation, Utica College, Utica, USA).
- [3] Bederna, Z., & Szadeczky, T. (2020). Cyber espionage through Botnets. *Security Journal*, 33, 43-62. doi: 10.1057/s41284-019-00194-6.
- [4] Buchan, R., & Navarrete, I. (2021). *Cyber espionage and international law*. In *Research handbook on international law and cyberspace*. London: Edward Elgar Publishing.
- [5] Diorditsa, I.V. (2020). *The concept and content of cyberespionage*. *Scientific Works of the National University "Odesa Law Academy"*, 26, 49-55.
- [6] Early, B.R., & Gartzke, E. (2021). Spying from space: Reconnaissance satellites and interstate disputes. *Journal of Conflict Resolution*, 65(9), 1551-1575. doi: 10.1177/0022002721995894.
- [7] Eftimiades, N. (2019). *On the question of Chinese espionage*. *The Brown Journal of World Affairs*, 26, 125.
- [8] Eldem, T. (2020). The governance of Turkey's cyberspace: Between cyber security and information security. *International Journal of Public Administration*, 43(5), 452-465. doi: 10.1080/01900692.2019.1680689.
- [9] Grubbs, E.N. (2019). *Academic espionage: Striking the balance between open and collaborative universities and protecting national security*. *North Carolina Journal of Law & Technology*, 20(5), 235-265.
- [10] Iasiello, E. (2021). *China arctic cyber espionage*. *The Cyber Defense Review*, 6(3), 121-128.
- [11] Jalali, M. (2021). Espionage in modern international law and necessity of codification of global provisions. *Public Law Studies Quarterly*, 51(1), 343-368. doi: 10.22059/jpls.q.2020.216097.1351.
- [12] Kearns, O. (2022). Forget what you hear: Careless Talk, espionage and ways of listening in on the British secret state. *Review of International Studies*, 48(2), 301-325. doi: 10.1017/S0260210521000589.
- [13] Korniychuk, O.O. (2023). Experience of leading countries in responding to threats to national security in the process of decentralisation of the public management and administration. *Scientific Perspectives*, 2(32), 96-107. doi: 10.52058/2708-7530-2023-2(32)-96-107.
- [14] Maican, O.H. (2019). *Legal aspects of economic espionage*. *Society of Juridical and Administrative Sciences*, 8(2), 385-392.
- [15] Mazzocco, I. (2024). Chinese state and private firms. CSIS. Retrieved from <https://bigdatachina.csis.org/unpacking-linkages-between-the-chinese-state-and-private-firms/>.
- [16] Mudryak, M.A. (2020). *Separate issues of legal provision of information security of the enterprise in competitive relations: Intelligence and industrial espionage*. In *Scientific collection "InterConf": Global and regional aspects of sustainable development (pp. 136-143)*. Copenhagen, Kyiv: SPC InterConf.
- [17] Peek, S. (2012). *Scientific and technical intelligence in the service of the state interest: Historical aspect*. *Journal of the Lviv University. International Relations Series*, 31, 128-133.
- [18] Peek, S. (2013). *Intelligence activity in the modern world and its priorities*. *Journal of the Lviv University. Series International Relations*, 32, 70-76.
- [19] Rosicki, R. (2021). State security as exemplified by the offense of espionage under Polish law. *Remigiusz Rosicki*, 3, 49-73. doi: 10.14746/ssp.2021.3.4.
- [20] Satria Unggul, W.P., & Novandy, P.E. (2019). *Analysist of cyber espionage in international law and Indonesian law*. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(3), 38-44.
- [21] Schmitt, N.M. (Ed.). (2017). *Tallinn manual 2.0 on the international law applicable to cyber operations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [22] The Budapest Convention and its Protocols. (2000, November). Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention>.
- [23] United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto. (2003, November). Retrieved from <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>.

УДК 327:341.4:343.9

DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.71

Ірина Михайлівна Дзюбленко*

Кандидат історичних наук, доцент

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5274-3258>**Наталія Валеріївна Жабінець**

Кандидат політичних наук, доцент

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-8054-4202>

Сучасні тенденції міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю

Анотація. Організована злочинність є однією з найбільш серйозних проблем сучасності, що завдає шкоди довкіллю, економіці та в цілому заважає сталому розвитку сучасного суспільства. Метою дослідження було проаналізувати регіональні, історичні, суспільно-політичні та інші фактори, які впливають на якість та ефективність міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю. Дослідження спирається на аналіз низки критично важливих факторів, що зумовлюють ефективне міжнародне співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю. Методологічна основа дослідження ґрунтується використанні таких методів як порівняльний та структурно-функціональний аналіз, формально-юридичний метод, за допомогою яких було вивчено сучасний стан організованої злочинності, міжнародні механізми боротьби з нею та їх нормативну базу. Основою для розробки висновків дослідження були дані Аналіз спирався на вивчення досвіду міжнародного співробітництва таких країн як США, Україна, Японія, Австралія та Камерун. В процесі дослідження були виявлені тенденції щодо залежності рівня організованої злочинності та рівня корупції, регіональним фактором, рівнем розвитку громадянського суспільства. Отримані результати дослідження підтверджують думку про те, що взяті на себе на себе національними урядами міжнародно-правові зобов'язаннями лише в незначній мірі впливають на рівень залученості національних органів до боротьби з міжнародною організованою злочинністю. Встановлено, що якісне міжнародне співробітництво найчастіше відбувається між демократіями, проте випадки такого співробітництва між авторитарними й демократичними урядами не є виключеннями. Результати дослідження представляють важливі висновки для подальшого аналізу організованої злочинності та можливостей міжнародного співробітництва органів державної влади та інших акторів міжнародних відносин, залучених до боротьби з організованою злочинністю

Ключові слова: корупція; історичні передумови; регіональний фактор; стійкість; демократія; авторитаризм

Вступ

Організована злочинність, станом на 2024 р., залишається одним з вагомих факторів, що заважає сталому розвитку суспільства, держави, чи навіть цілого регіону. Окрім найбільш очевидних фінансових загроз, організована злочинність має вплив ледь не на усі сфери суспільного життя, що в кінцевому випадку погіршує міжнародний імідж країни. За даними ООН, організована злочинність впливає на політичні та управлінські процеси та охоплює незаконний обіг

вогнепальної зброї, наркотиків, культурних цінностей та медичних препаратів, відмивання доходів. Найбільш жорстокими проявами організованої злочинності вважається торгівля людьми. Перешкодою в протидії функціонування таких злочинних груп є те, що вони еволюціонують разом з загальним розвитком сучасного суспільства і стають більш гнучкими, ведуть свою діяльність, отримують доходи, залишають свідків та жертв в багатьох різних державах. Крім цього,

Отримано: 29.10.2023, Перевірено: 30.01.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Dziublenko, I., & Zhabinets, N. (2024). Current trends in international organised crime combating cooperation. *Foreign Affairs*, 34(1), 71-78. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.71.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

додається онлайн-аспект діяльності злочинних груп, що значно збільшує їх охоплення та завдану шкоду. Саме тому існує необхідність в побудові якісних та дієвих механізмах міжнародної взаємодії протидії організованій злочинності (United Nations Office on Drugs and Crime, n.d.). Міжнародне співробітництво є невід'ємно складовою у розробці стратегій протидії, координації між органами державної влади та урядами, розробці нового, або ж адаптації вже існуючого законодавства, як міжнародного так і національного з метою координації зусиль та дій в боротьбі з організованою злочинністю (Tymoshenko & Makarenko, 2022). Важливо, щоб усі суб'єкти, залучені до боротьби з організованою злочинністю, не зважаючи на їх політичні, економічні чи соціальні уподобання, усвідомлювали зростаючу загрозу від організованої злочинності, адже тільки такий підхід зумовлюватиме злагожденість в їх діях (Movchan & Yablonskyi, 2021).

В контексті дослідження міжнародного співробітництва, слід звернути увагу на проблематику, з якою стикаються об'єкти організованої злочинності. A.V. Movchan & R.S. Yablonskyi (2022) зазначають, що результати опитування Європолom SOCTA-2021 свідчать про мільярди євро незаконних прибутків, отриманих організованою злочинністю в ЄС, були інвестовані в легальну економіку. Такі корупційні операції, як зазначається, можуть проходити через декілька юрисдикцій, що ускладнює поліцейське розслідування та робить його складнішим.

T.L. Syroid (2023) наголошується на досвіді Європейського Союзу у боротьбі з організованою злочинністю, прикладом чого є затверджена у травні 2021 року «Європейська міждисциплінарна платформа проти кримінальних загроз». Вчена дослідила пріоритетні у заходи та напрямки у боротьбі із організованою злочинністю, що заплановано реалізувати в період з 2022 по 2025 роки. Дослідницею вказується на необхідність боротьби з кримінальними мережами, кібератаками, торгівлею людьми, сексуальною експлуатація дітей, незаконним ввезенням мігрантів, незаконним обігом наркотиків, шахрайством, економічними та фінансовими злочинами, екологічних злочинів, торгівлі вогнепальною зброєю. L.A. Filianina (2019) вказує, що процес правового оформлення механізму боротьби проти організованої злочинності відбувається вкрай повільно, не завжди послідовно та не завжди чітко визначено, яким формам – договірно-правовим або інституціональним – необхідно віддавати перевагу в цьому процесі.

I.M. Legan (2021a) визначені особливості міжнародного співробітництва та кримінологічні засади запобігання та протидії окремим видам транснаціональної злочинності в рамках ООН, Інтерполу, Європолу. R. Orlovsky (2023) проаналізована сфера протидії відмивання злочинних доходів та за допомогою порівняльного методу охарактеризована специфіка кримінально-правових відносин в Україні, країнах Західної Європи та США. В цьому дослідженні наголошується на неможливості протидіяти транснаціональним високотехнологічним злочинам в межах лише однієї держави. Вчений вказує на недостатнє використання механізмів міжнародної співпраці як при-

чини неефективності боротьби з кіберзлочинністю. Потреба тісного міжнародного співробітництва, на думку M.V. Hutsaliuk (2021), зумовлена здійсненням кібератак з країн, в яких не розташовані атаковані інформаційні ресурси. I.M. Legan (2021b) розглядалися питання запобігання і протидії кіберзлочинності і кібертероризму та наголошувалося на необхідності постійного обміну інформацією між правоохоронними органами та їх колегами в усьому, необхідності взаємодії та співробітництві різних суб'єктів, як державних так і приватних. У дослідженні J. Lusthaus *et al.* (2023) зазначається про ряд випадків організованої кіберзлочинності в Великобританії, в яких фігурували правопорушники однієї мови, національного чи регіонального походження. Дослідники доводять, що в умовах швидкого розвитку технологій саме соціальні мережі є місцем, де організовані злочинні групи шукають жертв, посібників, інформаторів.

J. Yunbo *et al.* (2021) наголошують на тому, що Китай починає відігравати ключову роль в розбудові регіональної співпраці для посилення міжнародного правового співробітництва у боротьбі з незаконною торгівлею дикими тваринами між Південно-Східною Азією та Китаєм. Автори підкреслюють низку програм, семінарів, поїздок та форумів, в яких Китай позиціює себе як одного з головних акторів в Азійському регіоні в боротьбі з організованою злочинністю.

У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій та всебічну діджиталізацію усіх сфер суспільного та політичного життя, враховуючи збільшення ризиків від організованої злочинності як в онлайн, так і в традиційному середовищі, метою було вивчення тенденцій міжнародного співробітництва та визначення найбільш ефективних стратегій, що застосовуються у світі для протидії організованій злочинності. Таким чином об'єктом дослідження стала організована злочинність, а предметом – особливості, що впливають на залученість держави до боротьби з організованою злочинністю на міжнародному рівні.

Матеріали та методи

З метою проведення аналізу сучасних тенденцій міжнародного співробітництва в питанні опору організованої злочинності, в ході дослідження були використані різноманітні джерела, такі як індекси та статистичні показники рівнів сприяння корупції та стійкості до організованої злочинності, надані міжнародними неурядовими організаціями Transparency International (Corruption perceptions index, 2024) та The Global Initiative Against Transnational Organized Crime (Global Organized Crime Index, 2024). Ці дані дали змогу оцінити потенційні ризики для загального рівня злочинності від корупції. Аналіз вказаних індексів дозволив обґрунтувати вибір країн для подальшого дослідження. Для порівняння була використана вибірка, що складається з США, України, Японії, Австралії та Камеруну. Кожна з цих країн є учасницею низки основних міжнародно-правових документів, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю. Всі країни входять до складу найбільшої міжнародної поліцейської організації Інтерпол. Така вибірка зумовлена бажанням отримати результати з країн, які різняться за своїм

політичним устроєм, географією, мають різний рівень економічного добробуту, політичний досвід, культурні відмінності та рівень регіонального розвитку.

Серед міжнародно-правових документів, що мають вплив та формують міжнародні стратегії протидії з організованою злочинністю слід відзначити Будапештську Конвенцію (Convention on Cybercrime, 2001), United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988), United Nations Convention Against Corruption (2003) та United Nations Convention Against Transnational Organized Crime (2000). Дані документи були проаналізовані в дослідженні для вивчення правового забезпечення діяльності міжнародних організацій та національних урядів, які ратифікували дані документи, спрямованих на протидію організованій злочинності.

Додатково, в ході дослідження був проведений аналіз та зазначена ефективність міжнародного співробітництва між національними урядами та міжнародною поліцейською організацією Interpol (2022). Проведений аналіз включав в себе дослідження основних аспектів діяльності Інтерполу та його роль у протидії організованій злочинності, зокрема в регіоні Центральної Африки, а саме Економічному співтоваристві країн Центральної Африки. Комплексний підхід в аналізі джерел дозволив зрозуміти сучасні тенденції міжнародного співробітництва, сформулювати уявлення про рівень ефективності такої співпраці як між сходами, так і між кардинально різними за географією, політичним устроєм, соціальним достатком, світосприйняттям історичними передумовами та іншими характеристиками країнами. Для здійснення цього аналізу було використано такі методи як порівняльний (використаний для порівняння боротьби з організованою злочинністю в різних країнах), структурно-функціональний аналіз (дозволив дослідити механізм боротьби з міжнародною злочинністю), формально-юридичний метод (для аналізу міжнародних документів, які становлять нормативну базу протидії організованій злочинності та міжнародній співпраці в цьому напрямі).

Результати

United Nations Convention Against Transnational Organized Crime (2000) надає визначення організованої злочинної групи як «структурованої групи з трьох або більше осіб, яка існує протягом певного часу і діє узгоджено з метою вчинення одного або кількох тяжких злочинів або правопорушень, встановлених цією Конвенцією, щоб безпосередньо або опосередковано отримати фінансову чи іншу матеріальну вигоду». Постійний динамічний розвиток сучасного суспільства неодмінно супроводжується як збільшенням ризиків, пов'язаних з організованою злочинністю, так і зі здатністю реагувати на неї. Враховуючи постійну динаміку політичних, соціальних та економічних процесів в сучасному глобалізованому світі, аби досягти успіху в боротьбі з організованою злочинністю кожна з країн світу має однаково наполегливо, не дивлячись на внутрішню та зовнішню політичні труднощі, віддавати належне міжнародному співробітництву для протидії організованій злочинності.

Налагоджена системність в питанні боротьби з організованою злочинністю на міжнародному рівні є синтезом відданості країни ідеалам цивілізованого світу та елементами теоретичної та практичної діяльності на рівні національних органів державної влади. Окрім цього, на ефективність міжнародного співробітництва впливає рівень практичного застосування в країні положень міжнародно-правових актів, що становлять основу в протидії організованій злочинності. Широкий спектр проблем, що охоплює сферу міжнародного співробітництва практично унеможливорює наявність уніфікованого підходу до розв'язання проблеми організованої злочинності. Зрештою, багато в чому саме транснаціональний фактор в діяльності організованих злочинних груп надає їм переваг, позаяк більш слабкі в економічному, політичному, соціальному плані країни стають майданчиком для обходу норм міжнародного права (Interpol, 2022).

В United Nations Convention Against Corruption (2003) говориться, що активне міжнародне співробітництво між державами з метою запобігання та виявлення корупції, а також отримання повернутих таким чином коштів є основою для нівелювання можливості для корумпованих посадових осіб у майбутньому ховати свої незаконні доходи. Особливої важливості ця конвенція набуває для країн, що розвиваються, а корумповані посадові особи розкрадають національні багатства, в той час як нові уряди не мають ресурсів для відбудови, відновлення та реконструкції країни. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988) так само визнає важливість міжнародного співробітництва, як основи для зміцнення та вдосконалення правових засобів, які вже існують. Водночас у документі розглядаються і ті аспекти організованої злочинності, які ще не були передбачені в наявних міжнародно-правових документах.

Важливим аспектом даного дослідження є рівень імплементації вищевказаних документів в практику та законодавство окремих країн. Камерун є найбільшою за рівнем економічного зростання країною ЕКО-ЦАС (Економічне співтовариство країн Центральної Африки) з великою кількістю природних ресурсів, проте страждає від системної корупції (Таблиця 1), а в деяких районах країни стрімко зростає бідність населення. В країні наявна торгівля людьми та їх контрабанда, процвітає торгівля зброєю, ринки незаконних лісозаготівель, наркотрафік. Не дивлячись на те, що Камерун є державою-підписантом багатьох міжнародно-правових документів з боротьби проти організованої злочинності та є державою-членом Інтерполу, відсутність трансформацій у внутрішньо-політичному житті країни та труднощі з їх реалізацією не дають змогу виробити стійкість до окреслених загроз. З моменту набуття незалежності Камеруном керувала лише одна політична партія і два авторитарних президенти, до чого додається постійна етнополітична напруга (Badiora & Ojewale, 2022).

Країна активно співпрацює з Інтерполом та є учасницею програми I-CEMAC, разом з ЦАР (Центрально-африканська Республіка), Конго, Габон, Екваторіальною Гвінеєю та Чадом, аби посилити прикордонні

Таблиця 1. Індекс сприйняття корупції 2021-2023 з зазначенням позиції серед 180 країн

Країни	Місце країни в рейтингу за індексом корупції		
	2021	2022	2023
США	27	24	24
Україна	122	116	104
Японія	18	18	16
Австралія	18	13	14
Камерун	144	142	140

Джерело: Corruption perceptions index (2024)

перевірки та оптимізувати доступ до систем Інтерполу серед країн-бенефіціарів (Interpol, 2022). Станом на січень 2023 року в Камеруні була впроваджена глобальна комунікаційна мережа Інтерполу (I-24/7) і база даних для правоохоронних органів у міжнародних аеропортах, морських портах і стратегічних пунктах перетину кордону. Протягом перших 72 годин було здійснено понад 6000 пошукових запитів із збігами, які призвели до розслідувань між Камеруном та іншими країнами-членами, що показує позитивну тенденцію в протидії організованій злочинності в країні (Securing borders in the Central Africa region (2024).

Україна має схожі показники злочинності з Камеруном (Рис. 1), проте володіє рядом чинників, що

зумовлюють більшу стійкість. Україна так само є державою-підписантом великої кількості міжнародно правових документів в сфері запобігання організованій злочинності, активно співпрацює з міжнародними організаціями, проте сильно потерпає від корупції (Таблиця 1) в судовій системі. З моменту проголошення незалежності Україна потерпає від рекету в галузі промисловості, до 2014 року від розпродажу радянського озброєння, незаконної вирубки лісів, відносно меншим ринком наркотиків, в порівнянні з Камеруном.

Однією з найбільш вразливих, разом з початком повномасштабного вторгнення, стала сфера кібербезпеки. Згідно звіту SIEM (Security Information and Event Management System) на базі Служба безпеки України

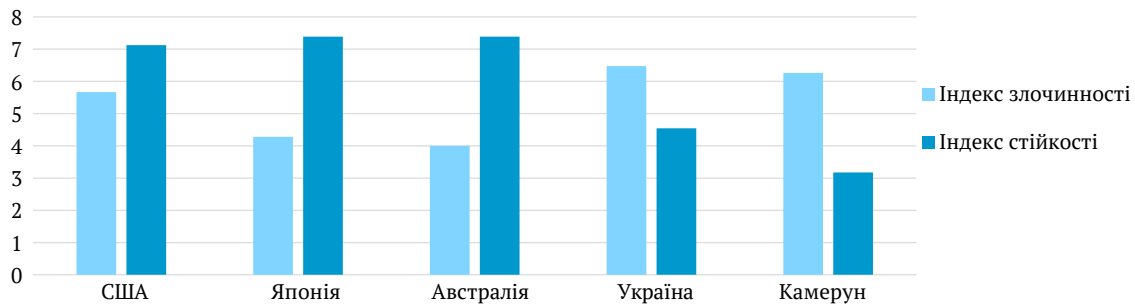

Рисунок 1. Показники злочинності та стійкості до неї

Джерело: Global Organized Crime Index (2024)

(СБУ) в період з березня по травень 2022 року Україна зазнала безпрецедентної кількості кібератак. Якщо попередньо, максимальною кількістю виявлених кіберінцидентів було 121 у січні 2022 року, то вже в березні-травні ця цифра зросла до 827 критичних подій інформаційної безпеки. Протягом 2022-2024 рр. Україна зазнала понад 9000 кібератак (Melnyk, 2024). Такий досвід у боротьбі з кіберзагрозами є важливим чинником як для майбутньої протидії кіберзлочинності для всього європейського регіону. Досвід України свідчить як про якісне міжнародне співробітництво до повномасштабного вторгнення, так і про широкий спектр можливостей з обміну інформацією та досвідом між країнами-партнерами сьогодні та в майбутньому. Одним з прикладів такої тісної співпраці є приєднання України до CCDCOE NATO (Центр передового досвіду спільного кіберзахисту) – передового центру кібернетичних знань та науково-дослідницької установи (Ukraine to be accepted..., n.d.). Російсько-Українська війна поєднує в собі як звичайну, так і кібервійну, і цей

кібервимір дає надзвичайно цікаве уявлення про те, як сучасна війна може виглядати в майбутньому (Guitton & Fréchette, 2023). Важливо додати, що організована злочинність не є прерогативою лише недержавних акторів міжнародних відносин, а може також включати структури всередині суб'єктів державної влади (Vatral, 2023).

Переходячи до розгляду таких країн як США, Австралія та Японія перш за все слід зазначити, що однією з найбільш суттєвих відмінностей від попередньо описаних держав є низький рівень корупції (Таблиця 1) з одного боку, та свідоме громадянське суспільство з демократичними засадами розвитку з іншого. Сполучені Штати Америки є цілком для організованої злочинності, що призводить до аналогічних до Камеруну та України її проявів. Контрабанда людей, особливо в районі мексиканського кордону є однією з найбільш обговорюваних тем останніх років як в США, так і у всьому світі. Кількість охочих потрапити до Штатів та здійснити «американську мрію», не дивлячись на вжиті заходи міри з протидії незаконній

контрабанді людей, залишається високою. До країни щорічно потрапляють сотні найменувань контрафактної продукції, зокрема електроніки з Азії. Нелегальна торгівля охоплює тварин, рослини, золото, тютюн та наркотики, що тісно пов'язані з діяльністю мексиканських мафіозних груп (Interpol, 2022).

Японія серед обраних в дослідженні країн має один з найкращих показників стійкості, в порівнянні з рівнем злочинності. Загалом, сфера діяльності організованої злочинності на території Японії мало чим відрізняється від попередньо досліджуваних країн, проте через свою історичну ідентичність та географічне розташування має свої особливості. Так, наприклад, в Японії наявна нелегальна торгівля екзотичними домашніми тваринами та дорогоцінними морепродуктами. В Японії наявні відомі по всьому світу мафіозні групи Якудза, щоправда, вплив яких в останні десятиліття значно зменшився (Kleemans & van Koppen, 2020). Це стало можливим завдяки посиленню правоохоронних заходів та міжнародному співробітництву у сфері боротьби з організованою злочинністю. Натомість класичні мафіозні групи все частіше звертають свою увагу до злочинів в кіберпросторі.

Хоча Японія і є державою-підписантом багатьох міжнародно-правових договорів та учасницею міжнародних організацій, що борються проти організованої злочинності, національне законодавство не відповідає повною мірою цій меті, оскільки прямої заборони існування Якудза та інших мафіозних груп на території Японії все ще не існує. Відтак, Японія відчуває значний вплив організованої злочинності, яка впливає як на економічну, так і на політичну складову життя країни. Проте, демократичний та прозорий в більшості свій шлях, яким розвивається Японія останні десятиліття, її відданість як міжнародному праву, так і міжнародному співробітництву значно знижує ризики, пов'язані з діяльністю організованих злочинних груп (Kirchner & Dorussen, 2020). Позаяк японські злочинні групи вважаються такими, що бере участь у транснаціональних злочинних схемах, міжнародна спільнота починає відігравати значну роль у протидії їхньої діяльності. Так, США у 2012 році заморозили активи деяких членів найбільшої злочинної організації Японії Yamaguchi-Gumi (Treasury Sanctions Members..., 2012), а в 2016 році запровадили санкції проти синдикату Kobe Yamaguchi-Gumi (Treasury Department Targets..., 2016). Переслідування організованої злочинності в США також вплинуло на японський уряд у боротьбі з якудза. Наприклад, як зазначає D.N. Moorman (2020), на розробку таких санкційних заходів у США вплинув закон RICO (The Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act) (Law of USA No. 100617..., 1985). В свою чергу, вказує вчений, політичний рух «Війна з наркотиками» у США вплинув вже на Японію, яка почала розробку законів щодо протидії організованій злочинності.

Переходячи до розгляду діяльності організованих злочинних груп на території Австралії. Міжнародне співробітництво є одним з ключових факторів для Австралії в питанні опору організованій злочинності. Австралія є країною-підписантом низки міжнародно-правових договорів, а також учасницею Інтерполу

та Європолу, що якісно впливає на обмін досвідом, знаннями та інформацією з іншими акторами міжнародних відносин (Lusthaus *et al.*, 2023). The Global Initiative Against Organized Crime (2024) у своєму звіті за 2023 рік вказує, що такий фактор стійкості держав до організованої злочинності як їх міжнародне співробітництво, в цілому, покращився. Країни Північної Європи мають оцінку 7.24 з 10 можливих (Global Initiative Against Organized Crime, 2024), що є найкращим показником серед решти регіонів світу. Центральна та Східна Європа мають менші показники стійкості та відзначаються як такі, що недостатньо підготовлені перед загрозою організованої злочинності. Рівень злочинності в Австралії за цими даними в період з 2021 по 2023 роки був відносно високим, поступаючись лише країнам Північної Європи.

США, Японія та Австралія мають вигідне географічне розташування з погляду на практично відсутню можливість мати територіальні суперечки зі своїми сусідами. Сполучені Штати омиваються Тихим та Атлантичним океанами та межують з Канадою та Мексикою. Японія, хоч і має напружені відносини з деякими країнами Східної та Південно-Східної Азії, не бачає серйозних проблем у побудові конкурентоспроможної моделі економіки, враховуючи своє географічне розташування. Аналогічного висновку можна дійти, проаналізувавши й Австралію. Кардинально інша ситуація в географічному розташуванні Камеруну та України. Розвиток Камеруну має багато спільного з розвитком решти африканських держав. Отримавши незалежність в переломний момент для всього африканського континенту, так званий рік Африки, країну супроводжували численні внутрішні та прикордонні конфлікти, етнічні сутички та релігійні війни. Загалом, така тенденція спостерігається в більшості постколоніальних країн Африки (Akaliyski & Reeskens, 2023).

Фактором, що сприяє ефективному міжнародному співробітництву є низький рівень корупції в досліджуваній країні. Дані Corruption perceptions index (2024), свідчать про вкрай низькі корупційні ризики в США, Японії та Австралії, тоді як ситуація з корупцією в Камеруні та Україні дозволяє припустити, що країни не бажають або ж не мають ефективних методів її протидії. Потреба в ефективному міжнародному співробітництві стає особливо помітною, коли держава стикається з шахрайськими схемами в переводі активів закордон і відсутності можливості звернутися до національного законодавства аби протидіяти цьому явищу (Carlos, 2022).

Характеризуючи організовану злочинність неможливо не підкреслити таке явище, як тіньовий характер її функціонування. Саме цей фактор не дає повного розуміння усіх ризиків та загроз організованої злочинності, що приховано від очей пересічних громадян. З іншого боку, в світовій практиці існують випадки, коли міжнародна співпраця набувала всеосяжного та інтенсивного характеру завдяки тому, що ледь не усе населення планети прямо чи опосередковано стикалося з певними труднощами та відчувало їх на собі.

Досвід України та Камеруну засвідчує відданість ідеалам боротьби з організованою злочинністю, проте

кожна з країн має унікальні за своєю суттю виклики та кардинально різний рівень можливості реагувати на них. У контексті дослідження міжнародного співробітництва Камеруну постає питання в реалізації взятих на себе домовленостей, згідно з міжнародно-правовими документами. Інститут громадянського суспільства все ще перебуває в процесі свого становлення, наявність якого могла б дозволити вчасно реагувати та протидіяти організованій злочинності. Попри це, є помітними позитивні рухи в контексті співпраці країни з Інтерполом, результатом чого стала участь у програмі I-CEMAC, що виводить прикордонні перевірки на якісно новий рівень (Interpol, 2023; Securing borders in the Central Africa region, 2023).

З іншого боку, аналіз міжнародного співробітництва України говорить про її користь для інших акторів міжнародних відносин. Досвід в сфері протидії кіберзлочинності на сьогодні, в еру інформатизації та діджиталізації ледь не усіх сфер політичного та суспільного життя є виразним аспектом в побудові подальших багатосторонніх відносин на міжнародній арені, впровадженні нових стратегій боротьби з кіберзагрозами як для європейського регіону, так і всього світу.

Сполучені Штати Америки відіграють одну з ключових ролей у сучасному світовому порядку. Маючи при собі спектр факторів, що зумовлюють її сталий розвиток, такі як наявність інновацій та широке запровадження сучасних технологій, приваблює середовище для розвитку бізнеса, висока якість освіти, ефективність використання капіталів, країна становить особливий інтерес для організованої злочинності. Дані дослідження чітко показують, що рівень злочинності в США є дуже близьким навіть до рівня злочинності в Камеруні (таблиця 1), проте ефективність в боротьбі з організованою злочинністю, в тому числі завдяки міжнародному співробітництву, показує різницю між розвиненими країнами та тими, що розвиваються. Австралія та Японія, не дивлячись на високий рівень стійкості до організованої злочинності, мають свої унікальні та особливі виклики, зокрема пов'язані з діяльністю мафіозних груп, недосконале національне законодавство.

Практичний досвід США, Австралії та Японії в сфері боротьби з організованою злочинністю найкраще ілюструє вдалу концепцію міжнародного співробітництва. Водночас, їх досвід не є надто корисним для авторитарних країн та перехідних режимів, де залишається високий рівень корупції. Аналіз даних Global Organized Crime Index (2024) та Corruption perceptions index (2024) вказує на обернену залежність між індексом корупції та організованої злочинності досліджуваних країн ($r = -0.86$, де r – коефіцієнт кореляції). Більшу залежність можна спостерігати між індексом корупції та індексом стійкості до організованої злочинності ($r = 0.99$). Цікавим є те, що цей показник є навіть більшим за кореляцію між індексом злочинності та індексом стійкості ($r = -0.81$). Такі результати можуть вказувати на той факт, що близько 74% (r^2) організованої злочинності існує за рахунок, або викликається корупцією або ж навпаки (причинно-наслідковий зв'язок не враховується). Водночас лінійний зв'язок між

індексом корупції та індексом стійкості до організованої злочинності показує, що заходи щодо подолання організованої злочинності позитивно впливають і на зниження корупції. Різниця у залежності вказує на те, що рівень організованої залежить і від інших факторів, на які не впливають ні боротьба з корупцією, ні такі заходи боротьби з організованою злочинністю, які складають індекс стійкості: політичне лідерство та врядування, прозорість та підзвітність уряду, національна політика та законодавство, судова система та утримання під вартою, правоохоронна діяльність, територіальна цілісність, боротьба з відмиванням грошей, спроможність економічного регулювання, підтримка жертв та свідків, попередження, міжнародне співробітництво. Щодо останньої варто відмітити, що за даними Global Organized Crime Index (2024) Україна здійснила значний стрибок у 2021-2023 рр. з 5 до 7.5 пунктів у міжнародній співпраці, одночасно з цим здійснивши подібний стрибок у рейтингу індексу корупції (r між фактором міжнародного співробітництва та індексом корупції дорівнює 0.94). Камерун, який не покращив свою співпрацю з партнерами, за період 2021-2023 рр. піднявся в рейтингу індексу корупції лише на 4 позиції, тоді як Україна – на 18 (Таблиця 1). Зазначене свідчить, що міжнародне співробітництво відіграє дуже важливу роль у боротьбі з корупцією, яка має велике значення для існування і розповсюдження організованої злочинності.

Враховуючи національні та регіональні особливості інших держав, результати дослідження дозволяють застосовувати проаналізовані фактори успішного міжнародного співробітництва для решти країн світу, на безпеку яких впливає діяльністю організованих злочинних груп. Загальна ситуація з сучасним міжнародним співробітництвом в питанні опору організованій злочинності в Камеруні є схожою на інші африканських країни, адже переважна більшість з них не змогли побудувати ефективні інститути влади після довготривалого колоніального періоду, не вибудували демократичні державні інституції та продовжують потерпати від расових, релігійних та інших конфліктів. Навпроти, аналізуючи тенденції міжнародного співробітництва в Україні, певні тенденції та висновки можна екстраполювати і на країни Східної Європи.

Обговорення

У дослідженні, присвяченому політиці співробітництва Японії та країн Латинської Америки і Карибської затоки D. Carlos (2022) зазначає, що розвиток нової світової архітектури тісно пов'язаний з факторами союзних відносин, стратегічного партнерства, суперництвом або ж конкуренцією, оскільки політичний компонент починає відігравати велику роль в міжнародному співробітництві. Відзначається, що співпраця між урядами є найбільш ефективною у випадках схожості їх внутрішньої та зовнішньополітичних інтересів. До аналогічної, викладеної в цьому дослідженні думки, приходить S.C. Schwuchow (2023), говорячи що суспільства зі слабкими правами власності, відсутністю соціально усталених норм протидії корупційним ризикам та нерівним розподілом доходів частіше сти-

каються з проблемою співпрацею між силами безпеки та злочинними організаціями.

E.J. Kirchner & H. Dorussen (2020) наводять інший фактор у різниці в ефективності міжнародного співробітництва. Аналізуючи співпрацю між ЄС та Японією в період з 1990 по 2017 роки автори наголошують на різному рівні сприйняття загроз. Наприклад, у своєму сприйнятті загрози тероризму їх погляди кардинально розходяться – якщо для Японії тероризм не є нагальною проблемою, то ЄС відображає високий рівень стурбованості з цього питання.

Засади японської політики міжнародного співробітництва на регулярній основі публікується Міністерством закордонних справ Японії (White Paper on Development Cooperation, 2023). Остання доступна Біла Книга про співробітництво в галузі розвитку за 2022 рік наголошує, що транснаціональна організована злочинність і терористичні акти продовжують становити загрозу для всієї міжнародної спільноти. Ефективна відповідь на ці загрози не може бути досягнута лише зусиллями однієї нації. Таким чином, окрім посилення контрзаходів окремими націями, вся міжнародна спільнота має співпрацювати, допомагаючи нарощувати потенціал у сфері юстиції та правоохоронних органів у країнах, що розвиваються.

M. Rubakha *et al.* (2023) розглядаючи питання опору корупційним ризикам зазначають, що прозора та незалежна діяльність національних антикорупційних інституцій має першочергове значення для досягнення належної ефективності у боротьбі з різними проявами корупції. Слід зазначити, що для забезпечення ефективності боротьби з корупцією в Європі та її запобігання у світі деякі країни повинні впроваджувати у своє законодавство та антикорупційну політику співпрацю з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, оскільки така співпраця робить її більш відкритою. Водночас зазначається, що Україна має велику кількість корупційних ризиків, що пов'язані з нижчим рівнем цифровізації державних послуг, порівняно з досліджуваними в статті Болгарією та Грузією. Дослідження науковців підтверджують сформульовану в дослідженні тезу про те, що високий рівень корупції в країні є одним з факторів, що негативно впливає на якість міжнародного співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю.

E. Kleemans & V. van Koppen (2020) дотримуються думки, що такі види бізнесу організованих злочинних угруповань, а саме торгівля зброєю та наркотиками, контрабанда нелегальних іммігрантів, торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації та інші види організованої злочинності є рисою, притаманною для недемократично розвинутих країн. Проте для демократично розвинутих країн наявність в них організованої злочинності сприймається скоріш за виключення, ніж буденність. Проте, як зазначалось вище, з подібними викликами стикається і США, однак в меншій кількості. Таким чином, слід говорити не про повну відсутність цих явищ, а про їх меншу частку в загальному рівні організованої злочинної діяльності. Такий нижчий рівень екстремальних проявів організованої злочинності підтверджує думку про те, що демо-

кратично розвинуті країни, з ефективною правовою системою та досвідом міжнародного співробітництва мають більші можливості та вищий ступінь стійкості до незаконної діяльності організованих злочинних груп. Такий підхід сприяє розбудові довготривалого міжнародного співробітництва, з урахуванням досвіду та найкращих методів в боротьбі з організованою злочинністю згідно з міжнародним правом.

F. Di Pillo *et al.* (2020), у своєму дослідженні висувують думку про те, що вплив організованої злочинності сильніший у макрорегіонах, де організована злочинність має історичне коріння. З таким твердженням важко не погодитись, проте приклад Японії з мафіозними угрупованнями Якудза наводить на думку, що навіть історично обумовлена організована злочинність в межах конкретно взятої країни може нівелюватися одночасним впровадженням ефективного національного законодавства та міжнародним співробітництвом.

Оскільки міжнародне співробітництво тісно пов'язане з роботою національних поліцейських та інших правоохоронних структур, слушно звернутися до висновків L O'Shea (2021). В своєму дослідженні науковець дотримується думки, що успішні реформи в правоохоронній сфері вимагають від держави посилення контролю над цими структурами шляхом підвищення зарплат та посилення бюрократичного контролю. Однак, такі дії можуть бути успішними лише за умови, що національна влада зацікавлена у реалізації реформ. Перепоною є те, що навіть демократично обрані політики можуть поводити себе авторитарно або неопатримоніально. В таких умовах поведінка правоохоронних структур, скоріш за все, буде підвладна корумпованим політичним лідерам, а самі структури будуть діяти обмежено та недемократично. Наведені дані ще раз підтверджують результат проведеного дослідження стосовно того, що тільки демократично обрані та демократичні за своєю суттю режими, які спираються на співпрацю з іншими демократичними країнами, мають суттєві переваги в питаннях ефективного міжнародного співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю. Дане зауваження важливе у деконструкції популярної міфологеми «сильної рук», до якої можуть вдаватися авторитарні лідери.

Висновки

В дослідженні були розглянуті фактори, що впливають на якість та ефективність міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю. Виокремлено, що організована злочинність, яка трансформується та набуває нових форм впливу, є серйозною проблемою для сталого розвитку сучасного суспільства. Була розглянута низка факторів, які прямо чи опосередковано впливають на якість міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю. Отримані результати свідчать про різницю в підході країн до боротьби з організованою злочинністю, які не співвідносяться з наявністю чи відсутністю останніх як підписантів основних міжнародно-правових документів, проте доводять важливість рівня корупції та традиційні неформальні інститути, що сформувались історично. Водночас, останні,

як показали результати аналізу індексів корупції та організованої злочинності, відіграють значно меншу роль. Це є позитивним меседжем для країн, що розвивається, адже свідчить про те, що вплив організованої злочинності може бути значно зменшено відпрацьованими та універсальними заходами, серед яких чинне місце посідає міжнародне співробітництво. В процесі аналізу було встановлено, що міжнародне співробітництво є ефективним у разі відданості держави демократичним цінностям, відсутності історично усталених злочинних груп у суспільстві. Водночас в період останніх десятиліть спостерігається тенденція покращення міжнародного співробітництва між авторитарними, слабо розвинутими постколоніальними та демократичними країнами.

Встановлено, що рівень корупційних ризиків є пов'язаний з можливістю організованих злочинних груп діяти безперешкодно та адаптуватися до неефективного з боку органів державної влади опору. Визначено, що боротьба навіть з історично усталеними в країні організованими злочинними групами може вийти на якісно новий рівень завдяки міжнародному співробітництву, особливо між країнами з однаковим чи схожим політико-правовими, соціальними, еконо-

мічними та адміністративними системами, оскільки активи організованих злочинних груп можуть знаходитися в межах юрисдикцій країн по всьому світу і загрожувати їхній економічній безпеці.

Майбутні дослідження міжнародного співробітництва в сфері боротьби з організованою злочинністю можуть охоплювати широкий спектр не розкритих питань та проблематики. Наприклад, актуальним до розгляду можуть бути регіональні особливості міжнародної співпраці, детальний аналіз новітніх міжнародно-правових практик, недоліки в узгодженні дій щодо протидії організованим злочинності акторів міжнародних відносин, роль недержавних суб'єктів у боротьбі з організованою злочинністю.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC 327:341.4:343.9
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.71

Iryna Dziublenko*

*PhD in Historical Sciences, Associate Professor
National Pedagogical Dragomanov University
02000, 9 Pirogova St., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5274-3258>*

Nataliia Zhabinets

*PhD in Political Sciences, Associate Professor
National Pedagogical Dragomanov University
02000, 9 Pirogova St., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0002-8054-4202>*

Current trends in international organised crime combating cooperation

Abstract. Organised crime is one of the most serious problems of our time, causing damage to the environment, and economy and hindering the sustainable development of modern society. The study aims to analyse the regional, historical, socio-political and other factors that affect the quality and effectiveness of international cooperation in the fight against organised crime. The study is based on an analysis of several critical factors that determine effective international cooperation in the fight against organised crime. The methodological basis of the study consists of such methods as comparative and structural-functional analysis, and formal legal methods, which were used to study the current state of organised crime, international mechanisms for combating it and their regulatory framework. The analysis was based on the experience of international cooperation in such countries as the United States, Ukraine, Japan, Australia and Cameroon. The study identified trends in the correlation between the level of organised crime and the level of corruption, regional factors, and the level of civil society development. The findings of the study confirm the view that the international legal obligations assumed by national governments only slightly affect the level of involvement of national authorities in the fight against international organised crime. The study establishes that high-quality international cooperation most often occurs between democracies, but cases of such cooperation between authoritarian and democratic governments are not an exception. The results of the study provide important conclusions for further analysis of organised crime and the possibilities of international cooperation between state authorities and other actors of international relations involved in the fight against organised crime

Keywords: corruption; historical background; regional factor; sustainability; democracy; authoritarianism

Introduction

Organised crime, as of 2024, remains one of the major factors hindering the sustainable development of a society, a state, or even an entire region. Apart from the most obvious financial threats, organised crime has an impact on all spheres of public life, which worsens the country's international image. According to the UN, organised crime affects political and governance processes and includes trafficking in firearms, drugs, cultural property and medicines, and money laundering. Trafficking in human beings is the most violent manifestation of organised crime. An obstacle in countering the functioning of such criminal groups is that they evolve along with the overall development of modern society and become more flexible, conducting

their activities, generating income, and leaving witnesses and victims in many different countries. In addition, the online aspect of criminal groups' activities is being added, which significantly increases their reach and damage. That is why there is a need to build high-quality and effective mechanisms for international cooperation in combating organised crime (United Nations Office on Drugs and Crime, n.d.). International cooperation is an integral part of the development of counteraction strategies, coordination between public authorities and governments, and development of new or adaptation of existing legislation, both international and national, to coordinate efforts and actions in the fight against organised crime (Tymoshenko

Received: 29.10.2023, Revised: 30.01.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Dziublenko, I., & Zhabinets, N. (2024). Current trends in international organised crime combating cooperation. *Foreign Affairs*, 34(1), 71-78. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.71.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

& Makarenko, 2022). It is important that all actors involved in the fight against organised crime, regardless of their political, economic or social preferences, are aware of the growing threat posed by organised crime, as only this approach will ensure coherence in their actions (Movchan & Yablonskyi, 2021).

In the context of the study of international cooperation, the issues faced by organised crime targets should be considered. A.V. Movchan & R.S. Yablonskyi (2022) note that the results of the Europol SOCTA-2021 survey show that billions of euros of illicit profits generated by organised crime in the EU were invested in the legal economy. Such corruption operations, as noted, can run through several jurisdictions, making police investigations more difficult and complex.

T.L. Syroid (2023) emphasises the experience of the European Union in the fight against organised crime, as exemplified by the European Interdisciplinary Platform against Criminal Threats, approved in May 2021. The scientist examined the priority measures and directions in the fight against organised crime, which are planned to be implemented in the period from 2022 to 2025. The researcher emphasises the need to combat criminal networks, cyber-attacks, human trafficking, child sexual exploitation, smuggling of migrants, drug trafficking, fraud, economic and financial crimes, environmental crimes, and firearms trafficking. L.A. Filianina (2019) points out that the process of legalisation of the mechanism for combating organised crime is extremely slow, not always consistent and it is not always clear which forms – contractual or institutional – should be preferred in this process.

I.M. Legan (2021a) identified the peculiarities of international cooperation and the criminological principles of preventing and combating certain types of transnational crime within the framework of the UN, Interpol, and Europol. R. Orlovsky (2023) analysed the sphere of combating money laundering and, using the comparative method, characterises the specifics of criminal law relations in Ukraine, Western Europe and the United States. The study emphasises the impossibility of combating transnational high-tech crimes within the borders of only one state. The author points to the insufficient use of international cooperation mechanisms as a reason for the ineffectiveness of the fight against cybercrime. The need for close international cooperation, according to M.V. Hutsaliuk (2021), is caused by cyberattacks from countries where the attacked information resources are not located. I.M. Legan (2021b) considered the issues of preventing and combating cybercrime and cyberterrorism and emphasised the need for constant exchange of information between law enforcement agencies and their colleagues in all matters, the need for interaction and cooperation of various actors, both public and private. The study by J. Lusthaus *et al.* (2023) notes several cases of organised cybercrime in the UK involving offenders of the same language, national or regional origin. The researchers argue that in the context of rapid technological development, social networks are the place where organised criminal groups look for victims, accomplices, and informants.

J. Yunbo *et al.* (2021) note that China is starting to play a key role in building regional cooperation to strengthen international legal cooperation in combating wildlife

trafficking between Southeast Asia and China. The authors highlight several programmes, seminars, visits and forums in which China has positioned itself as one of the main actors in the Asian region in the fight against organised crime.

Given the rapid development of information technology and the comprehensive digitalisation of all spheres of social and political life, and the increasing risks posed by organised crime both online and in the traditional environment, the study aims to examine trends in international cooperation and identify the most effective strategies used worldwide to combat organised crime. Thus, the object of the study is organised crime, and the subject is the peculiarities that affect the state's involvement in the fight against organised crime at the international level.

Materials and Methods

To analyse the current trends in international cooperation in the fight against organised crime, the study used various sources, such as indices and statistical indicators of the levels of corruption facilitation and resilience to organised crime provided by international non-governmental organisations Transparency International (Corruption Perceptions Index, 2024) and The Global Initiative Against Transnational Organised Crime (Global Organised Crime Index, 2024). These data were used to assess potential risks to the overall level of corruption-related crime. The analysis of these indices contributed to the selection of countries for further research. A sample consisting of the United States, Ukraine, Japan, Australia and Cameroon was used for comparison. Each of these countries is a party to several major international legal instruments aimed at combating organised crime. All countries are members of Interpol, the largest international police organisation. This sample is based on the desire to obtain results from countries that differ in their political system, geography, economic wealth, political experience, cultural differences and regional development.

Among the international legal documents that have an impact and shape international strategies to combat organised crime are the Budapest Convention (Convention on Cybercrime, 2001), the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988), the United Nations Convention Against Corruption (2003) and the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime (2000). These documents were addressed in an analysis of the legal framework for international organisations and national governments that have ratified these documents aimed at combating organised crime.

Additionally, the study analysed and noted the effectiveness of international cooperation between national governments and the international police organisation Interpol (2022). The analysis included a study of the main aspects of Interpol's activities and its role in combating organised crime, in the Central African region, namely the Economic Community of Central African States. A comprehensive approach to the analysis of sources revealed the current trends in international cooperation and allowed us to form an idea of the level of effectiveness of such cooperation between countries that are similar and fundamentally different in terms of geography, political system, social wealth, worldview, historical background

and other characteristics. The methods used in this analysis include comparative (used to compare the fight against organised crime in different countries), structural and functional analysis (to study the mechanism of combating international crime), and formal legal method (to analyse international documents that constitute the regulatory framework for combating organised crime and international cooperation in this area).

Results

The United Nations Convention Against Transnational Organised Crime (2000) defines an organised criminal group as “a structured group of three or more persons who have existed for a period of time and who act as a group to commit one or more serious crimes or offences outlined in this Convention to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit”. The constant dynamic development of modern society is inevitably accompanied by an increase in both the risks associated with organised crime and the ability to respond to it. Given the constant dynamics of political, social and economic processes in today’s globalised world, to succeed in the fight against organised crime, each country in the world must be equally committed to international cooperation in combating organised crime, despite internal and external political difficulties.

The well-established systematic approach to combating organised crime at the international level is a synthesis of a country’s commitment to the ideals of the civilised world and elements of theoretical and practical activities at the level of national authorities. In addition, the effectiveness of international cooperation is influenced by the level of practical application in a country of the provisions of international legal acts that form the basis for combating organised crime. The wide range of problems covered by international cooperation prevents a unified approach to addressing the problem of organised crime. The transnational factor in the activities of organised criminal

groups provides an advantage to them, as weaker countries in economic, political and social terms become a platform for circumventing international law (Interpol, 2022).

The United Nations Convention Against Corruption (2003) states that active international cooperation between states to prevent and detect corruption, as well as to recover the proceeds of crime, is the basis for eliminating the possibility for corrupt officials to hide their illicit gains in the future. This convention is especially important for developing countries, where corrupt officials embezzle national wealth while new governments lack the resources to rebuild, restore and reconstruct the country. The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988) also recognises the importance of international cooperation as a basis for strengthening and improving the legal means that already exist. At the same time, the document also addresses aspects of organised crime that have not yet been addressed in existing international legal instruments.

An important aspect of this study is the implementation of the above documents in the practice and legislation of individual countries. Cameroon is the fastest-growing country in ECOCAS (Economic Community of Central African States) with abundant natural resources but suffers from systemic corruption (Table 1), and poverty is growing rapidly in some parts of the country. Human trafficking and smuggling are prevalent in the country, as well as arms trafficking, illegal logging and drug trafficking. Even though Cameroon is a signatory to many international legal instruments to combat organised crime and is a member state of Interpol, the lack of transformation in the country’s domestic political life and difficulties in implementing it do not allow it to build resilience to the threats identified. Since its independence, Cameroon has been ruled by only one political party and two authoritarian presidents, with constant ethno-political tensions (Badiora & Ojewale, 2022).

Table 1. Corruption Perceptions Index 2021-2023 with position among 180 countries

Country	Country’s ranking in the Corruption Perceptions Index		
	2021	2022	2023
USA	27	24	24
Ukraine	122	116	104
Japan	18	18	16
Australia	18	13	14
Cameroon	144	142	140

Source: Corruption Perceptions Index (2024)

The country actively cooperates with INTERPOL and is a member of the I-CEMAC programme, along with CAR (Central African Republic), Congo, Gabon, Equatorial Guinea and Chad, to strengthen border checks and optimise access to INTERPOL systems among beneficiary countries (Interpol, 2022). As of January 2023, Cameroon has implemented INTERPOL’s global communication network (I-24/7) and a database for law enforcement at international airports, seaports and strategic border crossings. In the first 72 hours, more than 6,000 search requests were made with matches leading to investigations between Cameroon and other member states, showing a positive

trend in the fight against organised crime in the country (Securing borders in the Central Africa region. (2024).

Ukraine has similar crime rates to Cameroon (Fig. 1) but has several factors that make it more resilient. Ukraine is also a signatory to many international legal instruments on the prevention of organised crime, and actively cooperates with international organisations, but is severely affected by corruption (Table 1) in the judiciary. Since its independence, Ukraine has suffered from racketeering in the industrial sector, until 2014 from the sale of Soviet weapons, illegal deforestation, and a smaller drug market compared to Cameroon.

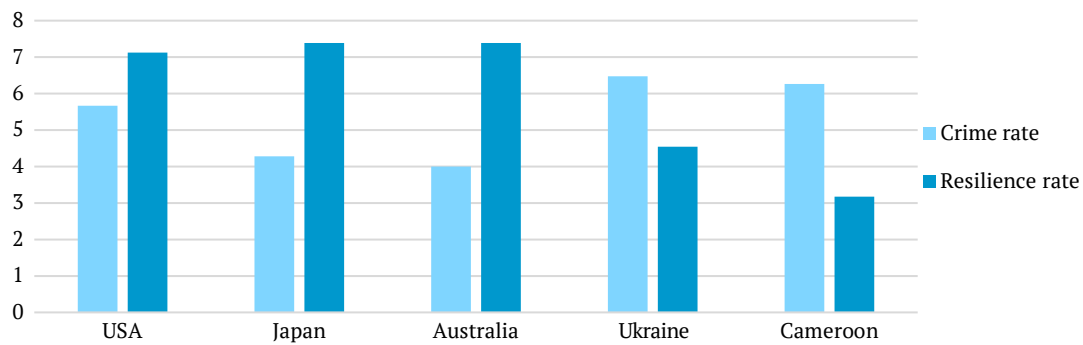

Figure 1. Gradual economic integration in the European Union

Source: Global Organized Crime Index (2024)

One of the most vulnerable sectors since the start of the full-scale invasion has been cybersecurity. According to a report by the Security Information and Event Management System (SIEM) based on the Security Service of Ukraine (SBU), Ukraine experienced an unprecedented number of cyberattacks between March and May 2022. While the maximum number of detected cyber incidents was 121 in January 2022, in March-May this figure increased to 827 critical information security events. In 2022-2024, Ukraine experienced more than 9,000 cyberattacks (Melnyk, 2024). This experience in combating cyber threats is an important factor for the future of cybercrime for the entire European region. The Ukrainian experience demonstrates both high-quality international cooperation before the full-scale intrusion and a wide range of opportunities for information and experience exchange between partner countries today and in the future. One example of such close cooperation is Ukraine's accession to NATO's CCDCOE (Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence), an advanced cyber knowledge centre and research institution (Ukraine to be accepted..., n.d.). The Russia-Ukraine war combines both conventional and cyber warfare, and this cyber dimension provides an extremely interesting insight into what modern warfare may look like in the future (Guitton & Fréchette, 2023). It is worth noting that organised crime is not the preserve of non-state actors in international relations but can also include structures within state actors (Vatral, 2023).

Addressing such countries as the United States, Australia and Japan, it is worth noting that one of the most significant differences from the previously described countries is the low level of corruption (Table 1) on the one hand and a conscious civil society with democratic principles of development on the other. The United States of America is a target for organised crime, which leads to similar manifestations of crime in Cameroon and Ukraine. Human smuggling, especially in the Mexican border, has been one of the most discussed topics in recent years both in the United States and around the world. Despite the measures taken to combat human smuggling, the number of people wishing to enter the United States and pursue the "American dream" remains high. Hundreds of counterfeit products, including electronics from Asia, enter the country every year. The illegal trade includes animals, plants, gold, tobacco, and drugs, which are closely linked to the activities of Mexican mafia groups (Interpol, 2022).

Japan has one of the best resilience scores among the countries selected in the study in terms of crime. In general, the scope of organised crime in Japan does not differ significantly from the previously studied countries, but due to its historical identity and geographical location, it has its peculiarities. For example, exotic pets and precious seafood are illegally traded in Japan. Japan also has world-famous Yakuza mafia groups, although their influence has declined significantly in recent decades (Kleemans & van Koppen, 2020). This has become possible due to increased law enforcement and international cooperation in the fight against organised crime. Instead, classic mafia groups are increasingly turning their attention to cybercrime.

Although Japan is a signatory to many international legal treaties and a member of international organisations fighting against organised crime, national legislation does not fully meet this goal, as there is still no direct prohibition of the existence of the Yakuza and other mafia groups in Japan. Therefore, Japan is experiencing a significant impact of organised crime, which affects both the economic and political aspects of the country's life. However, the democratic and transparent way in which Japan has been developing in recent decades, and its commitment to both international law and international cooperation, significantly reduces the risks associated with the activities of organised crime groups (Kirchner & Dorussen, 2020). As Japanese criminal groups are involved in transnational criminal schemes, the international community is beginning to play a significant role in countering their activities. For example, in 2012, the United States froze the assets of some members of Japan's largest criminal organisation, the Yamaguchi-Gumi (Treasury Sanctions Members..., 2012), and in 2016, it imposed sanctions on the Kobe Yamaguchi-Gumi syndicate (Treasury Department Targets..., 2016). The prosecution of organised crime in the United States has also influenced the Japanese government in its fight against the yakuza. For instance, according to D.N. Moorman (2020), the development of such sanctions measures in the United States was influenced by the Racketeer Influenced and Corrupt Organisations Act (Law of USA No. 100617..., 1985). In turn, the scholar points out, that the political movement "War on Drugs" in the United States has already influenced Japan, which has begun to develop laws to combat organised crime.

Turning now to the activities of organised criminal groups in Australia. International cooperation is one of

the key factors for Australia in the fight against organised crime. Australia is a signatory to several international legal treaties, as well as a member of Interpol and Europol, which has a qualitative impact on the exchange of experience, knowledge and information with other actors in international relations (Lusthaus *et al.*, 2023). The Global Initiative Against Organised Crime (2024) in its 2023 report indicates that such a factor of states' resilience to organised crime as their international cooperation has improved. The Nordic countries have a score of 7.24 out of 10 (Global Initiative Against Organised Crime, 2024), which is the best score among the rest of the world. Central and Eastern Europe has a lower resilience score and is noted as being under-prepared to face the threat of organised crime. The crime rate in Australia was high in the period from 2021 to 2023, second only to the countries of Northern Europe.

The United States, Japan and Australia have a favourable geographical location in terms of the almost non-existent possibility of territorial disputes with their neighbours. The United States is bordering the Pacific and Atlantic Oceans and shares borders with Canada and Mexico. Japan, although having tense relations with some countries in East and Southeast Asia, faces no significant challenges in building a competitive economic model given its geographical location. A similar conclusion can be drawn from an analysis of Australia. The situation in the geographical location of Cameroon and Ukraine is radically different. Cameroon's development has much in common with that of other African countries. Having gained independence at a crucial moment for the entire African continent, the so-called Year of Africa, the country was accompanied by numerous internal and border conflicts, ethnic clashes and religious wars. In general, this trend is observed in most post-colonial countries in Africa (Akaliyski & Reeskens, 2023).

A factor contributing to effective international cooperation is the low level of corruption in the country under study. Data from the Corruption Perceptions Index (2024) indicate extremely low corruption risks in the United States, Japan and Australia, while the situation with corruption in Cameroon and Ukraine suggests that countries are unwilling or do not have effective methods to combat it. The need for effective international cooperation becomes especially noticeable when a state is faced with fraudulent schemes in the transfer of assets abroad and the lack of the possibility to turn to national legislation to counteract this phenomenon (Carlos, 2022).

The shadow nature of organised crime cannot be over-emphasised when describing its functioning. It is this factor that does not provide a full understanding of all the risks and threats of organised crime, which is hidden from the eyes of ordinary citizens. On the other hand, there are cases in world practice where international cooperation has become comprehensive and intensive since the entire world's population has directly or indirectly faced and experienced certain difficulties.

The Ukrainian and Cameroonian experience demonstrates commitment to the ideals of fighting organised crime, but each country has unique challenges and a radically different level of capacity to respond to them. In the context of the study of Cameroon's international

cooperation, the question arises of the implementation of the agreements undertaken following international legal documents. The civil society institution is still in the process of its formation, which could allow for a timely response and counteraction to organised crime. Nevertheless, there have been positive developments in the context of the country's cooperation with Interpol, which resulted in participation in the I-CEMAC programme, which brings border checks to a new level (Interpol, 2023; Securing borders in the Central Africa region, 2023).

On the other hand, an analysis of Ukrainian international cooperation demonstrates the benefits for other actors in international relations. Today, in the era of informatisation and digitalisation of almost all spheres of political and social life, experience in countering cybercrime is an advantageous aspect in building further multilateral relations in the international arena, implementing new strategies to combat cyber threats both for the European region and the whole world.

The United States of America plays a key role in the modern world order. With a range of factors contributing to its sustainable development, such as the presence of innovation and widespread adoption of modern technology, an attractive business environment, high-quality education, and efficient use of capital, the country is of particular interest to organised crime. The study demonstrates that the crime rate in the United States is very close to that of Cameroon (Table 1), but the effectiveness of the fight against organised crime, including through international cooperation, shows the difference between developed and developing countries. Australia and Japan, despite their high level of resilience to organised crime, have unique and specific challenges, including those related to mafia groups and imperfect national legislation.

The practical experience of the United States, Australia and Japan in fighting organised crime best illustrates the successful concept of international cooperation. At the same time, their experience is not very useful for authoritarian countries and transitional regimes where corruption remains high. The analysis of the Global Organised Crime Index (2024) and Corruption Perceptions Index (2024) data shows an inverse relationship between the corruption index and organised crime in the countries studied ($r = -0.86$, where r is the correlation coefficient). A stronger correlation can be noted between the corruption index and the organised crime resilience index ($r = 0.99$). This correlation is even higher than the correlation between the crime index and the resilience index ($r = -0.81$). Such results may indicate that about 74% (r^2) of organised crime exists due to or is caused by corruption, or vice versa (causality is not considered). At the same time, the linear relationship between the corruption index and the organised crime resilience index shows that measures to combat organised crime have a positive impact on reducing corruption. The difference in dependence indicates that the level of organised crime also depends on other factors that are not affected by either the fight against corruption or the measures against organised crime that make up the resilience index: political leadership and governance, government transparency and accountability, national policy and legislation, judiciary and detention,

law enforcement, territorial integrity, anti-money laundering, economic regulatory capacity, victim and witness support, prevention, international cooperation, and so on. Regarding the latter, it is worth noting that according to the Global Organised Crime Index (2024), Ukraine made a significant jump in international cooperation from 5 to 7.5 points in 2021-2023, while at the same time making a similar jump in the corruption index ranking (r between the international cooperation factor and the corruption index is 0.94). Cameroon, which did not improve its cooperation with partners, moved up only 4 positions in the corruption index ranking between 2021 and 2023, while Ukraine moved up 18 positions (Table 1). This shows that international cooperation plays a very important role in the fight against corruption, which is essential for the existence and spread of organised crime.

Given the national and regional characteristics of other states, the results of the study suggest that the analysed factors of successful international cooperation can be applied to other countries in the world whose security is affected by the activities of organised criminal groups. The general situation with modern international cooperation in combating organised crime in Cameroon is similar to other African countries, as the vast majority of them have failed to build effective institutions of government after a long colonial period, have not built democratic state institutions and continue to suffer from racial, religious and other conflicts. In contrast, when analysing trends in international cooperation in Ukraine, certain trends and conclusions can be extrapolated to Eastern European countries.

Discussion

In a study on Japanese cooperation policy with Latin America and the Caribbean, D. Carlos (2022) notes that the development of the new world architecture is closely linked to the factors of alliances, strategic partnerships, rivalry or competition, as the political component begins to play a major role in international cooperation. It is noted that cooperation between governments is most effective when their domestic and foreign policy interests are similar. S.C. Schwuchow (2023) comes to a similar conclusion to the one presented in this study, stating that societies with weak property rights, lack of socially established norms to counteract corruption risks and unequal income distribution are more likely to face the problem of cooperation between security forces and criminal organisations.

E.J. Kirchner & H. Dorussen (2020) cite another factor in the difference in the effectiveness of international cooperation. Analysing the cooperation between the EU and Japan in the period from 1990 to 2017, the authors emphasise the different levels of threat perception. For example, in their perception of the threat of terrorism, their views differ dramatically – while Japan does not consider terrorism to be an urgent problem, the EU reflects a high level of concern on this issue.

The principles of Japanese international cooperation policy are regularly published by the Ministry of Foreign Affairs of Japan (White Paper on Development Cooperation, 2023). The latest available White Paper on Development Cooperation, 2022, emphasises that transnational organised crime and terrorist acts continue to pose a

threat to the entire international community. An effective response to these threats cannot be achieved by the efforts of one nation alone. Thus, in addition to strengthening countermeasures by individual nations, the entire international community must cooperate to help build justice and law enforcement capacity in developing countries.

M. Rubakha *et al.* (2023) address the issue of resistance to corruption risks and note that transparent and independent operation of national anti-corruption institutions is of paramount importance for achieving proper effectiveness in combating various manifestations of corruption. It is worth noting that to ensure the effectiveness of the fight against corruption in Europe and its prevention in the world, some countries should incorporate cooperation with international governmental and non-governmental organisations into their legislation and anti-corruption policies, as such cooperation makes them more open. At the same time, it is noted that Ukraine has many corruption risks associated with a lower level of digitalisation of public services compared to Bulgaria and Georgia, which are studied in the article. The research of scientists confirms the thesis formulated in the study that the high level of corruption in the country is one of the factors that negatively affects the quality of international cooperation in the fight against organised crime.

E. Kleemans & V. van Koppen (2020) argue that the business activities of organised criminal groups, such as arms and drug trafficking, smuggling of illegal immigrants, trafficking in human beings for sexual exploitation and other types of organised crime, are a feature of non-democratic countries. For democracies, however, the presence of organised crime is perceived as an exception rather than a commonplace. However, as noted above, the United States also faces similar challenges, but to a lesser extent. Thus, the lack of these phenomena should not be considered a complete absence, but rather a smaller share in the overall level of organised criminal activity. This lower level of extreme manifestations of organised crime confirms the view that democratically developed countries with an effective legal system and experience of international cooperation have greater opportunities and a higher degree of resilience to the illegal activities of organised criminal groups. This approach contributes to the development of long-term international cooperation, considering the experience and best practices in the fight against organised crime following international law.

F. Di Pillo *et al.* (2020), in their study, suggest that the impact of organised crime is stronger in macro-regions where organised crime has historical roots. It is difficult to disagree with this statement, but the example of Japan with the Yakuza mafia groups suggests that even historically rooted organised crime within a particular country can be levelled by the simultaneous implementation of effective national legislation and international cooperation.

Since international cooperation is closely related to national police and other law enforcement agencies, it is appropriate to refer to the findings of L. O'Shea (2021). The researcher believes that successful law enforcement reforms require the state to increase control over these structures by raising salaries and strengthening bureaucratic control. However, such actions can only be

successful if the national authorities are interested in implementing reforms. The issue is that even democratically elected politicians can behave in an authoritarian or neo-patrimonial manner. In such circumstances, the behaviour of law enforcement agencies is likely to be subject to corrupt political leaders, and the agencies themselves will operate in a limited and undemocratic manner. This data once again confirms the result of the study that only democratically elected and democratic regimes that rely on cooperation with other democratic countries have significant advantages in terms of effective international cooperation in the fight against organised crime. This observation is important in deconstructing the popular mythology of the “strong hand” that authoritarian leaders may use.

Conclusions

The factors influencing the quality and effectiveness of international cooperation in the field of combating organised crime were considered in the study. This study highlights that organised crime, which is transforming and acquiring new forms of influence, is a serious problem for the sustainable development of modern society. Several factors that directly or indirectly affect the quality of international cooperation in the field of combating organised crime were considered. The results obtained indicate a difference in the approach of countries to the fight against organised crime, which does not correlate with the presence or absence of the latter as signatories to the main international legal instruments but proves the importance of the level of corruption and traditional informal institutions that have been formed historically. At the same time, the latter, as shown by the results of the analysis of corruption and organised crime indices, play a much smaller role. This is a positive message for developing countries, as it indicates that the impact of organised crime can be

significantly reduced by well-established and universal measures, among which international cooperation plays a key role. The analysis found that international cooperation is effective when the state is committed to democratic values and there are no historically established criminal groups in society. At the same time, in recent decades, there has been a tendency to improve international cooperation between authoritarian, underdeveloped post-colonial and democratic countries.

The author established that the level of corruption risks is related to the ability of organised criminal groups to operate freely and adapt to ineffective resistance by public authorities. This study determined that the fight against even historically established organised criminal groups in a country can reach a qualitatively new level through international cooperation, especially between countries with the same or similar political, legal, social, economic and administrative systems, since the assets of organised criminal groups may be located within the jurisdictions of countries around the world and threaten their economic security.

Future research on international cooperation in the field of combating organised crime could cover a wide range of unresolved issues and problems. For instance, regional peculiarities of international cooperation, a detailed analysis of the latest international legal practices, shortcomings in the coordination of actions to combat organised crime by actors in international relations, and the role of non-state actors in the fight against organised crime may be relevant for consideration.

Acknowledgements

None.

Conflict of interests

None.

References

- [1] Akaliyski, P., & Reeskens, T. (2023). Ukrainian values: Between the Slavic-Orthodox legacy and Europe's allure. *European Societies*, 1-30. doi: 10.1080/14616696.2023.2206901.
- [2] Badiora, A., & Ojewale, O. (2022). *Organized crime across the sub-Saharan African States: The case of corruption in Cameroon and Nigeria*. *African Journal of Governance and Public Leadership*, 1(3), 8-27.
- [3] Carlos, D. (2022). *Japan's international cooperation to Latin America and the Caribbean in the changing development landscape*. *Estudios Internacionales*, 201, 89-125.
- [4] Convention on Cybercrime. (2001, November). Retrieved from <https://rm.coe.int/1680081561>.
- [5] Corruption perceptions index. (2024). *Transparency International*. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>.
- [6] Di Pillo, F., Levaldi, N., & Marzano, R. (2020). Organized crime and waste management costs. *Regional Studies*, 57(1), 168-180. doi: 10.1080/00343404.2022.2053094.
- [7] Filianina, L.A. (2019). International experience in preventing and combating organised crime. *Legal Scientific Electronic Journal*, 6, 434-436. doi: 10.32782/2524-0374/2019-6/107.
- [8] Global Initiative Against Organized Crime. (2024). *Continental overviews and results*. Retrieved from <https://ocindex.net/report/2023/04-continental-overview.html>.
- [9] Global Organized Crime Index. (2024). Retrieved from <https://ocindex.net/>.
- [10] Guitton, M., & Fréchette, J. (2023). Facing cyberthreats in a crisis and post-crisis era: Rethinking security services response strategy. *Computers in Human Behavior Reports*, 10, article number 100282. doi: 10.1016/j.chbr.2023.100282.
- [11] Hutsaliuk, M.V. (2021). *Directions for strengthening international cooperation in combating cybercrime*. *Information and Law*, 4(39), 141-147.
- [12] Interpol. (2022). *Annual report*. Lyon: Interpol.
- [13] Kirchner, E.J., & Dorussen, H. (2020). New horizons in EU-Japan security cooperation. *Asia Europe Journal*, 19, 27-41. doi: 10.1007/s10308-020-00586-z.

- [14] Kleemans, E., & van Koppen, V. (2020). Organized crime and criminal careers. *Crime and Justice*, 49, 385-423. doi: [10.1086/707318](https://doi.org/10.1086/707318).
- [15] Law of USA No. 100617 "RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act) Statute – Implications for Organized Labor". (1985, May). Retrieved from <https://home.treasury.gov/news/press-releases/tg1722>.
- [16] Legan, I.M. (2021a). *International cooperation in preventing and combating transnational crime*. Chernihiv: National University of Chernihiv Polytechnic.
- [17] Legan, I.M. (2021b). Features of international cooperation in preventing and combating cybercrime and cyberterrorism. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 50, 118-121. doi: [10.32841/2307-1745.2021.50.25](https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.50.25).
- [18] Lusthaus, J., Kleemans, E., Leukfeldt, R., Levi, M., & Holt, T. (2023). Cybercriminal networks in the UK and Beyond: Network structure, criminal cooperation and external interactions. *Trends in Organized Crime*, 26(4). doi: [10.1007/s12117-022-09476-9](https://doi.org/10.1007/s12117-022-09476-9).
- [19] Melnyk, T. (2024). *SBU repels over 9000 cyberattacks in two years of full-scale war*. Retrieved from <https://forbes.ua/news/sbu-vidbila-ponad-9000-kiberatak-za-dva-roki-povnomasshtabnoi-viyni-05032024-19667>.
- [20] Moorman, D.N. (2020). *The yakuza: Organized crime in Japan*. *The Downtown Review*, 7(1), article number 1.
- [21] Movchan, A., & Yablonskyi, R. (2021). Current problems of system improvement combating organized crime in Ukraine. *Social and Legal Studies*, 4(4), 69-75. doi: [10.32518/2617-4162-2021-4-69-75](https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-4-69-75).
- [22] Movchan, A.V., & Yablonsky, R.S. (2022). *Problems of combating organised crime and corruption in the international dimension. implementation of the state anti-corruption policy in the international dimension*. In *Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference "Implementation of the state anti-corruption policy in the international dimension"* (pp. 59-62). Kyiv: National Academy of Internal Affairs.
- [23] O'Shea, L. (2023). Why democratic police reform mostly fails and sometimes succeeds: police reform and low state capacity, authoritarianism and neo-patrimonial politics (in the former Soviet Union). *Policing and Society*, 33(3), 245-263. doi: [10.1080/10439463.2022.2106983](https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2106983).
- [24] Orlovsky, R. (2023). Legalization of criminally obtained property committed by organized criminal groups: European and Ukrainian standards. *Jurídicas CUC*, 19(1), 197-230. doi: [10.17981/juridcuc.19.1.2023.07](https://doi.org/10.17981/juridcuc.19.1.2023.07).
- [25] Rubakha, M., Tkachyk, L., & Horodniak, I. (2023). Modeling the impact of macroeconomic indicators on the Corruption Perceptions Index: Example of Ukraine, Bulgaria, and Georgia. *Regional Science Policy & Practice*, 15(9), 2295-2319. doi: [10.1111/rsp3.12691](https://doi.org/10.1111/rsp3.12691).
- [26] Schwuchow, S.C. (2023). *Organized crime as a link between inequality and corruption*. *European Journal of Law and Economics*, 55, 469-509.
- [27] Securing borders in the Central Africa region. (2023). *Interpol*. Retrieved from <https://www.interpol.int/How-we-work/Border-management/1-CEMAC>.
- [28] Syroid, T.L. (2023). *International criminal law counteraction to transnational crimes*. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 77(2), 304-309.
- [29] Treasury department targets new Yakuza syndicate. (2016). Retrieved from <https://home.treasury.gov/news/press-releases/j10694>.
- [30] Treasury sanctions members and associates of Japanese criminal organization. (2012). Retrieved from <https://home.treasury.gov/news/press-releases/tg1722>.
- [31] Tymoshenko, V., & Makarenko, L. (2022). The impact of globalisation on legal conduct. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 27(1), 20-29. doi: [10.56215/0122271.20](https://doi.org/10.56215/0122271.20).
- [32] Ukraine to be accepted as a Contributing Participant to NATO CCDCOE. (n.d.). *The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*. Retrieved from <https://ccdcoe.org/news/2022/ukraine-to-be-accepted-as-a-contributing-participant-to-nato-ccdcoe/>.
- [33] United Nations Convention Against Corruption. (2003, October). Retrieved from <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>.
- [34] United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. (1988, December). Retrieved from https://treaties.un.org/doc/Treaties/1990/11/19901111%2008-29%20AM/Ch_VI_19p.pdf.
- [35] United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto. (2000, November). Retrieved from <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>.
- [36] United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.). *Organized crime*. Retrieved from <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro.html>.
- [37] Vatrál, A. (2023). Legal regulation of combating organised crime in Ukraine: Current state and areas of improvement. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 28(3), 17-27. doi: [10.56215/naia-herald/3.2023.17](https://doi.org/10.56215/naia-herald/3.2023.17).
- [38] White Paper on Development Cooperation. (2023). Retrieved from <https://www.mofa.go.jp/files/100600876.pdf>.
- [39] Yunbo, J., Pichamon, Y., & Tien Ming, L. (2021). Strengthening international legal cooperation to combat the illegal wildlife trade between Southeast Asia and China. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 9, article number 645427. doi: [10.3389/fevo.2021.645427](https://doi.org/10.3389/fevo.2021.645427).

УДК 327.8:339.9

DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.88

Тетяна Андріївна Стоян**Доктор історичних наук, професор**Український державний університет імені Михайла Драгоманова.**02000, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна**<https://orcid.org/0000-0002-6047-166>*

Китайський досвід інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці: успіхи та протиріччя

Анотація. Актуальність обумовлена безпрецедентними масштабами китайських інфраструктурних ініціатив, їх потенційним впливом на регіональний розвиток та геополітичний баланс сил, а також суперечливим характером їх соціально-економічних та екологічних наслідків в умовах сучасних глобальних трансформацій. Метою дослідження є проведення критичного аналізу успіхів та протиріч китайських інфраструктурних ініціатив. У дослідженні застосовувалися методи синтезу, порівняльного аналізу, критичного аналізу, моделювання, структурно-функціонального та систематизації. Результати дослідження свідчать про значний потенціал китайських інфраструктурних мегапроектів для стимулювання економічного зростання, розвитку інфраструктури та поглиблення регіональної інтеграції в країнах Євразії та Африки. Однак, попри декларовані переваги, ці ініціативи характеризуються низкою протиріч та викликів. Зокрема, масштабні китайські інвестиції несуть ризики боргової залежності для країн-реципієнтів, оскільки часто надаються на непрозорих та невідповідних умовах. Крім того, реалізація мегапроектів супроводжується високими корупційними ризиками, відсутністю належних механізмів підзвітності та обмеженням залученням місцевих ресурсів і компаній. Це мінімізує потенційні економічні вигоди для країн-учасниць та перешкоджає передачі технологій і розвитку місцевого потенціалу. Китайські інфраструктурні проекти також часто пов'язані з негативними соціальними та екологічними наслідками, такими як примусове відселення громад, деградація екосистем та забруднення довкілля. Для подолання цих протиріч розроблено рекомендації щодо впровадження механізмів прозорості, підзвітності, активного залучення місцевих компаній та забезпечення справедливого розподілу економічних вигод між усіма стейкхолдерами. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо оптимізації китайських інфраструктурних мегапроектів з урахуванням інтересів країн-учасниць, що може бути використано для вдосконалення стратегій співпраці з Китаєм та забезпечення сталості, взаємної вигоди й інклюзивності цих ініціатив

Ключові слова: інвестиційні проекти; передача технологій; справедливий розподіл вигод; підзвітність; міжнародне співробітництво; геополітичний вплив

Вступ

Вивчення китайського досвіду реалізації інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці набуває особливої значущості в контексті сучасних глобальних трансформацій та геополітичних зрушень. Китай, як одна з провідних економічних держав світу, активно розширює свій вплив на міжнародній арені, зокрема через реалізацію масштабних інфраструктурних ініціатив. Однак, попри декларовані Пекіном цілі сприяння економічному розвитку та поглиблення регіональної інтеграції, ці проекти часто супроводжуються низкою протиріч та викликів, які ставлять під сумнів їх реальну ефективність та справедливість.

Незважаючи на потенційні переваги модернізації транспортної та енергетичної інфраструктури, реальні економічні вигоди для країн-учасниць часто виявляються мінімальними. Більше того, ці ініціативи нерідко супроводжуються корупційними скандалами та призводять до накопичення боргових зобов'язань, що ставлять держави у фактичну залежність від волі Пекіну. Крім того, над реалізацією проектів часто працюють переважно китайські компанії з китайськими робітниками, що обмежує можливості для створення робочих місць та передачі технологій у країнах-реципієнтах.

Отримано: 10.11.2023, Перевірено: 03.02.2024, Прийнято: 29.02.2024

Suggested Citation:

Stoian, T. (2024). China's experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa: Successes and contradictions. *Foreign Affairs*, 34(1), 88-97. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.88.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Актуалізує необхідність критичного вивчення китайського досвіду інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці низка факторів. Насамперед, масштаби та амбітність цих ініціатив вимагають ретельного дослідження їх реальних наслідків для регіонального розвитку та геополітичного балансу сил. Крім того, аналіз протиріч та викликів, пов'язаних із китайськими мегапроектами, дозволить виробити рекомендації щодо мінімізації ризиків та забезпечення більш справедливого розподілу вигод від таких ініціатив. Не менш важливим є те, що критичне осмислення китайського досвіду може стати основою для розробки альтернативних моделей міжнародного співробітництва, які б враховували інтереси всіх залучених сторін.

Так, V.V. Лумар (2021) розкриває геополітичні інтереси Китаю в контексті ініціативи «Один пояс, один шлях», яка передбачає активізацію співпраці КНР з країнами Євразії та Африки, зокрема у сфері розбудови інфраструктури. W. Zhou (2021), у свою чергу, докладно аналізує зміст цієї ініціативи, наголошуючи на її спрямованості на розвиток взаємовигідного партнерства та реалізацію спільних інфраструктурних проектів. Дослідження Y.O. Shyrshova (2021) зосереджене на динаміці китайських інвестицій в африканські економіки, значна частина яких спрямовується саме на розвиток інфраструктури - будівництво транспортних мереж, енергетичних об'єктів тощо. Натомість V.O. Perminov & A.S. Chihira (2022) вивчають еволюцію африканського вектору зовнішньої політики КНР, відзначаючи посилення ролі інфраструктурного співробітництва у відносинах Китаю з африканськими державами.

V.U.Ugwu, (2020) присвячує свою дисертацію комплексному аналізу геополітичної стратегії Китаю щодо Африки, приділяючи особливу увагу реалізації масштабних інфраструктурних проектів як інструменту розширення китайського впливу на континенті та поглиблення стратегічного партнерства з окремими африканськими країнами. У своїй роботі Y. Kryukavskyu *et al.* (2019), аналізують вплив рівня розвитку логістичної інфраструктури на ефективність реалізації китайської ініціативи «Один пояс, один шлях». Автори підкреслюють роль Індексу ефективності логістики (LPI) як індикатора розвитку інфраструктури та інвестиційних можливостей, розглядають регіональні особливості логістичного розвитку країн-учасниць ініціативи.

Однак, незважаючи на ґрунтовне висвітлення успіхів китайських інфраструктурних ініціатив в Євразії та Африці, проаналізовані дослідження не містять всебічного критичного аналізу потенційних протиріч та негативних наслідків, пов'язаних з реалізацією цих мегапроектів. Зокрема, недостатньо уваги приділяється таким проблемним аспектам, як торгова залежність країн-реципієнтів, корупційні ризики, обмежене залучення місцевих ресурсів тощо. Це засвідчує необхідність подальшого наукового осмислення досвіду китайських інфраструктурних ініціатив з метою розробки рекомендацій щодо оптимізації відповідних проектів та забезпечення їх максимальної ефективності й сталості для всіх залучених сторін.

Метою даного дослідження є проведення ґрунтовного аналізу досвіду Китаю у реалізації масштабних інфраструктурних проектів в Євразії та Африці. Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких ключових завдань: проаналізувати основні напрямки, масштаби та реальні наслідки (економічні, соціальні, екологічні) китайських інфраструктурних проектів в Євразії та Африці для країн-реципієнтів; виявити ключові протиріччя та виклики, пов'язані з китайськими мегапроектами, зокрема, проблеми торгової залежності, корупції та обмеженого залучення місцевих ресурсів; розробити рекомендації щодо оптимізації подібних ініціатив з метою забезпечення більш справедливого розподілу вигод та мінімізації негативних наслідків.

Матеріали та методи

Для дослідження китайського досвіду інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці було використано комплекс загальнонаукових методів. Метод синтезу дозволив зібрати дані щодо ключових галузей та регіонів, охоплених китайськими ініціативами, та сформулювати цілісне уявлення про географічний і секторальний вимір китайської інфраструктурної експансії. За допомогою порівняльного методу було зіставлено потенційні переваги та реальні виклики модернізації інфраструктури за рахунок китайських інвестицій, що дозволило виявити асиметрію вигод від цих ініціатив. Критичний аналіз було застосовано для дослідження проблемних аспектів китайських мегапроектів, таких як ризики торгової залежності, корупційні ризики, відсутність належних механізмів підзвітності, обмежене залучення місцевих ресурсів тощо, що дозволило виявити системні протиріччя та потенційні загрози для країн-учасниць.

Використання методу моделювання дозволило розробити концептуальну модель оптимізації китайських ініціатив, яка передбачає впровадження заходів щодо забезпечення прозорості, підзвітності, залучення місцевих ресурсів, справедливого розподілу вигод та дотримання соціально-екологічних стандартів. Структурно-функціональний аналіз було застосовано для вивчення інституційної моделі китайської інфраструктурної експансії, яка ґрунтується на тісній взаємодії державного та приватного секторів під егідою центрального уряду. Нарешті, метод систематизації дозволив впорядкувати дані щодо геополітичних та геоекономічних наслідків китайських мегапроектів, виявити ключові тенденції в їх впливі на регіональний і глобальний баланс сил, а також оцінити їх роль у реалізації стратегічних інтересів Китаю в Євразії та Африці.

Для забезпечення комплексного аналізу китайських інфраструктурних мегапроектів у дослідженні було розглянуто низку міжнародних стандартів та керівних принципів, розроблених авторитетними організаціями. Зокрема, було вивчено Принципи високого рівня G20 щодо сприяння цілісності та прозорості в розвитку інфраструктури (G20 Osaka Leaders'..., 2019), які встановлюють рамки для забезпечення доброчесності, прозорості та належного управління в інфраструктурних проектах. Стандарт прозорості інфраструктури

CoST (2024), спрямований на підвищення прозорості та підзвітності в державних інфраструктурних проєктах шляхом розкриття ключової інформації на всіх етапах проєктного циклу, також став важливим джерелом для дослідження. Крім того, було проаналізовано Керівництво ОЕСР щодо боротьби з корупцією та забезпечення доброчесності в державних інвестиціях (Recommendation of the Council on Guidelines..., 2019), яке надає рекомендації урядам щодо зміцнення антикорупційних механізмів та сприяння доброчесності в процесі планування, розподілу та реалізації державних інвестиційних проєктів.

Окрім міжнародних стандартів, у дослідженні було залучено широкий спектр аналітичних матеріалів та звітів, підготовлених як міжнародними організаціями, так і національними регуляторними органами. Зокрема, було використано публікації авторитетних аналітичних центрів, таких як Chatham House (Wignaraja *et al.*, 2020) та CSIS (2023), які висвітлюють різні аспекти китайської інфраструктурної експансії в Євразії та Африці, включаючи її масштаби, рушійні сили, потенційні переваги та виклики. Також було проаналізовано звіти національних регуляторних органів, зокрема Національної ради з розвитку та моніторингу локального контенту Нігерії (Local Content Digest, 2022), які надають цінну інформацію про досвід окремих країн у розробці та впровадженні механізмів залучення місцевих ресурсів та справедливого розподілу економічних вигод від реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Залучення цих різноманітних джерел дозволило всебічно проілюструвати специфіку китайських інфраструктурних ініціатив, виявити ключові тенденції та закономірності в їх реалізації, а також розробити рекомендації щодо їх оптимізації з урахуванням інтересів країн-учасниць та міжнародних стандартів прозорості й доброчесності.

Результати

Основні напрямки, масштаби та наслідки реалізації китайських інфраструктурних мегапроєктів в Євразії та Африці. Ініціатива «Один пояс, один шлях», запропонована Китаєм у 2013 році, стала ключовим драйвером розширення китайських інфраструктурних інвестицій в Євразії та Африці. Ця амбітна стратегія, спрямована на розвиток транспортних коридорів, енергетичних мереж та економічних зв'язків між Китаєм та країнами Євразії й Африки, передбачає реалізацію масштабних інфраструктурних проєктів на суму понад 1 трильйон доларів США (Yu, 2020).

Китай позиціонує ініціативу «Один пояс, один шлях» як платформу для поглиблення економічної інтеграції та сприяння спільному розвитку країн-учасниць. Однак, попри декларовані цілі, ця ініціатива також розглядається як інструмент розширення геополітичного впливу Китаю та посилення його стратегічних позицій у ключових регіонах світу (Petry, 2023). Китайські інфраструктурні мегапроєкти в Євразії та Африці охоплюють широкий спектр галузей, серед яких особливе місце посідають транспорт, енергетика та телекомунікації. У транспортному секторі Китай активно інвестує в будівництво автомобільних та за-

лізничних шляхів, портів та аеропортів, що покликані поліпшити сполучення між країнами та стимулювати торгівлю. Прикладом є залізниця Момбаса-Найробі в Кенії та порт Хамбантота в Шрі-Ланці. В енергетичній сфері китайські компанії беруть участь у будівництві електростанцій, ліній електропередачі та нафтогазових трубопроводів. Ці проєкти спрямовані на задоволення зростаючих енергетичних потреб країн-реципієнтів та розширення доступу до електроенергії. Однак вони також викликають занепокоєння щодо посилення енергетичної залежності цих країн від Китаю (Strange, 2023).

Телекомунікаційна інфраструктура є ще одним пріоритетним напрямком китайських інвестицій. Компанії, такі як Huawei та ZTE, активно долучаються до розбудови мереж мобільного зв'язку та Інтернету в країнах Євразії та Африки. Попри потенційні переваги для цифрової трансформації, ці ініціативи також породжують питання щодо кібербезпеки та контролю над даними (Heeks, *et al.*, 2024). Контроль над портами в ключових точках глобальних торговельних шляхів є важливим елементом геоекономічної стратегії Китаю. Інвестуючи в розвиток та модернізацію портів в Азії, Африці та Європі, Китай прагне забезпечити безперебійне функціонування своїх експортно-імпортних операцій, а також посилити свій вплив на міжнародну торгівлю. Яскравим прикладом є порт Пірей у Греції, який після значних китайських інвестицій перетворився на один з найбільших контейнерних портів Середземномор'я та ключовий транзитний хаб для китайських товарів на шлях до Європи (Lin & Kaplan, 2023; Oulmakki *et al.*, 2023).

Що стосується доступу до цінних корисних копалин, Китай активно інвестує в розвідку та видобуток рідкоземельних елементів, літію та інших стратегічних ресурсів в країнах Африки, Азії та Латинської Америки. Ці ресурси мають критичне значення для розвитку високотехнологічних галузей, таких як виробництво електромобілів, вітрових турбін, електроніки та озброєнь. Забезпечуючи контроль над видобутком та постачанням цих ресурсів, Китай прагне зміцнити свої позиції в глобальних ланцюгах доданої вартості та зменшити залежність від імпорту (Liu, 2023).

Китайські інфраструктурні мегапроєкти охоплюють широкий географічний простір (Рисунок 1.), включаючи країни Центральної, Південної та Південно-Східної Азії, Близького Сходу, Східної Європи та Африки. В Азії ключовими партнерами Китаю в реалізації інфраструктурних ініціатив є Пакистан (Китайсько-пакистанський економічний коридор) (Afzal *et al.*, 2023), Казахстан (автомагістраль «Західна Європа – Західний Китай») (Yermekbayev *et al.*, 2022), Шрі-Ланка (порт Хамбантота) (Wignaraja *et al.*, 2020) та інші. На африканському континенті Китай активно інвестує в інфраструктурні проєкти в таких країнах, як Ефіопія (залізниця Аддис-Абеба – Джибуті) (Weng *et al.*, 2021), Нігерія (залізниця Лагос-Калабар) (Yahaya, 2022) тощо. Загалом, за оцінками Міністерства комерції КНР, з 2013 по 2018 рік китайські компанії реалізували понад 3000 (Zhang *et al.*, 2022) інфраструктурних проєктів у різних регіонах світу.

Рисунок 1. Проекти, включені в китайську ініціативу «Один пояс, один шлях»

Джерело: Mapping the Belt and Road initiative (2018)

Китайські інфраструктурні мегапроекти мають значний потенціал для стимулювання економічного зростання та розвитку країн-реципієнтів. Модернізація транспортної та енергетичної інфраструктури сприяє зниженню витрат на логістику, покращенню доступу до ринків та ресурсів, залученню іноземних інвестицій та активізації торгівлі. Наприклад, за оцінками Світового банку, реалізація проекту залізниці Момбаса-Найробі в Кенії може забезпечити зростання ВВП країни на 1,5% щорічно (Basu & Janies, 2021).

Однак реальні економічні вигоди від китайських мегапроектів часто виявляються нижчими за очікувані. Значна частина коштів повертається до Китаю у вигляді оплати за товари, обладнання та послуги китайських компаній. Крім того, такі проекти можуть створювати ризики для макроекономічної стабільності країн-реципієнтів через накопичення боргових зобов'язань перед Китаєм. Китайські інфраструктурні ініціативи мають потенціал для створення нових робочих місць та підвищення доходів населення в країнах-реципієнтах. Будівництво та обслуговування об'єктів інфраструктури потребує значної кількості робочої сили, що може сприяти зниженню безробіття. Крім того, покращення транспортної доступності та енергопостачання може стимулювати розвиток місцевого бізнесу та підприємництва. Проте, в багатьох випадках китайські компанії віддають перевагу залученню власних працівників, обмежуючи можливості для працевлаштування місцевого населення. Більше того, реалізація мегапроектів часто супроводжується примусовим відселенням громад та

втратою традиційних засобів до існування, що негативно впливає на добробут та соціальну стабільність (Morgan & Ghiselli, 2023).

Реалізація китайських інфраструктурних мегапроектів часто пов'язана із значними екологічними ризиками. Будівництво доріг, портів, електростанцій та інших об'єктів може призводити до вирубки лісів, деградації земель, забруднення водних ресурсів та втрати біорізноманіття. Особливе занепокоєння викликають проекти в екологічно чутливих регіонах, таких як тропічні ліси Африки чи басейн річки Меконг в Південно-Східній Азії (CSIS, 2023). Китайські компанії та банки часто не приділяють належної уваги екологічним та соціальним стандартам при реалізації інфраструктурних проектів за кордоном (Coenen *et al.*, 2021). Це призводить до конфліктів з місцевими громадами та екологічними організаціями, а також до репутаційних ризиків для Китаю на міжнародній арені.

Виклики реалізації та перспективи оптимізації китайських інфраструктурних проектів в Європі та Африці: врахування інтересів країн-учасниць. Однією з ключових проблем, пов'язаних з китайськими інфраструктурними мегапроектами, є ризик потрапляння країн-реципієнтів у боргову залежність від Китаю. Значна частина фінансування цих ініціатив здійснюється за рахунок китайських кредитів та інвестицій, які часто надаються на непрозорих та невигідних для позичальників умовах. В результаті, країни можуть опинитися в ситуації, коли вони не здатні обслуговувати свої боргові зобов'язання перед Китаєм, що призводить до економічної та політичної залежності (Wong, 2023).

Яскравим прикладом є випадок Шрі-Ланки, яка, не маючи змоги розрахуватися за кредитами, була змушена передати Китаю в оренду на 99 років стратегічний порт Хамбантота. Подібні ситуації викликають занепокоєння щодо потенційного використання Китаєм «дипломатії боргових пасток» для розширення свого геополітичного впливу (Gangte, 2020).

Реалізація китайських інфраструктурних мегапроектів часто супроводжується високими корупційними ризиками та відсутністю прозорості. Голова Національної земельної комісії Мохаммед Абдалла Свазурі та керівник Кенійської залізничної корпорації Атанас Каріюкі Майна були заарештовані за підозрою в корупції під час виділення земель для будівництва нової залізниці Найробі-Момбаса вартістю 3 мільярди доларів США. Розслідування, що призвело до арештів, зосереджено на звинуваченнях у тому, що чиновники привласнили гроші платників податків через фіктивні компенсаційні вимоги за землю, використану для залізниці. Хоча китайські компанії безпосередньо не згадуються в справі, цей випадок демонструє, як корупція може підрвати ефективність та легітимність навіть тих проектів, що фінансуються Китаєм. Варто зазначити, що цей корупційний скандал відбувся на тлі ширших дебатів щодо економічної доцільності проекту залізниці Момбаса-Найробі. Опозиційні лідери та кенійські економісти критикували фінансування проекту за збільшення боргового навантаження країни, яке, за оцінками МВФ, становило 54-55% ВВП у 2017-2018 фінансовому році (Malalo, 2018).

Процеси відбору підрядників, розподілу контрактів та фінансування часто відбуваються кулуарно, без належного нагляду та конкурентних процедур. Це створює сприятливе середовище для корупції та зловживань як з боку китайських компаній, так і місцевих чиновників. Непрозорість китайських інфраструктурних ініціатив ускладнює оцінку їх реальної вартості, ефективності та впливу на економіку та суспільство країн-реципієнтів. Відсутність доступу до інформації перешкоджає громадському контролю та участі, що підриває демократичні процеси та підзвітність влади. Яскравим прикладом цього є проект ГЕС «Будхігандакі» в Непалі. У червні 2017 року уряд Непалу підписав контракт з китайською компанією China Gezhouba Group Corporation (CGGC) на будівництво гідроелектростанції «Будхігандакі» потужністю 1200 МВт вартістю 2,42 мільярда доларів США. Однак деталі угоди, включаючи умови фінансування та розподіл прибутків, не були оприлюднені, що викликало занепокоєння серед експертів та громадськості щодо потенційних фінансових ризиків та відсутності прозорості в процесі прийняття рішень. У листопаді 2017 року, після гострої критики з боку опозиційних законодавців та звинувачень у корупції, уряд Непалу скасував контракт з CGGC за вказівкою парламентського комітету. Заступник прем'єр-міністра та міністр енергетики Камал Тхапа заявив, що при укладанні контракту були допущені порушення, і він був підписаний без дотримання належних процедур (Nepal scraps mega hydropower..., 2017).

Цей випадок ілюструє, як відсутність прозорості в процесі укладання контрактів на китайські

інфраструктурні проекти може призвести до політичних конфліктів, звинувачень у корупції та, зрештою, до скасування самих проектів. Непрозорість не лише підриває довіру громадськості до процесу прийняття рішень, але й створює ризики для самих проектів, оскільки вони стають вразливими до критики та опозиції з боку різних політичних сил. Хоча проект ГЕС «Будхігандакі» був врешті-решт скасований, цей приклад підкреслює важливість забезпечення прозорості, підзвітності та належного врядування в процесі реалізації масштабних інфраструктурних ініціатив, незалежно від джерела їх фінансування. Лише за умови відкритого доступу до інформації та залучення всіх зацікавлених сторін можна забезпечити ефективність, сталість та легітимність таких.

Ще одним протиріччям китайських інфраструктурних мегапроектів є обмежене залучення місцевих ресурсів та компаній країн-реципієнтів. Китайські підрядники часто віддають перевагу використанню власних матеріалів, обладнання та робочої сили, що мінімізує можливості для розвитку місцевої економіки та передачі технологій. В результаті, значна частина економічних вигод від реалізації проектів осідає в Китаї, а не в країнах-реципієнтах (Morgan & Ghiselli, 2023). Прикладом обмеженого залучення місцевих ресурсів та компаній є проекти в рамках Китайсько-пакистанського економічного коридору (CPEC). Частка пакистанських компаній у проектах CPEC становить лише 18%, тоді як решта контрактів отримують державні та приватні компанії з Китаю. Більше того, китайські підрядники часто імпортують будівельні матеріали, обладнання та навіть робочу силу з Китаю, обмежуючи можливості для місцевого бізнесу та працівників. Показово, що пакистанські робітники були навмисно виключені з проектування та інженерного рівня основних проектів CPEC. Те, що могло стати можливістю для пакистанців навчатися, перетворилося на одностороннє явище, оскільки Пекін, слідуючи своїм «імперіалістичним» тенденціям, відправив до Пакистану власну робочу силу (The China Pakistan economic..., 2023).

Така практика викликає невдоволення серед місцевого бізнесу та населення, яке сподівається отримати економічні вигоди від реалізації проектів CPEC. Пакистанські компанії скаржаться на відсутність рівних можливостей та прозорості в процесі розподілу контрактів, а також на домінування китайських підрядників на ринку (The China Pakistan economic..., 2023). Це підкреслює необхідність забезпечення більш збалансованого та інклюзивного підходу до реалізації інфраструктурних проектів, який би максимізував залучення місцевих ресурсів та сприяв передачі технологій і знань країнам-реципієнтам.

Обмежене залучення місцевого бізнесу до участі в китайських ініціативах не лише позбавляє країни потенційних економічних можливостей, але й підриває сталість та ефективність самих проектів. Відсутність місцевої експертизи та врахування специфічних потреб і умов країн-реципієнтів може призводити до прорахунків у плануванні та реалізації інфраструктурних об'єктів, що в довгостроковій перспективі знижує їх корисність та окупність.

Прикладом цієї проблеми є порт Хамбанто на Шрі-Ланці. Цей проект, профінансований та реалізований китайськими компаніями, був представлений як ключовий драйвер економічного розвитку країни. Однак через обмежене врахування місцевих умов та потреб, порт виявився комерційно нежиттєздатним. Незважаючи на значні інвестиції, він не зміг залучити достатній обсяг вантажопотоку та приносив збитки. Ситуація ускладнювалася тим, що при плануванні та реалізації проекту не було належним чином враховано думку місцевих стейкхолдерів, зокрема рибалок та фермерів, чий засоби до існування були порушені будівництвом порту. Це призвело до соціальних конфліктів та протестів, які додатково підірвали ефективність роботи порту. У результаті, замість того, щоб стати двигуном економічного зростання, порт Хамбанто перетворився на торговий тягар для Шрі-Ланки. Країна виявилася неспроможною обслуговувати китайські кредити, надані на будівництво порту, і була змушена передати його в оренду китайській державній компанії на 99 років в рамках угоди з управління боргом (Gangte, 2020).

Для мінімізації корупційних ризиків та забезпечення ефективності китайських інфраструктурних мегапроектів необхідно впровадити механізми прозорості та підзвітності на всіх етапах їх реалізації. Це передбачає забезпечення відкритого доступу до інформації щодо планування, фінансування та виконання проектів, проведення незалежних аудитів та оцінок, залучення громадськості та місцевих стейкхолдерів до процесів прийняття рішень. Китай та країни-реципієнти мають співпрацювати у розробці та впровадженні міжнародних стандартів прозорості та доброчесності в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Це дозволить підвищити довіру та легітимність проектів, а також забезпечити їх відповідність принципам сталого розвитку та належного врядування.

У контексті забезпечення прозорості та доброчесності в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», Китай та країни-реципієнти можуть спиратися на низку міжнародних стандартів та керівних принципів, розроблених авторитетними організаціями. Принципи високого рівня G20 щодо сприяння цілісності та прозорості в розвитку інфраструктури: Ці принципи, схвалені лідерами G20 у 2019 році, встановлюють рамки для сприяння прозорості, цілісності та належному управлінню в інфраструктурних проектах. Вони охоплюють такі аспекти, як прозорість бюджету, відкриті та конкурентні тендерні процедури, оцінка ризиків та управління ними (G20 Osaka Leaders'..., 2019).

Стандарт прозорості інфраструктури CoST: Ця ініціатива, започаткована у 2012 році, спрямована на підвищення прозорості та підзвітності в державних інфраструктурних проектах шляхом розкриття ключової інформації на всіх етапах проектного циклу. CoST встановлює набір із 40 пунктів даних, які мають бути опубліковані для кожного проекту, включаючи деталі контрактів, витрат та результатів (Infrastructure Transparency Initiative..., 2024).

Керівництво ОЕСР щодо боротьби з корупцією та забезпечення доброчесності в державних інвестиціях: Це керівництво, опубліковане у 2016 році, надає рекомендації урядам щодо зміцнення антикорупційних

механізмів та сприяння доброчесності в процесі планування, розподілу та реалізації державних інвестиційних проектів. Воно охоплює такі аспекти, як управління конфліктами інтересів, захист викривачів та прозорість бенефіціарної власності (Recommendation of the Council on Guidelines..., 2019). Впровадження цих та інших відповідних міжнародних стандартів у проектах ініціативи «Один пояс, один шлях» допоможе підвищити їх прозорість, доброчесність та стійкість. Це, у свою чергу, сприятиме зміцненню довіри між Китаєм та країнами-реципієнтами, а також забезпечить відповідність проектів найкращим світовим практикам у сфері управління інфраструктурою.

Для максимізації економічних вигод та сталості китайських інфраструктурних мегапроектів необхідно забезпечити активне залучення місцевих ресурсів та компаній країн-реципієнтів. Китайським підприємцям слід надавати перевагу використанню місцевих матеріалів та послуг, а також забезпечувати працевлаштування та навчання місцевих працівників. Це дозволить стимулювати розвиток місцевої економіки, створювати нові робочі місця та розвивати людський капітал. Важливим аспектом є також сприяння передачі технологій та знань від китайських компаній до місцевих партнерів. Спільні підприємства, програми навчання та обміну досвідом можуть допомогти країнам-реципієнтам розвинути власний потенціал у сфері будівництва та управління інфраструктурними об'єктами, що матиме довгостроковий позитивний вплив на їх економіку та суспільство.

Для забезпечення справедливого розподілу економічних вигод від реалізації китайських інфраструктурних мегапроектів необхідно розробити відповідні механізми та угоди між Китаєм та країнами-реципієнтами. Це може включати вимоги щодо певного відсотка місцевого компоненту в проектах, зобов'язання щодо реінвестування частини прибутків у розвиток місцевих громад, а також справедливий розподіл доходів від експлуатації інфраструктурних об'єктів. Крім того, важливо забезпечити, щоб економічні вигоди від реалізації мегапроектів не концентрувалися в руках вузького кола еліт, а розподілялися серед широких верств населення. Для цього необхідно впроваджувати механізми соціального захисту, підтримки малого та середнього бізнесу, а також інвестувати в розвиток людського капіталу та надання базових послуг.

Існує декілька прикладів успішного застосування механізмів залучення місцевих ресурсів та справедливого розподілу економічних вигод в рамках реалізації масштабних інфраструктурних проектів іншими країнами. Програма «Місцевий контент» в Нігерії: У 2010 році уряд Нігерії запровадив програму «Місцевий контент» в нафтогазовому секторі, яка зобов'язує іноземні компанії залучати місцеві ресурси та кадри. Відповідно до цієї програми, компанії повинні надавати перевагу місцевим підприємцям, забезпечувати передачу технологій та знань, а також інвестувати в розвиток місцевих громад. Завдяки цій ініціативі частка місцевого компоненту в нафтогазових проектах зросла з 5% у 2010 році до 28% у 2017 році, що сприяло створенню тисяч робочих місць та розвитку місцевої економіки (Local Content Digest, 2022).

Модель «Державної директиви» в нафтогазовому секторі Норвегії: Після відкриття значних запасів нафти та газу на норвезькому континентальному шельфі в кінці 1960-х років, уряд Норвегії запровадив модель «Державної директиви» для управління цими ресурсами. Відповідно до цієї моделі, всі нафтогазові ресурси були оголошені власністю держави, а їх розробка здійснювалася під суворим контролем уряду з метою максимізації вигод для норвезького суспільства. Ключовим елементом цієї моделі стало створення державної нафтової компанії Statoil (нині Equinor), яка виступала як основний оператор на норвезькому шельфі та інструмент реалізації державної політики. Іноземні нафтові компанії допускалися до розробки родовищ лише за умови партнерства з Statoil та дотримання жорстких вимог щодо передачі технологій, підготовки місцевих кадрів та інвестицій у розвиток норвезької промисловості. Завдяки такій політиці Норвегія змогла не лише забезпечити максимальне залучення місцевих ресурсів та розвиток власного нафтогазового сектору, але й акумулювати значні кошти від видобутку вуглеводнів у спеціальному суверенному фонді (Пенсійному фонді Норвегії). Кошти цього фонду, який на сьогодні є найбільшим суверенним фондом у світі, інвестуються в міжнародні активи та використовуються для фінансування соціальних програм та розвитку інфраструктури на користь усього норвезького суспільства (Austvik, 2014).

Ці приклади демонструють, як впровадження спеціальних механізмів та угод може сприяти залученню місцевих ресурсів та забезпеченню справедливого розподілу економічних вигод від реалізації масштабних інфраструктурних проектів. Такий підхід не лише стимулює розвиток місцевої економіки та створення робочих місць, але й підвищує легітимність та суспільну підтримку самих проектів. Застосування подібних механізмів в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» могло б допомогти подолати існуючі протиріччя та забезпечити більш збалансований та взаємовигідний характер китайських інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці. Це, у свою чергу, сприяло б сталому розвитку та процвітанням всіх залучених сторін.

Таким чином, результати даного дослідження свідчать про значні масштаби та потенційні переваги китайських інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці, але водночас виявляють низку протиріч та викликів, пов'язаних з їх реалізацією. Для забезпечення сталості, ефективності та справедливості цих ініціатив необхідно впроваджувати механізми прозорості, залучення місцевих ресурсів та справедливого розподілу вигод. Лише за умови врахування інтересів та потреб країн-реципієнтів китайські мегапроекти зможуть стати дійсно взаємовигідними та сприяти довгостроковому розвитку та процвітанням всіх залучених сторін.

Обговорення

Результати даного дослідження свідчать про значні масштаби та потенційні переваги китайських інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці, але водночас виявляють низку протиріч та викликів, пов'язаних з їх реалізацією. Зокрема, аналіз показав, що китайські інвестиції охоплюють широкий спектр

галузей, включаючи транспорт, енергетику, телекомунікації та видобуток ресурсів, і мають значний потенціал для стимулювання економічного зростання та розвитку інфраструктури в країнах-реципієнтах. Водночас, дослідження виявило асиметрію вигод від китайських проектів, з перевагою для китайських компаній, та низку соціальних, екологічних та боргових ризиків, які супроводжують їх реалізацію. Критичне осмислення отриманих результатів у світлі існуючих досліджень дозволяє виявити як спільні закономірності, так і специфічні акценти й нюанси в оцінці китайської інфраструктурної експансії в Євразії та Африці.

Дослідження Z. Liu *et al.* (2020) знаходить відображення в висновках даної роботи щодо безпрецедентного зростання китайських інвестицій в інфраструктурні проекти за кордоном після запуску ініціативи «Один пояс, один шлях». Разом з тим, автори пропонують більш нюансований погляд на мотиви китайської експансії, акцентуючи увагу на різноманітності інтересів китайських стейкхолдерів на різних рівнях, а не монолітній стратегії світового домінування. Ця перспектива збагачує аналіз даного дослідження, підкреслюючи складність і неоднозначність китайських ініціатив. Дослідження R.T. Lisinge (2020) та дана робота взаємно доповнюють одне одного, надаючи більш специфічний погляд на співпрацю між Африкою та Китаєм у рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Автор наголошує на необхідності пошуку синергії між китайськими та африканськими інфраструктурними програмами для забезпечення взаємовигідного партнерства, що резонує з рекомендаціями даної роботи. Водночас, на відміну від даного дослідження, R.T. Lisinge менше зосереджується на аналізі протиріч і викликів, пов'язаних з китайськими інвестиціями, приділяючи основну увагу урокам для африканських країн. Ця відмінність у фокусі не применшує цінності висновків R.T. Lisinge, а радше відображає специфіку його дослідницьких завдань.

Своєю чергою, дослідження D. Brautigam *et al.* (2020) робить вагомий внесок у розуміння масштабів китайського кредитування в Африці, надаючи цінні кількісні дані щодо частки китайських кредитів у боргових зобов'язаннях африканських країн. Воно знаходить відображення у висновках даної роботи про те, що масштаби китайського контролю над африканським боргом часто перебільшуються в публічному дискурсі, при цьому надаючи додаткові відомості про умови та структуру китайських кредитів. Ці дані істотно збагачують більш узагальнений аналіз боргових ризиків у даному дослідженні, сприяючи більш виваженому розумінню динаміки китайсько-африканського боргового партнерства. Однак, на відміну від даної роботи, D. Brautigam *et al.* приділяють менше уваги аналізу інших проблемних аспектів, пов'язаних з китайськими інвестиціями, зокрема соціальних та екологічних наслідків.

Робота M. Ericsson *et al.* (2020), натомість, пропонує ґрунтовний кількісний аналіз зростання китайського контролю над видобутком корисних копалин в Африці та світі. Воно підтверджує ключові висновки даної роботи щодо зростаючої, але не домінуючої ролі Китаю в цьому секторі, доповнюючи їх деталізованими даними

по окремих країнах, металах і компаніях. Ці відомості істотно доповнюють більш узагальнений аналіз у даній роботі, дозволяючи краще зрозуміти специфіку китайської експансії у видобувній галузі та її вплив на Африку і світ. Разом з тим, на відміну від даної роботи, M. Ericsson *et al.* (2020) зосереджуються переважно на кількісних показниках зростання китайських інвестицій, приділяючи менше уваги аналізу пов'язаних з ними суперечностей і ризиків.

Натомість, дослідження V. Lokanathan (2020) та дана робота органічно доповнюють одне одного, зосереджуючись на геополітичних та гео економічних аспектах китайської присутності в Африці в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Воно підтверджує тезу даної роботи про те, що китайські компанії часто інвестують в Африку, щоб експортувати надлишкові потужності та робочу силу, водночас привертаючи увагу до стратегічних занепокоєнь і зростаючого опору з боку африканських країн. Ці спостереження суттєво доповнюють більш нюансований аналіз геополітичних вимірів китайської експансії в даному дослідженні, підкреслюючи її суперечливий і неоднозначний характер. Разом з тим, на відміну від даної роботи, V. Lokanathan менше зосереджується на аналізі економічних і соціальних наслідків китайських інвестицій для країн-реципієнтів.

З іншого боку, робота A. Zakari & I. Khan (2022) органічно доповнює результати даного дослідження, надаючи емпіричні докази позитивного впливу китайських інвестицій на економічне зростання в Африці на прикладі енергетичного сектору. Вона акцентує увагу на важливості інституційних факторів у цьому процесі, що співзвучно з аргументами даної роботи щодо необхідності врахування специфіки країн-реципієнтів при оцінці наслідків китайських проектів. Водночас, на відміну від даного дослідження, A. Zakari & I. Khan приділяють менше уваги аналізу суперечностей і проблемних аспектів, пов'язаних з китайськими інвестиціями, зосереджуючись переважно на їх потенційних економічних перевагах. Ця відмінність у фокусі не знижує значущості висновків науковців, а скоріше відображає специфіку їх дослідницьких завдань.

Підсумовуючи, можна констатувати, що проаналізовані дослідження в цілому узгоджуються з основними висновками даної роботи стосовно обсягів, рушійних сил та ефектів китайської інфраструктурної експансії в Євразії та Африці, а також суттєво доповнюють їх. Ці дослідження надають більш деталізовану інформацію та роблять специфічні наголоси на певних аспектах цього процесу, що збагачує узагальнений аналіз, представлений у даній роботі. Разом з тим, між ними існують певні розбіжності в методологічних підходах і дослідницькому фокусі, зокрема, вони меншою мірою зосереджуються на деяких суперечностях і проблемних моментах, які висвітлюються в даному дослідженні.

Незважаючи на ці розбіжності, всі розглянуті дослідження сходяться на думці, що китайські інфраструктурні ініціативи мають значний потенціал для сприяння економічному розвитку країн-реципієнтів, але їх реальний вплив залежить від низки факторів, таких як інституційна якість, справедливий розподіл

вигод та врахування соціальних і екологічних наслідків. Вони підкреслюють необхідність більш збалансованого та нюансованого аналізу китайської експансії, який би уникав спрощених узагальнень та враховував специфіку окремих країн і проектів. У цьому контексті, дане дослідження робить вагомий внесок, пропонуючи комплексний і критичний погляд на успіхи та протиріччя китайських інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці. Воно узагальнює та синтезує висновки інших робіт, водночас привертаючи увагу до низки проблемних аспектів, які часто залишаються поза фокусом аналізу. Разом з іншими дослідженнями, ця робота закладає основу для подальшого наукового осмислення та практичних рекомендацій щодо оптимізації китайсько-африканського та китайсько-євразійського партнерства в інфраструктурній сфері.

Висновки

Проведене дослідження дозволило критично проаналізувати китайський досвід реалізації інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці, виявити їх успіхи та протиріччя, а також розробити рекомендації щодо оптимізації подібних ініціатив з урахуванням інтересів країн-учасниць. Аналіз основних напрямків та масштабів китайських інфраструктурних проектів засвідчив їх безпрецедентне розширення в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», яка охоплює широкий спектр галузей, включаючи транспорт, енергетику, телекомунікації та видобуток ресурсів. Ці ініціативи мають значний потенціал для стимулювання економічного зростання, розвитку інфраструктури та поглиблення регіональної інтеграції в країнах-реципієнтах. Водночас, дослідження реальних економічних, соціальних та екологічних наслідків реалізації китайських мегапроектів виявило низку протиріч і викликів. Зокрема, було встановлено асиметрію вигод від цих ініціатив, з перевагою для китайських компаній та обмеженням залученням місцевих ресурсів і передачею технологій.

Крім того, масштабні інфраструктурні проекти часто супроводжуються високими соціальними та екологічними ризиками, такими як примусове відселення громад, втрата біорізноманіття та забруднення довкілля. Аналіз ключових протиріч та викликів, пов'язаних з китайськими мегапроектами, засвідчив особливу гостроту проблеми боргової залежності країн-реципієнтів від Китаю, яка посилюється через непрозорі умови кредитування та потенційне використання «дипломатії боргових пасток». Дослідження також виявило високі корупційні ризики, пов'язані з реалізацією китайських мегапроектів, та відсутність належних механізмів підзвітності й громадського контролю.

Ще одним протиріччям є обмежене залучення місцевих ресурсів та компаній країн-реципієнтів, що мінімізує можливості для розвитку місцевої економіки та передачі технологій. На основі цих висновків було розроблено низку рекомендацій щодо оптимізації китайських інфраструктурних ініціатив. Зокрема, наголошується на необхідності впровадження механізмів прозорості та підзвітності на всіх етапах реалізації проектів, посилення залучення місцевих ресурсів

і компаній, а також розробки відповідних угод для справедливого розподілу економічних вигод. Крім того, підкреслюється важливість урахування соціальних та екологічних стандартів при плануванні та реалізації інфраструктурних проектів.

Таким чином, поставлена мета дослідження була досягнута шляхом комплексного критичного аналізу успіхів та протиріч китайських інфраструктурних мегапроектів в Євразії та Африці, виявлення їх наслідків для країн-реципієнтів та розробки практичних рекомендацій щодо оптимізації цих ініціатив. Разом з тим, дослідження виявило низку аспектів, які потребують

подальшого вивчення, зокрема, довгострокові геополітичні та геоекономічні наслідки китайської експансії, вплив інфраструктурних проектів на регіональну безпеку та стабільність, а також потенціал альтернативних моделей міжнародного співробітництва в галузі інфраструктури.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

UDC 327.8:339.9
DOI: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.88

Tetiana Stoiian*

*Doctor of Historical Sciences, Professor
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
02000, 9 Pirogova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-6047-166>*

China's experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa: Successes and contradictions

Abstract. The research relevance is determined by the unprecedented scale of Chinese infrastructure initiatives, their potential impact on regional development and the geopolitical balance of power, as well as the controversial nature of their socio-economic and environmental consequences in the context of current global transformations. The study aims to provide a critical analysis of the successes and contradictions of China's infrastructure initiatives. Synthesis, comparative analysis, critical analysis, modelling, structural-functional and systematisation methods were used in the study. The results of the study demonstrate the significant potential of Chinese infrastructure megaprojects to stimulate economic growth, and infrastructure development and deepen regional integration in Eurasia and Africa. However, despite the declared benefits, these initiatives are characterised by several contradictions and challenges. Large-scale Chinese investments carry risks of debt dependence for recipient countries, as they are often provided on non-transparent and unfavourable terms. In addition, the implementation of megaprojects is accompanied by high corruption risks, a lack of proper accountability mechanisms, and limited involvement of local resources and companies. This minimises potential economic benefits for the countries involved and hinders technology transfer and local capacity development. Chinese infrastructure projects are also often associated with negative social and environmental impacts, such as forced resettlement of communities, ecosystem degradation, and pollution. To overcome these contradictions, recommendations have been developed to introduce mechanisms for transparency, accountability, active involvement of local companies and ensuring a fair distribution of economic benefits among all stakeholders. The practical significance of the study lies in the development of recommendations for optimising Chinese infrastructure megaprojects, given the interests of the participating countries, which can be used to improve cooperation strategies with China and ensure the sustainability, mutual benefit and inclusiveness of these initiatives

Keywords: investment projects; technology transfer; fair distribution of benefits; accountability; international cooperation; geopolitical influence

Introduction

The analysis of the Chinese experience in implementing infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa is of particular importance in the context of current global transformations and geopolitical shifts. China, as one of the world's leading economic powers, is actively expanding its influence in the international arena, through the implementation of large-scale infrastructure initiatives. However, despite Beijing's declared goals of promoting economic development and deepening regional integration, these projects are often accompanied by several contradictions and challenges that question their real effectiveness and fairness.

Despite the potential benefits of modernising transport and energy infrastructure, the real economic benefits

for the participating countries are often minimal. Moreover, these initiatives are often accompanied by corruption scandals and lead to the accumulation of debt obligations, making states effectively dependent on Beijing's will. In addition, the projects are often implemented by Chinese companies with Chinese workers, which limits opportunities for job creation and technology transfer in the recipient countries.

Several factors determine the need for a critical study of the Chinese experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa. First, the scale and ambitiousness of these initiatives require a thorough study of their real consequences for regional development and the geopolitical balance of power. In addition, an analysis

Received: 10.11.2023, Revised: 03.02.2024, Accepted: 29.02.2024

Suggested Citation:

Stoiian, T. (2024). China's experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa: Successes and contradictions. *Foreign Affairs*, 34(1), 88-97. doi: 10.46493/2663-2675.34(1).2024.88.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

of the contradictions and challenges associated with Chinese megaprojects could develop recommendations to minimise risks and ensure a more equitable distribution of benefits from such initiatives. Equally important, a critical reflection on the Chinese experience can serve as a basis for developing alternative models of international cooperation that address the interests of all parties involved.

For instance, V.V. Lyamar (2021) reveals Chinese geopolitical interests in the context of the “One Belt, One Road initiative”, which intensifies Chinese cooperation with Eurasian and African countries, particularly in the field of infrastructure development. W. Zhou (2021), in turn, analyses in detail the content of this initiative, emphasising its focus on developing mutually beneficial partnerships and implementing joint infrastructure projects. The study by Y.O. Shyrshova (2021) focuses on the dynamics of Chinese investment in African economies, a significant part of which is directed to infrastructure development – the construction of transport networks, energy facilities, etc. In contrast, V.O. Perminov & A.S. Chihira (2022) addressed the evolution of the African vector of China’s foreign policy, noting the growing role of infrastructure cooperation in Chinese relations with African states.

V.U. Ugwu, (2020) devoted his dissertation to a comprehensive analysis of Chinese geopolitical strategy towards Africa, emphasising the large-scale infrastructure projects as a means of expanding Chinese influence on the continent and deepening strategic partnerships with individual African countries. Y. Krykavskyy *et al.* (2019) analysed the impact of the level of logistics infrastructure development on the effectiveness of the implementation of the Chinese “One Belt, One Road” initiative. The authors emphasise the role of the Logistics Performance Index (LPI) as an index of infrastructure development and investment opportunities and consider the regional peculiarities of the logistics development of the countries participating in the initiative.

However, despite the extensive coverage of the success of China’s infrastructure initiatives in Eurasia and Africa, the analysed studies do not contain a comprehensive critical analysis of the potential contradictions and negative consequences associated with the implementation of these mega-projects. Insufficient attention is devoted to such problematic aspects as the debt dependence of recipient countries, corruption risks, limited involvement of local resources, etc. This demonstrates the need for further scientific reflection on the experience of Chinese infrastructure initiatives to develop recommendations for optimising the relevant projects and ensuring their maximum efficiency and sustainability for all parties involved.

The study aims to conduct a thorough analysis of China’s experience in implementing large-scale infrastructure projects in Eurasia and Africa. To achieve set

goal, the following key tasks are to be addressed: analysis of the main directions, scale and real consequences (economic, social, environmental) of Chinese infrastructure projects in Eurasia and Africa for recipient countries; identification of key contradictions and challenges associated with Chinese megaprojects, in particular, the problems of debt dependence, corruption and limited involvement of local resources; development of recommendations for optimising such initiatives to ensure a fairer distribution of benefits and minimise negative consequences.

Materials and Methods

A set of general scientific methods was used to study the Chinese experience of infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa. The synthesis method was used to collect data on key industries and regions covered by Chinese initiatives and to form a holistic view of the geographical and sectoral dimensions of China’s infrastructure expansion. The comparative method was used to compare the potential benefits and real challenges of infrastructure modernisation through Chinese investment, which allowed us to identify the asymmetry of benefits from these initiatives. Critical analysis was applied to study the problematic aspects of Chinese megaprojects, such as the risks of debt dependence, corruption risks, lack of proper accountability mechanisms, limited involvement of local resources, etc., which helped to identify systemic contradictions and potential threats to the participating countries.

The modelling method was used to develop a conceptual model for optimising Chinese initiatives, which involves the implementation of measures to ensure transparency, accountability, local resource mobilisation, equitable distribution of benefits and compliance with social and environmental standards. The structural-functional analysis was used to study the institutional model of Chinese infrastructure expansion, relying on close cooperation between the public and private sectors under the auspices of the central government. The systematisation was used to compile data on the geopolitical and geo-economic impact of Chinese megaprojects, identify key trends in their impact on the regional and global balance of power, and assess their role in the realisation of China’s strategic interests in Eurasia and Africa.

To provide a comprehensive analysis of China’s infrastructure megaprojects, an array of international standards and guidelines developed by reputable organisations were considered in the study. In particular, the G20 High-Level Principles for Promoting Integrity and Transparency in Infrastructure Development (G20 Osaka Leaders..., 2019) were studied, which set out a framework for ensuring integrity, transparency and good governance in infrastructure projects. The CoST Infrastructure Transparency Standard (2024), which aims to increase

transparency and accountability in public infrastructure projects by disclosing key information at all stages of the project cycle, has also become an important source for the study. In addition, the OECD Guidelines on Anti-Corruption and Building Integrity in Public Investment (Recommendation of the Council on Guidelines..., 2019), which guides governments on strengthening anti-corruption mechanisms and promoting integrity in the planning, allocation and implementation of public investment projects, was analysed.

Alongside the international standards, the study included a wide range of analytical materials and reports prepared by both international organisations and national regulatory authorities. Publications by reputable analytical centres such as Chatham House (Wignaraja *et al.*, 2020) and CSIS (2023) were used to highlight various aspects of China's infrastructure expansion in Eurasia and Africa, including its scale, drivers, potential benefits and challenges. Reports of national regulatory bodies, such as the National Council for the Development and Monitoring of Local Content in Nigeria (Local Content Digest, 2022), were also analysed, providing valuable information on the experience of individual countries in developing and implementing mechanisms for attracting local resources and fairly distributing economic benefits from large-scale infrastructure projects. A variety of sources were used to comprehensively illustrate the specifics of China's infrastructure initiatives, identify key trends and patterns in their implementation, and develop recommendations for their optimisation, considering the interests of the participating countries and international standards of transparency and integrity.

Results

Main directions, scale and consequences of Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa. The "One Belt, One Road" initiative proposed by China in 2013 has become a significant factor in the expansion of Chinese infrastructure investment in Eurasia and Africa. This ambitious strategy, aimed at developing transport corridors, energy networks and economic ties between China and the countries of Eurasia and Africa, envisages the implementation of large-scale infrastructure projects worth more than USD 1 trillion (Yu, 2020).

China positions the "One Belt, One Road" initiative as a platform for deepening economic integration and promoting the joint development of participating countries. However, despite the declared goals, this initiative is also seen as an expansion of Chinese geopolitical influence and strengthening its strategic positions in key regions of the world (Petry, 2023). Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa cover a wide range of sectors, with transport, energy, and telecommunications occupying a special place. In the transport sector, China actively invests in the construction

of roads, railways, ports and airports to improve connectivity between countries and stimulate trade. Examples include the Mombasa-Nairobi railway in Kenya and the Hambantota port in Sri Lanka. In the energy sector, Chinese companies are involved in the construction of power plants, transmission lines, and oil and gas pipelines. These projects are aimed at meeting the growing energy needs of recipient countries and expanding access to electricity. However, they also raise concerns about the increasing energy dependence of these countries on China (Strange, 2023). Telecommunications infrastructure is another priority area for Chinese investment. Companies such as Huawei and ZTE actively contribute to the development of mobile and internet networks in Eurasia and Africa. Despite the potential benefits of digital transformation, these initiatives also raise questions about cybersecurity and data control (Heeks, *et al.*, 2024). Controlling ports at key points on global trade routes is an important element of China's geo-economic strategy. By investing in the development and modernisation of ports in Asia, Africa, and Europe, China seeks to ensure the smooth functioning of its export and import operations and to increase its influence on international trade. A prominent example is the port of Piraeus in Greece, which, after significant Chinese investment, has become one of the largest container ports in the Mediterranean and a key transit hub for Chinese goods en route to Europe (Lin & Kaplan, 2023; Oulmakli *et al.*, 2023).

In terms of access to valuable minerals, China actively invests in the exploration and production of rare earth elements, lithium and other strategic resources in Africa, Asia and Latin America. These resources are critical for the development of high-tech industries such as electric vehicles, wind turbines, electronics and weapons. By securing control over the production and supply of these resources, China aims to strengthen its position in global value chains and reduce its dependence on imports (Liu, 2023).

Chinese infrastructure megaprojects cover a wide geographical area (Fig. 1), including Central, South and Southeast Asia, the Middle East, Eastern Europe and Africa. In Asia, Chinese key partners in implementing infrastructure initiatives are Pakistan (China-Pakistan Economic Corridor) (Afzal *et al.*, 2023), Kazakhstan (Western Europe-Western China Highway) (Yermekbayev *et al.*, 2022), Sri Lanka (Hambantota Port) (Wignaraja *et al.*, 2020), and others. On the African continent, China actively invests in infrastructure projects in countries such as Ethiopia (Addis Ababa-Djibouti railway) (Weng *et al.*, 2021), Nigeria (Lagos-Calabar railway) (Yahaya, 2022), etc. In general, according to the Ministry of Commerce of the People's Republic of China, from 2013 to 2018, Chinese companies implemented more than 3,000 (Zhang *et al.*, 2022) infrastructure projects in different regions of the world.

Figure 1. Projects included in the Chinese initiative “One Belt, One Road”

Source: Mapping the Belt and Road Initiative (2018)

Chinese infrastructure megaprojects have significant potential to stimulate economic growth and development in recipient countries. Modernisation of transport and energy infrastructure reduces logistics costs, improves access to markets and resources, attracts foreign investment and boosts trade. For example, the World Bank estimates that the implementation of the Mombasa-Nairobi railway project in Kenya could increase the country's GDP by 1.5% annually (Basu & Janiec, 2021).

However, the real economic benefits of Chinese mega-projects are often lower than expected. Much of the money is returned to China as payments for goods, equipment, and services provided by Chinese companies. In addition, such projects may pose risks to the macroeconomic stability of recipient countries due to the accumulation of debt obligations to China. Chinese infrastructure initiatives have the potential to create new jobs and increase incomes in recipient countries. The construction and maintenance of infrastructure facilities require a significant amount of labour, which can reduce unemployment. In addition, improved transport accessibility and energy supply can stimulate local business and entrepreneurship. However, in many cases, Chinese companies prefer to hire domestic employees, limiting employment opportunities for the local population. Moreover, the implementation of megaprojects is often

accompanied by the forced resettlement of communities and the loss of traditional livelihoods, which negatively affects welfare and social stability (Morgan & Ghiselli, 2023).

The implementation of Chinese infrastructure mega-projects often involves significant environmental risks. The construction of roads, ports, power plants and other facilities can lead to deforestation, land degradation, water pollution and loss of biodiversity. Projects in environmentally sensitive regions, such as the African rainforests or the Mekong River basin in Southeast Asia, are of particular concern (CSIS, 2023). Chinese companies and banks often do not pay due attention to environmental and social standards when implementing infrastructure projects abroad (Coenen *et al.*, 2021). This causes conflicts with local communities and environmental organisations, as well as reputational risks for China in the international arena.

Challenges of Chinese infrastructure projects in Eurasia and Africa: interests of the participating countries. One of the key problems associated with Chinese infrastructure megaprojects is the risk of recipient countries becoming debt-dependent on China. Much of the funding for these initiatives comes from Chinese loans and investments, which are often provided on non-transparent and unfavourable terms for borrowers. As a result, countries may find themselves in a situation where they

are unable to service their debt obligations to China, leading to economic and political dependence (Wong, 2023).

A notable example is the case of Sri Lanka, which, unable to repay its loans, was forced to lease the strategic port of Hambantota to China for 99 years. Such situations raise concerns about China's potential use of "debt trap diplomacy" to expand its geopolitical influence (Gangte, 2020).

The implementation of Chinese infrastructure mega-projects is often accompanied by high corruption risks and a lack of transparency. Mohammed Abdullah Swazuri, chairman of the National Land Commission, and Atanas Kariuki Maina, chairman of the Kenya Railways Corporation, were arrested on suspicion of corruption in the allocation of land for the construction of the new USD 3 billion Nairobi-Mombasa railway. The investigation that led to the arrests centred on allegations that officials misappropriated taxpayer money through fictitious compensation claims for land used for the railway. Although Chinese companies are not directly mentioned in the case, this case demonstrates how corruption can undermine the effectiveness and legitimacy of even Chinese-funded projects. It is worth noting that this corruption scandal occurred amidst a broader debate over the economic viability of the Mombasa-Nairobi railway project. Opposition leaders and Kenyan economists have criticised the financing of the project for increasing the country's debt burden, which, according to IMF estimates, was 54-55% of GDP in the 2017-2018 fiscal year (Malalo, 2018).

The processes of contractor selection, contract allocation and financing often take place behind the scenes, without proper oversight and competitive procedures. This creates a favourable environment for corruption and abuse by both Chinese companies and local officials. The lack of transparency of Chinese infrastructure initiatives makes it difficult to assess their real cost, efficiency and impact on the economies and societies of recipient countries. Lack of access to information hinders public scrutiny and participation, undermining democratic processes and government accountability. A striking example of this is the Budhigandaki hydropower project in Nepal. In June 2017, the Nepalese government signed a contract with China Gezhouba Group Corporation (CGGC) to build the 1,200 MW Budhigandaki hydroelectric power plant for USD 2.42 billion. However, the details of the deal, including financing terms and profit sharing, have not been made public, raising concerns among experts and the public about potential financial risks and a lack of transparency in the decision-making process. In November 2017, following sharp criticism from opposition lawmakers and allegations of corruption, the Nepalese government cancelled the CGGC contract at the behest of a parliamentary committee. Deputy Prime Minister and Minister of Energy Kamal Thapa stated that there were irregularities in the contract and that it was signed without following proper procedures (Nepal scraps mega hydropower..., 2017).

This case illustrates how the lack of transparency in the contracting process for Chinese infrastructure projects can cause political conflicts, corruption allegations, and ultimately the cancellation of the projects. Not only does the lack of transparency undermine public confidence in the decision-making process, but it also poses risks to

the projects themselves, as they become vulnerable to criticism and opposition from various political forces. Although the Budhigandaki hydroelectric project was eventually cancelled, this example highlights the importance of ensuring transparency, accountability and good governance in the implementation of large-scale infrastructure initiatives, regardless of the source of their funding. Only through open access to information and the involvement of all stakeholders can the effectiveness, sustainability and legitimacy of such

Another contradiction of Chinese infrastructure mega-projects is the limited involvement of local resources and companies in recipient countries. Chinese contractors often prefer to use domestic materials, equipment and labour, which minimises opportunities for local economic development and technology transfer. As a result, a significant portion of the economic benefits of the projects are captured in China rather than in the recipient countries (Morgan & Ghiselli, 2023). An example of the limited involvement of local resources and companies is the projects under the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC). The share of Pakistani companies in CPEC projects is only 18%, while the rest of the contracts are awarded to state-owned and private companies from China. Moreover, Chinese contractors often import construction materials, equipment, and even labour from China, limiting opportunities for local businesses and workers. It is telling that Pakistani workers have been deliberately excluded from the design and engineering level of major CPEC projects. What could have been a development opportunity for Pakistanis turned into a one-sided phenomenon as Beijing, following its "imperialist" tendencies, sent its labour force to Pakistan (The China Pakistan economic..., 2023).

This practice is causing dissatisfaction among local businesses and the population hoping to reap economic benefits from CPEC projects. Pakistani companies complain about the lack of equal opportunities and transparency in the process of contract allocation, as well as the dominance of Chinese contractors in the market (The China Pakistan Economic..., 2023). This underscores the need for a more balanced and inclusive approach to infrastructure projects that maximises local resource use and facilitates technology and knowledge transfer to recipient countries.

The limited involvement of local businesses in Chinese initiatives not only deprives countries of potential economic opportunities but also undermines the sustainability and effectiveness of the projects themselves. The lack of local expertise and consideration of the specific needs and conditions of recipient countries can lead to miscalculations in the planning and implementation of infrastructure projects, which in the long run reduces their usefulness and payback.

An example of this problem is the Hambantota port in Sri Lanka. This project, financed and implemented by Chinese companies, was presented as a key driver of the country's economic development. However, due to the limited consideration of local conditions and needs, the port proved to be commercially unviable. Despite significant investments, no sufficient cargo traffic was attracted, and the port was making losses. The situation was exacerbated by the fact that the planning and implementation of

the project did not adequately consider the views of local stakeholders, including fishermen and farmers whose livelihoods were affected by the port's construction. This led to social conflicts and protests, which further undermined the port's performance. As a result, instead of becoming an engine of economic growth, the Hambantota port turned into a debt burden for Sri Lanka. The country was unable to service the Chinese loans provided for the construction of the port and was forced to lease it to a Chinese state-owned company for 99 years as part of a debt management agreement (Gangte, 2020).

To minimise corruption risks and ensure the effectiveness of Chinese infrastructure megaprojects, it is necessary to introduce transparency and accountability mechanisms at all stages of their implementation. This involves ensuring open access to information on project planning, financing and implementation, independent audits and evaluations, and involvement of the public and local stakeholders in decision-making processes. China and the recipient countries should cooperate in developing and implementing international standards of transparency and integrity within the framework of the Belt and Road Initiative. This will increase the credibility and legitimacy of the projects, as well as ensure their compliance with the principles of sustainable development and good governance.

In the context of ensuring transparency and integrity under the "Belt and Road Initiative", China and the recipient countries can rely on several international standards and guidelines developed by reputable organisations. The G20 High-Level Principles for Promoting Integrity and Transparency in Infrastructure Development: these principles, endorsed by G20 leaders in 2019, establish a framework for promoting transparency, integrity and good governance in infrastructure projects. They cover aspects such as budget transparency, open and competitive tender procedures, and risk assessment and management (G20 Osaka Leaders'..., 2019).

CoST Infrastructure Transparency Standard: Launched in 2012, this initiative aims to increase transparency and accountability in public infrastructure projects by disclosing key information at all stages of the project cycle. CoST establishes a set of 40 data points that must be published for each project, including details of contracts, costs and outcomes (Infrastructure Transparency Initiative..., 2024).

OECD Guidelines for Fighting Corruption and Promoting Integrity in Public Investment, published in 2016, guide governments on how to strengthen anti-corruption mechanisms and promote integrity in the planning, allocation and implementation of public investment projects. It covers aspects such as conflict of interest management, whistleblower protection and beneficial ownership transparency (Recommendation of the Council on Guidelines..., 2019). Implementation of these and other relevant international standards in the Belt and Road Initiative projects will help to increase their transparency, integrity and sustainability. This, in turn, will help build trust between China and the recipient countries, and ensure that the projects comply with international best practices in infrastructure management.

To maximise the economic benefits and sustainability of Chinese infrastructure megaprojects, it is necessary to

ensure the active involvement of local resources and companies in recipient countries. Chinese contractors should give preference to the use of local materials and services, as well as provide employment and training for local workers. This will stimulate the development of the local economy, create new jobs and develop human capital. Another important aspect is to facilitate the transfer of technology and knowledge from Chinese companies to local partners. Joint ventures, training and experience exchange programmes can help recipient countries develop their capacity in the construction and management of infrastructure facilities, which will have a long-term positive impact on their economies and societies.

To ensure a fair distribution of economic benefits from Chinese infrastructure megaprojects, it is necessary to develop appropriate mechanisms and agreements between China and recipient countries. This may include requirements for a certain percentage of local content in projects, commitments to reinvest a portion of profits in the development of local communities, and equitable distribution of revenues from the operation of infrastructure facilities. In addition, it is necessary to ensure that the economic benefits of mega-projects are not concentrated in the hands of a narrow circle of elites but are distributed among the general population. To do this, it is necessary to introduce mechanisms of social protection, support for small and medium-sized businesses, and invest in human capital development and the provision of basic services.

There are several examples of successful application of mechanisms for attracting local resources and equitable distribution of economic benefits in the implementation of large-scale infrastructure projects in other countries. The Local Content Programme in Nigeria: In 2010, the Nigerian government introduced the Local Content Programme in the oil and gas sector, which obliges foreign companies to engage local resources and personnel. The programme requires companies to give preference to local contractors, ensure technology and knowledge transfer, and invest in the development of local communities. The initiative increased the share of local content in oil and gas projects from 5% in 2010 to 28% in 2017, which contributed to the creation of thousands of jobs and the development of the local economy (Local Content Digest, 2022).

The State Directive model in the Norwegian oil and gas sector: after the discovery of significant oil and gas reserves on the Norwegian continental shelf in the late 1960s, the Norwegian government introduced the State Directive model to manage these resources. According to this model, all oil and gas resources were declared state property, and their development was carried out under strict government control to maximise benefits for Norwegian society. A key element of this model was the creation of the state-owned oil company Statoil (now Equinor), which acted as the main operator on the Norwegian shelf and an instrument for implementing government policy. Foreign oil companies were allowed to develop fields only if they partnered with Statoil and met strict requirements for technology transfer, training of local personnel and investment in the development of the Norwegian industry. Thanks to this policy, Norway was able not only to ensure maximum involvement of local resources and development of its own oil and gas sector but also to

accumulate significant funds from hydrocarbon production in a special sovereign fund (the Norwegian Pension Fund). This fund, which is currently the largest sovereign wealth fund in the world, is invested in international assets and used to finance social programmes and infrastructure development for the benefit of the entire Norwegian society (Austvik, 2014).

These examples demonstrate how the introduction of special mechanisms and agreements can attract local resources and ensure a fair distribution of economic benefits from large-scale infrastructure projects. This approach not only stimulates local economic development and job creation but also increases the legitimacy and public support for the projects themselves. The application of similar mechanisms within the framework of the One Belt, One Road initiative could help overcome existing contradictions and ensure a more balanced and mutually beneficial nature of Chinese infrastructure mega-projects in Eurasia and Africa. This, in turn, would contribute to the sustainable development and prosperity of all parties involved.

In summary, the results of this study demonstrate the significant scale and potential benefits of Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa but also reveal several contradictions and challenges associated with their implementation. To ensure the sustainability, effectiveness and equity of these initiatives, it is necessary to introduce mechanisms for transparency, local resource mobilisation and fair distribution of benefits. Chinese mega-projects can become truly mutually beneficial and contribute to the long-term development and prosperity of all parties involved only if the interests and needs of recipient countries are considered.

Discussion

The findings of this study demonstrate the significant scale and potential benefits of Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa but also reveal several contradictions and challenges associated with their implementation. In particular, the analysis shows that Chinese investments cover a wide range of sectors, including transport, energy, telecommunications, and resource extraction, and have significant potential to stimulate economic growth and infrastructure development in recipient countries. At the same time, the study revealed an asymmetry of benefits from Chinese projects, with an advantage for Chinese companies, and several social, environmental and debt risks that accompany their implementation. Critical reflection on the findings considering existing research allows us to identify both common patterns and specific accents and nuances in the assessment of Chinese infrastructure expansion in Eurasia and Africa.

Z. Liu *et al.* (2020) reflected in the conclusions of this paper regarding the unprecedented growth of Chinese investment in infrastructure projects abroad after the launch of the “One Belt, One Road” initiative. At the same time, the authors offer a more nuanced view of the motives for Chinese expansion, focusing on the diversity of Chinese stakeholders’ interests at different levels, rather than a monolithic strategy of global domination. This perspective enriches the analysis of this study by highlighting the complexity and ambiguity of Chinese

initiatives. R.T. Lisinge (2020) and this paper complement each other by providing a more specific view of the cooperation between Africa and China within the framework of the Belt and Road Initiative. The author emphasises the need to find synergies between Chinese and African infrastructure programmes to ensure a mutually beneficial partnership, which resonates with the recommendations of this paper. At the same time, unlike this study, R.T. Lisinge focuses less on analysing the contradictions and challenges associated with Chinese investment, focusing instead on lessons for African countries. This difference in focus does not detract from the value of R. T. Lisinge’s findings but rather reflects the specifics of his research objectives.

In turn, the study by D. Brautigam *et al.* (2020) makes a significant contribution to understanding the scale of Chinese lending in Africa by providing valuable quantitative data on the share of Chinese loans in African debt. This is reflected in the paper’s findings that the extent of Chinese control over African debt is often exaggerated in public discourse while providing additional insights into the terms and structure of Chinese loans. This data significantly enriches the more generalised analysis of debt risk in this study, contributing to a more balanced understanding of the dynamics of the China-Africa debt partnership. However, in contrast to this paper, Brautigam *et al.* devote less attention to the analysis of other problematic aspects associated with Chinese investment, such as social and environmental impacts.

M. Ericsson *et al.* (2020), on the other hand, offer a thorough quantitative analysis of China’s increasing control over mining in Africa and globally. It confirms the key findings of this paper on China’s growing, but not dominant, role in the sector, complementing them with detailed country, metal and company data. This information significantly complements the more generalised analysis in this paper, allowing for a better understanding of the specifics of Chinese expansion in the mining sector and its impact on Africa and the world. At the same time, unlike this paper, M. Ericsson *et al.* (2020) focus on quantitative indicators of the growth of Chinese investment, paying less attention to the analysis of related contradictions and risks.

V. Lokanathan (2020) and this paper complement each other by focusing on the geopolitical and geo-economic aspects of China’s presence in Africa under the Belt and Road Initiative. It confirms the thesis of this paper that Chinese companies often invest in Africa to export excess capacity and labour, while also highlighting strategic concerns and growing resistance from African countries. These observations significantly complement the more nuanced analysis of the geopolitical dimensions of Chinese expansion in this study, highlighting its contradictory and ambiguous nature. At the same time, unlike this study, V. Lokanathan focuses less on the analysis of the economic and social consequences of Chinese investment for recipient countries.

On the other hand, the work of A. Zakari & I. Khan (2022) organically complement the results of this study by providing empirical evidence of the positive impact of Chinese investment on economic growth in Africa in the example of the energy sector. It focuses on the importance of institutional factors in this process, which is in

line with the arguments of this paper on the need to consider the specifics of recipient countries when assessing the impact of Chinese projects. At the same time, unlike this study, A. Zakari & I. Khan devote less attention to the analysis of contradictions and problematic aspects associated with Chinese investments, focusing on their potential economic benefits. This difference in focus does not diminish the significance of the author's conclusions but rather reflects the specifics of their research objectives.

In summary, the analysed studies are consistent with and significantly complement the main conclusions of this paper on the scope, drivers and effects of China's infrastructure expansion in Eurasia and Africa. These studies provide more detailed information and place specific emphasis on certain aspects of this process, which enriches the generalised analysis presented in this paper. At the same time, there are certain differences in methodological approaches and research focus they focus less on some of the contradictions and problematic issues highlighted in this study.

Despite these differences, all the studies reviewed agree that Chinese infrastructure initiatives have significant potential to contribute to the economic development of recipient countries, but that their actual impact depends on several factors, such as institutional quality, equitable distribution of benefits, and consideration of social and environmental impacts. They underline the need for a more balanced and nuanced analysis of Chinese expansion that avoids simplistic generalisations and considers the specifics of individual countries and projects. In this context, this study makes a significant contribution by offering a comprehensive and critical look at the successes and contradictions of Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa. It summarises and synthesises the findings of other studies while drawing attention to several problematic aspects that are often left out of the analysis. Together with other studies, this paper lays the groundwork for further scientific reflection and practical recommendations for optimising China-Africa and China-Eurasia partnerships in the infrastructure sector.

Conclusions

The study critically analysed Chinese experience in implementing infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa identified their successes and contradictions and developed recommendations for optimising such initiatives with due regard to the interests of the participating countries. The analysis of the main directions and scale of Chinese infrastructure projects has shown their unprecedented expansion under the "One Belt, One Road" initiative, which covers a wide range of sectors, including transport, energy, telecommunications and resource extraction. These initiatives have significant potential to stimulate

economic growth, and infrastructure development, and deepen regional integration in the recipient countries. At the same time, a study of the real economic, social and environmental impacts of Chinese megaprojects has revealed several contradictions and challenges. In particular, the asymmetry of benefits from these initiatives has been identified, with benefits for Chinese companies and limited involvement of local resources and technology transfer.

Furthermore, large-scale infrastructure projects are often accompanied by high social and environmental risks, such as forced resettlement of communities, loss of biodiversity, and environmental pollution. The analysis of the key contradictions and challenges associated with Chinese megaprojects showed that the problem of recipient countries' debt dependence on China is particularly acute, exacerbated by non-transparent lending conditions and the potential use of "debt trap diplomacy". The study also revealed high corruption risks associated with the implementation of Chinese megaprojects and the lack of proper accountability mechanisms and public oversight.

Another contradiction is the limited involvement of local resources and companies from recipient countries, which minimises opportunities for local economic development and technology transfer. Based on these findings, a series of recommendations have been developed to optimise China's infrastructure initiatives. In particular, the authors emphasise the need to introduce transparency and accountability mechanisms at all stages of project implementation, to increase the involvement of local resources and companies, and to develop appropriate agreements for the fair distribution of economic benefits. In addition, the importance of considering social and environmental standards in the planning and implementation of infrastructure projects is emphasised.

Thus, the study goal was achieved through a comprehensive critical analysis of the successes and contradictions of Chinese infrastructure megaprojects in Eurasia and Africa, identifying their consequences for recipient countries and developing practical recommendations for optimising these initiatives. At the same time, the study identified several aspects that require further study, including the long-term geopolitical and geo-economic implications of Chinese expansion, the impact of infrastructure projects on regional security and stability, and the potential for alternative models of international infrastructure cooperation.

Acknowledgements

None.

Conflict of Interest

None.

References

- [1] Afzal, J., Afzal, M.A., & Nishtar, Z. (2023). Completion of the ten years of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) and its economical goals. *Inverge Journal of Social Sciences*, 2(4), 23-29. doi: 10.1022/ijss.v2i4.58.
- [2] Austvik, O.G. (2014). *The Norwegian petroleum experience as an example?* *The International Shale Gas and Oil Journal*, 2(2), 18-28.
- [3] Basu, P., & Janiec, M. (2021). Kenya's regional ambitions or China's Belt-and-Road? News media representations of the Mombasa-Nairobi Standard Gauge Railway. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 42(1), 45-64. doi: 10.1111/sjtg.12350.

- [4] Brautigam, D., Huang, Y., & Acker, K. (2020). *Risky business: New data on Chinese loans and Africa's debt problem* (No. 03/2020). Retrieved from <https://www.econstor.eu/handle/10419/248244>.
- [5] Coenen, J., Bager, S., Meyfroidt, P., Newig, J., & Challies, E. (2021). Environmental governance of China's belt and road initiative. *Environmental Policy and Governance*, 31(1), 3-17. doi: 10.1002/eet.1901.
- [6] CSIS. (2023). *Brief by Benjamin Jensen, Daniel F. Runde, and Thomas Bryja. The waterfall's shadow in the Mekong Region*. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/waterfalls-shadow-mekong-region>.
- [7] Ericsson, M., Löf, O., & Löf, A. (2020). Chinese control over African and global mining – past present and future. *Mineral Economics*, 33(1-2), 153-181. doi: 10.1007/s13563-020-00233-4.
- [8] G20 Osaka Leaders' Declaration Preamble. (2019, June). Retrieved from https://www.consilium.europa.eu/media/40124/final_g20_osaka_leaders_declaration.pdf.
- [9] Gangte, L. (2020). The debt-trap diplomacy revisited: A case study on Sri Lanka's Hambantota port. *Artha Journal of Social Sciences*, 19(2), 53-66. doi: 10.12724/ajss.53.4.
- [10] Heeks, R., Ospina, A.V., Foster, C., Gao, P., Han, X., Jepson, N., Schindler, S., & Zhou, Q. (2024). China's digital expansion in the Global South: Systematic literature review and future research agenda. *The Information Society*, 40(2), 69-95. doi: 10.1080/01972243.2024.2315875.
- [11] Infrastructure Transparency Initiative (CoST). (2024). Retrieved from <http://surl.li/sppbw>.
- [12] Krykavskyy, Y., Fihun, N., & Nycz-Wojtan, S. (2019). The dependence of China belt and road initiative efficiency to the level of logistics infrastructure development. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 6(2), 32-40. doi: 10.23939/eem2019.02.032.
- [13] Lin, K.C., & Kaplan, A. (2023). *Great power competition and middle power strategies: Economic statecraft in the Asia-Pacific Region*. New York: Springer.
- [14] Lisinge, R.T. (2020). The Belt and Road Initiative and Africa's regional infrastructure development: Implications and lessons. *Transnational Corporations Review*, 12(4), 425-438. doi: 10.1080/19186444.2020.1795527.
- [15] Liu, S.L., Fan, H.R., Liu, X., Meng, J., Butcher, A.R., Yann, L., Yang, K.F., & Li, X.C. (2023). Global rare earth elements projects: New developments and supply chains. *Ore Geology Reviews*, 157, article number 105428. doi: 10.1016/j.oregeorev.2023.105428.
- [16] Liu, Z., Schindler, S., & Liu, W. (2020). Demystifying Chinese overseas investment in infrastructure: Port development, the Belt and Road Initiative and regional development. *Journal of Transport Geography*, 87, article number 102812. doi: 10.1016/j.jtrangeo.2020.102812.
- [17] Local Content Digest. (2022). Retrieved from <https://ncdmb.gov.ng/lcdm/LocalContentDigestH222.pdf>.
- [18] Lokanathan, V. (2020). *China's belt and road initiative: Implications in Africa*. *ORF Issue Brief*, 395.
- [19] Lyamar, V.V. (2021). *China's geopolitical interests within the framework of the "One Belt, One Road" initiative*. In *Priorities of financial and economic management: Materials of the International scientific and practical conference* (pp. 24-26). Odesa: East European Centre for Scientific Research.
- [20] Malalo, H. (2018). *Kenya arrests two top officials for suspected corruption over new \$3 billion railway*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1KW07G/>.
- [21] Mapping the Belt and Road initiative: This is where we stand. (2018). Retrieved from <https://meric.org/en/tracker/mapping-belt-and-road-initiative-where-we-stand>.
- [22] Morgan, P. & Ghiselli, A. (2023). *Chinese workers on Africa's infrastructure projects: The link with host political regimes*. Retrieved from <http://surl.li/sppdv>.
- [23] Nepal scraps mega hydropower deal with China. (2017). Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/energy/hydro/nepal-scraps-mega-hydropower-deal-with-china-/14528>.
- [24] Oulmakki, O., Rodrigue, J.P., Hernandez Meza, A., & Verny, J. (2023). The implications of Chinese investments on Mediterranean trade and maritime hubs. *Journal of Shipping and Trade*, 8(1), article number 28. doi: 10.1186/s41072-023-00157-6.
- [25] Perminov, V.O., & Chihira, A.S. (2022). The African vector of China's foreign policy: Tradition and modernity. *Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture*, 14(29), 93-99. doi: 10.15421/352211.
- [26] Petry, J. (2023). Beyond ports, roads and railways: Chinese economic statecraft, the Belt and Road Initiative and the politics of financial infrastructures. *European Journal of International Relations*, 29(2), 319-351. doi: 10.1177/13540661221126615.
- [27] Recommendation of the Council on Guidelines on Anticorruption and Integrity in State-Owned Enterprises. (2019, May). Retrieved from [https://one.oecd.org/document/C/MIN\(2019\)5/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/C/MIN(2019)5/FINAL/en/pdf).
- [28] Shyrshova, Y.O. (2021). *Chinese investment flows to Africa*. In *Economic, legal and managerial-technological dimensions of the present: A youth perspective: Materials of the international scientific and practical conference* (pp. 225-229). Dnipro: University of Customs and Finance.
- [29] Strange, A. (2023). *Chinese Global Infrastructure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [30] The China Pakistan economic corridor facing serious difficulties. (2023). Retrieved from <https://www.geopolitica.info/china-pakistan-economic-corridor/>.
- [31] Ugwu, V.U. (2020). *China's policy towards Africa*. (Doctoral dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine).

- [32] Weng, L., Xue, L., Sayer, J., Riggs, R. A., Langston, J. D., & Boedhihartono, A.K. (2021). Challenges faced by Chinese firms implementing the “Belt and Road Initiative”: Evidence from three railway projects. *Research in Globalization*, 3, article number 100074. doi: [10.1016/j.resglo.2021.100074](https://doi.org/10.1016/j.resglo.2021.100074).
- [33] Wignaraja, G., Panditaratne, D., Kannangara, P., & Hundlani, D. (2020). *Chinese investment and the BRI in Sri Lanka*. London: Chatham House.
- [34] Wong, T. (2023). *Belt and Road Initiative: Is China’s trillion-dollar gamble worth it?* Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-67120726>.
- [35] Yahaya, I.I. (2022). *Nigeria-China relations and rail transport infrastructure development in Nigeria’s Fourth Republic*. (Doctoral dissertation, Kwara State University, Malete, Nigeria).
- [36] Yermekbayev, A., Sarybayev, M., & Suriguga, C. (2022). *China-Kazakhstan strategic partnership and bilateral economic cooperation*. *Central Asia’s Affairs*, 85(1), 18-27.
- [37] Yu, H. (2020). *Motivation behind China’s ‘one belt, one road’ initiatives and establishment of the Asian infrastructure investment bank*. In *China’s new global strategy* (pp. 3-18). London: Routledge.
- [38] Zakari, A., & Khan, I. (2022). Boosting economic growth through energy in Africa: The role of Chinese investment and institutional quality. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 20(1), 1-21. doi: [10.1080/14765284.2021.1968709](https://doi.org/10.1080/14765284.2021.1968709).
- [39] Zhang, C., Zhang, M., & Xiao, C. (2022). From traditional infrastructure to new infrastructure: A new focus of China’s Belt and Road Initiative diplomacy? *Eurasian Geography and Economics*, 63(3), 424-443. doi: [10.1080/15387216.2022.2039740](https://doi.org/10.1080/15387216.2022.2039740).
- [40] Zhou, W. (2021). The essence of China’s “One Belt, One Road” strategy. In *Collection of scientific papers LOGOS* (pp. 22-26). Paris: La Fidelta. doi: [10.36074/logos-30.04.2021.v1.06](https://doi.org/10.36074/logos-30.04.2021.v1.06).

**Журнал
«ЗОВНІШНІ СПРАВИ»**

**Том 34, № 1
2024**

Відповідальний редактор:
Т. Прокопчук, О. Таукач

Редагування англomовних текстів:
К. Касьянов

Комп'ютерна верстка:
О. Глінченко

Підписано до друку з оригінал-макета 29.02.2024
Ум. друк. арк. 11,6
Наклад 300 примірників

Видавництво: Громадська спілка «Редакція журналу «Зовнішні справи»
01001, пров. Рильський, 6, Київ, Україна
E-mail: officeua.foreign.affairs@gmail.com
<https://uaforeignaffairs.com/uk>

**Journal
“FOREIGN AFFAIRS”**

**Volume 34, No. 1
2024**

Managing Editors:
T. Prokopchuk, O. Taukach

Editing English-language texts:
K. Kasianov

Desktop publishing:
O. Glinchenko

Signed to the print with the original layout 29.02.2024
Conventional Printed Sheet 11.6
Circulation 300 copies

Publisher: Public Union Editorial Board of the Journal “Foreign Affairs”,
01001, 6 Rylskyi Ln, Kyiv, Ukraine
E-mail: officeua.foreign.affairs@gmail.com
<https://uaforeignaffairs.com/en>